EIROPAS SOCIĀLAIS FONDS

EIROPAS SAVIENĪBA

LATVIJAS LAUKSAIMNIECĪBAS UN MEŽA ZINĀTŅU AKADĒMIJA

Atklātā konkursa
Novērtēšanas pētījums
„Aktīvā nodarbinātības pasākuma
„Apmācība darba iemaņu iegūšanai un uzturēšanai, ja darba devējs ir pašvaldība"
rezultātu novērtējums"
(NVA Nr.2010/61_ESF)

(ESF projekts „Darba praktizēšanas pasākumu nodrošina pašvaldībās darba iemaņu iegūšanai un uzturēšanai" Nr.1DP/1.3.1.5.0./09/IPIA/NVA/001)

GALA ZIŅOJUMS

Rīga, 2011

SATURS

SATURS 2
Kopsavilkums 6
Ievads 7
Pētījumā izmantotās metodes 9
Summary 13
Introduction 14
Research methods 17
1. Pasākuma nozīmes Sociālās drošības tīkla stratēģijas ieviešanā novērtējums 21
1.1. Pasākuma atbilstība Sociālās drošības tīkla stratēģijas mērķim 21
1.2. Pasākuma ietekme uz nabadzības riska mazināšanu 22
1.3. Pasākuma mijiedarbība ar citiem Sociālās drošības tīkla pasākumiem 30
2. Pasākuma ietekme uz programmā iesaistīto bezdarbnieku labklājību, ieskaitot neto ienākumu izmaiņām 34
2.1. Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku sadalījuma pa ienākumu grupām izvērtējums 34
2.2. Pasākuma ietekme uz mājsaimniecību ienākumu līmeni 36
2.3. Pasākuma nozīme mājsaimniecību ieņēmumu kompensēšanā, tajā skaitā darba praktizēšanā saņemto stipendiju ieņēmumu īpatsvars Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku mājsaimniecību budžetos 40
2.4. Pasākuma ietekme uz iesaistīto mājsaimniecību patēriņa struktūru 42
2.5. Pasākuma ikmēneša stipendijas atbilstības mērķa grupas vajadzībām un Pasākuma būtībai izvērtēšana, tajā skaitā reģionālā griezumā 44
3. Pasākuma ietekme uz darba tirgu 50
3.1. Pasākuma dalībnieku statistiskā portreta un dalības Pasākumā (arī atkārtotās) iemeslu analīze, tajā skaitā dalību Pasākumā veicinošo un kavējošo faktoru analīze (piemēram, reģionālā mobilitāte) 50
3.2. Pasākuma un nereģistrētās nodarbinātības savstarpējā ietekme 58
3.3. Dalības Pasākumā ietekme uz bezdarbnieku aktivitāti bezdarbnieku pienākumu izpildē, vēlmi piedalīties un iesaistīties citos NVA īstenotajos pasākumos, kā arī darba meklēšanā 62
3.4. Pasākuma ietekme uz bezdarbnieku nodarbinātību (spēju strādāt patstāvīgi algotu darbu, kā arī uz bezdarbnieku spēju iekārtoties algotā darbā) 67
3.5. Priekšlikumi NVA pasākumu un citu NVA pakalpojumu pilnveidošanai, lai veicinātu Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku atgriešanos darba tirgū 71
4. Pasākuma makroekonomiskā ietekme 74
4.1. Pasākuma ietekme uz iekšzemes pieprasījumu 74
4.2. Pasākuma ietekme uz valsts un pašvaldību budžetu 82
5. Darba praktizēšanas ieviešanas mehānisma izvērtējums 94
5.1. Pasākuma ietvaros veikto darbu kvalitātes novērtējums, pašvaldību ieguvumi 94
5.2. Stipendijas apmēra izvērtējums saistībā ar citu valsts un pašvaldību sniegto atbalstu 97
5.3. Maksājumu savlaicīgums 99
5.4. Pasākuma ikmēneša stipendijas lieluma un Pasākuma nosacījumu izvērtēšana no bezdarbnieku pašatlases viedokļa, kāda ir stipendijas lieluma un

Pasākuma nosacījumu ietekme uz mērķa – sniegt atbalstu personām, kurām tas visvairāk nepieciešams – sasniegšanu 101
5.5. Bezdarbnieku iesaistes ilguma izvērtējums no Pasākuma efektivitātes viedokļa (administrēšanas izmaksas, Pasākuma mērķa sasniegšana, bezdarbnieka sagatavošana darba tirgum u.c.) 103
5.6. Darba drošības un veselības aizsardzības noteikumu ievērošana 107
5.7. Priekšlikumi Pasākuma īstenošanas mehānisma uzlabošanai (gan no Pasākuma mērķa sasniegšanas, gan no Pasākuma administrēšanas viedokļa) 111
Secinājumi 115
Izmantotās literatūras un avotu saraksts 120
1.pielikums 122
Pašvaldību pārstāvju aptaujā dalību ņēmušās pašvaldības 122
1.1.pielikums 125
Saņemtais sociālās palīdzības apjoms Latvijā, 2010.gads 125
1.2.pielikums 126
Pasākuma ietekme uz pabalstu izmaksu GMI līmeņa nodrošināšanai 126
2.1.pielikums 127
Mājsaimniecību ienākumu līmeņa novērtējums (1) 127
2.2.pielikums 129
Mājsaimniecību ienākumu līmeņa novērtējums (2) 129
2.3.pielikums 134
Mājsaimniecību patēriņa izdevumu struktūra (%), 2008. – 2009.gads 134
2.4.pielikums 136
Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku atbildes uz jautājumu „Vai kāds cits Jūsu mājsaimniecībā, pēdējo 12 mēnešu laikā, ir bijis spiests veikt kādas no sekojošām darbībām ienākumu zaudēšanas vai citu ekonomisku grūtību dēļ” 136
2.5.pielikums 137
Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku atbildes uz jautājumu „Vai pēdējos 12 mēnešos Jūs vai kāds cits Jūsu mājsaimniecībā ir risinājis ienākumu zaudēšanas vai citas ekonomiskās grūtības kādā no sekojošiem veidiem?” 137
2.6.pielikums 138
Ekspertu viedokļu sadalījuma apgalvojumam „Stipendijas apmērs Pasākumā iesaistītajiem cilvēkiem ir optimāls” galvenie statistiskie raksturotāji 138
2.7.pielikums 139
Ekspertu viedokļu sadalījuma apgalvojumam „Pasākuma īstenošana (ar pašreizējo mehānismu – paredzot LVL 100 stipendiju un nodrošinot mazkvalificētus darbus) ir īstermiņa risinājums zudušo ienākumu kompensēšanai un tā īstenošana nav atbalstāma pēc ekonomiskās lejupslīdes beigām” galvenie statistiskie raksturotāji .. 139
3.1.pielikums 140
Rindā gaidītāju skaits uz dalību Pasākumā, uz atkārtotu dalību Pasākumā un bezdarbnieku skaits Latvijas reģionos 2010.gada 30.novembrī 140
3.2.pielikums 141
Rindā gaidītāju skaits uz dalību Pasākumā pa vecuma grupām Latvijas reģionos un pilsētās 2010.gada novembrī 141
3.3.pielikums 142
Rindā gaidītāju skaits uz atkārtotu dalību Pasākumā pa vecuma grupām Latvijas reģionos 2010.gada novembrī 142
3.4.pielikums 143
Mājsaimniecību aptaujas rezultāti attiecībā uz respondentu dalību Pasākumā 143
3.5.pielikums 144

Ekspertu un pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma par Pasākuma ietekmi uz nereģistrētās nodarbinātības samazināšanu galvenie statistiskie raksturotāji 144
3.6.pielikums 145
Pašvaldību pārstāvju aptaujas rezultāti 145
3.7.pielikums 146
Mājsaimniecību aptaujas rezultāti par Pasākumā iesaistīto cilvēku dalību bezdarbnieku pienākumu izpildē 146
3.8.pielikums 147
Mājsaimniecību aptaujas rezultāti par iemesliem darba nemeklēšanai Pasākumā iesaistītajiem cilvēkiem 147
3.9.pielikums 149
Mājsaimniecību aptaujas rezultāti par Pasākumā iesaistīto cilvēku gatavību uzsākt patstāvīgu darbu 149
3.10.pielikums 150
Pasākuma dalībnieku atbildes 150
3.11.pielikums 152
Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku viedoklis par iespējām pārcelties gadījumā, ja tiktu piedāvāts darbs citā vietā 152
3.12.pielikums 154
Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku viedoklis par izmaiņām kvalifikācijā līdz ar dalību Pasākumā 154
3.13.pielikums 155
Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku viedoklis par dalību NVA īstenotajās aktivitātēs 155
3.14.pielikums 158
Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku viedoklis par interesi pastāvīga darba meklēšanā līdz ar dalību Pasākumā 158
3.15.pielikums 159
Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku viedoklis par spējām strādāt pastāvīgu darbu līdz ar dalību Pasākumā 159
3.16.pielikums 160
Pašvaldību pārstāvju priekšlikumi NVA pasākumu un citu NVA pakalpojumu pilnveidošanai, lai veicinātu Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku atgriešanos darba tirgū 160
3.17.pielikums 163
Ekspertu priekšlikumi NVA pasākumu un citu NVA pakalpojumu pilnveidošanai, lai veicinātu Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku atgriešanos darba tirgū 163
5.1.pielikums 165
Pašvaldību ieguvumi no Pasākuma īstenošanas 2010.gadā 165
5.2.pielikums 169
Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku viedoklis par nepieciešamību atstrādāt GMI mājokļa pabalstu vai citus sociālās palīdzības pabalstus 169
5.3.pielikums 170
Pašvaldību pārstāvju novērtējuma galvenie statistiskie rādītāji 170
5.4.pielikums 171
Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma personu iespējai savlaicīgi saņemt maksājumus par dalību Pasākumā – naudas ieskaitīšana Pasākumā iesaistītā cilvēka kontā galvenie statistiskie raksturotāji 171
5.5.pielikums 172

Valsts darba inspekcijas reģistrētie nelaimes gadījumi darbā ar darbiniekiem, kuri strādā Pasākumā 172
5.6.pielikums 176
Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma darba drošības noteikumu ievērošanā Pasākuma laikā galvenie statistiskie raksturotāji 176
5.7.pielikums 177
Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma veselības aizsardzības noteikumu ievērošanu Pasākuma laikā galvenie statistiskie raksturotāji 177
5.8.pielikums 178
Pašvaldību pārstāvju un ekspertu priekšlikumi Pasākuma īstenošanas mehānisma uzlabošanai 178
5.9.pielikums 182
Mājsaimniecību aptaujas rezultāti par darba dienas ilgumu Pasākumā 182
5.10.pielikums 183
Ekspertu viedokļu sadalījuma apgalvojumam „Būtu jāpiemēro nosacījums aizliegt Pasākumā piedalīties cilvēkiem, ar kuriem līgums par dalību Pasākumā lauzts divas reizes (gadījumā, ja cilvēks bez brīdinājuma nav ieradies darbā vairāk kā trīs darbadienas vai arī veicis nopietnus darba pārkāpumus)" galvenie statistiskie raksturotāji 183

Kopsavilkums

Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmija (turpmāk – Pakalpojuma sniedzējs) laikā no 2010.gada 16.septembra līdz 2011.gada 31.maijam ir īstenojusi novērtēšanas pētījumu „Aktīvā nodarbinātības pasākuma „Darba praktizēšanas pasākumu nodrošināšana pašvaldībās darba iemaņu iegūšanai un uzturēšanai" rezultātu novērtējums" (turpmāk – Pētījums), kura pasūtītājs ir Nodarbinātības valsts aģentūra (turpmāk – NVA). Pētnieku darba grupa – Ieva Brence, Ināra Kantāne, Elīna Konstantinova, Baiba Rivža, Svetlana Saksonova, Biruta Sloka un Agnese Korbe. Visas Pētījuma ziņojuma kļūdas un neprecizitātes ir tikai un vienīgi pētnieku darba grupas atbildība.

Pasākums „Darba praktizēšanas pasākumu nodrošināšana pašvaldībās darba iemaņu iegūšanai un uzturēšanai" (turpmāk – Pasākums) tika uzsākts 2009.gada rudenī un plānots, ka tas ilgs līdz 2011.gada decembrim. Pasākuma mērķis – atbalstīt nodarbinātības līmeņa paaugstināšanas un bezdarba mazināšanas pasākumus, iesaistot bezdarbniekus darba praktizēšanas pasākumos pašvaldībās.

Pētījuma ietvaros veicamais pamatuzdevums bija izvērtēt Pasākuma efektivitāti un sniegt priekšlikumus attiecībā uz turpmāku Pasākuma īstenošanu, kā arī tā pilnveidošanas iespējām ārkārtas sociālā drošības tīkla ietvaros.

Atbilstoši Pētījuma mērķim un uzdevumam, tika izmantotas vairākas metodes – kontentanalīze, normatīvo aktu un politikas dokumentu, mājsaimniecību aptaujas un tajās iegūto rezultātu analīze, intervijas ar pašvaldību pārstāvjiem, pašvaldību pārstāvju aptauja, ekspertu aptauja un iegūto rezultātu analīze, statistikas datu analīze, izmantojot centrālās tendences un lokācijas rādītājus, variācijas rādītājus u.c. Veicot izpēti, Pakalpojuma sniedzējs ņēma vērā iepriekš veiktos izvērtējumus un pētījumus, tai skaitā, pētījumu par sociālo aizsardzību krīzes laikā Argentīnā u.c. Izmantoto metožu vairāk detalizēts apraksts ietverts ziņojuma turpmākajās sadaļās.

Būtiskākie secinājumi:

- Pasākums atbilst Sociālā drošības tīkla stratēģijas mērķiem, tas ir mazinājis sociālo spriedzi, veicinājis Pasākumā iesaistīto personu ienākumu palielināšanos, socializāciju un iekļaušanos sabiedrībā, kā arī nodrošinājis Latvijas (pašvaldību) vides sakopšanu, atslogojis pašvaldību budžetus un pozitīvi ietekmējis ekonomisko situāciju. Vienlaicīgi dalība Pasākumā neļauj sasniegt valstī noteikto nabadzības riska slieksni.
- Pasākuma norise un īstenošana, tajā skaitā no administratīvā viedokļa, kopumā vērtējama kā atbilstoša sākotnēji izvirzītajiem mērķiem.
- Kopumā šis Pasākums sasaucas ar citiem sociālās drošības stiprināšanas instrumentiem, īpaši krīzes apstākļos, tādējādi sniedzot konkrētu pienesumu kompleksā sociālās drošības situācijas stiprināšanā.

Būtiskākie priekšlikumi:

- Lai mudinātu cilvēkus, īpaši tos, kuri ir ilgstoši bez darba, meklēt pastāvīgu darbu – diferencēt stipendijas apmēru. Proti, cilvēkiem, kuri Pasākumā piedalās atkārtoti, maksāt par 20% zemāku stipendiju nekā cilvēkiem, kuri Pasākumā piedalās pirmo reizi.
- Gadījumā, ja cilvēks, ar kuru lauzts līgums par dalību Pasākumā, arī atkārtotajā dalībā Pasākumā pieļāvis pārkāpumus (neattaisnotus kavējumus vai atrašanos darba vietā alkohola reibumā), liegt personai dalību Pasākumā.
- Izskatīt iespējas Pasākuma dalībnieku motivācijas mehānismiem, piemēram, pēc dalības Pasākumā izsniegt sertifikātu vai apliecinājumu; cilvēkiem, kuri Pasākumā piedalās ilgāk un uzrāda labākus rezultātus, ļaut uzņemties pienākumus ar augstāku atbildības pakāpi, piemēram, kļūstot par darbu vadītāja asistentu.
- Nodrošināt psihologa konsultāciju pirms dalībnieku iesaistes Pasākumā, jo darba zaudēšana zinātniskajā literatūrā nereti tiek salīdzināta ar tuva cilvēka zaudējumu.
- Izstrādāt centralizētas uzskaites sistēmu, kas automātiski norādītu uz tiem Pasākumā iesaistītajiem, kuriem beigusies dalība Pasākumā. Centralizēta vadlīniju izstrāde par Pasākumā iesaistīto cilvēku uzskaiti, nodrošinātu laika ietaupījumu daudziem pašvaldībā strādājošajiem

Ievads

Pasākums „Darba praktizēšanas pasākumu nodrošināšana pašvaldībās darba iemaņu iegūšanai un uzturēšanai" (turpmāk – Pasākums) tika uzsākts 2009.gada rudenī un plānots, ka tas ilgs līdz 2011.gada decembrim. Pasākuma mērķis – atbalstīt nodarbinātības līmeņa paaugstināšanas un bezdarba mazināšanas pasākumus, iesaistot bezdarbniekus darba praktizēšanas pasākumos pašvaldībās. Pasākuma ietvaros visā Latvijā tiek risinātas vairākas problēmas (zems nodarbinātības līmenis, augsti bezdarba rādītāji un sociālās atstumtības riski), sekmēta aktivitātes mērķa (atbalstīt nodarbinātības līmeņa paaugstināšanas un bezdarba mazināšanas pasākumus pašvaldībās) sasniegšana.

Pasākums tika uzsākts 2009.gada rudenī un plānots, ka tas ilgs līdz 2011.gada decembrim. Pasākuma mērķis – atbalstīt nodarbinātības līmeņa paaugstināšanas un bezdarba mazināšanas pasākumus, iesaistot bezdarbniekus darba praktizēšanas pasākumos pašvaldībās. Šī pasākuma ietvaros visā Latvijā tiek risinātas vairākas problēmas (zems nodarbinātības līmenis, augsti bezdarba rādītāji un sociālās atstumtības riski).

NVA 2009.gada maija beigās bija reģistrēti 126 595 bezdarbnieki (jeb 11,3%), no kuriem 62 788 (jeb 49,6% no reģistrēto bezdarbnieku skaita) nesaņēma bezdarbnieka pabalstu.. Dalība Pasākumā sniedz iespējas bez darba esošajiem cilvēkiem sešu mēnešu periodā saņemt stipendiju LVL 100 apmērā, līdzekļus transporta izdevumiem LVL 12 apmērā mēnesī (transportu var nodrošināt arī pašvaldība), kā arī līdzekļus veselības pārbaudei LVL 20 apmērā. Tāpat tiek nodrošināti darba praktizēšanai nepieciešamais ātri nolietojamais inventārs un palīgmateriāli. Visi Pasākumā iesaistītie bezdarbnieki ir apdrošināti pret nelaimes gadījumiem darba praktizēšanas vietā (t.sk. pret saslimšanu ar ērču encefalītu un Laima slimību). 2010.gadā Pasākumā tika iesaistīts 52 821 cilvēks. 2009.gada septembrī līdz 2011.gada 30.aprīlī dalību Pasākumā kopumā uzsākuši 91 116 cilvēki (NVA, 10.05.2011).

Datu analīze liecina, ka 53% no Pasākumā iesaistītajiem ir vecāki par 45 gadiem (12% no Pasākumā iesaistītajiem ir vecuma grupā 40-44 gadi, savukārt tikai 8% ir vecuma grupā 20-24 gadi). Augstākā izglītība ir 3% Pasākumā iesaistīto, savukārt pamatizglītība un nepabeigta pamatizglītība ir 30% Pasākumā iesaistīto dalībnieku, 66% dalībnieku ir profesionālā vai vispārējā vidējā izglītība. No cilvēkiem, kuri uzsākuši dalību Pasākumā, caurmērā 52% ir vīrieši un 48% – sievietes. Pasākuma dalībnieka statistiskais portrets ir persona ar profesionālo vai vispārējo vidējo izglītību vecumā virs 45 gadiem.

Kopējās projekta izmaksas 29 mēnešos ir LVL 54 385 433,94 tai skaitā neattiecināmās izmaksas – LVL 810 991,89 un attiecināmās izmaksas – LVL 53 574 442,05, no kurām LVL 48 451 125,60 finansēti no ESF (tai skaitā LVL 13 845 130,60 virssaistību finansējums) un LVL 5 123 316,45 – no valsts budžeta (tai skaitā LVL 1 464 013,45 virs saistību finansējums).

Pētījuma laikā Pakalpojuma sniedzējs nodrošināja šādu uzdevumu izpildi:

1. Pasākuma nozīmes Stratēģijas ieviešanā novērtējums, tai skaitā:
   1.1. Pasākuma atbilstība Stratēģijas mērķim;
   1.2. Pasākuma ietekme uz nabadzības riska mazināšanu;
   1.3. Pasākuma mijiedarbība ar citiem Stratēģijas pasākumiem.
2. Pasākuma ietekme uz tajā iesaistīto bezdarbnieku labklājību, ieskaitot neto ienākumu izmaiņas:

2.1. Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku sadalījuma pa ienākumu grupām izvērtējums;
2.2. Pasākuma ietekme uz mājsaimniecību ienākumu līmeni;
2.3. Pasākuma nozīme mājsaimniecību ieņēmumu kompensēšanā, tajā skaitā darba praktizēšanā saņemto stipendiju ieņēmumu īpatsvars Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku mājsaimniecību budžetos;
2.4. Pasākuma ietekme uz Pasākumā iesaistīto mājsaimniecību patēriņa struktūru;
2.5. Pasākuma ikmēneša stipendijas atbilstības mērķa grupas vajadzībām un Pasākuma būtības izvērtēšana, tajā skaitā reģionālā griezumā.

3. Pasākuma ietekme uz darba tirgu:
3.1. Pasākuma dalībnieku statistiskā portreta un dalības Pasākumā (arī atkārtotās) iemeslu analīze, tajā skaitā dalību Pasākumā veicinošo un kavējošo faktoru analīze (piemēram, reģionālā mobilitāte);
3.2. Pasākuma un nereģistrētās nodarbinātības savstarpējā ietekme;
3.3. Dalības Pasākumā ietekme uz bezdarbnieku aktivitāti bezdarbnieku pienākumu izpildē, vēlmi piedalīties un iesaistīties citos NVA īstenotajos pasākumos, kā arī darba meklēšanā;
3.4. Pasākuma ietekme uz bezdarbnieku nodarbinātību (spēju strādāt pastāvīgi algotu darbu, kā arī uz bezdarbnieku spēju iekārtoties algotā darbā);
3.5. Priekšlikumi Pasākuma un citu NVA pakalpojumu pilnveidošanai, lai veicinātu Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku atgriešanos darba tirgū.

4. Pasākuma makroekonomiskā ietekme:
4.1. Pasākuma ietekme uz iekšzemes pieprasījumu;
4.2. Pasākuma ietekme uz valsts un pašvaldību budžetu.

5. Darba praktizēšanas ieviešanas mehānisma izvērtējums:
5.1. Pasākuma ietvaros veikto darbu kvalitātes novērtējums, pašvaldību ieguvumi;
5.2. Stipendijas apmēra izvērtējums saistībā ar citu valsts un pašvaldību sniegto atbalstu;
5.3. Maksājumu savlaicīgums;
5.4. Pasākuma ikmēneša stipendijas lieluma un Pasākuma nosacījumu izvērtēšana no bezdarbnieku pašatlases viedokļa, stipendijas lieluma un Pasākuma nosacījumu ietekme uz Pasākuma mērķa – sniegt atbalstu personām, kurām tas visvairāk nepieciešams – sasniegšanu;
5.5. Bezdarbnieku iesaistes ilguma izvērtējums no Pasākuma efektivitātes viedokļa (administrēšanas izmaksas, pasākuma mērķa sasniegšana, bezdarbnieka sagatavošana darba tirgum u.c.);
5.6. Darba drošības un veselības aizsardzības noteikumu ievērošana;
5.7. Priekšlikumi Pasākuma īstenošanas mehānisma uzlabošanai (gan no Pasākuma mērķa sasniegšanas, gan no Pasākuma administrēšanas viedokļa).

Pētījumā izmantotās metodes

Uzdevumu izpildei Pakalpojuma sniedzējs izmantoja šādas metodes – kontentanalīze, normatīvo aktu un politikas dokumentu, mājsaimniecību aptaujas un iegūto rezultātu analīze, intervijas ar pašvaldību pārstāvjiem, pašvaldību pārstāvju aptauja, ekspertu aptauja un iegūto rezultātu analīze, statistikas datu analīze (primāro – aptaujās iegūto datu un sekundāro – Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk – CSP), NVA), izmantojot centrālās tendences un lokācijas rādītājus (aritmētiskos vidējos, modu, mediānu), variācijas rādītājus u.c.

Veicot izpēti, Pakalpojuma sniedzējs ņēma vērā iepriekš veiktos izvērtējumus un pētījumus, tai skaitā, pētījumu par sociālo aizsardzību krīzes laikā Argentīnā (Galasso, Ravallion, 2003) u.c.

Pakalpojuma sniedzējs ņēma vērā arī ES un LR normatīvos aktus un politikas plānošanas dokumentus, tai skaitā Darbības programmu „Cilvēkresursi un nodarbinātība" un tās papildinājumu, Eiropas Nodarbinātības stratēģiju, Lisabonas stratēģiju, u.c.

Ziņojuma nākamajā daļā sniegts izvērsts apraksts par galvenajām Pētījuma metodēm.

Mājsaimniecību aptaujas īstenošana

Konsultējoties ar Vadības grupu, Pakalpojuma sniedzējs adaptēja aptaujas anketas moduļus, jautājumu formulējumus un pielāgoja atbilžu kodus tā, lai tie atbilstu apsekojuma mērķiem. Pakalpojuma sniedzējs nodrošināja aptaujas anketas tulkojumu no angļu valodas uz latviešu valodu un krievu valodu, veicot nepieciešamos pielāgojumus, lai apsekojuma respondenti precīzi uztvertu informāciju un jautājumus.

Mājsaimniecību aptaujas ietvaros tika veiktas intervijas 3064 mājsaimniecībās.

Ļoti atzinīgi tiek vērtēts Pasaules Bankas atbalsts, kas sniegts ekspertu viedokļu formā par novērtējuma izlases stratēģijas veidošanu un anketas uzbūvi.

Pētījumā tika izmantotas šādas kvazi-eksperimentālās metodes:

- tendenču rādītāju saskaņošana, atšķirība atšķirībās un funkcionālu mainīgo lielumu plāns, pielietojot grupas piederības iespējamo varbūtību, balstoties uz novērotajiem paredzamajiem lielumiem (līdzības apskatāmajās un kontroles grupās) – salīdzinot personas, kuras dalību Pasākumā nesen pabeigušas, ar personām, kuras vēl gaida dalību Pasākumā. Apskatāmā grupa bija personas, kuras šobrīd piedalās Pasākumā. Pārbaudot neto ienākuma sadalījuma atbilstību normālam sadalījumam, pielietots Kolmogorova – Smirnova tests;
- regresijas pārtraukšanas paņēmiens – izlases veidošanai tika izmantoti kritēriji, kas nosaka, vai persona ir tiesīga piedalīties Pasākumā vai saņemt bezdarbnieka pabalstu, savukārt tie, kuri gaida rindā, lai piedalītos Pasākumā, tika izmantota kā kontroles grupa.

Ņemot vērā nepieciešamību veikt mājsaimniecību aptaujas datu analīzi reģionālajā griezumā, ar mērķi nodrošināt reprezentatīvu izlasi, dati tika klasificēti trīs blokos – mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem šobrīd piedalās Pasākumā, mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem gaida rindā uz dalību Pasākumā un mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem nesen ir beidzis dalību Pasākumā.

Mājsaimniecību aptaujas analīzē galvenokārt tika izmantotas to mājsaimniecību sniegtās atbildes, kurās vismaz viens loceklis pašlaik piedalās Pasākumā (no grupas izslēdzot mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem piedalās Pasākumā, taču vēl kāds atrodas rindā uz Pasākumu, nesen beidzis dalību Pasākumā vai nezina savu statusu attiecībā uz dalību Pasākumā). Grupā ietvertais mājsaimniecību skaits n = 1006, kopējais personu skaits mājsaimniecībās n = 2941.

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku raksturojums reģionālā griezumā pieejams 1.tabulā. Proti, no Kurzemes – 275 mājsaimniecības ar 821 personu, no Latgales – 110 mājsaimniecības ar 313 personām, no Rīgas – 187 mājsaimniecības ar 528 personām, no Vidzemes – 251 mājsaimniecība ar 739 personām, no Zemgales – 183 mājsaimniecības ar 540 personām.

1.tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku raksturojums reģionālā griezumā (vismaz viens loceklis pašlaik piedalās Pasākumā)

Reģioni	Mājsaimniecību skaits	Personu skaits mājsaimniecībās
Kurzeme	275	821
Latgale	110	313
Rīga	187	528
Vidzeme	251	739
Zemgale	183	540
Kopā	1006	2941

Datu analīzei tika izmantoti arī divu kontrolgrupu aptaujas rezultāti:

1.kontrolgrupa – mājsaimniecību aptaujas dalībnieku sadalījums reģionālā griezumā, ietverot mājsaimniecības, kurās kāds no mājsaimniecības locekļiem gaida rindā uz dalību Pasākumā un iepriekš nav tajā piedalījies, un izslēdzot mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem šobrīd piedalās Pasākumā vai beidzis dalību Pasākumā. Kontrolgrupā ietvertais mājsaimniecību skaits n = 828, kopējais personu skaits mājsaimniecībās n = 2451. Vairāk detalizēta informācija pieejama 2.tabulā.

2.tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku sadalījums reģionālā griezumā, ietverot mājsaimniecības, kurās kāds no mājsaimniecības locekļiem gaida rindā uz dalību Pasākumā un iepriekš nav tajā piedalījies un izslēdzot mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem šobrīd piedalās Pasākumā vai beidzis dalību Pasākumā

Reģioni	Mājsaimniecību skaits	Personu skaits mājsaimniecībās
Kurzeme	211	622
Latgale	171	478
Rīga	137	375
Vidzeme	177	557
Zemgale	132	419
Kopā	828	2451

2.kontrolgrupa – mājsaimniecību aptaujas dalībnieku sadalījums reģionālā griezumā, ietverot mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem nesen beidzis dalību Pasākumā, izslēdzot mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem šobrīd piedalās

Pasākumā vai arī gaida rindā uz Pasākumu. Kontrolgrupā ietvertais mājsaimniecību skaits n = 121, kopējais personu skaits mājsaimniecībās n = 467.

3.tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku sadalījums reģionālā griezumā, ietverot mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem nesen beidzis dalību Pasākumā, izslēdzot mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem šobrīd piedalās Pasākumā vai arī gaida rindā uz Pasākumu

Reģioni	Mājsaimniecību skaits	Personu skaits mājsaimniecībās
Kurzeme	19	66
Latgale	27	105
Rīga	15	51
Vidzeme	28	103
Zemgale	32	142
Kopā	121	467

Lai palielinātu analīzē ietverto mājsaimniecību skaitu, atsevišķu jautājumu analīzē tika ietvertas mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem piedalās Pasākumā, neizslēdzot tās mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem paralēli gaida rindā uz Pasākumu vai nesen ir beidzis dalību tajā. Grupā ietvertais personu skaits attiecīgi bija n = 1128, kopējais personu skaits mājsaimniecībās n = 3423. Rezultātu novērtējumam tika izveidotas divas kontrolgrupas:

1.kontrolgrupa – mājsaimniecības, kurās kāds no mājsaimniecības locekļiem gaida rindā uz dalību Pasākuma un iepriekš nav tajā piedalījies. Kontrolgrupā ietvertais mājsaimniecību skaits n = 807, kopējais personu skaits mājsaimniecībās n = 2545.

2.kontrolgrupa – mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem nesen pabeidzis dalību Pasākumā. Kontrolgrupā ietvertais mājsaimniecību skaits n = 951, personu skaits mājsaimniecībās n = 2929.

Pirms anketēšanas uzsākšanas tika nodrošinātas 12 pilotintervijas, saskaņā ar tajās iegūto informāciju, tika koriģēti un galīgā versijā pielāgoti aptaujas anketas jautājumi. Mājsaimniecību aptaujas īstenošanu un datu ievadi veica SIA „GfK Custom Research Baltic".

Pašvaldību pārstāvju un ekspertu intervijas

Detalizētākas informācijas iegūšanai tika veiktas intervijas ar Dobeles novada pašvaldības pārstāvjiem (pašvaldība izvēlēta pēc nejaušas izlases principa), kā arī ekspertu intervijas ar Labklājības ministrijas (turpmāk – LM) Darba departamenta Darba tirgus politikas nodaļas vadītāju Ilzi Zvīdriņu un Latvijas Sieviešu organizāciju sadarbības tīkla valdes priekšsēdētāju un Latvijas Bērnu foruma valdes priekšsēdētāju Ineti Ielīti, ņemot vērā viņas zināšanas par Pasākuma īstenošanu.

Pašvaldību pārstāvju aptauja

Pētījuma ietvaros tika veikta pašvaldību pārstāvju aptauja. Aptaujā tika aicināti piedalīties visu pašvaldību pārstāvji (Sociālās nodaļas vadītājs vai speciālists), un kopumā aptaujā piedalījās 116 respondenti. Informācija par pašvaldībām un tur strādājošiem darbiniekiem tika ņemta no Latvijas Pašvaldību savienības (turpmāk – LPS) mājas lapas www.lps.lv. Pašvaldību saraksts, kuru pārstāvji piedalījās aptaujā, iekļauts 1.pielikumā. Proti:

- deviņas republikas nozīmes pilsētu pašvaldības, kā arī Rīgas pašvaldības Austrumu izpilddirekcija, kopumā – desmit pašvaldības un to struktūrvienības;
- 96 novadu pašvaldības.

Pašvaldību pārstāvju aptauju veica Pakalpojumu sniedzēja pārstāvji – pētnieki un vadošie pētnieki, kuriem ir iepriekšēja pieredze šādu aptauju īstenošanā.

Ekspertu aptauja

Ekspertu darba tirgus jomā intervēšana tika veikta atbilstoši izstrādātajam aptaujas plānam. Aptaujā piedalījās 23 eksperti no 21 organizācijas:

Organizācija / amats	Vārds, uzvārds
NVA Direktores vietniece nodarbinātības politikas jautājumos	Vivita Pūliņa
NVA Nodarbinātības pasākumu nodaļas vadītāja	Sandra Šimkus
NVA Alūksnes filiāles vadītāja	Virgīnija Veļķere
NVA Balvu filiāles vadītāja	Sandra Kindzule
NVA Daugavpils filiāle vadītājs	Jānis Vanags
NVA Jūrmalas filiāles vadītāja	Rita Orlova
NVA Krāslavas filiāles vadītāja	Ilona Šlapina
NVA Ludzas filiāle	Jānis Zbitkovskis, Lolita Zbitkovska, Anna Leščinska
NVA Madonas filiāles koordinējošā eksperte	Anna Černogorceva
NVA Ogres filiāles vadītāja	Ilze Arāja
NVA Preiļu filiāles vadītāja	Leontīna Saleniece
NVA Rīgas reģiona filiāles vadītāja	Vija Račinska
NVA Valkas filiāles vadītāja	Erna Pormeistere
NVA Valmieras filiāle	
NVA Ventspils filiāles vadītāja	Benita Saļņikova
Latvijas Darba devēju konfederācija Izglītības un nodarbinātības eksperte	Anita Līce
Ekonomikas ministrijas Tautsaimniecības struktūrpolitikas departamenta Ekonomiskās politikas koordinācijas nodaļas vecākā referente	Nellija Milča
Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības eksperte nodarbinātības un izglītības jautājumos	Ruta Porniece
CSP Konjunktūras un teritoriālās statistikas vadītājs	Ilmārs Vanags
Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūta vadošā pētniece	Pārsla Eglīte
Latvijas Lauksaimniecības universitātes docente	Helma Jirgena

Pētījuma veikšanai izvirzītās hipotēzes

- Pasākuma risks ir bez darba esošo cilvēku nevēlēšanās iesaistīties pastāvīgi algotā darbā, ņemot vērā Pasākuma ietvaros pieejamo finansējumu un iespējami mazāku atbildības līmeni (ja salīdzina ar pastāvīgi algotu darbu);
- Periods dalībai Pasākumā (seši mēneši viena gada periodā), ir optimāls;
- Pasākums kopumā pozitīvi ietekmē bezdarbnieku spējas iekļauties darba tirgū.

Summary

Latvian Academy of Agricultural and Forestry Sciences (hereinafter – the Service Provider) has performed an evaluation study (assessment research) "Workplaces with Stipend Programme in Municipalities for Obtaining and Maintaining Labour Market Skills" (hereinafter – the Study) from September 16, 2010 till May 31, 2011. The contracting authority of the Study was State Employment Agency (hereinafter – SEA). Research group – Ieva Brence, Ināra Kantāne, Elīna Konstantinova, Baiba Rivža, Svetlana Saksonova, Biruta Sloka and Agnese Korbe. All the mistakes and imprecision in the Study are solely responsibility of the research group.

The measure "Workplaces with Stipend Programme in Municipalities for Obtaining and Maintaining Labour Market Skills" (hereinafter – the Measure) started in September 2009 and is planned to be implemented till December 2011. The aim of the Measure it to support measures for employment level increase and unemployment decrease by involving unemployed persons into the working practice places in municipalities.

The main task of the Study was to evaluate the Measure's efficiency and to provide suggestions for the further implementation of the Measure, as well as it improvement possibilities in frames of the extraordinary safety net.

In accordance to the aim and the tasks the Service Provider used following methods for the Study: content-analyses, analyses of normative documents and policy planning documents, results of the households' survey, interviews with representatives of municipalities, municipalities representatives survey, experts' survey and analysis of the results, analyses of statistical data by using central trends and location measures, variables, etc. While caring out the Study, the Service Provider took into consideration the previous research and evaluation works, inter alia – the research on social security during the crises in Argentina (Galasso, Ravallion, 2003), etc.

The main conclusions:

- The Measure corresponds to the aims of the Social Security Network Strategy, since it has decreased the social strain, promoted increase of income of the persons involved in the Measure, their socialisation and integration in society. Besides, it has ensured sprucing of the municipality territories, unburden of municipality budgets and has positively influenced the overall economic situation.
- The progress and implementation of the Measure, inter alia from the administrative point of view, may be evaluated as corresponding to the aims primary set in general.
- In general the Measure corresponds to the other instruments for strengthening social security, especially in crises situation, thus providing concrete contribution to complex strengthening of social security.

The main suggestions:

- For encouraging persons, especially the long-term unemployed ones, to search for permanent jobs – to differentiate the amount of scholarship. Namely, to reduce the scholarship by 20% for the persons, who participate in the Measure for more than one time.
- In case the contract for participation in the Measure, has to be broken for the second time due to the persons violence of the Measure's rules – to prohibit participation in the Measure.
- To consider possibilities for motivation mechanisms of the Measure's participants, e.g., to deliver certificate or confirmation after their participation in the Measure. For the persons having reported better results in the Measure, allow undertaking tasks with higher level of responsibility, e.g., by becoming the assistant of the Measure's work managers.
- To ensure consultations of psychologist before the person's involvement in the Measure, since losing of job is compared to losing close family member in scientific literature.

Introduction

Latvian Academy of Agricultural and Forestry Sciences (hereinafter – the Service Provider) has performed an evaluation study (assessment research) "Workplaces with Stipend Programme in Municipalities for Obtaining and Maintaining Labour Market Skills" (hereinafter – the Study) from September 16, 2010 till May 31, 2011. The contracting authority of the Study was State Employment Agency (hereinafter – SEA). Research group – Ieva Brence, Ināra Kantāne, Elīna Konstantinova, Baiba Rivža, Svetlana Saksonova, Biruta Sloka and Agnese Korbe. All the mistakes and imprecision in the Study are solely responsibility of the research group.

The main objective of the Study was to evaluate the efficiency and provide proposals for further implementation of the active labour market policy measure "Workplaces with Stipend Programme in Municipalities for Obtaining and Maintaining Labour Market Skills" which is determined in the "Law on the Support of Unemployed and Job Seekers" (3-1-6) and implemented within the framework of the European Social Fund Project "Workplaces with Stipend Programme in Municipalities for Acquisition and Maintenance of Working Skills" (No. 1DP/1.3.1.5.0./09/IPIA/NVA/001) (hereinafter –Measure), as well – to give proposals for improvement of the Measure within Social Safety Network Strategy. The Study included persons who participate in the Measure, persons who do not participate any more in the Measure, as well persons who are waiting for participation in the Measure (hereinafter – the Target Group).

The Measure started in September 2009 and is planned to be implemented till December 2011. The aim of the Measure it to support measures for employment level increase and unemployment decrease by involving unemployed persons into the working practice places in municipalities. In frames of the Measure several problems are solved within Latvia's territory (low employment level, high unemployment indicators and risks of social exclusion).

There were 126 595 unemployed persons registered in the State Employment Agency (or 11,3%) in May 2009, out of whom 62 788 (or 49,6% from the total number of unemployed) didn't receive unemployment allowances. Participation in the Measure provides opportunities for the unemployed persons to receive scholarship in the amount of LVL 100 within period of 6 months per one year, for transportation costs LVL 12 per month (transport may be provided by municipality), as well as for health screening in the amount of LVL 20. Besides, short-life article and auxiliary matherials are ensured for working praxis. All the unemployed in the Measure are insured against accidents in the working practice (inter alia against tick-bone encephalitis and Laima disease). There were 52 821 persons involve in the Measure in 2010, from September 2009 – 30 April 2011 in total 91 116 started participation in the Measure.

Data analysis reflect that 53% of the persons involved in the Measure are older than 45 years (12% of the Measure's participants are in the age group 40 – 44 years, only 8% of the Measure's participants are in the age group 20 – 24). 3% of the persons involved in the Measure hold higher education, and basic education or lower level apply for 30% of the Measure's participants, 66% of the Measure's participants have professional or general secondary education. 52% of the persons having started participation in the Measure, are males, and 48% - females. Statistical portrait of the

Measure's participants – person age above 45 years holding professional or general secondary education.

Total project costs in 29 months are LVL 54 385 433,94, inter alia extrajudicial costs – LVL 810 991,89 and referable costs – LVL 53 574 442,05, of which LVL 48 451 125,60 financed from ESF (inter alia LVL 13 845 130,60 – overset financing) and LVL 5 123 316,45 – from the state budget (inter alia LVL 1 464 013,45 overset financing).

During the Study the Service Provider ensured execution of following tasks:

1. Evaluation of Measure significance for implementing Social Safety Network Strategy, inter alia:

1.1. Correspondence of Measure towards the objective of Social Safety Network Strategy;
1.2. Impact of Measure on reducing poverty risk;
1.3. Measure's interaction with other measures of Social Safety Net.

2. Impact of Measure on welfare of unemployed persons involved in the program, including changes in net income:

2.1. Evaluation of unemployed persons involved in the Measure by income groups;
2.2. Measure's impact on income level of household;
2.3. Role of the Measure for compensating income of household, inter alia proportion of stipend for work practice on household budgets of unemployed persons involved in the Measure;
2.4. Measure's impact on consumption structure of households involved in the Measure;
2.5. Evaluation of the monthly stipend and its compliance with needs of the target group and essence of the Measure, inter alia in regional cut.

3. Measure's Impact on labour market:

3.1. Statistical portrait of participants involved in Measure and analysis of reasons for being involved in the Measure (including reiterative), inter alia analysis of factors promoting and hindering participation in the Measure (e.g., regional mobility);
3.2. Interaction of the Measure and unregistered employment;
3.3. Evaluation of impact on activity of unemployed for fulfilling tasks of unemployed, while participating in the Measure, desire for involvement in other measure implemented by the SEA, as well as in searching for job;
3.4. Measure's impact on employment of unemployed (ability to work in paid employment and ability to find a paid employment);
3.5. Suggestions for fulfilment of SEA measures and other services provided by SEA, in order to promote return to labour market of persons involved in the Measure.

4. Macroeconomic impact of the Measure:

4.1. Measure's impact on domestic demand;
4.2. Measure's impact on budgets of state and municipalities.

5. Evaluation of mechanism of implementation of labour practice:

5.1. Evaluation of quality of works performed in frames of the Measure, benefits of municipalities;
5.2. Evaluation of stipend's amount in context of other support provided by state and municipality;
5.3. Timeliness of payments;

5.4. Evaluation of monthly amount of stipend and conditions of the Measure from the point of self-selection of unemployed, impact of amount of stipend and conditions of the Measure on reaching the Measure's objective – to provide support for persons who need it at the greatest extend;
5.5. Evaluation of Measure's length from the point of Measure's efficiency (administration costs, reaching the objective of Measure, preparation of unemployed for labour market, etc.);
5.6. Consideration of conditions of work and health safety protection;
5.7. Suggestions for improving the mechanism for Measure's implementation (from the point of reaching the Measure's objective, as well as from the point of administering the Measure).

Research methods

The Service Provider used following methods for the Study: content-analyses, analyses of normative documents, analyses of policy planning papers (documents), results of the households' questionnaires (study), interviews with representatives of municipalities, inquires of the representatives from municipalities, interviews with experts, analyses of statistical data (base date – inquiry and secondary data – NVA, Central Statistical Bureau (hereinafter – CSB)), (arithmetical means, mode, median), variation measures, etc.

While caring out the Study, the Service Provider took into consideration the previous research and evaluation works, inter alia – the National Report on Social Security and Social Inclusion 2006-2008, Plan for European Year for Combating Poverty and Social Exclusion (2010), Report on National Social Security and Social Inclusion 2008-2010, research on social security during the crises in Argentina (Galasso, Ravallion, 2003), et alia.

Description of the main research methods is included in the following part of the report.

The implementation of the households' questionnaire

Consulting with the Steering Committee, the Service Provider adapted modules of questionnaires, formulation of questionnaires and adapted the codes of possible answers so they correspondent to the needs and objectives of the Study. The Service Provider translated the questionnaires from English to Latvian and Russian, accomplishing necessary adjustments to ensure that the respondents do not misunderstand the information, questions asked etc.

3064 households were interviewed in frames of the household survey.

The Service Provider holds in high regard the World Bank experts' support on survey sample preparation and construction of the questionnaire.

The following quazi-experimental methods were used:

- propensity score matching, difference-in-difference, and instrumental variable design by applying probability of group affiliation, basing on the observed expected values (on similarities in analysed and control groups) – by comparing persons, having recently finished participation in the Measure with persons waiting for participation in the Measure. The group observed was persons currently participating in the Measure. For measuring the net income distribution compliance to normal distribution Kolmogorov – Smirnov test was used;
- regression discontinuity design – by preparing the sample the criteria were used explaining on whether the person is applicable for participation in the Measure or for receiving unemployment allowance, in their turn persons waiting for participation in the Measure, was used as a control group.

Taking into account the necessity to provide regional cut, in order to provide representative sample, the data were classified in three blocks – households in which any of members currently participates in the Measure, households in which any of the members is waiting in the queue for participating in the Measure and households in which any of the members has recently participated in the Measure.

During the analyses of the households' questionnaires mainly there were used the answers of the households having at least one participant within the Measure (excluding from the group the households with at least one person participating in the Measure, at least one person waiting for the participation in the Measure, at least one

person recently finished the participation or does not know his / her status). The amount of the households, n = 1006, overall amount of persons, n = 2941.

More detailed description of the households' representatives is in the Table 1. Namely, Kurzeme – 275 households and 821 persons, Latgale – 110 households and 313 persons, Rīga – 187 households and 528 persons, Vidzeme – 251 households and 739 persons, Zemgale – 183 households and 540 persons.

Table 1

Regional Structure of the Households (at least one person currently participates in the Measure)

Region	Amount of Households	Persons per Household
Kurzeme	275	821
Latgale	110	313
Riga	187	528
Vidzeme	251	739
Zemgale	183	540
All	1006	2941

For the data analyses there were used also the results of questionnaires from two control-groups 1st control-group –households' representatives according to the regional division, including households with at least one person waiting for participation in the Measure and households with no person who has participated in the Measure, excluding households with participants in the Measure or has finished his / her participation in the Measure. Amount of households in the control-group, n=828, amount of persons, n=2451. More detailed information is available in the Table 2.

Table 2

Participants of the households' questionnaires in regional perspective, including households with at least one person waiting for the participation in the Measure and has not participated previously, excluding households with at least one participant in the Measure or has finished the participation in the Measure

Regions	Amount of Households	Persons in the Households
Kurzeme	211	622
Latgale	171	478
Rīga	137	375
Vidzeme	177	557
Zemgale	132	419
All	828	2451

2nd control-group – regional distribution of the participants of the households' questionnaire, including the households with at least one representative who has finished the participation in the Measure and excluding the households with at least one representative participating in the Measure or waiting for the participation. The amount of households of the 2nd control-group, n = 121, amount of persons, n = 467.

Table 3

Participants of the households' questionnaires in regional perspective, including households with at least one representative has finished participation in the Measure excluding households with at least one person participating in the Measure or is waiting for the participation in the Measure

Regions	Amount of Households	Persons in the Households
Kurzeme	19	66
Latgale	27	105
Rīga	15	51
Vidzeme	28	103
Zemgale	32	142
All	121	467

To increase the amount of households encompassed in the analyses, analysing segregated questions, there were included households with at least one person participating in the Measure and also not excluding households with at least one representative waiting for the Measure or has recently finished the participation. Overall amount of the persons within the group, n = 1128, amount of persons within the households, n = 3423. For the further evaluation of the results, there were developed two control-groups:

1st control-group – households having at least one person waiting for the participation the Measure and have not participated previously. The amount of households within the 1st control-group, n = 807, amount of persons, n = 2545.

2nd control-group – households having at least one representative who has finished the participation in the Measure. The amount of households in the 2nd control-group, n = 951, the amount of persons, n = 2929.

Before caring out the questionnaires there were provided 12 pilot interviews and afterwards necessary corrections were made to ensure that the questionnaires are proper and correspond to the objectives of the Study. The questionnaires and the data-entry of the households were carried out by „GfK Custom Research Baltic", Ltd.

Interviews with the experts and with the representatives of the municipalities

To get more detailed information, there were carried out interviews with the representatives of Dobele municipality (the municipality was chosen basing on random choice decision) and interviews with Ilze Zvīdriņa, the Head of Employment Policy Unit, Employment Department, Ministry of Welfare and with Inete Ielīte, the Head of Women's Organizations' Co-operation Network and Chairwoman of Latvian Children's Foundation, taking into account her knowledge on Measure's implementation.

Municipalities' representatives survey

116 representatives from the municipalities took part in the questionnaire. The data concerning the municipalities and particular officials was selected according the information provided from the home-page of the The Latvian Association of Local and Regional Governments (www.lps.lv). More detailed list of the municipalities and participants is in Appendix No 1, namely:

- 10 municipalities and appropriate structures from 9 cities, as well Riga Eastern Executive Board;

- 96 municipalities.

The questionnaires of the representatives of the municipalities were carried out by the representatives of the Service Provider – researchers and leading researchers who had appropriate previous experience.

Questionnaires of the experts

The questionnaires of the experts were carried out according to the previously developed plan. There were 23 experts, representing 21 organizations.

Organisation / position	Name, surname
Deputy – head for employment issues, SEA	Vivita Pūliņa
Head of Employment Unit, SEA	Sandra Šimkus
Head of Alūksne branch office, SEA	Virgīnija Veļķere
Head of Balvi branch office, SEA	Sandra Kindzule
Head of Daugavpils branch office, SEA	Jānis Vanags
Head of Jūrmala branch office, SEA	Rita Orlova
Head of Krāslava branch office, SEA	Ilona Šlapina
Ludza branch office, SEA	Jānis Zbitkovskis, Lolita Zbitkovska, Anna Leščinska
Expert of Madona branch, SEA	Anna Černogorceva
Head of Ogre branch office, SEA	Ilze Arāja
Head of Preiļi branch office, SEA	Leontīna Saleniece
Head of Rīga regional branch office, SEA	Vija Račinska
Head of Valka branch office, SEA	Erna Pormeistere
Head of Valmiera branch office, SEA	
Head of Ventspils branch office, SEA	Benita Saļņikova
Expert on Education and Employment, Employers' Confederation of Latvia	Anita Līce
Senior desk officer, Unit of Economic Policy Co-ordination, Department of Structural Policy of National Economy, Ministry of Economy	Nellija Milča
Expert on Education and Employment, Free Trade Union Confederation of Latvia	Ruta Porniece
Head of Unit of Conjuncture and Territorial Statistics, CSP	Ilmārs Vanags
Leading Researcher, Institute of Economics, Latvian Academy of Sciences	Pārsla Eglīte
Associated-professor, Latvian University of Agriculture	Helma Jirgena

For caring out the Study, there have been put forward several hypotheses:

- The risk of the Measure is unwillingness of the unemployed persons to participate in the labour market constantly, taking into account the financing of the Measure and presumably lower level of responsibility (in comparison with constantly employed persons);
- The participation in the Measure (six month within the period of one year) is optimal;
- The Measure positively influences the ability of unemployed persons to integrate with the labour market.

1. Pasākuma nozīmes Sociālās drošības tīkla stratēģijas ieviešanā novērtējums

Uzdevuma īstenošanai izmantotas šādas metodes – politikas plānošanas dokumentu analīze, kā arī iepriekš veikto zinātnisko pētījumu analīze par iespējām nabadzības riska mazināšanai. Viedokļa vairāk detalizētam pamatojumam izmantoti Pētījuma ietvaros veiktās mājsaimniecību aptaujas rezultāti (aptaujāto mājsaimniecību skaits n=3064, kopējais aptaujāto cilvēku skaits mājsaimniecībās n=9144, tomēr ne visi aptaujas dalībnieki snieguši atbildes uz visiem jautājumiem), kā arī pašvaldību pārstāvju aptaujas (n=116) un ekspertu aptaujas (n=23) rezultāti.

1.1. Pasākuma atbilstība Sociālās drošības tīkla stratēģijas mērķim

Saskaņā ar 2009.gada 8.septembra Ministru kabineta (turpmāk – MK) sēdes protokola Nr.56 (prot.Nr. 56 78.§) izrakstu „Par Sociālās drošības tīkla stratēģiju", Stratēģijas ieviešanas termiņš ir no 2009.gada 1.oktobra līdz 2011.gada 31.decembrim. Stratēģijas ieviešanas termiņš var tikt pārskatīts gadījumos, ja:

1) līdz 2011.gada beigām nav nodrošināta finanšu un ekonomikas krīzes seku novēršana un situācija sociālajā sfērā turpina pasliktināties;
2) būtiski mainās pieņēmumi, uz kuriem šī stratēģija ir balstīta un kuri būtiski ietekmē tās īstenošanu.

Stratēģijas mērķis ir izstrādāt ārkārtas drošības pasākumu kopumu, kuru ieviešana nodrošinātu negatīvās sociālās ietekmes samazināšanu, kas ir izveidojusies:

1) globālās un Latvijas finanšu un ekonomikas krīzes rezultātā;
2) strukturālo reformu veikšanas rezultātā.

2009.gada 14.jūlija noteikumi Nr.786 „Grozījumi MK 2008.gada 10.marta noteikumos Nr.166 „Noteikumi par aktīvo nodarbinātības pasākumu un preventīvo bezdarba samazināšanas pasākumu organizēšanas un finansēšanas kārtību un pasākumu īstenotāju izvēles principiem" nosaka, ka sākot ar 2009.gada septembri ir ieviests jauns aktīvās nodarbinātības Pasākums – „Apmācība darba iemaņu iegūšanai un uzturēšanai, ja darba devējs ir pašvaldība".

Pasākuma mērķis ir sniegt atbalstu tiem bezdarbniekiem, kuri nesaņem bezdarbnieka pabalstu, taču ir gatavi iesaistīties darba praksē pašvaldībā, veicot sabiedrībai derīgus − fiziska rakstura darbus, par to saņemot stipendiju LVL 100 apmērā. Pasākums ir vērsts uz sociālās palīdzības rakstura atbalsta sniegšanu bezdarbniekiem, kuri nesaņem bezdarbnieka pabalstu un ir bez iespējām pašreiz atrast darbu, vienlaikus nodrošinot personu, kas ir bezdarba situācijā, aktivizāciju, lai veicinātu to pēc iespējas ātrāku iekļaušanos darba tirgū.

Mājsaimniecību aptaujas dati apliecina, ka kopumā stipendija ir būtisks devums mājsaimniecību budžetā – vairāk kā 90% Pasākuma dalībnieku, tai skaitā 67% aptaujāto norādījuši, ka Pasākums ir ļoti nozīmīgs sociālais atbalsts ekonomiskās krīzes apstākļos. Kā īpaši nozīmīgs Pasākumā piešķirtais atbalsts tiek vērtēts Latgales reģionā un Kurzemes reģionā, kā arī Vidzemes reģionā. Arī Rīgā un Zemgales reģionā vairāk kā 59% aptaujāto norādījuši, ka Pasākuma ir bijis ļoti nozīmīgs atbalsts ekonomiskās krīzes apstākļos. Vairāk detalizēts datu atspoguļojums ietverts 1.1. tabulā.

1.1.tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku viedoklis attiecībā uz jautājumu vai Pasākums bija nozīmīgs sociālais atbalsts ekonomikas krīzes apstākļos

	Reģioni										
	Kurzeme		Latgale		Rīga		Vidzeme		Zemgale		Kopā
	Dalīb-nieku skaits	Īpat-svars (%)	Dalīb-nieku skaits	Īpat-svars (%)	Dalīb-nieku skaits	Īpat-svars (%)	Dalīb-nieku skaits	Īpat-svars (%)	Dalīb-nieku skaits	Īpat-svars (%)	Dalīb-nieku skaits
Jā, ļoti nozīmīgs	209	70,6	103	82,4	127	59,9	191	67,7	131	59,3	761
Jā, nozīmīgs	80	27,0	14	11,2	66	31,1	77	27,3	76	34,4	313
Jā, mazliet nozīmīgs	5	1,7	6	4,8	10	4,7	8	2,8	8	3,6	37
Nē, nav ļoti nozīmīgs	1	0,3	0	0,0	6	2,8	1	0,4	3	1,4	11
Pilnīgi nenozīmīgs	1	0,3	0	0,0	2	0,9	3	1,1	0	0,0	6
Nezinu	0	0,0	2	1,6	1	0,5	2	0,7	3	1,4	8
Kopā	296	100	125	100	212	100	282	100	221	100	1136

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām Pasākuma dalībnieku skaits, n_1=1221) uz jautājumu atbildi sniegušo Pasākuma dalībnieku skaits n = 1136

Pētījuma ietvaros tika izvirzīta hipotēze, ka Pasākuma risks ir bez darba esošo cilvēku nevēlēšanās iesaistīties pastāvīgi algotā darbā, ņemot vērā Pasākuma ietvaros pieejamo finansējumu un iespējami mazāku atbildības līmeni (ja salīdzina ar pastāvīgi algotu darbu). 11,7% no aptaujātajiem nebūtu gatavi uzsākt strādāt gadījumā, ja nākamo divu nedēļu laikā atrastu piemērotu darbu (lielākā daļa no viņiem dēļ fakta, ka piedalās Pasākumā). Gadījumā, ja tiktu atrasts piemērots darbs, pastāvīgu darbu nebūtu gatavi sākt strādāt arī 7,4% no cilvēkiem, kuri gaida rindā uz dalību Pasākumā, bet nav tajā iepriekš piedalījušies, kā arī 9% no cilvēkiem, kuri nesen beiguši dalību Pasākumā (vairāk detalizēta informācijas analīze pieejama 3.3.apakšnodaļā).

Lai arī Pasākuma ietvaros pieejamais finansējums, pēc mājsaimniecību aptaujas dalībnieku atzinuma, sniedz būtisku ieguldījumu mājsaimniecību budžetos, jāatzīmē, ka Pasākuma ietvaros piešķirtā stipendija ir mazāka par valstī noteikto nabadzības riska slieksni, kā arī citiem rādītājiem, kas saistīti ar nabadzības līmeni, tādējādi Pasākumā iesaistītie var būt pakļauti nabadzības riskam gadījumā, ja neviens no to ģimenes locekļiem nestrādā algotu darbu. Vairāk detalizēta informācijas analīze ietverta nākamajā apakšnodaļā.

Pasākuma atbilstība Sociālās drošības tīkla stratēģijas mērķim:

- *Pasākums kopumā atbilst Stratēģijas mērķim, jo nodrošina ārkārtas drošības pasākumus, kuru ieviešana veicina negatīvās sociālās ietekmes samazināšanu.*
- *Pasākuma ietvaros piešķirtā stipendija ir mazāka par valstī noteikto nabadzības riska slieksni, kā arī citiem rādītājiem, kas saistīti ar nabadzības līmeni, tādējādi Pasākumā iesaistītie var būt pakļauti nabadzības riskam gadījumā, ja neviens no to ģimenes locekļiem nestrādā algotu darbu.*

1.2. Pasākuma ietekme uz nabadzības riska mazināšanu

Nabadzība ir daudzpusējs jēdziens. Piemēram, par nabadzīgām tiek uzskatītas personas, kuru ienākumi un resursi (ekonomiskie, sociālie un kultūras) ir tik

ierobežoti, ka viņu dzīves līmenis ir zemāks par sabiedrībā pieņemto (Eiropas Komisijas Kopējais Sociālās iekļaušanas ziņojums, 2003).

Zinātniskajās publikācijās norādīts, ka cilvēki tiek uzskatīti par nabadzīgiem tad, kad viņu standarta dzīves līmenis ir zemāks par minimālo pieņemamo nabadzības slieksni. Turklāt nav šaubu, ka pastāv psiholoģiskais, preču un pakalpojumu minimums. Ja patēriņš ir mazāks par noteikto minimumu, laika gaitā tas var apdraudēt indivīda normālu attīstību un pat psiholoģisko izdzīvošanu. Tomēr daudz grūtāk ir nosakāms katram indivīdam nepieciešamais minimums (Paniotto, Kharchenko, 2009).

Zinātniskajā literatūrā tiek izdalīti dažādi sociālās palīdzības veidi, piemēram (Eardley et al., 1996):

1) vispārējā palīdzība, kuras ietvaros tiek sniegts atbalsts visiem vai gandrīz visiem cilvēkiem, kuru ienākumi ir mazāki par noteiktu slieksni;
2) kategoriju palīdzība, kas tiek piešķirta tikai noteiktām iedzīvotāju grupām, piemēram, bezdarbniekiem;
3) saistītā palīdzība, kas ietver noteiktas preces un pakalpojumus, piemēram, kompensācijas par dzīvokli.

Saskaņā ar LR normatīvajiem aktiem sociālā palīdzība ir naudas vai mantiskais pabalsts, kura piešķiršana balstās uz materiālo resursu novērtēšanu personām (ģimenēm), kurām trūkst līdzekļu pamatvajadzību apmierināšanai (Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, spēkā no 01.01.2003).

MK nosaka ienākumu un materiālā stāvokļa līmeni, kuru nepārsniedzot ģimene, kas sastāv no laulātajiem, personām, kurām ir kopēji izdevumi par uzturu un kuras mitinās vienā mājoklī, vai atsevišķi dzīvojoša persona tiek atzīta par trūcīgu, un kārtību, kādā ģimene (persona) tiek atzīta par trūcīgu.

Saskaņā ar MK 2010.gada 30.marta noteikumiem Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu" ģimene (persona) atzīstama par trūcīgu, ja tās vidējie ienākumi katram ģimenes loceklim mēnesī pēdējo triju mēnešu laikā nepārsniedz LVL 90 un ja:

1) tai nepieder naudas līdzekļu uzkrājumi, vērtspapīri vai īpašums, izņemot šādus rādītājus (dzīvokļa vai mājas iekārta, apģērbs, sadzīves priekšmeti, bērnu piederumi, kā arī manta, uz kuru nevar vērst piedziņu pēc izpildu dokumentiem saskaņā ar Civilprocesa likuma 1.pielikuma 2., 3., 4., 5., 6., 7. un 8.punktu; nekustamais īpašums vai tā daļa, kur savu dzīvesvietu deklarējis un dzīvo iesniedzējs un viņa ģimenes locekļi, vai īpašums vai tā daļa, kas pieder iesniedzējam vai kādam no ģimenes locekļiem, kur dzīvo ģimenes locekļu pirmās pakāpes radinieki, kuriem nepieder cits nekustamais īpašums; zeme, mežs, ēkas atbilstoši pašvaldības saistošajos noteikumos noteiktajiem kritērijiem; viena garāža, viens automobilis vai motocikls, kas ir ģimenes (personas) īpašumā, kā arī viens velosipēds, mopēds vai motorollers katram ģimenes loceklim);
2) tā nav noslēgusi uztura līgumu;
3) tā nesaņem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas sniegtos pakalpojumus vai tā neatrodas ieslodzījumā;
4) persona ir reģistrējusies NVA kā bezdarbnieks vai darba meklētājs, izņemot gadījumus, kad minētā persona ir: (1) invalīds, kas saņem invaliditātes pensiju vai valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu; (2) sieviete grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma laikā, viens no bērna vecākiem vai cita persona bērna kopšanas periodā; (3) viens no bērna invalīda vecākiem; (4) persona, kas vecāka par 15 gadiem un iegūst izglītību klātienē vispārējās

vidējās vai profesionālās vidējās izglītības iestādē vai ir pilna laika studējošais augstskolā. Saskaņā ar likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 14.pantu (5) par maznodrošinātu atzīstama persona, kuras ienākumi un materiālais stāvoklis nepārsniedz attiecīgās pašvaldības domes noteikto līmeni, kas savukārt nedrīkst būt zemāks par trūcīgas personas ienākumu un materiālā stāvokļa līmeni, kādu, pamatojoties uz Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumu, noteicis MK. Personai, kura atzīta par maznodrošinātu personu, tiek izsniegta šo statusu apliecinoša izziņa.

Nabadzības risks Latvijā tiek mērīts pēc ES Statistikas biroja (EUROSTAT) izstrādātās metodoloģijas, jo Latvijā nav noteikts oficiālais nabadzības riska slieksnis vai nabadzības līnija. Lai novērtētu un pārraudzītu situāciju sociālās iekļaušanas jomā, tiek pielietoti t.s. Lākenas indikatori, kurus aprēķina CSP (CSP, 2011).
Lākenas indikatori ir (CSP, 04.04.2011):

- nabadzības riska indekss,
- nabadzības riska indeksa ilustratīvās robežvērtības,
- pastāvīgais nabadzības riska indekss,
- relatīvā mediānas nabadzības riska plaisa,
- S80/ S20 ienākumu kvintiļu koeficients,
- veselīgas dzīves paredzamais ilgums,
- jaunieši, kas pāragri pametuši skolu,
- personas, kas dzīvo mājsaimniecībās, kurās neviena persona nav nodarbināta,
- paredzamie kopējie valsts sociālie izdevumi,
- gados veco cilvēku relatīvais mediānas ienākums,
- kopējā aizvietošanas attiecība,
- neapmierinātā vajadzība pēc aprūpes,
- nabadzības riska indekss piesaistīts konkrētam laika posmam,
- vecāka gadagājuma strādājošo nodarbinātības līmenis,
- strādājošo nabadzības riska indekss,
- aktivitātes līmenis,
- reģionālās atšķirības – nodarbinātības līmeņa variāciju koeficients,
- veselības indikators.

Nabadzības riska slieksnis 2009.gadā bija LVL 160 mēnesī, un šajā gadā 475,5 tūkstošiem jeb 21% iedzīvotāju ienākumi bija zemāki par nabadzības riska slieksni (CSP, 01.02.2011).

Tomēr ienākumi pat nedaudz virs nabadzības riska sliekšņa ne vienmēr nodrošina iedzīvotājiem vēlamo dzīves kvalitāti. Lai iegūtu vairāk detalizētus datus par nabadzību EU-SILC pētījumos tiek izmantoti tādi rādītāji, kā materiālā nenodrošinātība (angļu valodā termins *„material deprivation"*), ar ko saprot apstākļus, kas izriet no ekonomisko resursu trūkuma un liedz pieeju materiāliem labumiem, kā arī raksturojas ar neapmierinošiem mājokļa apstākļiem un piespiedu atteikšanos (naudas trūkuma dēļ) no ilgtermiņa preču izmantošanas un kas ietver šādas dimensijas (CSP, 04.04.2011):

- ekonomiskā spriedze;
- piespiedu atteikšanās no ilglietošanas preču izmantošanas;
- neapmierinoši mājokļa apstākļi.

Ekonomiskā spriedze tiek noteikta ar vairāku EU-SILC anketas jautājumu palīdzību, kuros respondentiem tika lūgts dod novērtējumu attiecībā uz mājsaimniecības spēju segt sekojošas izmaksas:

- ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu;
- uz sava rēķina katru gadu visiem mājsaimniecības locekļiem vienu nedēļu pavadīt prom no mājām;
- atļauties segt neparedzētus izdevumus LVL 75 apmērā (2006.gads) no pašu līdzekļiem viena mēneša laikā;
- finansiāli atļauties uzturēt mājokli siltu;
- segt dažādus komunālos maksājumus un norēķināties par pirkumiem uz kredīta.

Piespiedu atteikšanās no ilglietošanas preču izmantošanas, EU-SILC apsekojumā tiek pētīta ar jautājumiem par mājsaimniecību spēju lietot tādas ilglietošanas un sadzīves preces, kā telefons, televizors, veļas mazgājamā mašīna un vieglais auto.

Neapmierinoši mājokļa apstākļu aspekti EU-SILC apsekojumā tiek apzināti ar sekojošu jautājumu palīdzību:

- mājoklī ir tekošs jumts; mitras sienas, griesti, grīdas vai mājas pamati; trupe logu rāmjos, durvīs vai grīdās;
- ir pārāk tumšs, maz gaismas;
- mājoklī nav vannas istaba vai duša;
- mājoklī nav tualete ar ūdensklozetu (WC).

Mājsaimniecību aptaujas dati norāda, ka lielākā daļa mājsaimniecību, kuru locekļi aptaujas brīdī bija iekļauti Pasākumā, ir materiāli nenodrošinātas.

Ekonomiskās spriedzes kontekstā 44% aptaujāto mājsaimniecību ir samazinājušas pamatproduktu (piena, maizes) patēriņu, aptuveni 21% mājsaimniecību ir izlaistas maltītes, lai samazinātu ēdiena patēriņu. 60,7% mājsaimniecību ir samazinājušas patēriņu atpūtai un izklaidei, kā arī atpūtai ārpus mājām (vairāk detalizēta informācija pieejama 2.4. un 2.5. pielikumā).

Pirkumus virs LVL 75 ir veikušas 87 aptaujātās mājsaimniecības (kopējais respondentu skaits, kas snieguši atbildi uz šo jautājumu – 1128), turklāt liela daļa no šiem pirkumiem nav uzskatāmi par iepriekš neparedzētiem. 21 mājsaimniecībā, kurā veikti pirkumi virs LVL 75, tas ir darīts, izmantojot kredītu.

Aptuveni 55% aptaujāto mājsaimniecību ir samazinājušas gaismas, siltuma un ūdens patēriņu. 30,3% aptaujāto mājsaimniecību pārstāvji atzinuši, ka kavē īres maksājumus, 5% mājsaimniecību ir samazināta īres maksa, savukārt 13,9% aptaujāto mājsaimniecību par īri nav jāmaksā. Savukārt 16 mājsaimniecības pēdējo 12 mēnešu laikā ir bijušas spiestas ņemt aizņēmumu vai izmantot kredītkarti, lai segtu pamata izdevumus.

Mājsaimniecību aptaujas dati uzrāda arī šādus faktus – desmit aptaujāto mājsaimniecību locekļi atzinuši, ka ienākumu samazināšanas rezultātā ir izņēmuši bērnu no pamatskolas, 22 cilvēki ir atlikuši vai pārstājuši studijas augstskolā, 41 gadījumā mājsaimniecību aptaujas dalībnieki norādījuši, ka ir atlikuši vai pārstājuši dalību apmācību kursos.

Saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem karstā ūdens padeve ir tikai 36% aptaujāto mājsaimniecību, centrālā apkure – 43% mājsaimniecību, kuru dalībnieki piedalās Pasākumā, vanna/duša – 59% mājsaimniecību, kanalizācija – 69% aptaujāto mājsaimniecību, kuru locekļi šobrīd piedalās Pasākumā.

130 jeb 11,6% Pasākumā iesaistīto mājsaimniecību pēdējo 12 mēnešu laikā ir palielinājušas lauksaimniecisko ražošanu savam patēriņam, 217 jeb 19,3% Pasākumā iesaistīto mājsaimniecību locekļi ir sākuši vai palielinājuši ogu/ sēņu vākšanu.

Aptaujas dati apliecina, ka lielākā daļa Pasākumā iesaistīto cilvēku ir pakļauti nabadzības riskam.

Tajā pašā laikā jāņem vērā, ka nabadzības riskam ir pakļauta ļoti liela daļa iedzīvotāju, ne tikai Pasākumā iesaistītie. Valstī ir liels trūcīgo personu skaits (2010.gadā 227 375 personām bija piešķirts trūcīgās personas statuss). Turklāt aptuveni 46% – personas ārpus darbaspējas vecuma, savukārt aptuveni 11% – strādājošas personas, kas liecina, ka arī esot nodarbinātam algotā darbā, pastāv risks iegūt trūcīgās personas statusu (ja mājsaimniecībā ir bērni vai nestrādājošas personas vai arī ir nepilna laika darbs). Detalizētāks datu atspoguļojums iekļauts 1.2.tabulā.

1.2.tabula

Trūcīgās ģimenes (personas) statuss Latvijā 2010.gadā

	Pabalstiem izlietotie līdzekļi LVL	Ģimeņu skaits	Personu skaits	tai skaitā Pasākumā iesaistītās personas
Rīga	16 716 270	32 497	78 701	2 464
Vidzeme	3 359 155	12 624	33 220	2 057
Zemgale	4 820 175	13 533	36 724	2 155
Kurzeme	3 856 806	13 295	35 424	2 046
Latgale	5 062 276	16 474	43 306	4 015
Kopā	33 814 682	88 423	227 375	12 737

Avots: LM dati, 12.04.2011.

Visvairāk no nabadzības un no tās izrietošajam sociālās atstumtības riskam ir pakļautas ģimenes, kurās ir trīs un vairāk bērni (daudzbērnu ģimenes), kā arī nepilnās ģimenes un vienu vai vairākiem bērniem (Latvijas Nacionālais rīcības plāns nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai 2004 – 2006).

Nabadzības riskam kopš 2009.gada visvairāk bijuši pakļauti bezdarbnieki, kuru vidū nabadzības riska indekss bija 48%. Arvien vairāk nabadzības riskam tika pakļautas mājsaimniecības ar bērniem. Visu veidu mājsaimniecības ar bērniem veido vairāk nekā trešo daļu no mājsaimniecību kopējā skaita (38% 2009.gadā), un tajās dzīvoja vairāk par pusi (57%) no kopējā personu skaita mājsaimniecībās; teju ceturtā daļa no tām 2009.gadā bija saskārušās ar nabadzības risku. Daudz lielāks risks nonākt nabadzībā joprojām ir nepilnām ģimenēm un tām ģimenēm, kurās ir trīs un vairāk bērnu (CSP, 12.12.2010).

Pašvaldību sociālās palīdzības pabalsti ir viena no sociālās drošības sistēmas sastāvdaļām, kuras uzdevums ir sniegt atbalstu tiem iedzīvotājiem, kuri „izkrituši cauri" valsts sociālās drošības tīklam un paši saviem spēkiem nespēj nodrošināt sev un saviem ģimenes locekļiem pietiekamus iztikas līdzekļus, respektīvi, ir nonākuši trūkumā vai krīzes situācijā. Sociālo palīdzību klientam sniedz, pamatojoties uz viņa materiālo resursu – ienākuma un īpašuma – novērtējumu, individuāli paredzot katra klienta līdzdarbību. Bezdarbniekiem kā viens no līdzdarbības pienākumiem tiek paredzēta iesaistīšanās aktīvajos nodarbinātības pasākumos (piemēram, algotos pagaidu sabiedriskajos darbos, profesionālās pilnveides pasākumos u.c.). Tomēr, lemjot par sociālās palīdzības pabalstu piešķiršanu konkrētai ģimenei (personai), tiek ņemti vērā arī svarīgi iemesli, kuri liedz piedalīties aktīvajos nodarbinātības pasākumos (piemēram, nepieciešamība aprūpēt bērnu vai kādu citu ģimenes locekli

u.c.) (Ziņojums par nacionālo sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju 2008.-2010.gadam).

Cilvēki, kuri atzīti par trūcīgiem, nereti saņem pabalstus, piemēram, pabalstu garantētā minimālā ienākumu (turpmāk – GMI) līmeņa nodrošināšanai.

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumu pabalsts GMI līmeņa nodrošināšanai – naudas un mantiskais pabalsts vai naudas vai mantiskais pabalsts, ko piešķir ģimenēm vai atsevišķi dzīvojošām personām, kuras objektīvu apstākļu dēļ negūst pietiekamus ienākumus un kuras atzītas par trūcīgām. Šis pabalsts nodrošina katram ģimenes loceklim garantēto minimālo ienākumu līmeni.

Saskaņā ar MK 2009.gada 22.septembra (prot. Nr.61 66.§) noteikumiem Nr.1070 „Noteikumi par garantēto minimālo ienākumu līmeni", garantētais minimālais ienākumu līmenis ir:

- pilngadīgai personai – LVL 40 mēnesī;
- bērnam – LVL 45 mēnesī.

Saskaņā ar MK 2009.gada 17.jūnija noteikumu Nr.550 „Kārtība, kādā aprēķināms, piešķirams, izmaksājams pabalsts garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai un slēdzama vienošanās par līdzdarbību" 4.punktu pabalsta apmēru aprēķina kā starpību starp MK vai pašvaldības noteikto GMI līmeni katram ģimenes loceklim un trūcīgas ģimenes (personas) kopējiem ienākumiem, izmantojot šādu formulu:

$$P = GMI \times n - I, \text{ kur} \qquad [1.\text{formula}]$$

P – pabalsta summa;
GMI – MK vai pašvaldības noteiktais garantētais minimālais ienākumu līmenis;
n – ģimenes locekļu skaits;
I – ģimenes (personas) vidējie mēneša ienākumi, kas novērtēti atbilstoši normatīvajiem aktiem par ģimenes (personas) atzīšanu par trūcīgu.

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 5.pantu līdz 2011.gada 31.decembrim, novērtējot klienta materiālos resursus, par ienākumiem neuzskata bērna kopšanas pabalstu, piemaksu pie bērna kopšanas pabalsta vai vecāku pabalstu par dvīņiem vai vairākiem vienās dzemdībās dzimušiem bērniem, pirmos LVL 50 no vecāku pabalsta, piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu, bērna invalīda kopšanas pabalstu, pabalstu invalīdam, kuram nepieciešama kopšana, pabalstu ar celiakiju slimam bērnam, pabalstu transporta izdevumu kompensēšanai invalīdam, kuram ir apgrūtināta pārvietošanās, bērna piedzimšanas pabalstu, apbedīšanas pabalstu, bezdarbnieka stipendiju profesionālās apmācības, pārkvalifikācijas vai kvalifikācijas paaugstināšanas laikā, kā arī neformālās izglītības ieguves laikā.

Bez tam trūcīgajām personām daudzās pašvaldībās tiek paredzētas papildus kompensācijas, piemēram, par dzīvokļa apkuri, bērnu ēdināšanu skolā, un tml.

2010.gadā pašvaldības sociālajiem pabalstiem kopumā izlietojušas vairāk nekā 45 miljonus latu – LVL 45 433 203. Dati par sniegto sociālās palīdzības apjomu 2010.gadā atspoguļoti 1.3.tabulā, vairāk detalizēta informācija ietverta 1.1.pielikumā.

1.3. tabula

Pašvaldību izmaksātie sociālie pabalsti Latvijas reģionos un pilsētās 2010. gadā

	Visi pašvaldības sociālās palīdzības pabalsti - kopā: izlietotie līdzekļi - kopā	no tiem		Visi pašvaldības sociālās palīdzības pabalsti - kopā: ģimenes	Personas, kurām no 2010.gada sākuma vismaz vienu reizi izmaksāts vismaz viens sociālās palīdzības pabalsts, kopā	tai skaitā Pasākumā iesaistītās personas
		naudā	natūrā			
	LVL	LVL	LVL	Skaits	Skaits	Skaits
Rīga	21 925 781	15 638 965	6 286 816	138 938	138 938	2 627
Vidzeme	4 100 666	2 842 531	1 258 135	41 544	41 544	2 061
Zemgale	6 048 448	4 043 442	2 005 005	50 036	50 036	2 237
Kurzeme	6 343 253	3 913 736	2 429 516	57 614	57 614	2 074
Latgale	7 015 055	4 866 142	2 148 913	68 386	68 386	4 170
Kopā	45 433 203	31 304 817	14 128 386	356 518	356 518	13 169

Avots: Autoru aprēķini, pamatojoties uz LM datiem, 15.02.2011.

Lai arī stipendijas apmērs nav augsts, jāņem vērā, ka personai, kura nodarbināta par minimālo darba algu (kopš 2011.gada 1.janvāra tā ir LVL 200 bruto jeb LVL 144,75 pie nosacījuma, ka tās saņēmējam nav apgādībā esošu personu; no 2009.gada 1.janvāra līdz 2010.gada 31.decembrim minimālā darba alga Latvijā bija LVL 180 bruto jeb LVL 130,31 neto pie nosacījuma, ka tās saņēmējam nebija apgādībā esošu personu), ienākumu līmenis nav augsts. Līdz ar to stipendija 2011.gadā veido aptuveni 77% no valstī esošās neto minimālās darba algas (izmaiņas paredzamas no 2011. gada jūlija, kad stipendijas apmērs tiks samazināts līdz LVL 80). Turklāt stipendija garantē vismaz minimālus ienākumus, jo īpaši tad, ja mājsaimniecībā ir vairāki Pasākuma dalībnieki. 2009.gadā Latvijā mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi, rēķinot uz vienu mājsaimniecības locekli, veidoja LVL 214, kas ir par 16% jeb LVL 40 mēnesī mazāk nekā 2008.gadā. Saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem Pasākumā iesaistīto cilvēku ienākumi vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli 2010.gadā veidoja LVL 90 mēnesī. Lai iegūtu pilnīgāku viedokli par Pasākuma ietekmi uz nabadzības riska mazināšanu, tika pētīti ekspertu un pašvaldību pārstāvju viedokļi. Eksperti Pasākuma ietekmi uz galēja trūkuma samazināšanu vērtējuši pozitīvi: zemākais vērtējums bija 5, visbiežāk sastopamais vērtējums bija 9, maksimāli augstāko vērtējumu sniegusi desmitā daļa no ekspertiem. Vairāk detalizēta informācija pieejama 1.4.tabulā.

1.4.tabula

Ekspertu un pašvaldību pārstāvju viedokļu sadalījuma apgalvojumam „Pasākuma ietekme, pasargājot iesaistīto cilvēku mājsaimniecības no nokļūšanas galējā trūkumā" galvenie statistiskie raksturotāji

	NVA	Citas institūcijas	Pašvaldību pārstāvji
Izlases apjoms n	17	6	108
Aritmētiskais vidējais	7,65	7,33	7,71
Aritmētiskā vidējā standartkļūda	0,430	0,803	0,199
Mediāna	8,00	8,00	8,00
Moda	9	9	9
Vidējā kvadrātiskā novirze	1,801	1,966	2,069
Variācijas apjoms	5	4	8
Minimums	5	5	2
Maksimums	10	9	10

Avots: Ekspertu darba tirgus jomā par Pasākuma organizēšanas un novērtēšanas jautājumiem aptauja 2010. gada novembrī (n=23); Pašvaldības pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=116)
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – nepiekrītu apgalvojumam; 10 – pilnīgi piekrītu apgalvojumam

Pašvaldību pārstāvji norāda, ka „praksē nākas saskarties ar bezdarbnieku ģimenēm, kad abi vecāki ir palikuši bez darba, bet viņu aprūpē ir nepilngadīgi bērni. Dalība Pasākumā, bieži ir pēdējā cerība Pasākuma ietekme ir ļoti liela, jo vairums bezdarbnieki, kuri iesaistās šajā projektā uz laiku risina savas sociālās problēmas, kā vienīgo iztikas avotu izmantojot stipendiju", kā arī pauž līdzīgus viedokļus.

Balstoties uz pieejamiem statistikas datiem, uz mājsaimniecību aptaujas, kā arī uz pašvaldību un ekspertu aptaujas rezultātiem secināms – lai arī 1.1. apakšnodaļā ietvertā analīze liecina, ka Pasākuma ietvaros piešķirtais finansējums sniedz nozīmīgus ienākumus aptaujāto mājsaimniecību budžetos, Pasākums praktiski neietekmē nabadzības riska mazināšanu Latvijā. Proti, Pasākumā iesaistīto cilvēku mājsaimniecības ienākumi uz vienu locekli nesasniedz statistiski noteikto nabadzības riska slieksni. Ekonomiskās spriedzes kontekstā 44% aptaujāto mājsaimniecību ir samazinājušas pamatproduktu (piena, maizes) patēriņu, aptuveni 21% mājsaimniecību ir izlaistas maltītes, lai samazinātu ēdiena patēriņu. Aptuveni 55% aptaujāto mājsaimniecību ir samazinājušas gaismas, siltuma un ūdens patēriņu. Liela daļa mājsaimniecību arī saskaras ar tādām problēmām kā materiālā nenodrošinātība un tai skaitā ekonomiskā spriedze, piespiedu atteikšanās no ilglietošanas preču izmantošanas, kā arī neapmierinoši mājokļa apstākļi.

Pasākuma ietekme uz nabadzības riska mazināšanu:

- Mājsaimniecību aptaujas dati liecina, ka lielākā daļa Pasākumā iesaistīto cilvēku ir pakļauti nabadzības riskam un lielākā daļa mājsaimniecību, kuru locekļi aptaujas brīdī bija iekļauti Pasākumā, ir materiāli nenodrošinātas.
- Ekonomiskās spriedzes kontekstā 44% aptaujāto mājsaimniecību ir samazinājušas pamatproduktu (piena, maizes) patēriņu, aptuveni 21% mājsaimniecību ir izlaistas maltītes, lai samazinātu ēdiena patēriņu. 60,7% mājsaimniecību ir samazinājušas patēriņu atpūtai un izklaidei, kā arī atpūtai ārpus mājām.
- Aptuveni 55% aptaujāto mājsaimniecību ir samazinājušas gaismas, siltuma un ūdens patēriņu. 30,3% aptaujāto mājsaimniecību pārstāvji atzinuši, ka kavē īres maksājumus/
- Desmit aptaujāto mājsaimniecību locekļi atzinuši, ka ienākumu samazināšanas rezultātā ir izņēmuši bērnu no pamatskolas, 22 cilvēki ir atlikuši vai pārstājuši studijas augstskolā, 41 gadījumā mājsaimniecību aptaujas dalībnieki norādījuši, ka ir atlikuši vai pārstājuši dalību apmācību kursos.
- Saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem karstā ūdens padeve ir tikai 36% aptaujāto mājsaimniecību, centrālā apkure – 43% mājsaimniecību, kuru dalībnieki piedalās Pasākumā, vanna/duša – 59% mājsaimniecību, kanalizācija – 69% aptaujāto mājsaimniecību, kuru locekļi šobrīd piedalās Pasākumā.
- 130 jeb 11,6% Pasākumā iesaistīto mājsaimniecību pēdējo 12 mēnešu laikā ir palielinājušas lauksaimniecisko ražošanu savam patēriņam, 217 jeb 19,3% Pasākumā iesaistīto mājsaimniecību locekļi ir sākuši vai palielinājuši ogu/ sēņu vākšanu.

1.3. Pasākuma mijiedarbība ar citiem Sociālās drošības tīkla pasākumiem

Stratēģijā ir noteikti šādi uzdevumi:

1) nodrošināt GMI trūcīgajām personām, vienlaikus paaugstinot GMI apmēru un izmaksāt dzīvokļa pabalstu;
2) nodrošināt transporta pakalpojumus izglītības sistēmā, kā arī pirmsskolas izglītības pieejamību;
3) nodrošināt veselības aprūpes pamata pakalpojumu un pamata medikamentu pieejamību trūcīgajām personām;
4) nodrošināt darba prakses vietas pašvaldībās, šādi veicinot nodarbinātību.

Apakšnodaļā sniegta vairāk detalizēta katra Stratēģijas uzdevuma analīze.

Nodrošināt GMI trūcīgajām personām, vienlaikus paaugstinot GMI apmēru un izmaksāt dzīvokļa pabalstu

Būtiska ir Pasākuma mijiedarbība ar citiem pasākumiem, tajā skaitā nodrošināt GMI trūcīgajām personām un izmaksāt GMI pabalstus. Lielākais Pasākuma dalībnieku īpatsvars, kuri 2010.gadā saņēmuši arī pabalstus GMI līmeņa nodrošināšanai, vērojams Latgales reģionā. Detalizēts datu apkopojums par pabalstiem GMI līmeņa nodrošināšanai ietverts 1.5.tabulā.

1.5.tabula

Pabalsts GMI līmeņa nodrošināšanai Latvijas reģionos un pilsētās 2010. gadā

Reģioni	Pabalsts garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai - Izlietotie līdzekļi - kopā	no tiem		Ģimenes	Personas ģimenēs - kopā	tai skaitā Pasākumā iesaistītās personas
		naudā	natūrā			
	LVL	LVL	LVL	Ģimeņu skaits	Personu skaits	Personu skaits
Rīga	7 884 165	7 690 084	194 081	20140	47218	1821
Vidzeme	2 251 324	2 038 796	212 529	6158	15098	1420
Zemgale	2 599 225	2 475 094	124 131	6558	16572	1359
Kurzeme	2 375 864	2 295 084	80 780	7234	19577	1520
Latgale	3 335 506	3 177 999	157 508	8868	21799	2905
Kopā	18 446 086	17 677 057	769 029	48958	120264	9025

Avots: Autoru aprēķini, pamatojoties uz LM datiem, 15.04.2011.

2010.gadā dalību Pasākumā uzsākusi 52 821 persona (NVA, 04.04.2011), no tām 9 025 (aptuveni 17%) 2010.gadā saņēma pabalstus GMI līmeņa nodrošināšanai. Nedaudz mazāks ir Pasākuma dalībnieku skaits, kuri 2010.gadā saņēmuši dzīvokļa pabalstus (80% no dzīvokļa pabalstiem izmaksājamās summas nodrošina valsts, 20% – pašvaldības). Vairāk detalizēta informācija pieejama 1.6.tabulā.

1.6.tabula

Dzīvokļa pabalstam izlietotie līdzekļi 2010.gadā

Reģioni	Dzīvokļa pabalsta nodrošināšanai izlietotie līdzekļi – kopā	no tiem		Ģimenes	Personas ģimenēs - kopā	tai skaitā Pasākumā iesaistītās personas	
		naudā	natūrā				
	LVL	LVL	LVL	Ģimeņu skaits	Personu skaits	Personu skaits	%
Rīga	9 942 736	4 663 494	5 279 242	39639	81539	1858	2,28
Vidzeme	810 763	338 481	472 282	9128	22579	1478	6,55
Zemgale	1 771 159	614 225	1 156 934	13846	31539	1670	5,30
Kurzeme	2 802 266	696 221	2 106 044	17161	35822	1287	3,59
Latgale	1 916 227	572 392	1 343 835	18062	37429	2061	5,51
Kopā	17 243 150	6 884 813	10 358 337	97836	208908	8354	4,00

Avots: Autoru aprēķini, pamatojoties uz LM datiem, 15.04.2011.

Saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem aptuveni 13% Pasākuma dalībnieku mājsaimniecību ienākumi uz vienu locekli nepārsniedz LVL 40. Vairāk kā 75% aptaujāto mājsaimniecību, kuru locekļi aptaujas brīdī piedalījās Pasākumā ienākumi uz vienu locekli bija robežās no LVL 41 – LVL 139.

Nodrošināt transporta pakalpojumus izglītības sistēmā, kā arī pirmsskolas izglītības pieejamību.

2009.gada 4.augustā tika pieņemti MK noteikumi Nr.872 „Noteikumi par pasažieru kategorijām, kuras ir tiesīgas izmantot braukšanas maksas atvieglojumus maršrutu tīkla maršrutos", nosakot personu loku, kam valsts ir apņēmusies nodrošināt sabiedriskā transporta pakalpojumus uz atvieglotiem nosacījumiem – pārvietoties sabiedriskajā transportā reģionālajos starppilsētu un reģionālajos vietējās nozīmes maršrutos ar 100% atlaidi. Minētās personu kategorijas ir:

- pirmsskolas vecuma bērni;
- bāreņi un bez vecāku gādības palikuši bērni;
- 1.un 2.grupas invalīdi, bērni invalīdi un persona, kura pavada 1.grupas invalīdu vai bērnu invalīdu;
- politiski represētās personas un nacionālas pretošanās kustības dalībnieki. Līdz ar to konkrētajam uzdevumam nav mijiedarbības ar Pasākumu.

Nodrošināt veselības aprūpes pamata pakalpojumu un pamata medikamentu pieejamību trūcīgajām personām

No 2011.gada februāra Stratēģijas atvieglojumi veselības aprūpes saņemšanai paredzēti ne tikai trūcīgajiem pacientiem, bet arī pacientiem ar ienākumiem līdz LVL 120 un līdz LVL 150 mēnesī (Veselības ministrija, 2011), tādējādi tie attiecināmi arī uz Pasākumā iesaistītajiem cilvēkiem (saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem tikai 2% pasākumā iesaistīto cilvēku ienākumi pārsniedz LVL 120).

No pacientu iemaksām, pacientu līdzmaksājuma par operāciju un no maksas par uzturēšanos „slimnīcu viesnīcās" atbrīvoti:

- trūcīgie pacienti (kuru statusu nosaka MK noteikumi par trūcīgajām personām);
- pacienti, kuru ienākumi uz katru ģimenes locekli pēdējo triju mēnešu laikā nepārsniedz LVL 120 mēnesī.

Saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem bezmaksas medicīnas pakalpojumus vai medikamentus no baznīcas, nevalstiskām organizācijām (turpmāk – NVO) vai citiem ir saņēmušas 3,8% no Pasākumā iesaistītajām mājsaimniecībām, 1% no Pasākumā iesaistītajām mājsaimniecībām ir saņēmušas gan medicīnas pakalpojumus, gan medikamentus. Tajā pašā laikā mājsaimniecību aptaujas dati liecina, ka 33,1% Pasākuma dalībnieku ir atlikuši vai izlaiduši vizīti pie ārsta saslimšanas gadījumā, 29,4% Pasākuma dalībnieku ir atlikuši vai izlaiduši vizīti pie ārsta preventīvai apskatei, savukārt 32,4% aptaujas dalībnieku ir pārstājuši pirkt izrakstītās zāles. Turklāt saskaņā ar pašvaldību aptaujas datiem, Pasākuma ietvaros veikto veselības pārbaužu rezultātā vairākiem cilvēkiem ir atklātas smagas un ielaistas slimības (vairāk detalizēta informācijas analīze pieejama ziņojuma 3.5, kā arī 5.6.apakšnodaļā).

Ņemot vērā augstākminēto secināms, ka Pasākuma dalībnieku ienākumi līdz ar to dalību Pasākumā ļoti retos gadījumos sasniedz LVL 120 un vēl retākos gadījumos sasniedz LVL 150 slieksni, līdz ar to dalība Pasākumā neietekmē bezdarbnieku tiesības pretendēt uz šo atbalstu, attiecīgi Pasākumam nav tiešas ietekmes uz šo Sociālā drošības tīkla jomu. Taču daudzi Pasākumā iesaistītie nav pilnībā informēti par Sociālā drošības tīkla atvieglojumiem veselības aprūpes saņemšanai, tādējādi nereti pasliktinot veselības stāvokli.

Nodrošināt darba prakses vietas pašvaldībās, šādi veicinot nodarbinātību

Pasākums ir vērsts uz Sociālā drošības tīkla stratēģijas uzdevuma „nodrošināt darba prakses vietas pašvaldībās" izpildi.

Balstoties uz nodaļas ietvaros veikto analīzi secināms, ka Pasākuma ietvaros iegūtie līdzekļi ir ļoti nozīmīgi mājsaimniecību budžetiem, tomēr faktiski neietekmē nabadzības riska mazināšanu Latvijā – Pasākumā iesaistīto cilvēku mājsaimniecības ienākumi uz vienu locekli nesasniedz statistiski noteikto nabadzības riska slieksni.

Stratēģijas kontekstā secināms, ka Pasākumam nav tiešas saistības ar Sociālās drošības tīkla uzdevumu „nodrošināt transporta pakalpojumus izglītības sistēmā, kā arī pirmsskolas izglītības pieejamību". Pasākums ir tiešā veidā vērsts uz uzdevuma – „nodrošināt darba prakses pašvaldībās, šādi veicinot nodarbinātību" izpildi. Pasākumam ir daļēja mijiedarbība ar Sociālās drošības tīkla uzdevumu „nodrošināt veselības aprūpes pamata pakalpojumu un pamata medikamentu pieejamību trūcīgām personām", jo lielākajai daļai Pasākuma dalībnieku ienākumi nepārsniedz noteiktos griestus (7,2% mājsaimniecību, kurās kāds šobrīd piedalās Pasākumā, ienākumi uz vienu locekli pārsniedz LVL 150; 0,9% mājsaimniecību ienākumi uz vienu locekli pārsniedz LVL 200). Pasākumam ir arī daļēja mijiedarbība ar uzdevumu „nodrošināt garantēto minimālo ienākumu trūcīgajām personām, vienlaikus paaugstinot GMI apmēru un izmaksāt dzīvokļa pabalstu". 2010.gadā 17% no Pasākuma dalībniekiem ir saņēmuši pabalstus GMI līmeņa nodrošināšanai un 16% – dzīvokļa pabalstus. Saskaņā ar pētnieku aplēsēm, gadījuma, ja nebūtu Pasākuma, pabalstus GMI līmeņa nodrošināšanai saņemtu 1 088 aptaujāto mājsaimniecību, kurās kāds no locekļiem aptaujas brīdī piedalījās Pasākumā, attiecīgi papildus GMI pabalstos izmaksājamo līdzekļu summa būtu LVL 36 965, tai skaitā pilnā apmērā 752 personām vecumā 15 un vairāk gadi un 44 personām jaunākām par 15 gadiem (attiecībā uz Pasākumā iesaistītajām mājsaimniecībām). Vairāk detalizēta informācijas analīze pieejama 1.2.pielikumā.

Pasākuma mijiedarbība ar citiem Sociālās drošības tīkla pasākumiem:

- *Pasākumam nav tiešas saistības ar Sociālās drošības tīkla uzdevumu „nodrošināt transporta pakalpojumus izglītības sistēmā, kā arī pirmsskolas izglītības pieejamību".*
- *Pasākums ir tiešā veidā vērsts uz uzdevuma „nodrošināt darba prakses pašvaldībās, šādi veicinot nodarbinātību" izpildi.*
- *Pasākumam ir daļēja mijiedarbība ar Sociālās drošības tīkla uzdevumu „nodrošināt veselības aprūpes pamata pakalpojumu un pamata medikamentu pieejamību trūcīgām personām", jo lielākajai daļai Pasākuma dalībnieku ienākumi nepārsniedz noteiktos griestus (7,2% mājsaimniecību, kurās kāds šobrīd piedalās Pasākumā, ienākumi uz vienu locekli pārsniedz LVL 150; 0,9% mājsaimniecību ienākumi uz vienu locekli pārsniedz LVL 200). Stratēģijas atvieglojumi veselības aprūpes pamata pakalpojumu saņemšanai un pamata medikamentu pieejamībai paredzēti ne tikai trūcīgajiem pacientiem, bet arī pacientiem ar ienākumiem līdz LVL 120 un līdz LVL 150 mēnesī, tādējādi tie attiecināmi arī uz Pasākumā iesaistītajiem cilvēkiem (saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem tikai 2% pasākumā iesaistīto cilvēku ienākumi pārsniedz LVL 120). Būtiski uzsvērt, ka 33,1% Pasākuma dalībnieku ir atlikuši vai izlaiduši vizīti pie ārsta saslimšanas gadījumā, 29,4% Pasākuma dalībnieku atlikuši vai izlaiduši vizīti pie ārsta preventīvai apskatei, savukārt 32,4% aptaujas dalībnieku ir pārstājuši pirkt izrakstītās zāles. Turklāt saskaņā ar pašvaldību aptaujas datiem, Pasākuma ietvaros veikto veselības pārbaužu rezultātā vairākiem cilvēkiem ir atklātas smagas un ielaistas slimības. Tajā pašā laikā daudzi Pasākumā iesaistītie nav pilnībā informēti par Sociālā drošības tīkla atvieglojumiem veselības aprūpes saņemšanai, tādējādi nereti pasliktinot veselības stāvokli.*
- *Pasākumam ir daļēja mijiedarbība ar uzdevumu „nodrošināt garantēto minimālo ienākumu trūcīgajām personām, vienlaikus paaugstinot GMI apmēru un izmaksāt dzīvokļa pabalstu". 2010.gadā 17% Pasākuma dalībnieku saņēmuši pabalstus GMI līmeņa nodrošināšanai un 16% – dzīvokļa pabalstus.*

2. Pasākuma ietekme uz programmā iesaistīto bezdarbnieku labklājību, ieskaitot neto ienākumu izmaiņām

Dalība Pasākumā sniedz iespējas bez darba esošajiem cilvēkiem sešu mēnešu periodā saņemt stipendiju LVL 100 apmērā, transporta izdevumiem LVL 12 apmērā mēnesī (transportu var nodrošināt arī pašvaldība), kā arī līdzekļus veselības pārbaudei LVL 20 apmērā. Visi Pasākumā iesaistītie bezdarbnieki ir apdrošināti pret nelaimes gadījumiem darba praktizēšanas vietā (t.sk. pret saslimšanu ar ērču encefalītu un Laima slimību) (NVA, 2010). Nākamajā apakšnodaļā analizēts Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku sadalījums pa ienākumu grupām.

2.1. Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku sadalījuma pa ienākumu grupām izvērtējums

Saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem aptaujāto mājsaimniecību ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli vidēji ir LVL 77 – LVL 95 robežās (augstākais ienākumu līmenis uz vienu mājsaimniecības locekli ir Rīgā – LVL 95 un mazākais Zemgalē – LVL 77,85). Visbiežāk mājsaimniecību ienākumi ir LVL 100 apmērā (modālais vērtējums), kas liecina par faktu, ka lielai daļai mājsaimniecību stipendija ir vienīgais ienākumu avots. Analīze par Pasākuma dalībniekiem liecina, ka šo mājsaimniecību locekļi pēdējā gada laikā nav veikuši būtiskus pirkumus, lielai daļai šo mājsaimniecību locekļu ir atcelti īres maksājumi vai arī tās būtiski kavē maksājumus par īri (vairāk detalizēta analīze ietverta 1.nodaļā). Datu analīze par cilvēku ienākumiem, kuri aptaujas brīdī piedalījās Pasākumā liecina, ka šo cilvēku ienākumi vidēji ir LVL 83,78 Latgales reģionā un LVL 94,17 Rīgā. Salīdzinoši maza ir aritmētiskā vidējā standartkļūda; attiecīgi secināms, ka Pasākumā iesaistīto iedzīvotāju ienākumi visumā ir vienādi. Datu analīze par iedzīvotāju ienākumiem liecina, ka nevienā reģionā (tai skaitā Rīgā) iedzīvotāju vidējie ienākumi nav LVL 100 apmērā vai lielāki. Attiecīgi secināms, ka stipendija LVL 100 apmērā pārsvarā gadījumu tiek izlietota ne tikai stipendijas saņēmēja, bet arī citu ģimenes locekļu vajadzībām. Vairāk detalizēta informācijas analīze pieejama 2.1.tabulā.

2.1. tabula

Mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem pašreiz piedalās Pasākumā, izslēdzot mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem šobrīd gaida rindā uz dalību Pasākumā vai nesen beidzis dalību Pasākumā

Neto mēneša ienākums uz vienu mājsaimniecības locekli sadalījumā pa Latvijas reģioniem

Reģioni	Mājsaimniecību skaits*	Personu skaits mājsaimniecībās kopā	Vidējais mājsaimniecības lielums (cilv.skaits)	Ienākumi uz mājsaimniecību (LVL)						
				Aritmētiskais vidējais	Aritmētiskā vidējā standartkļūda	Mediāna	Moda	Vidējā kvadrātiskā novirze	Minimums	Maksimums
Kurzeme	271	815	3,0	93,60	3,08	86,67	100,0	50,72	5,00	398,50
Latgale	104	299	2,9	87,92	6,34	81,00	100,0	64,61	12,00	600,00
Rīga	184	520	2,8	98,48	3,74	100,00	100,0	50,74	4,00	300,00
Vidzeme	245	716	2,9	89,80	2,64	92,50	100,0	41,39	2,67	316,00
Zemgale	177	520	2,9	88,09	3,91	80,00	100,0	52,05	10,00	370,00
Kopā	981	2870	2,9	91,97	1,61	87,50	100,0	50,56	2,67	600,00

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065 no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā un neviens no mājsaimniecības locekļiem nav rindā uz dalību Pasākumā n_1=1006) atlasītas mājsaimniecības, kuras atbildējušas uz jautājumu*

Dati par aptaujāto mājsaimniecību ienākumu sadalījumu uz vienu mājsaimniecības locekli liecina, ka tikai 28,33% mājsaimniecību ienākumi uz vienu locekli ir pārsnieguši LVL 100. Vairāk detalizēts datu atspoguļojums pieejams 2.2.tabulā.

2.2.tabula

Mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem pašreiz piedalās Pasākumā, izslēdzot mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem šobrīd gaida rindā uz dalību Pasākumā vai nesen beidzis dalību Pasākumā

Aptaujāto mājsaimniecību neto mēneša ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli sadalījums

Neto mēneša ienākums (LVL)	Mājsaimniecību skaits	Īpatsvars (%)
1-20	15	1,53
21-30	38	3,87
31-40	58	5,91
41-50	102	10,40
51-100	490	49,95
101-150	199	20,29
151-200	57	5,81
201-250	13	1,33
251-300	4	0,41
301-350	2	0,20
virs 350	3	0,31
Kopā	981	100,00

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065 no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā un neviens no mājsaimniecības locekļiem nav rindā uz dalību Pasākumā n_1=1006) atlasītas mājsaimniecības, kuras atbildējušas uz jautājumu n_2=981*

Līdz ar dalību Pasākumā noteikta cilvēku daļa zaudē pašvaldību piešķirtos pabalstus (piemēram, pabalstu GMI līmeņa nodrošināšanai), jo viņu ienākumi ir attiecīgi pieauguši. 2.3.tabulā apkopotā informācija liecina, ka noteikts cilvēku skaits, līdz ar dalību Pasākumā, ir zaudējis iespēju saņemt citus pabalstus.

2.3.tabula

Pasākumā iesaistīto cilvēku skaitu, kuriem, līdz ar dalību Pasākumā, ir pārtraukta citu pabalstu izmaksa 2009. – 2010. gadā

	2009. gads		2010. gads	
	Pašvaldību skaits	Personu skaits	Pašvaldību skaits	Personu skaits
GMI (garantētais minimālais ienākums)	25	1492	30	1300
Kompensācija par apkuri	15	113	19	124
Brīvpusdienas	1	796		
Medicīniskie pakalpojumi	1	532	1	366
Dzīvokļa pabalsti	2	333	2	84
Bērnu izglītībai un audzināšanai	1	7	1	8

Avots: Pašvaldību pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī un decembrī (n=116), 17.02.2011.

Saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem secināms, ka aptaujāto mājsaimniecību ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli vidēji ir augstāki mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem aptaujas brīdī piedalījās Pasākumā iesaistītajiem augstākais ienākumu līmenis uz vienu mājsaimniecības locekli ir Rīgā – LVL 98,48 un zemākais Zemgalē – LVL 88,09. Visbiežāk mājsaimniecību ienākumi ir LVL 100 apmērā (modālais vērtējums), kas liecina par faktu, ka lielai daļai

mājsaimniecību stipendija ir vienīgais ienākumu avots. Mājsaimniecībās, kurās kāds no cilvēkiem gaida rindā uz dalību Pasākumā un neviens šobrīd nepiedalās Pasākumā, vidējais ienākumu līmenis uz cilvēku svārstās no LVL 54,40 Latgales reģionā līdz LVL 59,21 Kurzemes reģionā. Rīgā vidējie ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli ir LVL 50,17.

Pasākumā iesaistīto ienākumu, kā arī izdevumu līmenis lielā mērā ir saistīts ar kopējo ienākumu līmeni mājsaimniecībā. Līdz ar to nākamajā apakšnodaļā analizēta Pasākuma ietekme uz mājsaimniecību ienākumu līmeni.

Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku sadalījuma pa ienākumu grupām izvērtējums:

- *Aptaujāto mājsaimniecību ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli vidēji ir LVL 77 – LVL 95 robežās (augstākais ienākumu līmenis uz vienu mājsaimniecības locekli ir Rīgā – LVL 95 un mazākais Zemgalē – LVL 77,85). Visbiežāk mājsaimniecību ienākumi ir LVL 100 apmērā (modālais vērtējums), kas liecina par faktu, ka lielai daļai mājsaimniecību stipendija ir vienīgais ienākumu avots.*
- *Nevienā reģionā (tai skaitā Rīgā) iedzīvotāju vidējie ienākumi nav LVL 100 apmērā vai lielāki, tādējādi var secināt, ka stipendija LVL 100 apmērā pārsvarā gadījumu tiek izlietota ne tikai stipendijas saņēmēja, bet arī citu ģimenes locekļu vajadzībām.*
- *Līdz ar dalību Pasākumā noteikta cilvēku daļa zaudē pašvaldību piešķirtos pabalstus (piemēram, pabalstu GMI līmeņa nodrošināšanai), jo viņu ienākumi ir attiecīgi pieauguši.*

2.2. Pasākuma ietekme uz mājsaimniecību ienākumu līmeni

Mājsaimniecību aptaujas datu analīzes rezultātā secināts, ka vairāk nekā puse no Pasākumā iesaistīto mājsaimniecību locekļiem (iekļaujot mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem piedalās Pasākumā un kāds gaida rindā uz dalību Pasākumā vai nesen beidzis dalību Pasākumā) nesaņem ienākumus no algota darba, savukārt no tām mājsaimniecībām, kuras ienākumus saņem, tikai 3,6% mājsaimniecību neto ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli par algotu darbu ir lielāki par LVL 100. Vidējais personu skaits mājsaimniecībā visos reģionos ir trīs. Attiecīgi mājsaimniecību aptaujas datu analīze apliecina, ka stipendija bieži ir būtiskākais un nereti arī vienīgais ienākums mājsaimniecību budžetos. Mājsaimniecību aptaujas datu analīze par Pasākumā iesaistīto cilvēku ienākumiem liecina, ka vidējie ienākumi uz mājsaimniecību ir no LVL 226,8 Zemgalē līdz LVL 252,5 Rīgā. Attiecīgi lielā daļā mājsaimniecību Pasākuma stipendija nodrošina aptuveni 40% no kopējiem mājsaimniecības ienākumiem. Datu analīze liecina, ka Pasākumā iesaistīto mājsaimniecību ienākumi ir līdzīgi visos reģionos. Vairāk detalizēta informācijas analīze pieejama 2.6.tabulā.

2.6.tabula

Mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem pašreiz piedalās Pasākumā, izslēdzot mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem šobrīd gaida rindā uz dalību Pasākumā vai nesen beidzis dalību Pasākumā

Neto ienākumi iepriekšējā mēnesī uz mājsaimniecību kopā sadalījumā pa Latvijas reģioniem

Reģioni	Mājsaimniecību skaits*	Ienākumi uz mājsaimniecību (LVL)						
		Aritmētiskais vidējais	Aritmētiskā vidējā standartkļūda	Mediāna	Moda	Vidējā kvadrātiskā novirze	Minimums	Maksimums
Kurzeme	271	246,9	8,1	238,0	100,0	133,1	15,0	797,0
Latgale	104	229,5	13,0	208,0	100,0	132,5	29,0	600,0
Rīga	184	252,5	11,2	225,5	100,0	152,4	9,0	890,0
Vidzeme	245	239,1	8,9	213,0	100,0	138,7	8,0	668,0
Zemgale	177	226,8	10,9	200,0	100,0	144,7	24,0	1200,0
Kopā/vidēji	981	240,5	4,5	213,0	100,0	140,3	8,0	1200,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065 no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā un neviens no mājsaimniecības locekļiem nav rindā uz dalību Pasākumā n_1=1006)

** atlasītas mājsaimniecības, kuras atbildējušas uz jautājumu un kuru neto ienākums lielāks par 0 LVL, n_2=981*

Mājsaimniecībās, kurās aptaujas brīdī tika gūti ienākumi no algota darba augstākā neto alga, saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem, ir Rīgā (vidējā alga LVL 236,33), zemākā – Vidzemes reģionā (vidējā alga LVL 189,10). Minimālā alga, ko saņēmušas mājsaimniecības visos reģionos ir daudz zemāka nekā valstī noteiktā minimālā darba alga (LVL 10 Rīgā un LVL 32 Kurzemes reģionā), kas liecina par tendenci, ka daļa mājsaimniecībās dzīvojošo personu, lai arī ir saņēmušas ienākumus no algota darba, taču strādā neregulārus gabaldarbus vai arī ir nodarbināti nepilnā darba laikā.

Aptaujāto mājsaimniecību neto mēneša ienākumu sadalījums liecina, ka 18,1% mājsaimniecību ienākumi LVL 51 – 100 apmērā (praktiski visās šajās mājsaimniecībās vienīgais iztikas avots ir Pasākuma stipendija). Vairāk detalizēta informācija pieejama 2.7.tabulā.

2.7.tabula

Mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem pašreiz piedalās Pasākumā, izslēdzot mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem šobrīd gaida rindā uz dalību Pasākumā vai nesen beidzis dalību Pasākumā

Aptaujāto mājsaimniecību neto mēneša ienākumu sadalījums

Neto mēneša ienākums (LVL)	Mājsaimniecību skaits	Īpatsvars (%)
0	10	1,0
1-20	4	0,4
21-30	5	0,5
31-40	9	0,9
41-50	3	0,3
51-100	179	18,1
101-200	275	27,7

Neto mēneša ienākums (LVL)	Mājsaimniecību skaits	Īpatsvars (%)
201-300	268	27,0
301-400	131	13,2
401-500	69	7,0
501-600	24	2,4
601-700	7	0,7
701-800	4	0,4
virs 800	3	0,3
Kopā	991*	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065 no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā un neviens no mājsaimniecības locekļiem nav rindā uz dalību Pasākumā n_1=1006)
** atlasītas mājsaimniecības, kuras atbildējušas uz jautājumu n_2=991*

Dispersiju analīzes rezultāti liecina, ka kontrolgrupās (mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem šobrīd gaida rindā uz dalību Pasākumā un mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem nesen ir beidzis dalību Pasākumā) vidējie neto mēneša ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli ir zemāki, turklāt atšķiras statistiski nozīmīgi ar varbūtību 0,99. Kā liecina Tamhane tests, statistiski nozīmīgas atšķirības ir starp visu trīs grupu vidējiem ienākumiem.

Arī neparametriskā statistikas testa divu neatkarīgu izlašu salīdzināšanai – Mann-Whitney U kritērija – ietvaros secināts, ka neto ienākumi mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem pēdējo 12 mēnešu laikā ir piedalījies Pasākumā, un mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem šobrīd gaida rindā uz dalību Pasākumu, un neviens no mājsaimniecības nav piedalījies Pasākumā, atšķiras statistiski nozīmīgi, un ir augstāki mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem pēdējo 12 mēnešu laikā ir piedalījies Pasākumā.

88 mājsaimniecībās Pasākumā aptaujas brīdī piedalījās vairāk nekā viens loceklis (no vienas mājsaimniecības Pasākumā piedalās 4 locekļi, no 3 mājsaimniecībām 3 locekļi, no pārējām (84) 2 mājsaimniecības locekļi). Ienākumu līmenis kopumā ir augstāks mājsaimniecībās, kurās Pasākumā piedalās vairāk nekā viens loceklis (vidējais ienākumu līmenis šajās mājsaimniecībās ir LVL 280,82, savukārt vidējais ienākumu līmenis mājsaimniecībās, kurās Pasākumā piedalās tikai viens loceklis ir LVL 234,86), tomēr hipotēžu pārbaudes rezultāti liecina, ka mājsaimniecību neto ienākumi neatšķiras statistiski nozīmīgi mājsaimniecībās, kurās viens loceklis piedalās Pasākumā no mājsaimniecībām, kurās vairāki locekļi piedalās Pasākumā.

Kopumā secināms, ka Pasākums sniedz būtisku ieguldījumu šo mājsaimniecību budžetos. Bez tam dažas no mājsaimniecībām ir saņēmušas arī papildus ienākumus, piemēram, pašvaldību, valsts un ģimenes valsts pabalstus. Mājsaimniecību skaits, kuras sniegušas atbildi uz jautājumu par papildus izmaksātajiem pabalstiem, ir neliels, līdz ar to nav iespējams veikt detalizētu analīzi par kopējiem mājsaimniecību ienākumiem. Pieejamie dati liecina, ka nedaudz vairāk kā 40% mājsaimniecību saņem ģimenes valsts pabalstu, kas ir LVL 8 par bērnu, aptuveni 26% mājsaimniecību kāds no tās locekļiem saņem pensiju vai invaliditātes pensiju, savukārt 16% mājsaimniecību tiek saņemts GMI. Tādējādi Pasākuma ietvaros nodrošinātais finansējums nenoliedzami ir būtisks ieguldījums mājsaimniecību budžetos.

Pasākuma ikmēneša stipendija ir augstāka par pabalstiem, ko saņemtu cilvēks, kurš nepiedalās Pasākumā (ienākumu līmenis Pasākumā iesaistītajiem cilvēkiem ir

augstāks nekā cilvēkiem, kuri gaida rindā uz dalību Pasākumā). Izņēmums var būt Pasākumā iesaistītie cilvēki, kuriem ir trīs vai vairāk apgādājamie (saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem tādu ir 2% no Pasākuma dalībniekiem), jo GMI pabalsta apmērs būtu lielāks kā Pasākuma stipendija.

Iespējamie ienākumi cilvēkiem ar trīs bērniem, nepiedaloties Pasākumā:

- 40 LVL + (45 LVL x 3) – (ģimenes valsts pabalsts 8 LVL x 3) = 151 LVL.

Ienākumi no dalības Pasākumā cilvēkiem, kuriem ir trīs bērni:

- 100 LVL + (8 LVL x 3) = 124 LVL.

Iespējamie ienākumi cilvēkiem ar diviem bērniem, nepiedaloties Pasākumā:

- 40 LVL + (45 LVL x 2) – (ģimenes valsts pabalsts 8 LVL x 2)) = 114 LVL.

Ienākumi no dalības Pasākumā cilvēkiem, kuriem ir divi bērni:

- 100 LVL + (8 LVL x 2) = 116 LVL.

Papildus ienākumiem no algota darba dažas Pasākumā iesaistītās mājsaimniecības ir saņēmušas atbalstu no radiem un draugiem (pārskaitījumus (naudas) no radiem/draugiem Latvijā – 67 mājsaimniecības, ārpus Latvijas – 26 mājsaimniecības; pārvedumus (ne – finansiālus) no radiem/draugiem Latvijā – 50 mājsaimniecības, ārpus Latvijas – 13 mājsaimniecības).

Ņemot vērā vispārējo mājsaimniecību ienākumu līmeni secināms, ka dalība Pasākumā sniedz ievērojamu ieguldījumu mājsaimniecību ieņēmumu kompensēšanā. Vairāk detalizēta informācija par šo jautājumu ietverta nākamajā apakšnodaļā.

Pasākuma ietekme uz mājsaimniecību ienākumu līmeni:

- *Pasākums sniedz būtisku ieguldījumu šo mājsaimniecību budžetos. Stipendija bieži ir būtiskākais un nereti arī vienīgais ienākums mājsaimniecību budžetos. Daļa mājsaimniecībās dzīvojošo personu, lai arī ir saņēmušas ienākumus no algota darba, taču strādā neregulārus gabaldarbus vai arī ir nodarbināti nepilnā darba laikā.*
- *Mājsaimniecībās, kurās aptaujas brīdī tika gūti ienākumi no algota darba augstākā neto alga ir Rīgā (vidējā alga LVL 236,33), zemākā – Vidzemes reģionā (vidējā alga LVL 189,10).*
- *Praktiski visās aptaujātajās mājsaimniecībās vienīgais iztikas avots ir Pasākuma stipendija. Pasākuma ikmēneša stipendija ir augstāka par pabalstiem, ko saņemtu cilvēks, kurš nepiedalās Pasākumā.*
- *Neto ienākumi mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem pēdējo 12 mēnešu laikā ir piedalījies Pasākumā, un mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem šobrīd gaida rindā uz dalību Pasākumu, un neviens no mājsaimniecības nav piedalījies Pasākumā, atšķiras statistiski nozīmīgi, un ir augstāki mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem pēdējo 12 mēnešu laikā ir piedalījies Pasākumā.*

2.3. Pasākuma nozīme mājsaimniecību ieņēmumu kompensēšanā, tajā skaitā darba praktizēšanā saņemto stipendiju ieņēmumu īpatsvars Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku mājsaimniecību budžetos

Datu analīze liecina, ka ienākumu līmenis mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem piedalās Pasākumā, ir augstāks nekā ienākumu līmenis mājsaimniecībās, kurās neviens no locekļiem nepiedalās Pasākumā. Mājsaimniecībās, kurās kāds no cilvēkiem gaida rindā uz dalību Pasākumā un neviens šobrīd nepiedalās Pasākumā, vidējais ienākumu līmenis svārstās no LVL 44,99 Latgales reģionā līdz LVL 59,21 Kurzemes reģionā. Rīgā vidējie ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli ir LVL 50,17. Vairāk detalizēts informācijas apkopojums pieejams 2.8.tabulā.

2.8. tabula

Aritmētiskais vidējais ienākums uz vienu mājsaimniecības locekli mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem šobrīd piedalās Pasākumā, mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem šobrīd gaida rindā uz dalību Pasākumā un mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem pēdējo 12 mēnešu laikā ir piedalījies Pasākumā

Reģioni	Aritmētiskais vidējais (mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem piedalās Pasākumā)	Aritmētiskais vidējais (mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem gaida rindā uz dalību Pasākumā un neviens nepiedalās Pasākumā)	Aritmētiskais vidējais (mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem pēdējo 12 mēnešu laikā ir piedalījies Pasākumā un šobrīd neviens nepiedalās Pasākumā)
Kurzeme	93,60	59,21	77,57
Latgale	87,92	54,40	78,06
Rīga	98,48	50,17	89,67
Vidzeme	89,80	48,93	79,62
Zemgale	88,09	44,99	69,24

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065)

Nedaudz augstāki ienākumi, saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem, ir mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem pēdējo 12 mēnešu laikā ir piedalījies Pasākumā. Šajās mājsaimniecībās vidējie ienākumi uz vienu locekli svārstās no LVL 69,24 Zemgales reģionā līdz LVL 89,67 Rīgā. Vairāk detalizēta informācija par ienākumu sadalījumu uz vienu mājsaimniecības locekli pieejama 2.1.pielikumā.

Tajās mājsaimniecībās, kurās kāds piedalās Pasākumā, aritmētiskais vidējais kopējais ienākums uz vienu mājsaimniecības locekli pa reģioniem ir no LVL 83,76 Latgalē līdz LVL 94,32 Rīgā; mediāna (Me) ir no LVL 75 Latgalē līdz LVL 90 Rīgā (pusei Latgales mājsaimniecību ienākums ir mazāks nekā LVL 75, pusei – lielāks); visbiežāk sastopamais ienākums uz vienu mājsaimniecības locekli (raksturo moda – Mo) ir LVL 50 Latgalē un LVL 100 visos pārējos reģionos un Rīgā. Tajās mājsaimniecībās, kurās kāds gaida rindā uz dalību Pasākumā un neviens pašreiz nepiedalās Pasākumā, aritmētiskais vidējais kopējais ienākums uz vienu mājsaimniecības locekli pa reģioniem bija no LVL 61,38 Zemgalē līdz LVL 76,53 Rīgā; mediāna bija no LVL 48 Vidzemē līdz LVL 70 Rīgā; moda bija no LVL 40 Rīgā un Vidzemē līdz LVL 50 Kurzemē, Latgalē un Zemgalē. Vairāk detalizēta informācija pieejama 2.1.pielikumā.

Ņemot vērā pašvaldību pārstāvju tiešo saistību ar Pasākumā iesaistītajiem cilvēkiem, viņiem tika jautāts novērtējums attiecībā uz cilvēku skaitu, kuri nevēlas piedalīties Pasākumā, jo pieejams cita veida finansējums cilvēkiem bez darba un

ienākumiem. Saskaņā ar pašvaldību pārstāvju viedokli cilvēku skaits, kuri nevēlas iesaistīties Pasākumā dēļ augstākminētajiem argumentiem, nav augsts (vidēji 1-2% no Pasākumā iesaistīto cilvēku skaita, turklāt vairāku pašvaldību pārstāvji norādījuši, ka pašvaldībās nav cilvēku, kuri nevēlētos ņemt dalību Pasākumā). Pašvaldību pārstāvji arī uzskata, ka cilvēkiem ir liela motivācija (pašvaldību pārstāvju aptaujas biežākais vērtējums bija 7 balles no 10 maksimālajām) dalībai Pasākumā, neraugoties uz alternatīvajiem pabalstiem, kas pieejami gadījumā, ja cilvēks neņem dalību Pasākumā. Detalizētāks datu atspoguļojums iekļauts 2.9.tabulā.

2.9.tabula

Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma par cilvēku motivāciju dalībai Pasākumā, ņemot vērā alternatīvus pabalstus bez darba un ienākumiem esošiem cilvēkiem galvenie statistiskie raksturotāji

Pašvaldību skaits	100
Aritmētiskais vidējais	7,05
Aritmētiskā vidējā standartkļūda	0,192
Mediāna	7,00
Moda	7
Vidējā kvadrātiskā novirze	1,919
Variācijas apjoms	7
Minimums	3
Maksimums	10

Avots: Pašvaldību pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=116);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – cilvēkiem ir maza interese dalībai Pasākumā; 10 – cilvēkiem ir liela interese dalībai Pasākumā

Saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem secināms, ka Pasākumam ir liela ietekme uz mājsaimniecību budžetu, jo aptuveni pusei no Pasākumā iesaistītajām mājsaimniecībām stipendija ir vienīgais ienākumu avots (kopumā 68% aptaujāto mājsaimniecību neviens no to locekļiem nestrādā algotu darbu). Aptuveni 9% aptaujāto mājsaimniecību Pasākumā vienlaikus piedalās vairāk nekā viens loceklis, un gandrīz visās šajās mājsaimniecībās Pasākuma stipendija ir vienīgais ienākumu avots.

Tajā pašā laikā Pasākums nenodrošina ienākumu līmeni nabadzības riska sliekšņa apmērā, pārsvarā gadījumu sniedzot iespēju tikai komunālo maksājumu un pārtikas iegādei. Vairāk detalizēta informācija par šo jautājumu pieejama nākamajā apakšnodaļā.

Pasākuma nozīme mājsaimniecību ieņēmumu kompensēšanā, tajā skaitā darba praktizēšanā saņemto stipendiju ieņēmumu īpatsvars Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku mājsaimniecību budžetos:

- *Pasākumam ir liela ietekme uz mājsaimniecību budžetu, jo aptuveni pusei no Pasākumā iesaistītajām mājsaimniecībām stipendija ir vienīgais ienākumu avots. Taču Pasākums nenodrošina ienākumu līmeni nabadzības riska sliekšņa apmērā, pārsvarā gadījumu sniedzot iespēju tikai komunālo maksājumu un pārtikas iegādei.*
- *Vairāku pašvaldību pārstāvji norādījuši, ka pašvaldībās nav cilvēku, kuri nevēlētos ņemt dalību Pasākumā, turklāt cilvēkiem ir liela motivācija (pašvaldību pārstāvju aptaujas biežākais vērtējums bija 7 balles no 10 maksimālajām) dalībai Pasākumā, neraugoties uz alternatīvajiem pabalstiem, kas pieejami gadījumā, ja cilvēks neņem dalību Pasākumā.*

2.4. Pasākuma ietekme uz iesaistīto mājsaimniecību patēriņa struktūru

Saskaņā ar CSP datiem Latvijas iedzīvotāji pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem 2008.gadā un 2009.gadā tērējuši nedaudz mazāk kā 30% no saviem ienākumiem (CSP, 10.02.2011). Saskaņā ar CSP izstrādāto iztikas minimuma patēriņa grozu vienam iedzīvotājam mēnesī 2010.gadā bija nepieciešami LVL 166,43. Vairāk detalizēta informācija pieejama 2.10.tabulā.

2.10.tabula

Iztikas minimuma patēriņa grozs vienam iedzīvotājam mēnesī, gada vidējie rādītāji, latos (pēc 1991.gada izstrādātās metodoloģijas)

Gads	Pavisam	Pārtikas preces	Nepārtikas preces	Pakalpojumi	Pārējie maksājumi (4%)
2009	168,17	48,51	60,39	52,80	6,47
2010	166,43	46,93	60,12	52,97	6,40

Avots: CSP, 02.03.2011.

Pasākuma ietvaros nodrošinātā stipendija ir mazāka par iztikas minimuma patēriņa grozu vienam iedzīvotājam.

CSP apkopotā informācija par Latvijas mājsaimniecību patēriņa izdevumu struktūru liecina, ka 2009.gadā 26,7% no ienākumiem mājsaimniecības ir tērējušas pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem, 15,5% – mājoklim, ūdenim, elektroenerģijai, gāzei un citam kurināmajam, savukārt 13,1% no ienākumiem – transportam (vairāk detalizēta informācija pieejama 2.3.pielikumā). Mājsaimniecību patēriņa sastāvs un struktūra atšķiras pilsētu un lauku teritorijās. Bez tam ir vērojamas atšķirības starp patēriņa struktūru naudā un natūrā.

Mājsaimniecību aptaujas dati par Pasākumā iesaistīto iedzīvotāju patēriņa struktūru ļāvuši secināt, ka vairāk nekā puse no ienākumiem pārsvarā gadījumu tiek tērēti pārtikai, pārējā daļa – komunālajiem maksājumiem. Būtiski pirkumi mājsaimniecībās pēdējā gada laikā nav veikti. Pēdējo 12 mēnešu laikā no 1128 aptaujātajām Pasākumā iekļautajām mājsaimniecībām tikai 87 mājsaimniecībās iegādāts pirkums, kas dārgāks par LVL 75; no aptaujātajām 326 mājsaimniecībās bija iegādāts kāds lielāks pirkums: 150 mājsaimniecībās tika iegādāti mobilie telefoni, par kuriem vidēji samaksāts LVL 30,9, vislētākie mobilie tālruņi bija LVL 1, visdārgākie par LVL 300; 23 mājsaimniecībās iegādāti TV, par kuriem vidēji samaksāts LVL 139,4, mazākā maksa LVL 1, lielākā LVL 300; 16 mājsaimniecībās iegādāti datori, par kuriem maksāts no LVL 20 līdz LVL 400 (LVL 227,1). Dati par Pasākumā iesaistīto cilvēku mājsaimniecību pirkumiem pēdējo 12 mēnešu laikā apkopoti 2.4.pielikumā. Mājsaimniecību skaits, kuras pēdējā gada laikā ir veikušas būtiskus pirkumus, ir ļoti mazs. Tas atkārtoti apliecina faktu, ka stipendijas apmērs nodrošina tikai elementārāko vajadzību apmierināšanu.

Ienākumu samazinājuma rezultātā 11,6% mājsaimniecību ir palielinājušas lauksaimniecisko ražošanu savam patēriņam, 19,3% mājsaimniecību sāka palielināt ogu un sēņu vākšanu. 13,9% mājsaimniecību, kurās kāds no locekļiem iesaistīts Pasākumā, nav jāmaksā īres maksu, savukārt samazinātu īres maksu maksā 5% aptaujāto mājsaimniecību. Vairāk detalizēta informācijas analīze pieejama 2.11.tabulā.

2.11.tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku atbildes uz jautājumu par īres maksu mājsaimniecībā, kurā kāds no mājsaimniecības locekļiem piedalās Pasākumā

Reģions	Pilnu īres maksu		Samazinātu īres maksu		Par īri nav jāmaksā		Mājsaimniecību skaits kopā
	Mājsaimniecību skaits	Īpatsvars no atbildējušām mājsaimniecībām (%)	Mājsaimniecību skaits	Īpatsvars no atbildējušām mājsaimniecībām (%)	Mājsaimniecību skaits	Īpatsvars no atbildējušām mājsaimniecībām (%)	
Kurzeme	108	85,0	4	3,1	15	11,8	127
Latgale	27	75,0	3	8,3	6	16,7	36
Rīga	48	70,6	6	8,8	14	20,6	68
Vidzeme	98	85,2	5	4,3	12	10,4	115
Zemgale	62	80,5	3	3,9	12	15,6	77
Kopā	343	81,1	21	5,0	59	13,9	423

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā. n_1=1128)

Savukārt 30,3% aptaujāto mājsaimniecību kavē īres maksājumus par mājokli. Vairāk detalizēta informācija pieejama 2.12.tabulā

2.12.tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku atbildes uz jautājumu par īres maksas kavējumiem

Reģions	Kavē īres maksu		Nekavē īres maksu		Nemaksā īri par mājokli		Mājsaimniecību skaits kopā
	Mājsaimniecību skaits	Īpatsvars no atbildējušām mājsaimniecībām (%)	Mājsaimniecību skaits	Īpatsvars no atbildējušām mājsaimniecībām (%)	Mājsaimniecību skaits	Īpatsvars no atbildējušām mājsaimniecībām (%)	
Kurzeme	43	33,9	71	55,91	13	10,23622	127
Latgale	12	33,3	19	52,78	5	13,88889	36
Rīga	27	39,7	30	44,12	11	16,17647	68
Vidzeme	31	27,0	74	64,35	10	8,695652	115
Zemgale	15	19,5	56	72,73	6	7,792208	77
Kopā	128	30,3	250	59,10	45	10,6383	423

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā. n_1=1128)

9% Pasākumā iesaistīto norādījuši, ka viņiem ir mājokļa kredīts (atbildi uz šo jautājumu snieguši tikai 55% no iesaistītajām mājsaimniecībām). 35,6% kredītņēmēju norādījuši, ka kavējuši mājokļa kredīta maksājumus. Tomēr, ņemot vērā salīdzinoši mazo respondentu skaitu, kuri snieguši atbildi uz šo jautājumu, absolūtajos skaitļos tikai 21 cilvēks norādījis uz mājokļa kredīta maksājumu kavējumiem.

Viens no aptaujas jautājumiem bija iedomāties trepes ar 9 pakāpieniem, kur uz pirmā pakāpiena no apakšas stāv nabadzīgākie cilvēki un uz augšējā, devītā pakāpiena stāv bagātākie. Lielākā daļa aptaujāto (30,8% no visām 3018 atbildes sniegušajām mājsaimniecībām) novietoja sevi uz trešā pakāpiena. Pasākumā aptaujas laikā iesaistīto un pēdējo 12 mēnešu laikā Pasākumā iesaistīto novietojuši sevi uz trešā pakāpiena pilnīgi visos reģionos. Mājsaimniecības, kurās kāds no mājsaimniecības locekļiem gaidīja rindā uz Pasākumu un neviens no mājsaimniecības aptaujas laikā nepiedalījās Pasākumā, visvairāk mājsaimniecību novietojuši sevi uz pirmā pakāpiena Kurzemē un Zemgalē, uz otrā pakāpiena – Rīgā un uz trešā pakāpiena – Vidzemē un

Latgalē. Tas liecina, ka rindā gaidītāji uz dalību Pasākumā jūtas ļoti nabadzīgi, īpaši Rīgā un dalība Pasākumā ir nozīmīga viņu fiziskai eksistencei.

Kopumā analīze par Pasākumā iesaistīto cilvēku patēriņa struktūru liecina, ka viņi lielāko daļu ienākumu tērē ikdienas nepieciešamības preču iegādei, kā arī maksai par komunālajiem pakalpojumiem. Attiecīgi rodas jautājumi par Pasākuma ikmēneša stipendijas atbilstību mērķa grupas vajadzībām un Pasākuma būtībai, kas vairāk detalizēti analizēti nākamajā apakšnodaļā.

Pasākuma ietekme uz iesaistīto mājsaimniecību patēriņa struktūru:

- *Pasākuma ietvaros nodrošinātā stipendija ir mazāka par iztikas minimuma patēriņa grozu vienam iedzīvotājam.*
- *Mājsaimniecību patēriņa sastāvs un struktūra atšķiras pilsētu un lauku teritorijās; ir atšķirības starp patēriņa struktūru naudā un natūrā. Vairāk nekā puse ienākumu pārsvarā tiek tērēti pārtikai, pārējā daļa – komunālajiem maksājumiem. Būtiski pirkumi mājsaimniecībās pēdējā gada laikā nav veikti.*
- *Viens no aptaujas jautājumiem bija iedomāties trepes ar 9 pakāpieniem, kur uz pirmā pakāpiena no apakšas stāv nabadzīgākie cilvēki un uz augšējā, devītā pakāpiena stāv bagātākie. Mājsaimniecības, kurās kāds no mājsaimniecības locekļiem gaidīja rindā uz Pasākumu un neviens nepiedalījās Pasākumā, visvairāk mājsaimniecību novietojuši sevi uz pirmā pakāpiena Kurzemē un Zemgalē, uz otrā pakāpiena – Rīgā un uz trešā pakāpiena – Vidzemē un Latgalē. Rindā gaidītāji uz dalību Pasākumā jūtas ļoti nabadzīgi, īpaši Rīgā un dalība Pasākumā ir nozīmīga viņu fiziskai eksistencei.*

2.5. Pasākuma ikmēneša stipendijas atbilstības mērķa grupas vajadzībām un Pasākuma būtībai izvērtēšana, tajā skaitā reģionālā griezumā

Pasākuma ikmēneša stipendijas atbilstības mērķa grupas vajadzībām un Pasākuma būtībai kontekstā jāņem vērā šādi aspekti, kas vairāk analizēti ziņojuma iepriekšējās apakšnodaļās:

- stipendijas apmērs ir zemāks par valstī noteikto nabadzības riska slieksni un Pasākumā iesaistītie cilvēki pārsvarā gadījumu nodrošina tikai pašu būtiskāko vajadzību apmierināšanu;
- tajā pašā laikā vairāk kā 93% mājsaimniecību aptaujas dalībnieku atzinuši, ka Pasākums ir būtisks atbalsts ekonomiskās krīzes apstākļos (67% aptaujāto norādījuši, ka Pasākums ir ļoti nozīmīgs sociālais atbalsts ekonomiskās krīzes apstākļos);
- ienākumu līmenis mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem piedalās Pasākumā ir būtiski augstāks nekā mājsaimniecībās, kurās locekļi tikai gaida uz dalību Pasākumā vai arī beiguši dalību, kas liecina par stipendijas būtisku ieguldījumu mājsaimniecību budžetos;
- liels ir cilvēku skaits, kuri gaida rindā uz dalību Pasākumā, kas liecina par nepieciešamību pēc Pasākumā ietvaros piešķirtā finansiālā atbalsta;
- tajā pašā laikā Pasākums nav uzrunājošs cilvēkiem ar augstāko izglītību (aptuveni 3% Pasākuma dalībnieku ir augstākā izglītību, savukārt valstī kopumā 12% bezdarbnieku ir augstākā izglītība), attiecīgi uzskatāms, ka finansējuma apmērs šiem cilvēkiem ir pārāk zems, lai radītu interesi dalībai Pasākumā;

- mājsaimniecību aptaujas dati liecina, ka aptuveni 4% no Pasākumā iesaistītajiem cilvēkiem Pasākuma laikā ir atteikušies no darba piedāvājuma. Nenoliedzot, ka lielai daļai cilvēku ir bijuši būtiski objektīvi iemesli atteikties no darba piedāvājuma, jāņem vērā, ka daļa cilvēku Pasākumā finansējumu attiecībā pret tā ietvaros veicamajiem pienākumiem uzskata par vairāk izdevīgu nekā nodarbinātību pastāvīgā darbā. Turklāt nav izslēgts, ka liela daļa Pasākumā iesaistīto pastāvīgu darbu nemeklē.

Lai detalizētāk noteiktu Pasākuma ikmēneša stipendijas atbilstību mērķa grupas vajadzībām un Pasākuma būtībai, jautājumi par ikmēneša stipendijas atbilstību mērķim tika pētīti pašvaldību pārstāvju un ekspertu aptaujā.

Gan pašvaldību pārstāvju aptaujā, gan publiskajā telpā paustie viedokļi ievērojami atšķīrās jautājumā par LVL 100 stipendijas apmēru – tika norādīts, ka tas ir pārāk zems, īpaši cilvēkiem, kuri ieguvuši augstāko izglītību un iepriekš strādājuši kvalificētu darbu, tomēr tika arī atzīmēts, ka stipendijas apmērs ir adekvāts, ņemot vērā valstī noteikto minimālo darba algu un ekonomisko situāciju kopumā. Nereti arī tika norādīts, ka stipendijas apmērs būtu jāsamazina līdz LVL 80. Svarīgākais arguments saistāms ar faktu, ka dalība Pasākumā ir tikai īstermiņa risinājums, līdz ar to cilvēkus ir jāstimulē meklēt pastāvīgu darbu, attiecīgi neradot pārlieku labvēlīgus nosacījumus dalībai Pasākumā. Ņemot vērā viedokļu dažādību, stipendijas apmērs tika vērtēts arī ekspertu aptaujā, kurā salīdzinoši liels ekspertu loks (25% ekspertu) norādīja, ka stipendijas apjoms ir optimāls. Vairāk detalizēta informācija ietverta 2.6.pielikumā.

Stipendija ir mazāka par valstī noteikto minimālo algu, kā arī zemāka par nabadzības riska slieksni. Tajā pašā laikā jāņem vērā, ka Pasākums tiek īstenots aktīvās nodarbinātības politikas ietvaros, un tā mērķis ir sniegt īstermiņa risinājumu zudušo ienākumu kompensēšanai. Šādu viedokli ir apstiprinājuši arī pētījuma ietvaros aptaujātie eksperti. Vairāk detalizēta informācija ietverta 2.7.pielikumā.

2.4.apakšnodaļā ietvertā informācijas analīze liecina, ka stipendijas apmērs nenosedz visas mājsaimniecībā dzīvojošo cilvēku vajadzības, jo īpaši tādēļ, ka algotu darbu Pasākumā iesaistītajās mājsaimniecībās nestrādā neviens no to locekļiem. Tajā pašā laikā, ņemot vērā Pasākuma būtību, kas paredz sniegt atbalstu bez darba esošiem cilvēkiem, kuriem beigusies bezdarbnieku pabalsta izmaksa, kā arī lielo gaidītāju skaitu uz dalību Pasākumā, ir izskatāmas iespējas stipendijas apmēra samazināšanai.

Tā kā stipendijas apmērs ir mazāks gan par valstī noteikto nabadzības riska slieksni, gan par iztikas minimumu, vienlaikus saprotama ir Pasākumā iesaistīto cilvēku situācija, kā arī tīri cilvēcīgi ir nepieciešamība pēc stipendijas apmēra paaugstināšanas vai vismaz saglabāšanas esošajā līmenī.

Tajā paša laikā jāņem vērā, ka dalība Pasākumā ir tikai īstermiņa risinājums zudušo ienākumu kompensēšanai, ar mērķi radīt interesi cilvēkiem meklēt pastāvīgu darbu.

Pētījuma ietvaros veiktā izpēte liecina, ka liela daļa Pasākumā iesaistīto cilvēku pēc atļautā laika perioda (dalība Pasākumā tiek pieļauta sešu mēnešu periodā viena gada laikā) Pasākumā piedalās atkārtoti. 2010.gada novembrī rindā uz dalību Pasākumā gaidīja 47 261 cilvēks, tai skaitā uz atkārtotu dalību – 12 559 cilvēki. Bez tam saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem, pastāvīgu darbu regulāri nemeklē aptuveni 39% Pasākumā iesaistīto (no tiem aptuveni 80% norādīja, ka darbu nemeklē, jo piedalās Pasākumā vai arī gaida rindā uz dalību Pasākumā). Aptuveni 12% no Pasākumā iesaistītajiem, kuri meklē darbu, norādījuši, ka meklē to gan Latvijā, gan ārvalstīs. 12% Pasākumā iesaistīto norādījuši, ka gadījumā, ja viņiem tiktu piedāvāts

darbs, viņi atteiktos no darba piedāvājuma, aptuveni 70% aptaujāto norādījuši, ka iemesls neiesaistīties pastāvīgā darbā ir dalība Pasākumā vai arī drīza dalība Pasākumā (vairāk detalizēta informācija pieejama 3.nodaļā).

Neraugoties uz faktiem par lielo cilvēku īpatsvaru, kuri nevēlas pieņemt pastāvīga darba piedāvājumus, saprotama ir lielas daļas Pasākumā iesaistīto cilvēku nepieciešamība saņemt augstākus ienākumus par dalību Pasākumā, lai nodrošinātu mājsaimniecības ienākumus vismaz nabadzības riska sliekšņa apmērā.

Īpaši būtiski tas ir daudzos lauku rajonos, kur darba iespējas ir ļoti ierobežotas, turklāt bez darba esošie cilvēki ir pusmūža vecumā un tādējādi ar salīdzinoši lielām grūtībām pārcelties uz citu dzīves vietu. Tajā pašā laikā stipendijas apmērs jāvērtē vispārējās ekonomiskās situācijas kontekstā, tai skaitā ņemot vērā:

- lielo pensionāru skaitu, kuri saņem pensiju, kas zemāka par LVL 100- 2011.gada janvārī aptuveni 21 030 pensionāri saņēma pensiju, kura nepārsniedz LVL 100 (VSAA, 02.02.2011.);
- cilvēku skaitu, kuri saņem bērna kopšanas pabalstu LVL 50 apmērā par bērna kopšanu līdz viena gada vecumam – 2011.gada martā šādu pabalstu saņēma 6408 cilvēki (VSAA, 08.04.2011.);
- cilvēku skaitu, kuri saņem vecāku pabalstu zem LVL 100 – 1407 cilvēkiem jeb aptuveni 13% cilvēku, kuriem piešķirts vecāku pabalsts, 2011.gada martā tas nepārsniedza LVL 100 robežu, 2320 cilvēkiem jeb aptuveni 21% no cilvēkiem, kuriem piešķirts vecāku pabalsts, tas bija robežās no LVL 100,01 līdz LVL 200 (VSAA, 08.04.2011.);
- kā arī faktu, ka daļa Pasākumā iesaistīto cilvēku ir atsacījušies no bezdarbnieka pabalsta, lai būtu iespēja iesaistīties Pasākumā (vairāk detalizēts informācijas izklāsts pieejams 5.4.apakšnodaļā), uzskatāms, ka stipendijas apmēru Pasākumā iesaistītajiem pašreizēja ekonomiskā situācijā nav jāpaaugstina. Bez tam ņemot vērā lielo pretendentu skaitu dalībai Pasākumā, ir izskatāmas iespējas stipendijas samazināšanai par dalību Pasākumā, kad cilvēks kandidē uz atkārtotu dalību Pasākumā.

Lai arī Pasākumā ietvaros pieejamā stipendija ir maza, jāņem vērā, ka Latvijā ir vairākas citas grupas, kurām ir primāri nodrošināt ienākumu palielinājumu.

Latvijā ir būtiskas reģionālās atšķirības – gan bezdarba, gan atalgojuma līmeņa jomā. Vairāk detalizēts datu atspoguļojums ietverts 2.13.tabulā.

2.13.tabula

Vidējā darba alga Latvijā 2010.gadā

	Darba alga, neto, LVL
Rīgas reģions (Rīga)	359
Vidzemes reģions	247
Kurzemes reģions	276
Zemgales reģions	258
Latgales reģions	225

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot CSP datus, 03.03.2011

Vērtējot atalgojuma līmeņa starpību Latvijas reģionos, ievērojamas atšķirības ir Rīgā, kur neto alga uz mājsaimniecību vidēji ir par LVL 100 augstāka nekā citos reģionos. Tajā pašā laikā nav vērojamas būtiskas ienākumu atšķirības reģionālā griezumā starp Pasākumā iesaistītajiem cilvēkiem (vairāk detalizēta informācijas analīze ietverta 2.nodaļā). Mājsaimniecību aptaujas dati neuzrāda būtiskas ienākumu līmeņu atšķirības reģionālā griezumā ne tajās mājsaimniecībās, kuru locekļi šobrīd

iesaistīti Pasākumā, ne arī tajās mājsaimniecībās, kuru locekļi gaida rindā uz Pasākumu vai arī vairs nav iesaistīti Pasākumā. Līdz ar to uzskatāms, ka Pasākums sniedz būtisku ieguldījumu visu reģionu mājsaimniecībās, kā arī Rīgā, kur ienākumi bez darba esošo cilvēku mājsaimniecībās nav būtiski augstāki nekā cilvēku ienākumi citos reģionos.

Līdz ar to nav vēlama Pasākumā iesaistīto cilvēku stipendijas diferencēšana reģionu griezumā, jo visos reģionos tās ietekme uz mājsaimniecības budžetu ir nozīmīga. Finansējuma samazinājums Pasākumā iesaistītajiem varētu veicināt lielāku reģionālo mobilitāti – cilvēki no rajoniem ar augstu bezdarba līmeni un zemu darbavietu skaitu vēlēsies migrēt uz rajoniem, kur iespējams darbavietu piedāvājums. Saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem, pārcelties uz citu vietu gadījumā, ja tiktu piedāvāts darbs, nebūtu gatavi 62,6% aptaujāto cilvēku, papildus tam aptuveni 20% aptaujāto būtu gatavi pārcelties uz citu vietu tikai izpildoties zināmiem nosacījumiem. Salīdzinoši mazs ir respondentu skaits, kas būtu gatavi pārcelties darbā uz ārzemēm (vairāk detalizēta informācijas analīze pieejama 3.nodaļā).

Zinātniskajā literatūrā norādīts, ka būtisks faktors, lai bez darba esošie cilvēki savlaicīgi iekļautos pastāvīgā darbā, ir laiks. Tādējādi vairāk efektīvi ir īsāka laika perioda pagaidu darbu (van Ours, 2000). Garāks laika periods, kurā tiek veikti pagaidu darbi, samazina bez darba esošo cilvēku vēlmi pieņemt pastāvīga darba piedāvājumus. Īpaši būtisks šis risks ir saistībā ar zemu kvalificētiem un gados jauniem bezdarbniekiem, ņemot vērā salīdzinoši mazo starpību starp atlīdzību pagaidu darbos un atalgojumu pastāvīgā darbā (Oesch, 2010). Pārsvarā gadījumu iekļaušanās pastāvīgā darbā ir augstāka tad, ja pagaidu darbi tiek organizēti ne ilgāk kā sešu mēnešu periodā (van Ours, 2000). Līdz ar to uzskatāms, ka noteiktais periods dalībai Pasākumā – seši mēneši ir optimāls bez darba esošo cilvēku integrēšanai darba tirgū. To apstiprināja arī pašvaldību pārstāvju un ekspertu aptauju rezultāti. Turklāt ņemot vērā, ka dalība Pasākumā tiek pieļauta atkārtoti, izskatāma būtu stipendijas samazināšana cilvēkiem, kuri atkārtoti piedalās Pasākumā stipendijas apmēru noteikt LVL 80 mēnesī.

Pasākums ir vērsts uz nodarbinātības līmeņa paaugstināšanas un bezdarba mazināšanas atbalsta pasākumiem, iesaistot bezdarbniekus darba praktizēšanas pasākumos pašvaldībās (NVA, 02.02.2011). Tajā pašā laikā LM eksperti norādījuši uz risku, ka daļa Pasākumā iesaistīto nevēlas meklēt pastāvīgu darbu, ko pierāda mājsaimniecību aptaujas rezultāti. Proti, saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem, no pastāvīga darba piedāvājuma dalības Pasākumā laikā atteiktos 12% Pasākumā iesaistīto. Arī lielais rindā gaidītāju skaits uz atkārtotu dalību Pasākumā (rindā uz atkārtotu dalību Pasākumā 2011.gada februārī gaidījuma vairāk nekā 30% cilvēku) liecina par cilvēku interesi (un nereti arī nepieciešamību, jo nepastāv cita izeja naudas līdzekļu iegūšanai) piedalīties Pasākumā. Nav noliedzams, ka liela daļa cilvēku piesakās rindā uz atkārtotu dalību Pasākumā, jo objektīvu iemeslu dēļ nevar atrast pastāvīgu darbu (gan dēļ ierobežotā darbavietu skaita, gan dēļ veselības stāvokļa, gan arī citām problēmām). Tajā pašā laikā rindā uz atkārtotu dalību Pasākumā gaida arī cilvēki, ar kuriem līgums par dalību Pasākumā lauzts pirms noteiktā laika termiņa, tai skaitā tādēļ, ka viņi darba praktizēšanas vietā atradušies alkohola reibumā vai arī bez attaisnojoša iemesla nav bijuši darbā vairāk kā trīs dienas.

Ņemot vērā augstākminēto – lielo cilvēku interesi dalībai Pasākumā, kā arī atsevišķos gadījumos – priekšrokas došanu dalībai Pasākumā, nevis pastāvīgam darbam, Pasākuma ietvaros nepieciešams sabalansēt finansiālo atbalstu, lai sniegtu palīdzību cilvēkiem, kuri palikuši bez darba un līdz ar to nonākuši finansiālās grūtībās

(tai skaitā samazinot garo rindu uz dalību Pasākumā), vienlaikus motivējot cilvēkus meklēt pastāvīgu darbu, tai skaitā laika periodā, kamēr viņi piedalās Pasākumā.

LM eksperti norādījuši, ka būtisks kritērijs dalībnieku pašatlasei ir stipendijas apmērs – piesaistot tos, kam šie līdzekļi tiešām nepieciešami un motivējot cilvēkus atrast pastāvīgu darbu.

2010.gadā Pasākumā tika iesaistīts 52 821 cilvēks. Samazinot stipendijas apmēru atkārtotiem Pasākuma dalībniekiem līdz LVL 80, var pieņemt, ka Pasākumā tiktu iesaistīti aptuveni 20% ar stipendiju LVL 80. Attiecīgi samazinātos GMI pabalstos izmaksājamo ienākumu apmērs, samazinot pašvaldību budžetu izdevumus. Stipendijas samazināšana par LVL 20 kopumā samazinātu arī ienākumu līmeni Pasākumā iesaistīto cilvēku mājsaimniecībās, kuru pārstāvji godprātīgi izpilda Pasākuma ietvaros uzdotos uzdevumus (vairāk detalizēta informācija iekļauta 2.nodaļā).

Nav izslēgts, ka cilvēkiem, kuri nevēlās strādāt pastāvīgi algotu darbu un īpaši tiem, kuri dalības laikā Pasākumā nereti atrodas alkohola reibumā, stipendijas samazinājums līdz LVL 80 samazinātu interesi dalībai Pasākumā, kā arī iekļauties pastāvīgā darbā.

Uzskatāms, ka stipendijas apmēra samazinājums primāri būtu jāpiemēro cilvēkiem, ar kuriem lauzti līgumi par dalību Pasākumā, jo viņi vairāk kā trīs dienas neattaisnoti nav ieradušies darba praktizēšanas vietā vai arī darba praktizēšanas vietā bijuši alkohola reibumā (vairāk detalizēta informācijas analīze pieejama 3.5.apakšnodaļā).

Stipendijas apmēra samazināšana līdz LVL 80 īpaši mazinātu interesi dalībai Pasākumā tiem cilvēkiem, kuriem ir viens apgādājamais (cilvēks, kuram ir bērns vecumā līdz 15 gadiem potenciāli saņemtu Pasākuma stipendiju LVL 80 apmērā, kā arī ģimenes valsts pabalstu LVL 8 apmērā; gadījumā, ja šis cilvēks Pasākumā nepiedalītos, viņš/viņa saņemtu LVL 85 pabalsta GMI līmeņa nodrošināšanai ietvaros).

Balstoties uz iepriekš veikto analīzi secināts, ka stipendijas apmēra diferencēšana nebūtu vēlama atkarībā no reģioniem (piemēram, piemērojot koeficientu atkarībā no reģionos esošās vidējās darba algas), jo šāda sistēma vēl vairāk bremzētu reģionālo attīstību. Attiecīgi nebūtu vēlama stipendijas līmeņa dažādošana pilsētās un laukos (nosakot augstāku stipendijas līmeni pilsētās), lai neveicinātu vēl lielāku iedzīvotāju skaita samazinājumu lauku teritorijās.

Ņemot vērā ierobežotos līdzekļus Pasākuma īstenošanai, kā arī lielo cilvēku skaitu, kuri gaida rindā uz Pasākumu, varētu tikt apsvērta stipendijas apmēra samazināšana. Tajā pašā laikā, ņemot vērā stipendijas lielo ietekmi uz mājsaimniecību ienākumiem, problemātiska ir finansējuma samazināšana visiem Pasākumā iesaistītājiem cilvēkiem.

Pasākuma ikmēneša stipendijas atbilstības mērķa grupas vajadzībām un Pasākuma būtībai izvērtēšana, tajā skaitā reģionālā griezumā:

- *Stipendijas apmērs nav augsts, tomēr, ņemot vērā citu grupu ienākumus (tai skaitā lielo pensionāru skaitu, kuri saņem pensiju, kas zemāka par LVL 100, kā arī cilvēku skaitu, kuri saņem pabalstu LVL 100 apmērā vai zemāku, kā arī lielo cilvēku skaitu, kuri gaida rindā uz dalību Pasākumā), pašreizējā ekonomiskā situācijā nav iespējama stipendijas apmēra palielināšana. Stipendijas apmēra samazinājums primāri būtu piemērojams cilvēkiem, ar kuriem lauzti līgumi par dalību Pasākumā.*
- *Ņemot vērā pabalsta apmēru GMI līmeņa nodrošināšanai, cilvēku motivācijai piedalīties Pasākumā nav pieļaujama zemāka stipendijas līmeņa noteikšana par LVL 80.*
- *Ņemot vērā lielo cilvēku interesi dalībai Pasākumā, kā arī atsevišķos gadījumos priekšrokas došanu dalībai Pasākumā, nevis pastāvīgam darbam, Pasākuma ietvaros nepieciešams sabalansēt finansiālo atbalstu, lai sniegtu palīdzību cilvēkiem, kuri palikuši bez darba un līdz ar to nonākuši finansiālās grūtībās (tai skaitā samazinot garo rindu uz dalību Pasākumā), vienlaikus motivējot cilvēkus meklēt pastāvīgu darbu, tai skaitā laika periodā, kamēr viņi piedalās Pasākumā.*
- *Latvijā ir būtiskas reģionālās atšķirības – gan bezdarba, gan atalgojuma līmeņa jomā. Vērtējot atalgojuma līmeņa starpību Latvijas reģionos un Rīgā, Rīgā neto alga uz mājsaimniecību vidēji ir par LVL 100 augstāka nekā citviet. Vienlaikus nav vēlama Pasākumā iesaistīto cilvēku stipendijas diferencēšana reģionu griezumā, jo visos reģionos tās ietekme uz mājsaimniecības budžetu ir nozīmīga. Finansējuma samazinājums Pasākumā iesaistītajiem varētu veicināt lielāku reģionālo mobilitāti – cilvēki no rajoniem ar augstu bezdarba līmeni un zemu darbavietu skaitu vēlēsies migrēt uz rajoniem, kur iespējams darbavietu piedāvājums.*

3. Pasākuma ietekme uz darba tirgu

Viens no Pasākuma uzdevumiem ir veicināt tajā iesaistīto cilvēku spēju atgriezties darba tirgū, iespēju robežās nodrošinot viņus ar jaunām prasmēm, veicinot viņu nodarbinātību, tādējādi veidojot pozitīvu ietekmi uz darba tirgu. Šīs nodaļas ietvaros analizēta Pasākuma ietekme uz darba tirgu dažādu aspektu griezumā – dalības Pasākumā (arī atkārtotas) iemeslu analīze, Pasākuma un nereģistrētās nodarbinātības savstarpējā ietekme, dalības Pasākumā ietekme uz bezdarbnieku aktivitāti bezdarbnieku pienākumu izpildē, Pasākuma ietekme uz bezdarbnieku nodarbinātību un citi jautājumi. Analīzes veikšanai izmantotas šādas metodes – zinātnisko publikāciju analīze, politikas plānošanas dokumentu un normatīvu aktu analīze, mājsaimniecību aptaujas, pašvaldību pārstāvju aptaujas un ekspertu aptaujas rezultātu analīze, NVA datu analīze.

3.1.Pasākuma dalībnieku statistiskā portreta un dalības Pasākumā (arī atkārtotās) iemeslu analīze, tajā skaitā dalību Pasākumā veicinošo un kavējošo faktoru analīze (piemēram, reģionālā mobilitāte)

Pasākumā var iesaistīties reģistrēti bezdarbnieki, kuri nesaņem bezdarbnieka pabalstu vai priekšlaicīgi nesaņem vecuma pensiju (LM, 14.03.2011). Datu analīze par Pasākumā iesaistītajiem liecina, ka 53% ir vecāki par 45 gadiem (12% no Pasākumā iesaistītajiem ir vecuma grupā 40-44 gadi, savukārt tikai 8% ir vecuma grupā 20-24 gadi). Augstākā izglītība ir 3% Pasākumā iesaistīto, savukārt pamatizglītība un nepabeigta pamatizglītība ir 30% Pasākumā iesaistīto dalībnieku, 66% dalībnieku ir profesionālā vai vispārējā vidējā izglītība. No cilvēkiem, kuri uzsākuši dalību Pasākumā, vidēji 52% ir vīrieši un 48% – sievietes.

Pasākuma dalībnieka statistiskais portrets ir persona ar profesionālo vai vispārējo vidējo izglītību vecumā virs 45 gadiem. Pasākumā nav izteikta dalībnieku dalījuma dzimumu griezumā.

Pasākumā tiek iesaistīti bezdarbnieki neatkarīgi no bezdarba ilguma, tai skaitā ilgstošie bezdarbnieki.

Salīdzinoši liels ir bez darba esošo cilvēku skaits, kuri gaida rindā uz Pasākumu nepietiekošā vietu skaita dēļ. Analīze par rindā gaidītāju skaitu uz dalību Pasākumā apstiprina, ka šo personu statistiskais portrets atbilst Pasākuma dalībnieka statistiskajam portretam. Lielākais īpatsvars ir iedzīvotājiem vecuma grupā virs 45 gadiem. Detalizēts datu atspoguļojums ietverts 3.1.attēlā, kā arī 3.1. un 3.2.pielikumā. Proti, 2010.gada 30.novembrī kopējais bezdarbnieku skaits bija 161 816 personas, no kurām rindā uz dalību Pasākumā gaidīja 47 261 persona jeb 29,21% no kopējā bezdarbnieku skaita. Salīdzinot reģionālajā griezumā, vislielākais bezdarbnieku īpatsvars no personām, kas gaidīja rindā uz dalību Pasākumā bija Latgales reģionā – 39,74% no kopējā bezdarbnieku skaita šajā reģionā jeb 10 659 personas. Savukārt viszemākais – Valmieras pilsētā – 13,57% rindā gaidītāji no kopējā bezdarbnieku skaita jeb 220 personas.

Attiecīgi vislielākais iedzīvotāju īpatsvars, kas gaidīja rindā uz dalību pasākumā 2010.gada novembrī, bija vecuma grupā 45-49 gadi – 15,9% jeb 7 517 personas, kā arī vecuma grupā – 50-54 gadi – 17,3% jeb 8 170 cilvēki. Savukārt viszemākais īpatsvars no cilvēkiem, kuri gaidīja rindā uz dalību Pasākumā bija vecuma grupā 15-19 gadi – 2,7% jeb 1 281 persona, kā arī vecuma grupā virs 60 gadiem – 2% jeb 924 personas.

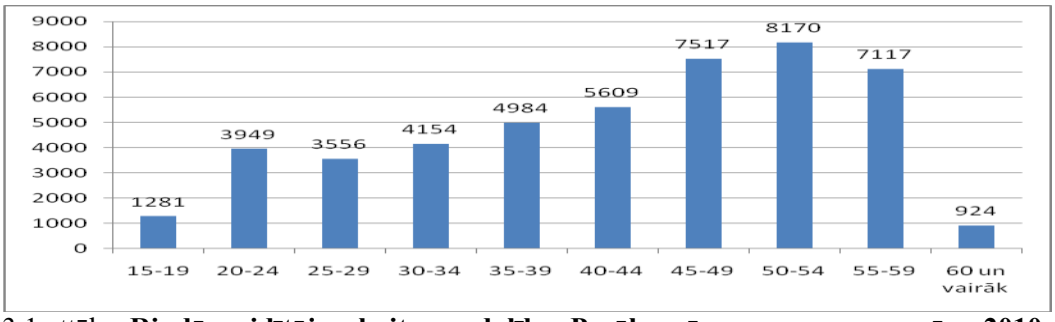

3.1.attēls. **Rindā gaidītāju skaits uz dalību Pasākumā pa vecuma grupām 2010.gada novembrī**

Avots: Autoru aprēķini, pamatojoties uz NVA datiem, 17.02.2011.

Aptuveni 4% no cilvēkiem, kuri gaida rindā uz dalību Pasākumā, ir augstākā izglītība, savukārt 30% ir pamatizglītība vai zemāka par pamatizglītību. Detalizētāks datu atspoguļojums iekļauts 3.1.tabulā. Proti, 2010.gada novembrī kopā rindā uz dalību Pasākumā gaidīja 47 261 persona, vislielākais īpatsvars bija ar profesionālo izglītību – 38,93% jeb 18 398 personas, kam sekoja personas ar pamata un zemāku par pamata izglītību – 30,15% jeb 14 250 personas, attiecīgi 25,86% jeb 12 222 personām bija vispārējā vidējā izglītība, 4,30% jeb 2 032 personām bija augstākā izglītība, bet 0,76% jeb 359 personām nebija dokumentāri apliecināta izglītība.

3.1.tabula

Rindā gaidītāju skaits uz dalību Pasākumā pēc izglītības līmeņa, Latvijas reģionos un pilsētās 2010. gada novembrī

Reģioni un pilsētas	Pamata un zemāka par pamatizglītību	Vispārējā vidējā izglītība	Profesionālā izglītība	Augstākā izglītība	Nav dokumentāri apliecināta	Kopā
Pierīgas reģions	1 727	1 237	2 201	211	4	5 380
Vidzemes reģions	1 696	1 222	2 129	160	10	5 217
Kurzemes reģions	2 109	1 176	1 389	166	8	4 848
Zemgales reģions	2 143	1 254	1 946	133	104	5 580
Latgales reģions	2 967	2 793	4 577	301	21	10 659
Daugavpils	460	429	1 076	132	13	2 110
Jēkabpils	190	164	220	25	55	654
Jelgava	312	261	341	34	36	984
Jūrmala	223	240	259	49	0	771
Liepāja	628	644	1 011	161	1	2 445
Rēzekne	126	303	468	64	1	962
Rīga	1 423	2 284	2 486	562	106	6 861
Valmiera	50	61	104	5	0	220
Ventspils	196	154	191	29	0	570
Kopā	14 250	12 222	18 398	2 032	359	47 261
Īpatsvars (%)	30,15	25,86	38,93	4,30	0,76	100

Avots: Autoru aprēķini, pamatojoties uz NVA datiem, 08.02.2011.

Vairāk detalizēts datu atspoguļojums ietverts 3.2.attēlā.

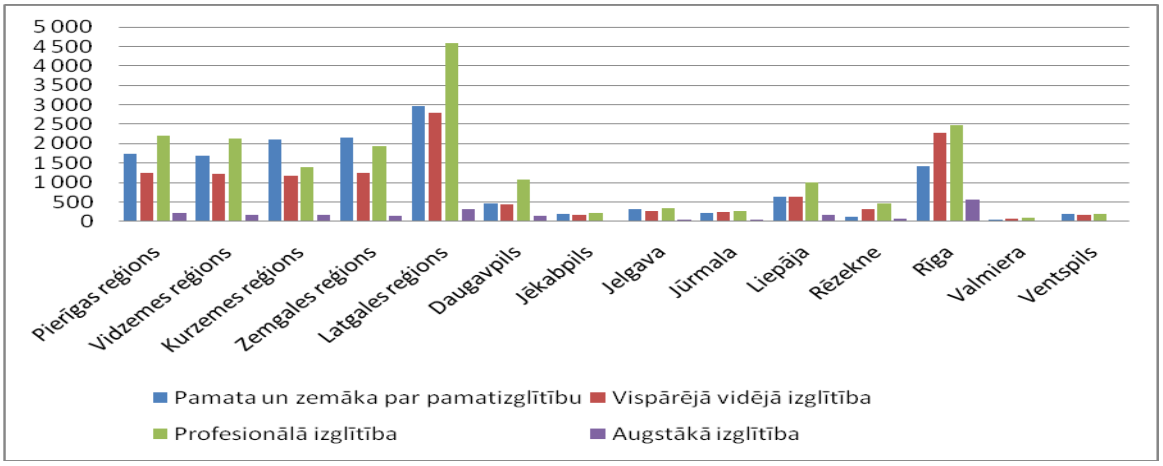

3.2.attēls. **Rindā gaidītāju skaits uz dalību Pasākumā pēc izglītības līmeņa, Latvijas reģionos un pilsētās 2010.gada novembrī**

Avots: Autoru aprēķini, pamatojoties uz NVA datiem, 17.02.2011.

Dalība Pasākumā ir pieļaujama vairākas reizes; šādu iespēju izmanto vidēji 10% Pasākumā iesaistīto. Lielākais cilvēku īpatsvars, kuri gaida rindā uz atkārtotu dalību Pasākumā, ir Latgales reģionā, kas skaidrojams ar zemo darbavietu skaita piedāvājumu. 2010.gada novembrī uz atkārtotu dalību Pasākumā gaidīja 16 267 cilvēki jeb 10,05% no kopējā bezdarbnieku skaita. Reģionālajā griezumā vislielākais rindā gaidītāju īpatsvars no kopējā bezdarbnieku skaita bija Latgales reģionā – 18,78% jeb 5 036 personas, tam sekoja Vidzemes reģions – 14,74% jeb 2 355 personas un Liepājas pilsēta – 13,26% jeb 849 personas. Vairāk detalizēta informācija pieejama 3.2. un 3.3. pielikumā.

Būtisks priekšnosacījums cilvēku dalībai Pasākumā ir viņu informētība, piemēram, par iespējām iegūt ziņas par konkrētās personas vietu gaidītāju rindā. Aptaujājot mājsaimniecības, iegūti dati, ka 62% jeb 747 personas aktīvi centās iegūt informāciju par vietu gaidītāju rindā uz dalību Pasākumā, savukārt 38% jeb 458 cilvēki atzina, ka necentās aktīvi iegūt informāciju par vietu gaidītāju rindā. Būtiska daļa no aptaujātajiem – 90,8% jeb 668 iedzīvotāji atzina, ka viņiem tika sniegta informācija par viņu atrašanos rindā uz dalību Pasākumā, bet 9,2% jeb 68 cilvēkiem šāda informācija netika sniegta.

Vienlaikus jāatzīst, ka salīdzinoši liela daļa – 88,4% jeb 1 065 aptaujāto necentās uzlabot savu vietu gaidītāju rindā, savukārt tikai 11,6% jeb 140 personas centās uzlabot savu vietu gaidītāju rindā. Šie dati varētu raksturot iedzīvotāju zināmu pasivitāti vai pat apātiju. Taču vairāk kā pusei, kas centās un mēģināja uzlabot savu vietu gaidītāju rindā, tas izdevās, proti – 58,5% jeb 79 aptaujātajiem. Centieni uzlabot savu vietu gaidītāju rindā neveiksmīgi bija mazāk nekā pusei aptaujāto – 41,5% jeb 56 personām. Vairāk detalizēta informācija pieejama 3.2.tabulā.

3.2.tabula

Mājsaimniecību aptaujas datu novērtējums par iespējām iegūt informāciju par vietu gaidītāju rindā

Vai Jūs aktīvi centāties iegūt informāciju par Jūsu vietu gaidītāju rindā?		
	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, es aktīvi centos iegūt informāciju par vietu gaidītāju rindā	747	62,0
Nē, es necentos aktīvi iegūt informāciju par vietu gaidītāju rindā	458	38,0
Kopā	1205	100,0

Vai Jums tas tika pateikts?		
	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, tas man tika pateikts	668	90,8
Nē, tas man netika pateikts	68	9,2
Kopā	736	100,0
Vai Jūs mēģinājāt uzlabot savu vietu gaidītāju rindā?		
	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, es mēģināju uzlabot savu vietu gaidītāju rindā	140	11,6
Nē, es nemēģināju uzlabot savu vietu gaidītāju rindā	1065	88,4
Kopā	1205	100,0
Vai mēģinājums uzlabot savu vietu gaidītāju rindā bija veiksmīgs?		
	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā mēģinājums uzlabot savu vietu gaidītāju rindā bija veiksmīgs	79	58,5
Nē mēģinājums uzlabot savu vietu gaidītāju rindā nebija veiksmīgs	56	41,5
Kopā	135	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā, n_1*=1128)*

Pasākuma nosacījumi paredz iespēju lauzt līgumu pirms termiņa gadījumā, ja cilvēks ir pārkāpis noteiktus nosacījumus vai arī labprātīgi atteicies no dalības Pasākumā (piemēram, veselības problēmu dēļ). Cilvēkiem, ar kuriem lauzts līgums, tiek ļauts ņemt atkārtotu dalību Pasākumā. Apkopotie statistikas dati liecina, ka vidēji 2% no cilvēkiem, kuri gaida rindā uz dalību Pasākumā, iepriekš jau tajā ir piedalījušies, taču nav nostrādājuši atvēlēto laika periodu, jo dažādu iemeslu dēļ ar viņiem ir lauzts līgums. Konkrētāks datu atspoguļojums iekļauts 3.3.tabulā. Proti, uz atkārtotu dalību Pasākumā rindā 2010.gada novembrī Latvijā kopumā gaidīja 3 417 cilvēki ar kuriem iepriekš lauzts līgums par dalību Pasākumā jeb 2,1% no kopējā bezdarbnieku īpatsvara, kas tajā laikā bija 161 816 cilvēki. Vislielākais rindā gaidītāju īpatsvars bija Latgales reģionā un Jēkabpils pilsētā, attiecīgi – 3,2%, bet viszemākais – Jūrmalā un Rīgā, attiecīgi – 1,1%.

3.3.tabula

Rindā gaidītāju skaits uz atkārtotu dalību Pasākumā Latvijas reģionos un pilsētās 2010.gada 30. novembrī, (līgums lauzts pirms termiņa)

Reģioni un pilsētas	Rindā gaidītāju skaits	Rindā gaidītāju īpatsvars (%)	Bezdarbnieku skaits	Rindā gaidītāju īpatsvars no bezdarbniekiem (%)
Pierīgas reģions	371	10,9	20699	1,8
Vidzemes reģions	395	11,6	15975	2,5
Kurzemes reģions	304	8,9	13436	2,3
Zemgales reģions	340	10,0	15341	2,2
Latgales reģions	864	25,3	26819	3,2
Daugavpils	176	5,2	6538	2,7
Jelgava	85	2,5	4064	2,1
Jēkabpils	67	2,0	2126	3,2
Jūrmala	44	1,3	3977	1,1
Liepāja	163	4,8	6403	2,5
Rēzekne	120	3,5	3933	3,1

Reģioni un pilsētas	Rindā gaidītāju skaits	Rindā gaidītāju īpatsvars (%)	Bezdarbnieku skaits	Rindā gaidītāju īpatsvars no bezdarbniekiem (%)
Rīga	418	12,2	38453	1,1
Valmiera	32	0,9	1621	2,0
Ventspils	38	1,1	2431	1,6
Kopā	3417	100	161816	2,1

Avots: Autoru aprēķini, pamatojoties uz NVA datiem, 17.02.2011.

Rindā gaidītāju skaits uz atkārtotu dalību Pasākumā pēc izglītības līmeņa, Latvijas reģionos un pilsētās 2010.gada novembrī, (līgums lauzts pirms termiņa) atspoguļots 3.4.tabulā. Proti, vislielākais rindā gaidītāju īpatsvars uz atkārtotu dalību pasākumā bija ar profesionālo izglītību – 41,8% jeb 1 427 cilvēki, bet vismazākais bija pretendentu skaits ar augstāko izglītību – 2,8% jeb 96 cilvēki. Savukārt 0,6% jeb 20 rindā gaidītāju nebija norādes par iegūto izglītību.

3.4.tabula

Rindā gaidītāju skaits uz atkārtotu dalību Pasākumā pēc izglītības līmeņa, Latvijas reģionos un pilsētās 2010.gada novembrī, (līgums lauzts pirms termiņa)

Reģioni un pilsētas	Pamata un zemāka par pamatizglītību	Vispārējā vidējā izglītība	Profesionālā izglītība	Augstākā izglītība	Nav dokumentāri apliecināta	Kopā
Pierīgas reģions	96	107	162	6	0	371
Vidzemes reģions	98	102	182	13	0	395
Kurzemes reģions	148	62	87	6	1	304
Zemgales reģions	104	90	138	4	4	340
Latgales reģions	232	241	378	12	1	864
Daugavpils	38	32	102	4	0	176
Jēkabpils	28	14	20	1	4	67
Jelgava	30	20	28	3	4	85
Jūrmala	15	14	13	2	0	44
Liepāja	46	38	69	10	0	163
Rēzekne	23	25	67	5	0	120
Rīga	75	154	155	28	6	418
Valmiera	4	9	17	2	0	32
Ventspils	15	14	9	0	0	38
Kopā	952	922	1427	96	20	3417
Īpatsvars (%)	27,9	27,0	41,8	2,8	0,6	100

Avots: Autoru aprēķini, pamatojoties uz NVA datiem, 17.02.2011.

Dalība Pasākumā tiek pieļauta sešus mēnešus viena gada periodā, līdz ar to ir iespējama atkārtota dalība Pasākumā. Dalības Pasākumā periods ir nedaudz garāks sievietēm nekā vīriešiem. Vairāk detalizēta informācija atspoguļota 3.5.pielikumā, kā arī 3.3. un 3.4.attēlā. Proti, visvairāk aptaujāto – 81,4% jeb 92 cilvēki Pasākumā piedalījās maksimālo laiku viena gada ietvaros – sešus mēnešus; vismazāk iedzīvotāju – 0,9% jeb viens cilvēks Pasākumā attiecīgi piedalījās divas vai trīs nedēļas, vai četrus mēnešus.

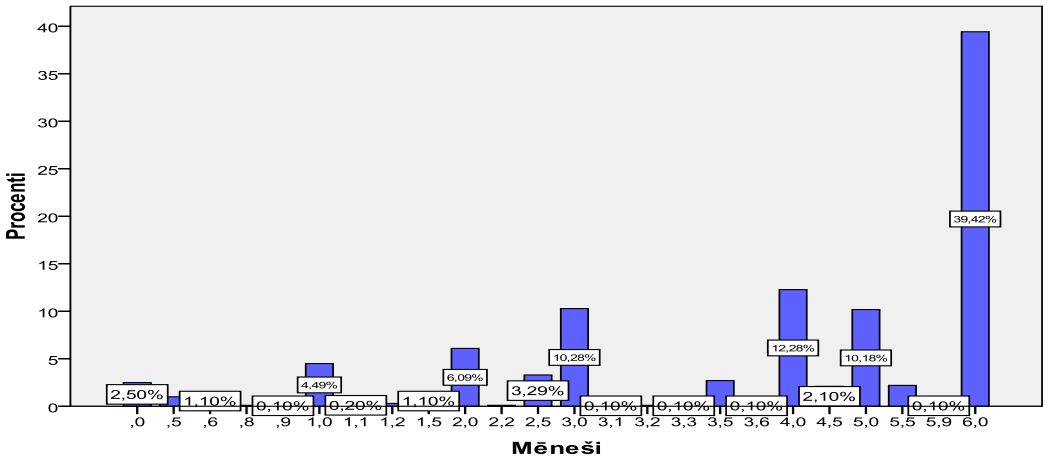

3.3.attēls. **Piedalīšanās ilguma Pasākumā sadalījums vīriešiem, kopējais mēnešu skaits (vērtējot pēdējo reizi dalībai Pasākumā)**

*Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010.gada novembrī – 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits, n = 3065, no tām mājsaimniecību locekļi, kas atbildējuši, ka pēdējo 12 mēnešu laikā ir piedalījušies Pasākumā n_1=2312)*atlasītas atbildes, kurās ir norādīts dalības ilgums Pasākumā n_2=2244*

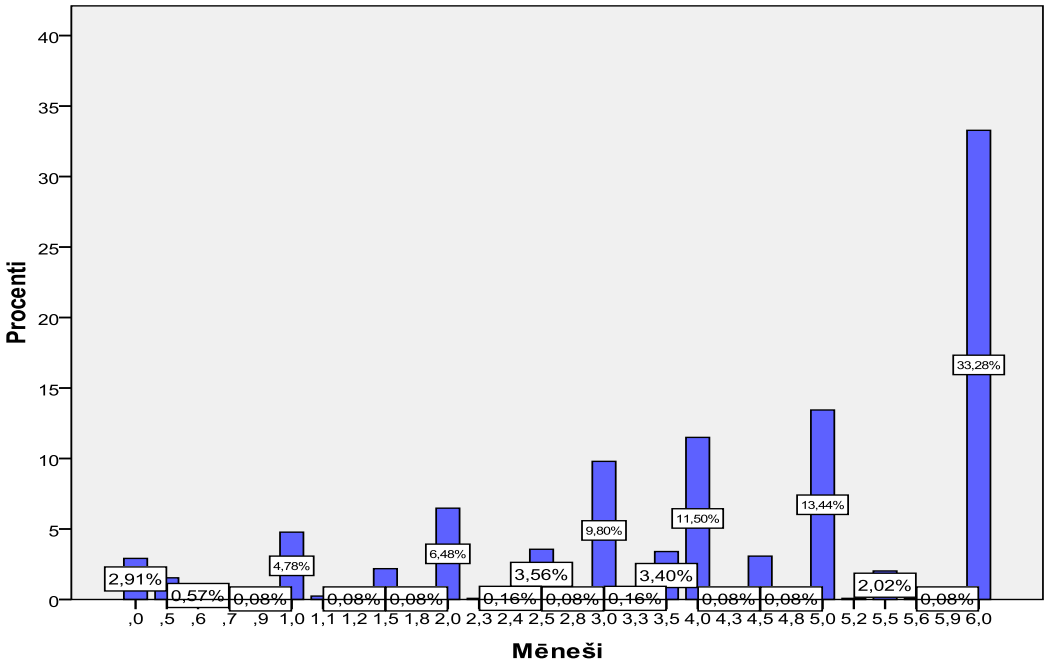

3.4.attēls. **Piedalīšanās ilguma Pasākumā sadalījums sievietēm, kopējais mēnešu skaits (vērtējot pēdējo reizi dalībai Pasākumā)**

*Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits, n = 3065, no tām mājsaimniecību locekļi, kas atbildējuši, ka pēdējo 12 mēnešu laikā ir piedalījušies Pasākumā n_1=2312)*atlasītas atbildes, kurās ir norādīts dalības ilgums Pasākumā n_2=2244*

Atkārtoti Pasākumā piedalās 509 (22,68%) no 2 244 aptaujātiem respondentiem, kuri norādījuši dalības ilgumu Pasākumā, no tiem 213 (41,85%) ir vīrieši, 296 (58,15%) sievietes.

Cilvēku skaits, kuri gaida rindā uz dalību Pasākumā, ir liels (vairāk detalizēta informācija pieejama 3.1.pielikumā). Tajā pašā laikā nav izslēgts, ka daudzi cilvēki nevēlas piedalīties Pasākumā, jo finansējuma apmērs nav augsts, turklāt Pasākums paredz relatīvi zemas kvalifikācijas darbu veikšanu.

Pasākumā ir salīdzinoši mazs dalībnieku skaits ar augstāko izglītību – aptuveni 3% (valstī kopumā aptuveni 12% bezdarbnieku ir augstākā izglītība). Arī pašvaldību pārstāvji aptaujā norādīja, ka piedalīties Pasākumā īpaši nevēlas cilvēki ar augstāku izglītības līmeni – Pasākuma ietvaros viņiem ir maz iespēju uzlabot savas profesionālās iemaņas, turklāt cilvēki ar augstāko izglītību nereti jūtas neērti piedalīties Pasākumā, jo kaunas no sabiedrības iespējamās negatīvās attieksmes.

Alternatīva dalībai Pasākumā ir ne tikai pastāvīga darba meklējumi, bet arī nereģistrēts darbs vai izbraukšana uz ārvalstīm. Faktu, ka liela daļa bez darba esošo cilvēku reāli neatrodas Latvijā apliecina gan publiskajā telpā izskanējusī informācija, gan mājsaimniecību aptaujas rezultāti. Proti, apzinot 7 667 adreses, 1 844 no tām respondenti nebija sastopami vairākas reizes, turklāt kaimiņi norādīja, ka konkrēto cilvēku nav redzējuši vairākus mēnešus. Šādi dati neļauj viennozīmīgi secināt, ka ārvalstīs strādā vairāk nekā 24% bez darba esošo cilvēku (izbraukuši uz ārvalstīm, taču nav informējuši attiecīgās institūcijas Latvijā), vienlaikus šāda informācija atgādina par risku, ka pārlieku mazs finansējums veicina cilvēku izraukšanu uz ārvalstīm.

Tajā pašā laikā nenoliedzama ir daudzu cilvēku interese par dalību Pasākumā. Mājsaimniecību aptaujas rezultāti par iemesliem, kuru dēļ cilvēki pašlaik nepiedalās Pasākumā liecina, ka lielākā daļa respondentu (53,8%) ir pabeiguši pilno sešu mēnešu termiņu dalībai Pasākumā, 6,94% ir pabeiguši pieejamo periodu, kas bija īsāks par sešiem mēnešiem. Detalizētāka informācija pieejama 3.4.pielikumā. Proti, 53,8% jeb 574 cilvēki (mājsaimniecību locekļu skaits) norādījuši, ka Pasākumā vairs nepiedalās, jo pabeiguši pirmo 6 mēnešu termiņu; 10,97% jeb 117 norādījuši, ka pārtraukuši dalību pasākumā, jo atraduši darbu; vismazākais aptaujāto īpatsvars – 0,19% jeb 2 cilvēki norādījuši, ka pārtraukuši dalību Pasākumā, jo atgriezušies pilna laika studijās/mācībās. Vienlaikus salīdzinoši liels ir to aptaujāto īpatsvars, kuri norādījuši citu iemeslu, kāpēc pārtraukuši dalību Pasākumā – 15,18% jeb 162 cilvēki. Tikai viens respondents norādījis, ka ir atstājis Pasākumu tādēļ, ka tas nepatika.

Pašvaldību pārstāvji aptaujas ietvaros ir norādījuši uz galvenajiem iemesliem līgumu laušanai. Vairāk detalizēta informācija atspoguļota 3.5.tabulā. Proti, 450 gadījumos norādīts, ka iemesli līguma laušanai ir bijuši neattaisnoti kavējumi, 2 iemesli bijuši dzīvesvietas maiņa, motivācijas trūkums vai nevēlēšanās strādāt. Pa 1 gadījumam iemesli bijuši smagais darbs, zemais atalgojums vai Pasākuma laikā kavētas vairāk kā 20 dienas pēc kārtas (slimības lapa).

3.5.tabula

Galvenie iemesli līgumu laušanai ar Pasākumā iesaistītajiem cilvēkiem

Iemesli	**Cilvēku skaits**
Neattaisnoti kavējumi	450
Iekārtojas algotā darbā	217
Veselības problēmas	59
Alkohola vai citu apreibinošu līdzekļu lietošana	39
Disciplīnas pārkāpumi	18
Kursu apmeklēšana vai mācības	11
Ģimenes apstākļu dēļ	10
Došanās uz ārzemēm	5
Darba vadītāja norādīto uzdevumu neizpilde	4
Iemesli	**Cilvēku skaits**

Dzīvesvietas maiņa	2
Motivācijas trūkums	2
Nav vēlēšanās strādāt	2
Bezdarbnieks darba praktizēšanas laikā ir kavējis vairāk par divdesmit darba praktizēšanas dienām pēc kārtas-slimības lapa	1
Uzskata, ka darbs par smagu	1
Uzskata, ka zems atalgojums	1

Avots: Pašvaldību pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=116)

Kā galvenais iemesls Pasākuma līgumu laušanai ir bijuši neattaisnoti darba kavējumi, arī atkarības problēmas un kopējie darba disciplīnas pārkāpumi.

Kopumā, ņemot vērā nodaļas ietvaros veikto izpēti, secināms, ka vairāk kā 50% Pasākumā iesaistīto ir vecumā virs 45 gadiem, 66% Pasākuma dalībnieku ir profesionālā vai vispārējā vidēja izglītība. Dalība Pasākumā nav pieejama visiem interesentiem ierobežotā vietu skaita dēļ. Vidēji rindā uz dalību Pasākuma gaida 30% no valstī reģistrētajiem bezdarbniekiem – mazākais rindā gaidītāju īpatsvars proporcionāli pret bezdarbnieku skaitu ir Valmierā (13,57%), Rīgā (17,84%) un Jūrmalā (19,39%), lielākais rindā gaidītāju īpatsvars ir Liepājā 38,19%, kā arī Daugavpilī (32,27%). Līdzīgs ir proporcionālais sadalījums cilvēkiem, kuri gaida rindā uz atkārtotu dalību Pasākumā. Ņemot vērā lielo rindā gaidītāju skaitu uz dalību Pasākumā (tai skaitā uz atkārtotu dalību Pasākumā) secināms, ka Pasākums ir nepieciešams bez darba esošajiem iedzīvotājiem. Tajā pašā laikā ir arī bremzējoši faktori, kas kavē zināmas iedzīvotāju daļas iesaisti Pasākumā. Proti, tas nav uzrunājošs cilvēkiem ar augstāko izglītību (gan dēļ zemā finansējuma, kas pieejams Pasākuma ietvaros, gan arī dēļ zemās kvalifikācijas darbiem, kuru veikšana tiek piedāvāta Pasākumā), tādējādi nav izslēgts, ka liela daļa no viņiem pēc darba zaudēšanas dodas darba meklējumos uz ārvalstīm, nevis piedalās Pasākumā.

Pasākuma dalībnieku statistiskā portreta un dalības Pasākumā iemeslu analīze:

- *Pasākuma dalībnieka statistiskais portrets ir persona ar profesionālo vai vispārējo vidējo izglītību vecumā virs 45 gadiem. Pasākumā nav izteikta dalībnieku dalījuma dzimumu griezumā. 53% Pasākuma dalībnieku ir vecāki par 45 gadiem (12% ir vecuma grupā 40-44 gadi, 8% ir vecuma grupā 20-24 gadi). Augstākā izglītība ir 3% Pasākumā iesaistīto, savukārt pamatizglītība un nepabeigta pamatizglītība ir 30% Pasākumā iesaistīto dalībnieku, 66% dalībnieku ir profesionālā vai vispārējā vidējā izglītība. No cilvēkiem, kuri uzsākuši dalību Pasākumā, vidēji 52% ir vīrieši un 48% – sievietes.*
- *2010.gada 30.novembrī rindā uz dalību Pasākumā gaidīja 47 261 persona jeb 29,21% no kopējā bezdarbnieku skaita. Reģionālajā griezumā vislielākais rindā gaidītāju īpatsvars no kopējā bezdarbnieku skaita bija Latgales reģionā – 18,78% jeb 5 036 personas, tam sekoja Vidzemes reģions – 14,74% jeb 2 355 personas un Liepājas pilsēta – 13,26% jeb 849 personas.*
- *Pasākuma nosacījumi paredz iespēju lauzt līgumus ar Pasākumā iesaistītajiem. Kā galvenie iemesli līgumu laušanai tiek minēti neattaisnoti darba kavējumi, kā arī alkohola lietošana. Šādi dati liecina par nopietnas palīdzības nepieciešamību aptuveni 10% Pasākumā iesaistīto cilvēku, lai nodrošinātu viņu spējas veikt pienākumus (ne Pasākuma ietvaros uzticētos, ne arī, visticamāk, pastāvīga darba ietvaros nodrošinātos).*

3.2.Pasākuma un nereģistrētās nodarbinātības savstarpējā ietekme

Cilvēku var uzskatīt par nereģistrētu, ja piemērojams vismaz viens no šādiem kritērijiem (Nereģistrētās nodarbinātības novērtējums, 2007):

- darbinieks veic vai piedalās nereģistrētā uzņēmējdarbībā (pilnīgi nereģistrētais darbinieks);
- darbinieks tiek nodarbināts pie reģistrēta darba devēja, bet nav reģistrēts atbilstoši valsts likumdošanai un normatīvajiem aktiem, t.i., bez darba līguma (pilnīgi nereģistrētais darbinieks);
- darbinieks tiek nodarbināts pie reģistrēta darba devēja uz darba līguma pamata, bet saņem atalgojumu, par kuru daļēji vai pilnībā netiek nomaksāti nodokļi (t.s. „aplokšņu alga”);
- darbinieks tiek nodarbināts pie reģistrēta darba devēja uz darba līguma pamata, bet netiek uzskaitītas virsstundas, darbs brīvdienās un svētku dienās.

Nereģistrētās nodarbinātības galvenie cēloņi ir šādi:

- Pieaugot nodokļu slogam un normatīvo aktu regulācijai, pieaug arī nereģistrētās nodarbinātības apmēri. Vienlaikus arī pārspīlētas formalitātes nodarbināto deklarēšanā paver lielākas iespējas nereģistrētajai nodarbinātībai (Eilat, Zinnes, 2002);
- Konkurētspējas mazināšanās: galvenais elements, kas nosaka tirgus ekonomikas esamību, ir konkurence. Mazie uzņēmumi cenšas palielināt savu konkurētspēju, samazinot ražošanas izmaksas (izvairoties no nodokļu nomaksas un izmantojot nereģistrēto darbaspēku darbietilpīgajos darbos). Darba devējs, kas izvēlas reģistrēt valsts institūcijā savu darbinieku, kļūst nosacīti mazāk konkurētspējīgs. Līdzīgas analoģijas meklējamas arī pašnodarbināto un individuālo strādnieku rīcības psiholoģijā (Eilat, Zinnes, 2002);
- Neelastīga likumdošana, neefektīva valsts administrācija, pārmērīgs biznesa regulējums, korupcija un vāja likumdošanas izpilde tiek saistītas ar lielāku nereģistrētās nodarbinātības apmēru (Loayza, Rigolini, 2011, Eilat, Zinnes, 2002);
- Negodīga ienākumu sadale, nabadzība: bieži vien pašu nereģistrēto nodarbināto kvalifikācija neļauj šiem cilvēkiem iegūt adekvātus ienākumus un pilnvērtīgu oficiālu darbu. Pievienotā vērtība, ko nabadzīgi un mazizglītoti darbinieki rada ražošanā, arī ir zema. Kā rezultātā ieguvumi (bonusi) un nodokļi, kas tiktu nomaksāti par šiem cilvēkiem, ja tie veiktu reģistrētu darbu, varētu pārsniegt to pievienoto vērtību, ko viņi saražo (Eilat, Zinnes, 2002, Rogerson, 2007);
- Neapmierinoši sociālās apdrošināšanas pakalpojumi: kā cēlonis nereģistrētajai nodarbinātībai minami tādi sociālās apdrošināšanas pakalpojumi, kas skar tikai indivīda tuvāko nākotni. Indivīdam ir jābūt pārliecinātam par stabilitāti un ieguvumiem ilgtermiņā, ko viņš var nodrošināt ar savu darbu un iemaksām. Personas saņemto pakalpojumu kvalitāte attiecībā pret sociālās apdrošināšanas iemaksu apjomu būtiski ietekmē indivīda veiktos maksājumus (Mümin Ay, 2008);
- Sociālās garantijas bezdarba laikā: sociālās garantijas var būt arī nereģistrēto darbu veicinošs faktors. Kamēr persona nelegāli nopelna iztiku, tā arī papildus iegūst bezdarba pabalstu, apmaksātas bezdarbnieku apmācības, mācību stipendijas u.tml., tādējādi ieguvumi no valsts var (vismaz uz kādu laiku) atturēt personu legalizēt savu darbu un ienākumus (Mümin Ay, 2008);

- Sagaidāmais atalgojuma līmenis: bezdarbnieki nereti saskaras ar grūtībām lēmuma pieņemšanā par iesaistīšanos brīvajās oficiālajās darbavietās. Bez darba palikušajam cilvēkiem prātā būs vēlamā alga, ko tas būtu gatavs saņemt. Tie bezdarbnieki, kas ir nosprauduši augstu vēlamo atalgojumu un paliek pie tā, visdrīzāk gaidīs ilgāk, līdz saņems sev atbilstošu darba piedāvājumu (Knight, Li, 2006). Attiecīgi problēmas risināšanai būtu jāskata minimālās darba algas paaugstināšana, īpaši ņemot vērā pētījumu rezultātus, kuru ietvaros apliecināts, ka minimālās darba algas paaugstināšana samazina bezdarba līmeni (Plowman, 2007, Card, Krueger, 1995). To pamato arī vairāki fakti: kontinentālajā Eiropā un Lielbritānijā reālā darba alga turpinājusi palielināties arī neraugoties uz bezdarba līmeņa pieaugumu; ASV atalgojuma līmenis ir bijis konstants un pat samazinājies, turklāt minimālā darba alga 1980.-tajos gados ir pat samazinājusies. Minimālā darba alga gan pieaugušajiem, gan jauniešiem (gan normatīvo aktu ietvaros noteiktā, gan faktiskā) ir ievērojami augstāka lielākajā daļā ES valstu – veidojot 50-60% no vidējās darba algas pieaugušajiem un 40-50% jauniešiem. Zemu atalgotajos amatos (kuri saņem mazāk kā 67% no vidējās darba algas) iesaistīto darbinieku skaits ir daudz augstāks ASV (25%) un Lielbritānijā (20%) nekā pārējā Eiropā, kur tas veido attiecīgi 5% Zviedrijā līdz 13% Itālijā, Francijā un Vācijā (Dolado u.c.,1996). Tomēr detalizēta izpēte par situācijas novērtējumu Latvijā būtu jāveic atsevišķā kompleksā pētījumā;
- Attieksme pret valdību: ļoti svarīga ir valsts iedzīvotāju un nodarbināto attieksme pret savas valsts valdību, pret varu kopumā un realizēto politiku. Nodarbinātajam ir būtiski redzēt, ka viņa nomaksātie nodokļi tiek izlietoti pamatoti un risina viņa vajadzības. Darba ņēmēju neapmierinātība šeit var būt kā faktors, kas ietekmē nereģistrētās nodarbinātības veidošanos (Mümin Ay, 2008);
- Pētījumi liecina, ka parasti visaugstākais nereģistrēto darbinieku skaits ir lauksaimniecībā, kur strādā galvenokārt cilvēki ar vidusskolas vai pamatizglītību (Mümin Ay, 2008);
- Savukārt Spānijā, kurā tradicionāli ir viens no augstākajiem bezdarba līmeņiem Eiropā, ir salīdzinoši zema minimālā darba alga (32% no vidējās darba algas pieaugušajiem un 21% jauniešiem) (EUROSTAT, 16.03.2009);
- saskaņā ar uzņēmuma „Workingday" veikto aptauju, 2009.gada jūlijā nodokļus nevēlējās maksāt 59% respondentu. Noliedzošu atbildi uz jautājumu par vēlmi maksāt nodokļus izvēlējās 45% aptaujāto; 4% piekrita atbildes variantam „Nē, ka tikai ir darbs, nodokļi nav svarīgi", 15% – „Nē, ja ir iespēja aploksnē saņemt vairāk nekā ar nodokļiem, tad labāk aploksnē", bet 27% izvēlējās atbildes variantu „Nē, neticu, ka nodokļi nonāks, kur tiem paredzēts nonākt" (Workingday, 14.03.2009).

Saskaņā ar iepriekš veikto pētījumu rezultātiem nereģistrētās nodarbinātības līmenis Latvijā ir augsts – 2006.gadā vidēji katrs ceturtais Latvijā strādājošais (24%) tika nodarbināts bez darba līguma un / vai ar „aplokšņu algu", no kuriem aptuveni 11% strādāja pilnībā bez darba līguma, savukārt 13% – ar aplokšņu algu. Nereģistrētā nodarbinātība Latvijā 2006.gadā bija izplatīta būvniecībā, kā arī lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā. Vīrieši nereģistrētās nodarbinātības aktivitātēs piedalās vidēji divreiz biežāk nekā sievietes (bez darba līguma strādājošo vidū ir 68% vīriešu un 32% sieviešu). Tomēr nav ļoti būtisku atšķirību starp cilvēkiem, kuri strādā bez darba līgumiem, vecumu (nedaudz augstāks nereģistrētās nodarbinātības īpatsvars

ir vērojams vecuma grupā 15-24 gadi). Nereģistrēti nodarbināto īpatsvars būtiski neatšķiras arī tautību griezumā. Lielākoties nereģistrētajā nodarbinātībā iesaistīti cilvēki ar vidējo, vidējo profesionālo vai zemāka līmeņa izglītību, biežāk nereģistrētajā nodarbinātībā iesaistās cilvēki no lauku rajoniem. Bez darba līguma nodarbināts cilvēks 2006.gadā vidēji saņēma LVL 187 (Nereģistrētās nodarbinātības novērtējums, 2007).

Ievērojot zemo ienākumu līmeni, ko saņem Pasākumā iesaistītie, nav izslēgta viņu dalība nereģistrētajā nodarbinātībā. Vēl lielāka varbūtība iesaistīties nereģistrētās nodarbinātības aktivitātēs ir cilvēkiem, kuri gaida rindā uz Pasākumu, kā arī cilvēkiem, kuri beiguši dalību Pasākumā.

Saskaņā ar Valsts darba inspekcijas (turpmāk – VDI) sniegtajiem datiem, 2008.gadā ir atklātas 46 nereģistrēti nodarbinātas personas, kuras reģistrētas kā bezdarbnieki (0,06% no visiem reģistrētajiem bezdarbniekiem), 2009.gadā – 128 personas (0,07% no visiem reģistrētajiem bezdarbniekiem) un 2010.gadā – 173 personas (0,1% no visiem reģistrētajiem bezdarbniekiem)[1]. Taču šobrīd nav konkrētu datu par šo personu iesaisti Pasākumā, tomēr tendence, ka starp bezdarbniekiem pieaug nereģistrēti nodarbināto skaits, liek secināt, ka nereģistrētās nodarbinātības pieaugums iespējams arī starp Pasākumā iesaistītajiem cilvēkiem, tomēr vēl biežāk – starp cilvēkiem, kuri nesen beiguši dalību Pasākumā vai gaida rindā uz to.

Mājsaimniecību aptaujas dati uzrāda ļoti nelielu Pasākumā iesaistīto cilvēku skaitu, kuri atzinuši, ka gūst papildus ienākumu vai strādā algotu darbu. Arī dati par mājsaimniecību kopējiem ienākumiem neliecina, ka papildus Pasākumam cilvēki nopelna nozīmīgus līdzekļus (vairāk detalizēta informācija pieejama 2.nodaļā). Proti, dati par izmaksāto dzīvokļa pabalstu Latvijas reģionos un pilsētās 2010.gada decembrī, liecina, ka no visām 51 719 personām valstī, kuras saņēma dzīvokļa pabalstu, 913 personas jeb 1,77% bija Pasākumā iesaistīto – visvairāk (4,45%) no Latgales reģiona, vismazāk (0,88%) no Jelgavas.

Jautājums par Pasākuma dalībnieku iesaisti nereģistrētās nodarbinātības aktivitātēs tika pētīts arī pašvaldību pārstāvju un ekspertu aptaujās. Proti, aptaujā iegūtie dati liecina, ka pašvaldību darbinieki snieguši visai atšķirīgas atbildes uz jautājumu par Pasākuma dalībnieku iesaisti nereģistrētajā nodarbinātībā. Visbiežākā atbilde (17,48% aptaujāto) bija, ka Pasākumam nav nekādas ietekmes uz nereģistrētās nodarbinātības problēmu, attiecīgi visretāk sastopamais viedoklis (3,88%) bija ļoti pozitīvi vērtēta Pasākuma ietekme – Pasākums ir samazinājis nereģistrētās nodarbinātības apmērus. Ļoti bieži aptaujātie uzskata, ka Pasākumam ir vidēja (5-6 balles no 10) ietekme uz nereģistrētās nodarbinātības samazināšanu. Detalizētāks pašvaldību pārstāvju viedokļu atspoguļojums ietverts 3.5.attēlā.

[1] Reģistrēto bezdarbnieku skaits 2008.gada beigās bija 76435, tai skaitā 31905 no tiem saņēma bezdarbnieku pabalstus, 2009.gada beigās – 179235 cilvēki, no tiem 67031 saņēma bezdarbnieku pabalstus, 2010.gada beigās – 162463 cilvēki, no tiem 60316 saņēma bezdarbnieku pabalstus (CSP, 03.03.2011).

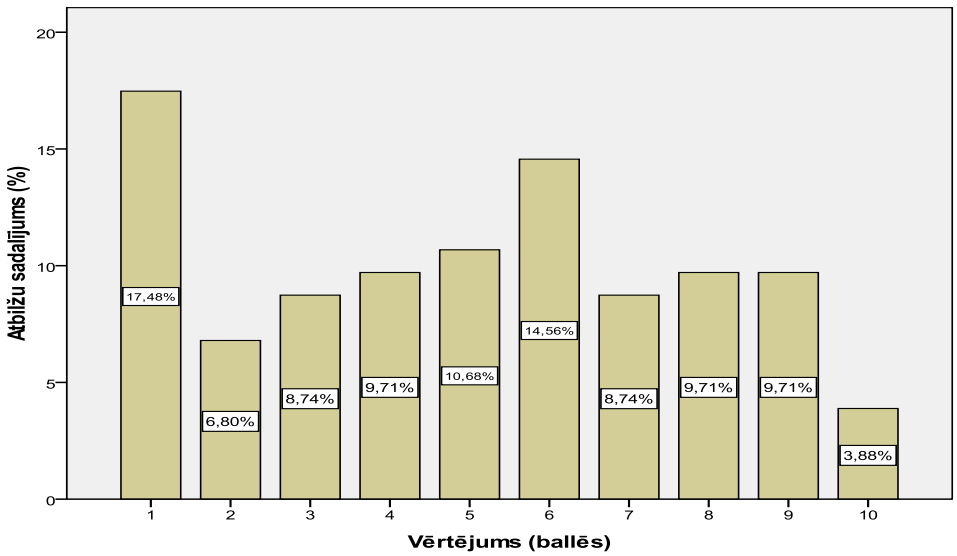

3.5.attēls. **Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma par Pasākuma ietekmi uz nereģistrētās nodarbinātības samazināšanu**
Avots: Pašvaldību pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=103);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – nav ietekmes; 10 – ļoti liela ietekme

Līdzīgas atbildes sniegtas arī ekspertu aptaujā, turklāt nav būtisku atšķirību starp NVA ekspertu un citu iesaistīto ekspertu aptaujas rezultātiem (vairāk detalizēta informācija pieejama 3.5.pielikumā).

Pašvaldību pārstāvju aptaujas ietvaros arī nereti pausts viedoklis, ka reģionos izteikta nereģistrētā nodarbinātība varētu būt mežizstrādē, kur izveidojušās stabilas nodarbināto vienības. Tāpat ir novērojums, ka īpaši augsta iesaiste nereģistrētās nodarbinātības aktivitātēs ir sešu mēnešu laikā, kamēr netiek nodrošināta dalība Pasākumā.

Paralēli tiek izteikti arī pozitīvi komentāri saistībā ar Pasākumu un nereģistrēto nodarbinātību. Piemēram, tie Pasākuma dalībnieki, kuri varētu tikt nodarbināti nereģistrētā nodarbinātībā, tomēr tiek nodarbināti Pasākumā. Cilvēki labprāt nāk strādāt NVA pasākumos, jo nereģistrētajai nodarbinātībai ir gadījuma raksturs, bet Pasākums nodrošina garantētu peļņu; nereģistrēti strādājot, nereti ir problēmas saņemt nopelnīto naudu. Ir viedoklis, ka labāk strādāt par LVL 100 Pasākumā, nevis pie saimnieka/privāta darba devēja par to pašu samaksu, turklāt nereti ilgāk un smagāk, nekā Pasākumā. Vēl tiek uzsvērts fiziskais laika trūkums bezdarbnieka iesaistei papildus nereģistrētajā nodarbinātībā, ja bezdarbnieks piedalās Pasākumā – Pasākums ietekmē nereģistrētās nodarbinātības samazināšanu, jo bezdarbniekam ir jāstrādā 8 stundas dienā, kas ir pilna laika darbs, kuru ne vienmēr ir iespējams apvienot ar citu darbu. Līdz ar to Pasākums praktiski izslēdz iespēju vienlaicīgi strādāt divās darbavietās. Tāpat Pasākums palīdz samazināt nereģistrēto nodarbinātību, jo ir alternatīvs iztikas līdzekļu ieguves avots, bet jāievēro, ka viss atkarīgs no darba samaksas attiecības pret stipendiju. Praktikanti Pasākuma ietekmē atsakās no nereģistrētiem darbiem, kur nemaksā algu regulāri, piemēram, no darba gateros, no gadījuma darbiem zemnieku saimniecībās u.tml. Persona, kura piedalās Pasākumā, neriskē piestrādāt citur kā nereģistrēts darbinieks, jo baidās pazaudēt savu iespēju saņemt regulāru stipendiju.

Saskaņā ar pašvaldību pārstāvju aptaujas datiem nereģistrētajā nodarbinātībā varētu būt iesaistīti vidēji 10% no Pasākumā iesaistītajiem, tai skaitā 7% no Pasākumā iesaistītajām sievietēm. Jāņem vērā, ka datus par Pasākumā iesaistītajiem cilvēkiem,

kuri varētu būt nereģistrēti nodarbināti, ir sniegusi tikai trešā daļa no aptaujātajām pašvaldībām. Pārējo pašvaldību pārstāvji norādījuši, ka, viņuprāt, Pasākumā iesaistītie nav iesaistīti nereģistrētajā nodarbinātībā vai arī nav vēlējušies sniegt atbildi uz doto jautājumi. To pašvaldību pārstāvji, kuri snieguši atbildes par nereģistrētajā nodarbinātībā iesaistītajiem norādījuši, ka naudas summa, ko mēnesī varētu saņemt nereģistrēti nodarbinātais, ir vidēji LVL 40 – 50.

Nereti izskanējis viedoklis, ka dalība Pasākumā ir radījusi daudzu cilvēku (īpaši ilgstošo bezdarbnieku) interesi iziet sabiedrībā, kā arī atgriezties darba tirgū. Vairāk detalizēta analīze šī jautājuma aspektā iekļauta 3.3.apakšnodaļā.

Pasākuma un nereģistrētās nodarbinātības savstarpējā ietekme:

- *Balstoties uz teorētiskā materiāla analīzi, uz mājsaimniecību aptaujas, kā arī uz pašvaldību pārstāvju un ekspertu aptaujas rezultātiem, secināts, ka Pasākuma dalībnieku skaits, kuri iesaistīti nereģistrētās nodarbinātības aktivitātēs, nav liels.*
- *Bez tam samaksa par nereģistrētu darbu, ir zema, nereti zemāka par minimālo darba algu un tiek izmaksāta neregulāri vai neizmaksāta vispār.*

3.3.Dalības Pasākumā ietekme uz bezdarbnieku aktivitāti bezdarbnieku pienākumu izpildē, vēlmi piedalīties un iesaistīties citos NVA īstenotajos pasākumos, kā arī darba meklēšanā

Saskaņā ar Bezdarbnieku un darba meklētāju likuma 14.pantu bezdarbniekam ir pienākums:

1) patstāvīgi un ar NVA palīdzību aktīvi meklēt darbu un pēc bezdarbnieka statusa iegūšanas nekavējoties sniegt priekšlikumus NVA individuālā darba meklēšanas plāna izstrādei;
2) individuālajā darba meklēšanas plānā noteiktajā dienā ierasties NVA un uzrādīt normatīvajos aktos noteiktos dokumentus;
3) ierasties NVA trīs darba dienu laikā no izsaukuma saņemšanas dienas;
4) piedalīties individuālajā darba meklēšanas plānā paredzētajos pasākumos;
5) ziņot NVA:
   a. triju darba dienu laikā – ja persona vairs neatbilst šī likuma 10.panta pirmās daļas 2., 4., 6., 7., 8. un 9.punktā minētajiem bezdarbnieka statusa iegūšanas nosacījumiem,
   b. triju darba dienu laikā – ja ir iegūts darba ņēmēja statuss uz laiku līdz diviem mēnešiem saskaņā ar likumu „Par valsts sociālo apdrošināšanu”,
   c. 3 nedēļu laikā no pārejošas darbnespējas sākuma – par pārejošas darbnespējas laiku, ja tas ir bijis ilgāks par 10 dienām.

Viens no būtiskākajiem bezdarbnieka pienākumiem ir pastāvīga darba meklēšana, tai skaitā arī Pasākuma laikā. Mājsaimniecību aptaujas rezultāti liecina, ka bezdarbnieku aktivitāte darba meklēšanā, laikā, kad personas iesaistītas Pasākumā, ir salīdzinoši maza. Faktu, ka piedaloties Pasākumā, aktīvi tiek meklēts darbs, ir apstiprinājuši 61,4% mājsaimniecību aptaujas dalībnieku. Kā galvenos iemeslus darba nemeklēšanai Pasākumā iesaistītie ir minējuši dalību pašā Pasākumā (79% cilvēku, kuri norādījuši, ka nemeklē darbu). 10,9% no Pasākumā iesaistītajiem, kuri norādījuši, ka nemeklē darbu, atzinuši, ka, viņuprāt, šobrīd nav darba iespēju. Lai arī šādu atbildi

ir sniedzis tikai 51 aptaujātais, viedokļi norāda uz tendenci, ka cilvēki ir zaudējuši ticību darba atrašanai, tai skaitā ārvalstīs. Jautājumā par darba meklēšanu 88,3% aptaujāto norādījuši, ka darbu viņi meklējuši Latvijā, 10,3% darbu meklējuši gan Latvijā, gan ārvalstīs, savukārt tikai 1,5% darbu meklējuši vienīgi ārvalstīs. Vairāk detalizēta informācija pieejama 3.6.tabulā, kā arī 3.7.pielikumā.

3.6. tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku atbildes uz jautājumu „Vai Jūs esiet aktīvi meklējis darbu pēdējo 4 nedēļu laikā?" sadalījums pa Latvijas reģioniem

Reģions	Esmu aktīvi meklējis darbu pēdējo 4 nedēļu laikā	Neesmu aktīvi meklējis darbu pēdējo 4 nedēļu laikā	Kopējais Pasākuma dalībnieku skaits reģionā, kuri snieguši atbildi uz jautājumu
	Pasākuma dalībnieku skaits	Pasākuma dalībnieku skaits	
Kurzeme	214	105	319
Latgale	68	64	132
Rīga	158	70	228
Vidzeme	166	132	298
Zemgale	138	96	234
Kopā	744*	467*	1211

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām Pasākumā piedalās. n_1=1211) uz jautājumu atbildi sniegušo Pasākumā dalībnieku skaits*

3.8.pielikumā atspoguļotā informācija liecina, ka 79% aptaujāto Pasākuma dalībnieku nemeklē darbu, jo ir iesaistīti Pasākumā.

88,3% no Pasākuma dalībniekiem, kuri aktīvi meklējuši darbu, to darījuši Latvijā, savukārt 10,3% – gan Latvijā, gan ārvalstīs. Vairāk detalizēta informācijas analīze pieejama 3.7.tabulā.

3.7. tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku atbildes uz jautājumu „Kur Jūs meklējāt darbu?"

Darba meklēšanas vietas	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Latvijā	654	88,3
Ārvalstīs	11	1,5
Gan Latvijā, gan ārvalstīs	76	10,3
Kopā	741	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā. n_1=1128)

Saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem 12% no Pasākumā iesaistītajiem nebūtu gatavi uzsākt strādāt gadījumā, ja nākamo divu nedēļu laikā atrastu piemērotu darbu (lielākais respondentu īpatsvars, kuri tuvāko divu nedēļu laikā nebūtu gatavi uzsākt strādāt, ir Rīgā – 16%, mazākais – Vidzemē – 6%, respondentu skaits Latgalē, kuri tuvāko 2 nedēļu laikā nebūtu gatavi uzsākt strādāt, ir 13%). Lielākā daļa (68,5%) no Pasākumā iesaistītajiem, kuri nebūtu gatavi uzsākt strādāt nākamo divu nedēļu laikā norādījuši, ka atteiktos no pastāvīga darba piedāvājuma, jo viņi jau ir iesaistīti Pasākumā. Šādi dati liecina, ka, neraugoties uz faktu, ka stipendija dalībai Pasākumā ir LVL 100 apmērā, kas ir mazāka par minimālo darba algu, kā arī to, ka dalība Pasākumā neparedz sociālās garantijas, turklāt iesaistītie ir nodarbināti astoņas stundas dienā, daudzi Pasākuma dalībnieki šos nosacījumus uzskata par izdevīgākiem salīdzinājumā ar algotu darbu. Tajā pašā laikā nevar pilnībā uzskatīt, ka Pasākums mazina aktivitāti bezdarbnieku pienākumu izpildē, kā arī darba meklēšanā, jo jāņem vērā pašvaldību pārstāvju nereti norādītais, ka dalība Pasākumā ir radījusi interesi

bezdarbnieku pienākumu izpildei un īpaši darba meklēšanai daudziem ilgstošajiem bezdarbniekiem. Līdz ar to mazsvarīgs nav fakts, ka cilvēks dalību Pasākumā uzskata kā tiltu pārejai uz pastāvīgu darbu. Gadījumā, ja persona nesen ir uzsākusi dalību Pasākumā un šobrīd vēl baidās pieņemt pastāvīgu darba piedāvājumu, nav izslēgts, ka dažu mēnešu laikā cilvēks mainīs savu viedokli un centīsies iegūt pastāvīgi algotu darbu.

Mājsaimniecību aptaujas datu analīze liecina, ka no kāda darba piedāvājuma pēdējo 12 mēnešu laikā ir atteikušies 3,8% no Pasākumā iesaistītajiem. Detalizētāks datu atspoguļojums ietverts 3.8.tabulā.

3.8.tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku atbildes uz jautājumu „Vai Jūs esiet atteicies no kāda darba piedāvājuma pēdējo 12 mēnešu laikā?"

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā esmu atteicies no kāda darba piedāvājuma pēdējo 12 mēnešu laikā	46	3,8
Nē neesmu atteicies no kāda darba piedāvājuma pēdējo 12 mēnešu laikā	1165	96,2
Kopā	1211	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā. n_1=1128)

Informācija par atteikšanās iemesliem no darba piedāvājuma liecina, ka gandrīz 15% gadījumu respondentam piedāvātais darbs bija pārāk tālu (Latvijas teritorijā), savukārt 3,2% gadījumu darbs bija ārvalstīs, taču respondents nav bijis gatavs pārcelties uz ārvalstīm. 9,6% no respondentiem, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā atteikušies no pastāvīga darba piedāvājumiem, ir norādījuši uz pārāk zemu piedāvātā darba samaksu. Analizējot no iegūtās izglītības līmeņa, visvairāk – 34,1% jeb 15 aptaujāto ar vidējo izglītību pēdējo 12 mēnešu laikā atteikušies no kāda darba piedāvājuma, šai grupai seko aptaujātie ar vidējo profesionālo izglītību – 31,8% jeb 14 cilvēki; savukārt pēdējo 12 mēnešu laikā nav neviena cilvēka, kurš būtu atteicies no kāda darba piedāvājuma ar izglītību, kas ir zemāka par pamatizglītību, vispār bez izglītības un ar maģistra vai augstāku grādu.

Attiecīgi no darba piedāvājumiem pēdējo 12 mēnešu laikā visvairāk nav atteikušies cilvēki ar vidējo profesionālo izglītību – 33,6% jeb 370 personas, tām seko cilvēki ar vidējo izglītību – 31,6% jeb 348 personas; vismazākais cilvēku skaits, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā nav atteikušies no kāda darba piedāvājuma ir iedzīvotāji ar maģistra grādu vai augstāku izglītības pakāpi – 0,6% jeb 7 cilvēki. Vairāk detalizēts informācijas atspoguļojums ietverts 3.10.pielikumā.

Būtiska problēma darba piedāvājumu pieņemšanā bez darba esošajiem cilvēkiem saistīta arī ar pārcelšanos uz citu dzīves vietu. 62,6% no respondentiem, kuri šobrīd iesaistīti Pasākumā norādījuši, ka viņi nebūtu gatavi pārcelties uz dzīvi citā vietā gadījumā, ja viņiem tur tiktu piedāvāts darbs. Noteikti gatavi pārcelties būtu tikai 17,5% no Pasākumā iesaistītajiem, savukārt 19,9% Pasākumā iesaistīto būtu gatavi pārcelties tikai izpildoties noteiktiem nosacījumiem. Uz citu vietu nebūtu gatavi pārcelties arī 53,6% cilvēku, kuri gaida rindā uz dalību Pasākumā, kā arī 56,2% cilvēku, kuri nesen beigušu dalību Pasākumā. Pārcelšanās uz citu vietu saistīta gan ar mājokļa pieejamību, gan ar darba apstākļiem un piedāvāto algu. Vairāk detalizēts datu atspoguļojums saistībā ar respondentu viedokli par iespējām pārcelties uz citu dzīves vietu pieejams 3.11.pielikumā.

Saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem 4% Pasākumā iesaistīto pirms iesaistes Pasākumā bija skolēni vai studenti. Vairāk kā 50% no Pasākumā iesaistītajiem skolēniem / studentiem norādījuši, ka Pasākumā piedalījušies ņemot vērā faktu, ka mājsaimniecībai bija nepieciešama nauda (tai skaitā 22,8% dalību Pasākumā apvienoja ar nepilna laika studijām). 3,5% no Pasākumā iesaistītajiem skolēniem / studentiem norādījuši, ka, viņuprāt, darba pieredze, kuru iegūst piedaloties Pasākumā, ir būtiskāka nekā mācības / studijas.

Neraugoties uz nosacījumu, ka Pasākums kopumā paredz zemas kvalifikācijas darbu veikšanu, faktu, ka dalība Pasākumā ir ļāvusi paaugstināt kvalifikāciju, ir atzinuši nedaudz vairāk par 16% Pasākumā iesaistīto. 5,4% norādījuši, ka dalība Pasākumā ir pazeminājusi viņu kvalifikāciju, savukārt 78,4% pēc dalības Pasākumā nejūt izmaiņas kvalifikācijā. Par būtisku uzskatāms arī rādītājs, ka pēc dalības Pasākumā vairāk kā 49% aptaujāto ir vēlēšanās paaugstināt kvalifikāciju, tai skaitā 12,1% aptaujāto ir daudz lielāka vēlēšanās paaugstināt kvalifikāciju. Vēlme paaugstināt kvalifikāciju pēc dalības Pasākumā ir samazinājusies tikai 1,1% Pasākuma dalībnieku. Vairāk detalizēts datu atspoguļojums pieejams 3.12.pielikumā.

NVA piedāvā dažādus aktīvās nodarbinātības pasākumus, tomēr šajā Pasākumā iesaistīto cilvēku skaits lielākajā daļā gadījumu ir lielāks nekā citās NVA piedāvātajās aktivitātēs. Proti, 2010.gada 11 mēnešos un 2009.gadā kopumā dažādos aktīvajos nodarbinātības pasākumos piedalīties uzsākušo bezdarbnieku skaits ir 276 461 dalībnieks. Visvairāk – 91 970 cilvēku piedalījušies konkurētspējas paaugstināšanas pasākumos, tiem seko pētījumā analizētais Pasākums ar 69 490 cilvēkiem, tam seko neformālās izglītības pasākumi ar 57 934 dalībniekiem, dalība kompleksajos atbalsta pasākumos – 22 934 cilvēki, dalība profesionālajā apmācībā, pārkvalifikācijā vai kvalifikācijas paaugstināšanā – 18 215 cilvēki.

Saskaņā ar aptaujas datiem 22,2% Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku pēdējo 12 mēnešu laikā ir piedalījušies arī kādā citā no NVA piedāvātajām apmācībām. 94% no tiem attiecīgi arī ir pabeiguši kādu no NVA apmācībām.

Liela daļa no Pasākumā iesaistītajiem (25,3%) norādījuši par labu izvēlei dalībai Pasākumā, ņemot vērā iespēju iegūt līdzekļus. Proti, 6,4% aptaujāto norādījuši, ka piedalās Pasākumā nevis NVA apmācībā, jo netic, ka apmācības palīdzēs atrast darbu. Savukārt 7,2% aptaujāto norādījuši uz izvēli dalībai Pasākumā, jo apmācības viņus neinteresē. Vairāk detalizēts datu atspoguļojums pieejams 3.13.pielikumā, kā arī 3.6.attēlā.

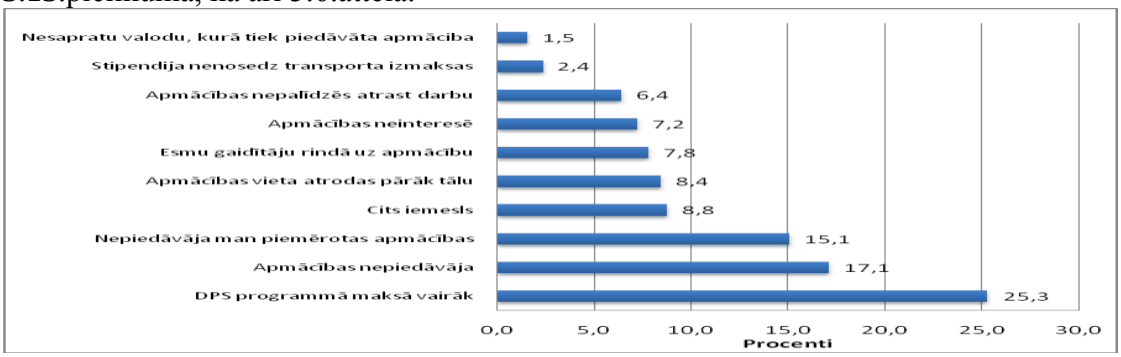

3.6.attēls. **Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku viedoklis attiecībā uz jautājumu „Iemesli kāpēc izvēlējās piedalīties Pasākumā, nevis NVA apmācībā, īpatsvars (%)"**

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī – 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

Ņemot vērā ierobežoto laiku dalībai Pasākumā bez darba esošie cilvēki kopumā labprāt izmanto arī citus NVA apmācību kursus. Tajā pašā laikā ļoti bieži

(vairāk kā 25% gadījumu) tiek norādīts uz lielāku vēlmi dalībai Pasākumā, ņemot vērā finansējumu, ko iespējams saņemt par dalību Pasākumā.

Pasākums ir paredzēts kā pārejas periods uz pastāvīgu darbu. Mājsaimniecību aptaujas dati liecina, ka dalība Pasākumā ir paaugstinājusi vairāk kā 50% (51,5%) Pasākumā iesaistīto cilvēki vēlmi meklēt pastāvīgu darbu. Taču vēlme meklēt pastāvīgu darbu pēc dalības Pasākumā ir samazinājusies 5,1% Pasākumā iesaistīto.

Pasākuma ietekme uz bezdarbnieku vēlmi meklēt pastāvīgu darbu tika analizēta arī pašvaldību aptaujas ietvaros. Pašvaldību pārstāvji sniedza salīdzinoši dažādus viedokļus par Pasākuma ietekmi uz bezdarbnieku aktivitāti bezdarbnieku pienākuma izpildē – darba meklēšanā, norādot, ka daļa bezdarbnieku, kuri uzrādījuši ļoti teicamus rezultātus, ir saņēmuši pastāvīga darbu piedāvājumus, tomēr šādu cilvēku skaits ir mazs. Turklāt pašvaldību pārstāvji pauduši arī uzskatu, ka liela daļa bezdarbnieku, kuri uzsākuši dalību Pasākumā, nav ieinteresēti pastāvīga darba meklēšanā. Vairāk detalizēts datu atspoguļojums pieejams 3.7.attēlā.

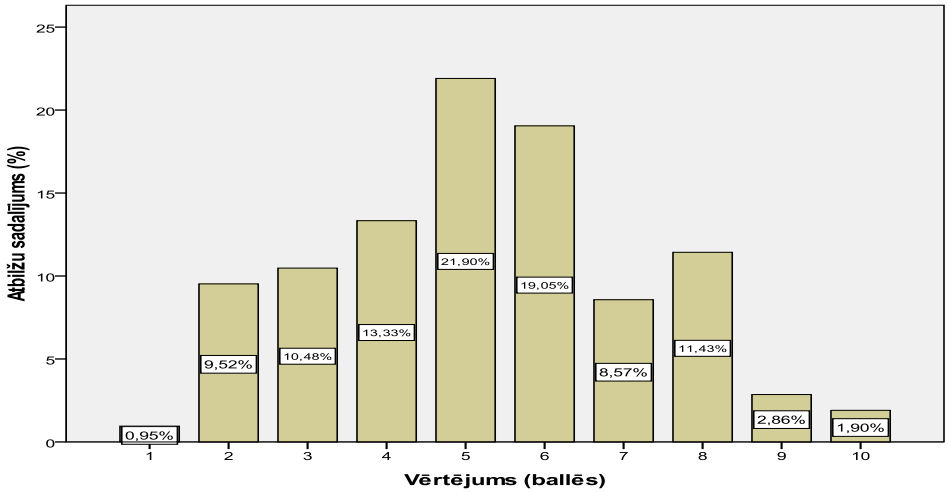

3.7.attēls. **Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījums par „Pasākuma ietekmi uz bezdarbnieku aktivitāti bezdarbnieku pienākuma izpildē – darba meklēšanā 2010.gadā"**
Avots: Pašvaldību pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=105);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – nav ietekmes; 10 – ļoti liela ietekme

Pašvaldību pārstāvji norāda, ka aktīvi darbu meklē tās Pasākumā iesaistītās personas, kuras pēdējos gados strādājušas algotu darbu un to zaudējušas krīze laikā. Bez tam bezdarbnieki psiholoģiski vēlas turpināt strādāt tur, kur praktizējušies, proti, viņi šo praktizēšanos uzskata par darbu un tas nerada vēlmi tālākiem darba meklējumiem.

Pašvaldību pārstāvji savos komentāriem arī netieši apstiprinājuši Pētījuma ietvaros izvirzīto hipotēzi, ka Pasākuma risks ir bez darba esošo cilvēku nevēlēšanās iesaistīties pastāvīgi algotā darbā, ņemot vērā Pasākuma ietvaros pieejamo finansējumu un iespējami mazāku atbildības līmeni (ja salīdzina ar pastāvīgi algotu darbu). Pašvaldību pārstāvji norādījuši, ka Pasākums pats par sevi dažu iemeslu dēļ var būt arī kavēklis bezdarbniekam, lai atrastu darbu, proti, daļa bezdarbnieku nemeklē darbu un gaida nākamo periodu, kad varēs piedalīties Pasākumā, turklāt daudzi Pasākumu uztver kā iespēju saņemt nepieciešamos iztikas līdzekļus un tāpēc nereti nemeklē darbu; vairums darba praksi uzskata par finansiāli izdevīgāku nekā darba piedāvājums par minimālo darba algu, jo Pasākuma ietvaros atbildība un veicamie pienākumi ir mazāki nekā pastāvīgā darbā. Kā būtisks tiek uzsvērts arī arguments, ka, piedaloties Pasākumā, stipendiātam neatliek laika nopietna darba

meklēšanai – astoņu stundu darba diena aizņem visu brīvo laiku, ko varētu veltīt darba meklējumiem.

Dalības Pasākumā ietekme uz bezdarbnieku aktivitāti bezdarbnieku pienākumu izpildē, vēlmi piedalīties un iesaistīties citos NVA īstenotajos pasākumos, kā arī darba meklēšanā:

- Balstoties uz NVA pieejamo datu analīzi, uz mājsaimniecību, kā arī uz pašvaldību pārstāvju aptaujas rezultātiem secināts, ka Pasākums kopumā pozitīvi ietekmē bezdarbnieku aktivitāti bezdarbnieku pienākumu izpildē, vēlmi piedalīties un iesaistīties citos NVA īstenotajos pasākumos, kā arī darba meklēšanā. Pasākums ir iedrošinājis lielu daļu ilgstošo bezdarbnieku atgriezties „apritē" un iesaistīties darba meklēšanā, kā arī nodrošinājis ar pastāvīgu darbu cilvēkus, kuri uzrādījuši teicamus darba rezultātus.
- Saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas rezultātiem vairāk kā 50% Pasākumā iesaistīto pēc dalības Pasākumā ir pieaugusi interese meklēt darbu, turklāt 26,8% Pasākumā iesaistīto pēc dalības Pasākumā ir paaugstinājušās spējas strādāt pastāvīgu darbu, 33,6% Pasākuma dalībnieku ir paaugstinājušās komunikācijas spējas. Pasākuma pozitīvu ietekmi uz bezdarbnieku spēju strādāt algotu darbu norādījuši arī pašvaldību pārstāvji.
- Tajā pašā laikā Pasākums ir mazinājis noteiktas daļas cilvēku motivāciju meklēt pastāvīgu darbu. Saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem pastāvīgu darbu regulāri nemeklē aptuveni 39% Pasākumā iesaistīto (no tiem aptuveni 80% norādīja, ka darbu nemeklē, jo piedalās Pasākumā vai arī gaida rindā uz dalību Pasākumā). Aptuveni 4% aptaujāto cilvēku norādījuši, ka atteikušies no pastāvīga darba piedāvājuma, kā galveno iemeslu minot faktu, ka sākotnēji vēlas pabeigt dalību Pasākumā.

3.4.Pasākuma ietekme uz bezdarbnieku nodarbinātību (spēju strādāt patstāvīgi algotu darbu, kā arī uz bezdarbnieku spēju iekārtoties algotā darbā)

Aktīvās nodarbinātības politikas, kuras ietvaros tiek īstenots arī šis Pasākums, mērķis ir praktisko darba iemaņu nodrošināšana, lai atgrieztu darbā bez darba esošos cilvēkus.

Pasākums ir galvenokārt vērsts uz fizisku darbu, nodrošinot tādus darbus, kuru veikšanai nav nepieciešama īpaša iepriekš iegūta kvalifikācija (izņēmums var būt darba praktizēšanas vietas sociālās aprūpes jomā, kuru veikšanai ir izstrādāta atsevišķa instrukcija), kā arī, kas uztur bezdarbnieku vēlmi iekļauties normālajā darba tirgū (LM, 12.03.2011.).

Ņemot vērā Pasākuma būtību un mērķus, balstoties uz mājsaimniecību aptaujas un pašvaldību pārstāvju aptaujas rezultātiem, tika pētīta Pasākumā iesaistīto cilvēku motivācija iekļauties darba tirgū. Proti, pētījuma ietvaros izvirzītā hipotēze, ka Pasākums kopumā pozitīvi ietekmē bezdarbnieku spējas iekļauties darba tirgū, ir apstiprināta.

26,8% Pasākuma dalībnieku norādījuši, ka pēc dalības Pasākumā viņiem ir lielākas (tai skaitā 7% gadījumu – daudz lielākas) spējas strādāt pastāvīgu darbu, salīdzinot ar situāciju pirms iesaistīšanās Pasākumā. Šie cilvēki pārsvarā ir bez iepriekšējas darba pieredzes vai arī ilgstošie bezdarbnieki, un Pasākums ir bijis stimuls viņu atgriešanai darba tirgū un nereti arī sabiedrībā. Savukārt tikai 1,5%

aptaujāto norādījuši, ka pēc dalības Pasākumā viņiem ir mazākas vai daudz mazākas spējas kā iepriekš strādāt pastāvīgu darbu, tajā pašā laikā 71,8% aptaujāto uzskata, ka pēc dalības Pasākumā viņu spējas strādāt pastāvīgu darbu nav mainījušās. Vairāk detalizēta informācijas analīze pieejama 3.15.pielikumā.

Būtiska daļa aptaujāto (31,6%) norādījuši uz komunikācijas spēju pieaugumu pēc dalības Pasākumā. Tikai 1,4% aptaujāto uzskata, ka pēc dalības Pasākumā viņu komunikācijas spējas ir pasliktinājušās.

Jautājums par bezdarbnieku spēju iekārtoties pastāvīgā darbā tika pētīts arī pašvaldību pārstāvju aptaujā. Vērtējumā par Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku spēju iekārtoties pastāvīgā darbā pašvaldību pārstāvju uzskati bija vairāk negatīvi. Būtiskākie pašvaldību pārstāvju argumenti bezdarbnieku nespējai iekārtoties darbā bija saistīti gan ar darbavietu trūkumu, gan nereti arī ar pašu cilvēku neieinteresētību iegūt pastāvīgu darbu. Jāatzīmē arī gadījumi, kad pašvaldību pārstāvji norādīja uz bezdarbnieku vēlmi piedalīties Pasākumā, nevis meklēt pastāvīgu darbu. Pašvaldību pārstāvji arī nereti atzina, ka iesaistītajiem bezdarbniekiem pārsvarā ir zemas darba prasmes un iemaņas, kas neatbilst tirgus prasībām, savukārt apgūtās palīgdarbu prasmes neatbilst pieprasītām darba tirgus vajadzībām. Tas kopumā kavē pastāvīga darba atrašanu. Tomēr kā pozitīvs arguments no pašvaldību pārstāvju puses tika minēts fakts, ka Pasākums nodrošina darba disciplīnas uzturēšanu un pašnovērtējuma saglabāšanos, kas var palīdzēt atsākt darba meklējumus. Pašvaldību pārstāvju novērtējums par Pasākumā iesaistīto cilvēku spēju iekārtoties algotā darbā atspoguļots 3.8.attēlā.

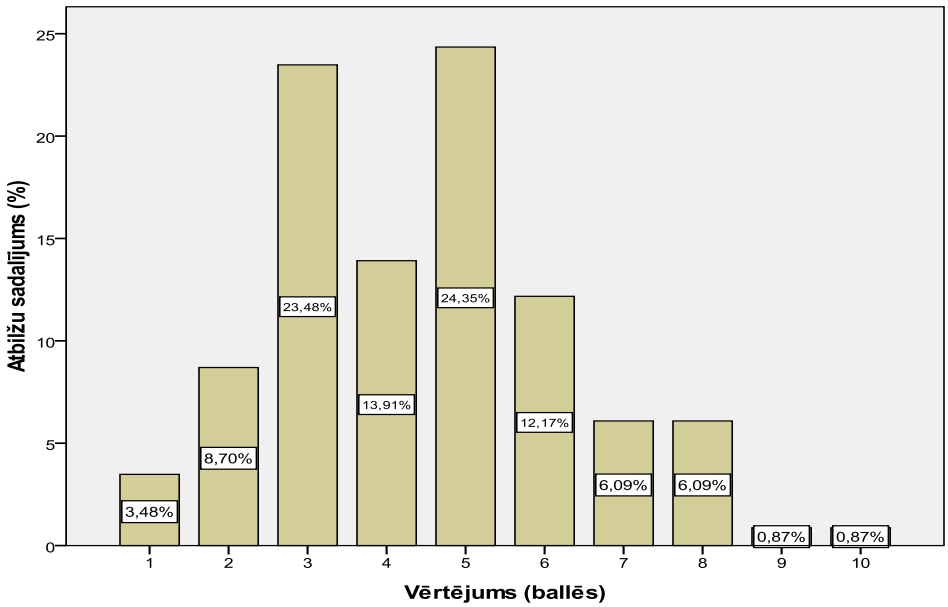

3.8.attēls. **Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma par Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku spēju iekārtoties algotā darbā**
Avots: Pašvaldību pārstāvju aptauja 2010.gada novembrī (n=115);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – nespēj; 10 – ļoti labi spēj

Ņemot vērā pašvaldību pārstāvju argumentus par darbavietu trūkumu, tika lūgts pašvaldību pārstāvju viedoklis par Pasākuma ietekmi uz bezdarbnieku sagatavotību strādāt patstāvīgi algotu darbu. Vairāk detalizēts datu atspoguļojums pieejams 3.9.attēlā.

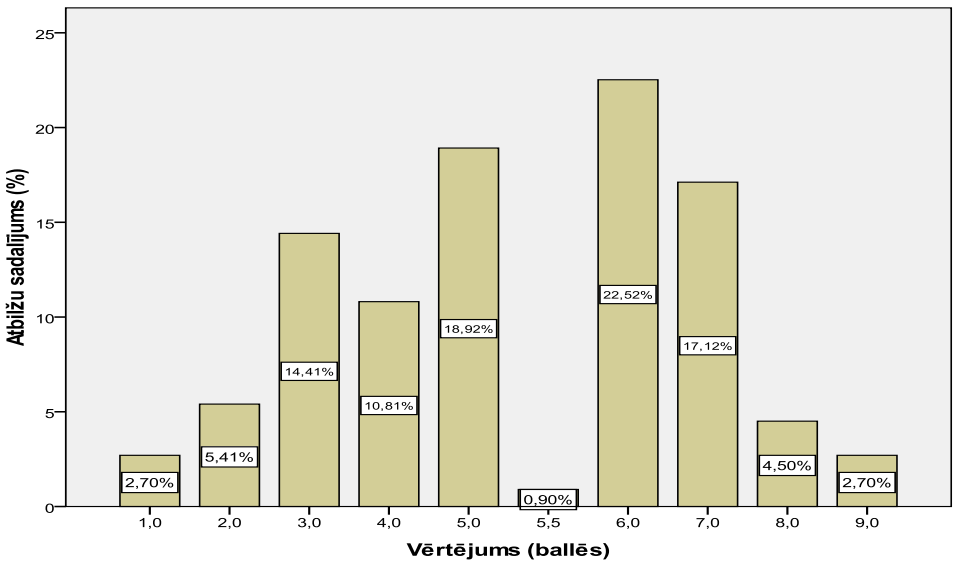

3.9.attēls. **Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma par Pasākuma ietekmi uz bezdarbnieku sagatavotību strādāt patstāvīgi algotu darbu**
Avots: Pašvaldību pārstāvju aptauja 2010.gada novembrī (n=111);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – nespēj; 10 – ļoti labi spēj

3.9.attēla dati rāda, ka vairums aptaujāto uztver Pasākuma ietekmi uz bezdarbnieku sagatavotību strādāt patstāvīgi algotu darbu kā augstāku par vidējo (22,62% novērtējuši to ar 6 ballēm no 10). Tiek norādīts, ka Pasākums ļoti labi palīdz līdzcilvēkiem novērtēt stipendiāta spēju un vēlmi strādāt, tai skaitā patstāvīgi. Bezdarbnieki šajā Pasākumā atjauno komunikācijas prasmes ar darba devēju, Pasākums organizē un mobilizē cilvēkus darbam, jo ir dalībnieki, kas reizēm nesaprot, kas ir konkrēts darba laiks un pienākumi. Tāpat ir novērojums, ka Pasākuma ietekmē jaunieši kļuvuši ieinteresētāki, atvērtāki pret notikumiem sabiedrībā, arī ieinteresētāki par iespējām strādāt.

Daudzi pašvaldību pārstāvji min, ka Pasākums pozitīvi ietekmē dalībniekus gan no psiholoģiskā, gan profesionālā aspekta, nereti pirmais ir pats nozīmīgākais. Bezdarbnieks praktizēšanās laikā integrējas sabiedrībā; Pasākums veicina bezdarbnieku sagatavotību strādāt pastāvīgi algotu darbu, tieši ar pašvērtējuma saglabāšanu, minimālu iztikas līdzekļu nodrošināšanu ģimenei, darba disciplīnas uzturēšanu. Ar Pasākuma palīdzību bezdarbnieki spēj iejusties ikdienas darba ritmā, radinās pie darba režīma, izprot, ka ir jāierodas noteiktā laikā darbā un darbs ir jāveic rūpīgi, ka ir jāstrādā pilns darba laiks, jo daudzi iesaistītie jau vairākus gadus nav strādājuši algotu un / vai regulāru darbu. Kopumā Pasākuma dalībnieki fiziski spēj strādāt pastāvīgu algotu darbu, bet ir jārisina motivācijas jautājums. Nenoliedzami pozitīvas ir arī iegūtās darba iemaņas, piemēram, aprūpētāju, apkopēju un palīgstrādnieku profesijās. Nozīmīga Pasākuma ietekme ir uz to jauniešu daļu, kuri ir beiguši speciālās skolas, bet kuriem nav praktiski nekādu darba iemaņu un prasmju.

Tāpat aptaujā minēts, ka bezdarbnieki ir gatavi strādāt pastāvīgu algotu darbu, tomēr tiem nereti ir pārāk lielas ambīcijas par atalgojumu. Papildus minēts, ka cilvēkiem programmā tiek dotas darba pamatiemaņas, bet par piedalīšanos Pasākumā neizsniedz apliecinošu dokumentu – sertifikātu vai diplomu. Tātad būtu vēlams profesionālo kvalifikāciju apliecinošs dokuments, kas sekmētu stipendiāta iespējas turpmāk atrast darbu. Papildus kā kavējošais apstāklis pastāvīga darba atrašanai tiek minēts Pasākumā praktizētais mazkvalificētais darbs, īstenotās primitīvās darba iemaņas, darbā izmantotais novecojušais inventārs. Cilvēki ir pakļauti riskam

sameklēt tikai šādu, zemas kvalifikācijas, darbu. Mazkvalificētos darbos bezdarbniekam ir atbilstošas praktiskās iemaņas, bet darbos ar augstāku kvalifikāciju šīs iemaņas nav pietiekamas – trūkst profesionālās sagatavotības. Praktizēšanās laikā bezdarbnieki strādā patstāvīgi, labprāt arī to turpinātu pēc programmas beigām, bet ir problēmas ar darba vietām pašvaldībās, it īpaši ziemā.

Arī jautājumā par turpmāko darbu, aptaujātie uzsver, ka viss ir lielā mērā atkarīgs no katra bezdarbnieka paša vēlmes, personiskās motivācijas un prasmes strādāt pastāvīgu algotu darbu; praksē darba iemaņas bezdarbnieki iegūst, bet liela daļa nav spējīgi strādāt pastāvīgi algotu darbu, jo lieto alkoholu; daudziem ir grūtības atjaunot atbildību par uzticētā darba gala rezultātu; daži bezdarbnieki, kuri nav strādājuši ilgstošu laiku, nav gatavi strādāt pilnu darba laiku un nonākšanu Pasākumā „velk kā jūgu", jo pašvaldības sociālais dienests rosinājis piedalīties Pasākumā, nevis tikai saņemt pabalstus. Tie Pasākuma dalībnieki, kuri pieraduši pie sociālajiem pabalstiem, ne vienmēr vēlas strādāt algotu darbu. Tāpat pie riska grupas, kas nav gatavi strādāt pastāvīgi algotu darbu, pieskaitāmas personas, kurām „visi darbi par grūtu", bet nav atzītas par darba nespējīgām un arī pašas no Pasākuma neatsakās, bet cenšas pēc iespējas mazāk un lēnāk darīt.

Tā kā valstī nereti tiek uzsvērta nepieciešamība veicināt uzņēmējdarbības attīstību, pašvaldību pārstāvji tika lūgti novērtēt Pasākuma ietekmi uz bezdarbnieku sagatavotību uzsākt uzņēmējdarbību. Vērtējuma rezultāti atspoguļoti 3.10.attēlā.

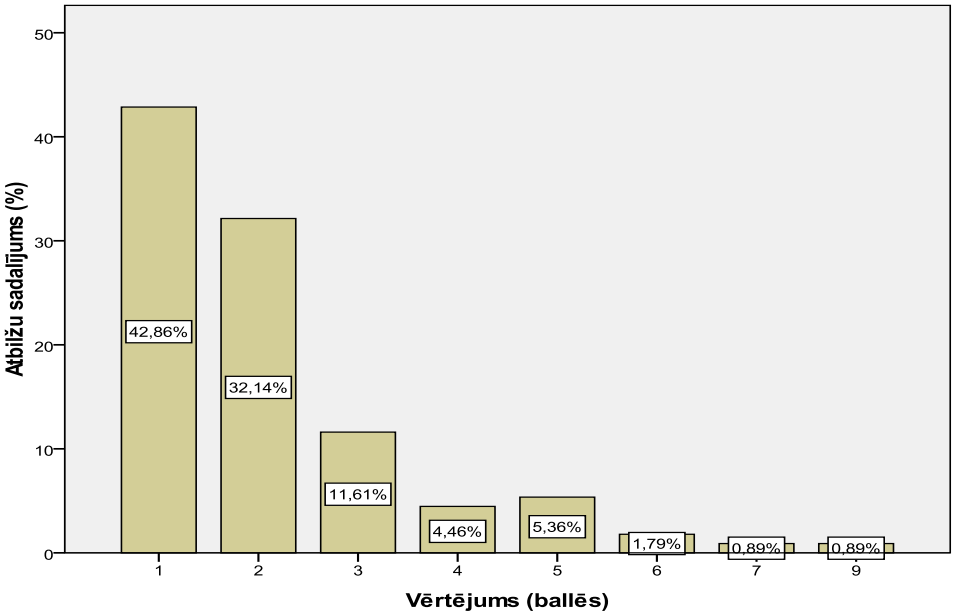

3.10.attēls. **Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma par Pasākuma ietekmi uz bezdarbnieku sagatavotību uzsākt savu uzņēmējdarbību**
Avots: Pašvaldību pārstāvju aptauja 2010.gada novembrī (n=112);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – nespēj; 10 – ļoti labi spēj

Aptaujas dati nepārprotami norāda, ka, pēc pašvaldību aptaujāto domām, Pasākuma ietekme uz bezdarbnieku sagatavotību uzsākt savu uzņēmējdarbību ir ļoti minimāla, vai tās vispār nav. Dalība Pasākumā nemotivē uzsākt savu uzņēmējdarbību, jo Pasākums pēc sava mērķa nav paredzēts komercdarbības iemaņu iegūšanai, tas paredz tikai zemas kvalifikācijas darbus. Tāpat Pasākuma laikā nav iespējams paralēli apmeklēt NVA kursus, tai skaitā tos, kas saistīti ar uzņēmējdarbības, projektu vadības

u.tml. zināšanu ieguvi. Pasākuma efektivitātes paaugstināšanai iespējami vairāki uzlabojumi, kas detalizētāk analizēti nākamajā apakšnodaļā.

Pasākuma ietekme uz bezdarbnieku nodarbinātību (spēju strādāt patstāvīgi algotu darbu, kā arī uz bezdarbnieku spēju iekārtoties algotā darbā):

- *Mājsaimniecību aptaujas un pašvaldību pārstāvju aptaujas dati liecina, ka kopumā Pasākums pozitīvi ietekmē bezdarbnieku spēju strādāt algotu darbu un bezdarbnieku spēju iekārtoties algotā darbā.*
- *Diemžēl līdz ar mazo darbavietu skaitu valstī, nav iespējama visu bez darba esošo cilvēku iekļaušanās darbā. Statistikas dati liecina, ka pēc dalības Pasākumā pastāvīgu darbu atrod aptuveni 10% Pasākuma dalībnieku.*

3.5.Priekšlikumi NVA pasākumu un citu NVA pakalpojumu pilnveidošanai, lai veicinātu Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku atgriešanos darba tirgū

Bezdarba līmenis Latvijā 2011.gada marta beigās bija 14,4% no ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaita (NVA, 01.04.2011.), savukārt vakanto darbavietu skaits – daudz mazāks. Tādējādi bez darba esošo cilvēku atgriešana darba tirgū lielā mērā iespējama tikai līdz ar ekonomiskās situācijas uzlabošanos un jaunu darbavietu skaita pieaugumu.

Tajā pašā laikā, neraugoties uz augsto bezdarba līmeni valstī, vairāku nozaru uzņēmēji saskaras ar kvalificētu darbinieku trūkumu. Lielāko pieteikumu skaitu uzņēmēji saņem uz mazāk kvalificētajām vakancēm, bet uz amata vietām, kur nepieciešami specifiskas kvalifikācijas darbinieki, gribētāju ir daudz mazāk (nozare.lv, 09.10.2010.).

Darbinieku kvalifikācijas paaugstināšana ir iespējama līdz ar izglītības iegūšanu, tajā pašā laikā pastāv vairākas iespējas NVA pakalpojumu pilnveidošanai, lai cilvēkus atgrieztu darba tirgū.

Balstoties uz pētījuma laikā identificētajām problēmām un situācijas izvērtējumu, kā arī uz pašvaldību pārstāvju un ekspertu viedokļu apkopojumu, tiek izvirzīti šādi priekšlikumi NVA pasākumu un pakalpojumu pilnveidošanai, lai veicinātu Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku atgriešanos darba tirgū (pašvaldību pārstāvju un ekspertu viedokļu detalizēts atspoguļojums ietverts 3.16.pielikumā):

1. Būtiskas diskusijas sabiedrībā izraisa Pasākuma ietvaros atvēlētais finansējums. No vienas puses, stipendija LVL 100 apmērā ir mazāka par minimālo algu, par valstī noteikto iztikas minimumu, kā arī par nabadzības riska slieksni. No otras puses, Pētījums ļāvis secināt, ka LVL 100 ir salīdzinoši liela naudas summa, vērtējot pret citiem valsts nodrošinātajiem pabalstiem. Turklāt gandrīz 40% Pasākumā iesaistīto nemeklē pastāvīgu darbu, kamēr ir iesaistīti Pasākumā, no tiem 80% kā iemelsu norādījuši faktu, ka viņi jau piedalās Pasākumā vai gaida rindā uz dalību Pasākumā. Mājsaimniecību aptaujas dati liecina, ka lielākais cilvēku skaits, kuri nemeklē darbu, ir Latgales reģionā (48% no reģiona iedzīvotājiem, kuri snieguši atbildes uz jautājumiem), savukārt mazākais – Rīgā (31%) un Kurzemē (33%). Vairāk detalizēta informācijas analīze pieejama 3.8.pielikumā.

   Gandrīz 12% mājsaimniecību dalībnieku nepieņemtu pastāvīga darba piedāvājumu, no tiem 68,5% norādījuši, ka pastāvīgā darbā nestrādātu, jo ir iesaistīti vai gaida rindā uz dalību Pasākumā. Mājsaimniecību aptaujas rezultātus pamato arī

pašvaldību pārstāvju aptaujas rezultāti, kuros norādīts, ka cilvēki nereti labprātāk izvēlas dalību Pasākumā nekā pastāvīgu darbu, jo dalība Pasākumā ir vieglāka, savukārt saņemtais finansējums – praktiski līdzvērtīgs minimālajai darba algai.
Jāņem vērā arī tas, ka ļoti augsts ir rindā gaidītāju skaits uz atkārtotu dalību Pasākumā. Pamatojoties uz lielo interesentu skaitu dalībai Pasākumā un nepietiekamo vietu skaitu, 2011.gada otrajā pusē plānots noteikt stipendiju LVL 80 apmērā. Finansējuma samazinājums Pasākuma dalībniekam radītu nepieciešamību pēc papildus pabalstiem, piemēram, pabalsta GMI līmeņa nodrošināšanai, tajā pašā laikā nodrošinātu iespējas dalībai Pasākumā lielākam skaitam cilvēku un līdz ar to pabalstu ietaupījumu uz šo cilvēku rēķina.

Lai mudinātu cilvēkus meklēt pastāvīgu darbu kā priekšlikums tiek izvirzīts stipendijas apmēra diferenciācija – cilvēkiem, kuri Pasākumā piedalās atkārtoti, nodrošinot par 20% zemāku finansējumu nekā cilvēkiem, kuri Pasākumā piedalās pirmo reizi. Gadījumā, ja cilvēks, ar kuru iepriekš lauzts līgums par dalību Pasākumā, arī atkārtotajā dalībā Pasākumā pieļāvis pārkāpumus (neattaisnotus kavējumus vai atrašanos darba vietā alkohola reibumā) liegt personai dalību Pasākumā.

Stipendijas samazināšana var veicināt vēl lielāku bez darba esošo cilvēku aizplūšanu no valsts. Diemžēl Latvijā nav detalizēta un pilnīgi precīza informācija par cilvēku (tai skaitā par bez darba esošo cilvēku) skaitu, kuri atrodas ārvalstīs. Savstarpēji precizētie draugiem.lv un NeoGeo.lv dati liecina, ka 2011.gada sākumā ārpus Latvijas strādāja, studēja un dzīvoja ap 210 000 Latvijas iedzīvotāju, kuri uztur aktīvu saziņu ar dzimteni (http://neogeo.lv/, 04.04.2011.). Daļa no šiem cilvēkiem gadījumā, ja dzīvotu Latvijā, būtu bezdarbnieku statusā. Tomēr Latvijā nav detalizētu pētījumu par to, cik daudzi no aizbraukušajiem cilvēkiem Latvijā bija bez darba un cik daudzi strādāja, nebija apmierināti ar atalgojuma līmeni, drošību par nākotni vai arī ar sociālo pabalstu sistēmu.

Saskaņā ar pētījuma ietvaros veiktās mājsaimniecību aptaujas rezultātiem, darbu gan Latvijā, gan ārvalstīs meklē 11,8% Pasākumā iesaistīto, tai skaitā darbu tikai ārvalstīs – 1,5%. Ņemot vērā lielo Pasākumā iesaistīto cilvēku skaitu, kuri aktīvi neiesaistās darba meklēšanā, nav apstiprinājuma izvirzītajai hipotēzei, ka Pasākuma ietvaros pieejamās stipendijas samazināšana Pasākuma dalībniekiem līdz LVL 80 veicinātu vēl lielāku cilvēku aizplūšanu no Latvijas. Nav atbalstāma arī stipendijas apmēra diferencēšana reģionālā griezumā (vairāk detalizēta informācijas analīze pieejama 2.5.apakšnodaļā).

2. Kā būtisks šķērslis darba meklēšanai nereti tiek minēts astoņu stundu darba laiks. Problēmas mazināšanai izvirzīts priekšlikums darba laika saīsināšanai līdz sešām stundām, kas mazinātu šķēršļus pastāvīga darba meklēšanai. Mājsaimniecību aptaujas dati liecina, ka jau šobrīd aptuveni 23% Pasākumā iesaistīto pārsvarā gadījumu strādā mazāk par astoņām stundām dienā (vairāk detalizēta informācija pieejama 5.9.pielikumā).

Pašvaldību pārstāvji aptaujā attiecīgi norādījuši, ka nereti rodas problēmas Pasākumā iesaistīto nodarbināšanai pilnu darba dienu, jo pietrūkst darbu, ko nodrošināt Pasākumā iesaistītajiem. Darba dienas saīsināšana cilvēkiem, kuri piedalās Pasākumā, radītu risku vēl lielākai interesei dalībai Pasākumā, kā arī radītu risku vēl mazākai cilvēku motivācijai meklēt pastāvīgu darbu. Tajā pašā laikā, ņemot vērā paredzēto stipendijas samazinājumu Pasākumā iesaistītajiem, jāņem vērā arī iespējama interesentu skaita samazināšanās dalībai Pasākumā. Attiecīgi uzskatāms, ka darba laika saīsināšana līdz sešām stundām nepalielinās ieinteresēto cilvēku skaitu dalībai Pasākumā. Darba laika saīsināšana līdz sešām stundām var

radīt arī nereģistrētās nodarbinātības pieaugumu, ņemot vērā papildus brīvo laiku Pasākumā iesaistītajiem. Tomēr, ņemot vērā stipendijas apmēra samazinājumu, iespējams arī pretējs variants – cilvēku nevēlēšanās iesaistīties Pasākumā, pilnībā nokļūstot nereģistrētajā nodarbinātībā. Attiecīgi darba laika saīsināšanas ietekme uz nereģistrētās nodarbinātības pieaugumu vērtējama kā nebūtiska. Darba laika saīsināšana atvieglotu arī Pasākuma darba praktizēšanas vadītājus, kuru atalgojums vērtējams kā zems.

3. Psihologa konsultāciju nodrošināšana pirms dalībnieku iesaistes Pasākumā. Darba zaudēšana zinātniskajā literatūrā nereti tiek salīdzināta ar tuva cilvēka zaudējumu, līdz ar to NVA finansēts psihologa atbalsts būtu vēlams visiem bez darba esošajiem cilvēkiem. Viedokli pamato pašvaldību pārstāvju aptaujas rezultāti, kuros norādīts, ka daļa Pasākumā iesaistīto cilvēku sākotnēji netic savām spējām. Profesionāla speciālista konsultācija ļautu paaugstināt cilvēku pašapziņu, kā arī paaugstināt interesi un motivāciju pastāvīga darba meklēšanai. Ņemot vērā ierobežoto finansējumu, kā priekšlikums tiek izvirzīts psihologa atbalsta nodrošināšana pirms iesaistes Pasākumā, attiecīgi motivējot cilvēkus labākam darbam, kā arī sniedzot informāciju par gadījumiem, kad cilvēki pēc Pasākuma iekārtojušies pastāvīgā darbā.

Priekšlikumi NVA pasākumu un citu NVA pakalpojumu pilnveidošanai, lai veicinātu Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku atgriešanos darba tirgū:

- *Lai mudinātu cilvēkus meklēt pastāvīgu darbu kā priekšlikums tiek izvirzīts stipendijas apmēra diferenciācija – cilvēkiem, kuri Pasākumā piedalās atkārtoti, nodrošinot par 20% zemāku finansējumu nekā cilvēkiem, kuri Pasākumā piedalās pirmo reizi.. Gadījumā, ja cilvēks, ar kuru iepriekš lauzts līgums par dalību Pasākumā, arī atkārtotajā dalībā Pasākumā pieļāvis pārkāpumus (neattaisnotus kavējumus vai atrašanos darba vietā alkohola reibumā) liegt personai dalību Pasākumā.*
- *Darba laika saīsināšanai līdz sešām stundām, tādējādi nodrošinot laiku, lai Pasākumā iesaistīti varētu meklēt pastāvīgu darbu.*
- *Izskatīt iespējas Pasākuma dalībnieku motivācijas mehānismiem, piemēram, pēc dalības Pasākumā izsniegt sertifikātu vai apliecinājumu; cilvēkiem, kuri Pasākumā piedalās ilgāk un uzrāda labākus rezultātus, ļaut uzņemties pienākumus ar augstāku atbildības pakāpi, piemēram, kļūstot par darbu vadītāja asistentu.*
- *Psihologa konsultāciju nodrošināšana pirms dalībnieku iesaistes Pasākumā, jo darba zaudēšana zinātniskajā literatūrā nereti tiek salīdzināta ar tuva cilvēka zaudējumu, līdz ar to NVA finansēts psihologa atbalsts būtu vēlams visiem bez darba esošajiem cilvēkiem.*

4. Pasākuma makroekonomiskā ietekme

Pētījuma apakšnodaļās analizēta Pasākuma ietekme uz iekšzemes pieprasījumu, kā arī tā ietekme uz valsts un pašvaldību budžetiem. Šī nodaļa balstās uz vairākiem informācijas avotiem: informācija par Latvijas makroekonomisko situāciju balstīta uz CSP datiem, savukārt informācija par Pasākuma īstenošanu un tā mērķauditoriju – uz NVA datiem, uz Pētījuma ietvaros veiktās mājsaimniecību aptaujas rezultātiem, kā arī uz pašvaldību pārstāvju un ekspertu aptaujas rezultātiem.

Pasākuma ekonomiskā ietekme ir Pasākuma radītais efekts, kura rezultātā mainās (uzlabojas) ekonomiku raksturojušie rādītāji (ekonomikas aktivitātes līmeņi), piemēram, iekšzemes kopprodukta līmenis, nodarbinātības līmenis un tml. dotajā reģionā (Weisbrod, 1997). Tādējādi šīs nodaļas kontekstā tiek novērtēts Pasākuma efekts uz mājsaimniecības galapatēriņa izdevumiem un līdz ar to iekšzemes pieprasījumu un iekšzemes kopproduktu (turpmāk – IKP).

Metodes, ko izmanto ekonomiskās ietekmes novērtēšanai, tiek iedalītas divās lielās grupās:

1. Ekonomiskās simulācijas, izlietoto resursu un iegūto rezultātu modelēšana (*input / output models*). Ekonomiskās simulācijas modeļus izmanto, lai novērtētu ekonomisko ietekmi ilgstošā laika periodā un prognozētu ietekmi nākotnē, kā arī, lai kontrolētu visus analizējamās aktivitātes tiešos un netiešos efektus. Tādas metodes ir pielietojamas, piemēram, lai novērtētu pensiju sistēmas izmaiņu ietekmi, veselības sistēmas reformas ietekmi, strukturālo fondu ietekmi vairāku desmit gadu laikā un tml (sk., piemēram, Rutten un Reed, 2009, Skribans, 2009., Cancelo, 2009);
2. Izlietoto resursu un iegūto rezultātu modelēšana ir vienkāršāka metode, kas balstās uz tā saucamo „grāmatvedības" pieeju (*accounting approach*), sadalot mainīgos sastāvdaļās (piemēram, iekšzemes pieprasījumu veido mājsaimniecību un valdības iestāžu galapatēriņš, kā arī bruto kapitāla veidošana) un analizējot pasākuma ietekmi uz tā sastāvdaļām, kā arī to savstarpējo mijiedarbību. Šīs metodes nav piemērojamas prognozēšanas nolūkiem, bet gan dažādu programmu un pasākumu ietekmes analīzei (sk., piemēram, Kim, Park un Lee, 2010, Leonard, 2010, Wichita State University, 2009, Oosterhaven, Polenske, 2009).

Šajā nodaļā izmantotās metodes būtībā pamatojas uz izlietoto resursu un iegūto rezultātu modelēšanā pielietotām metodēm. Metožu izvēle tiek balstīta uz diviem apsvērumiem: pirmkārt, Pasākumam ir salīdzinoši īstermiņa raksturs un prognozēšana nav nepieciešama, otrkārt, datu pieejamība ir ierobežota, īpaši reģionālajā griezumā, līdz ar to sarežģītu metožu izmantošana palielinās dažādu pieņēmumu izmantošanu, kas ietekmēs rezultātu ticamību.

4.1. Pasākuma ietekme uz iekšzemes pieprasījumu

Lai novērtētu Pasākuma tiešo ietekmi uz iekšzemes pieprasījumu, no kopējā iekšzemes pieprasījuma (veidojas no mājsaimniecību un bezpeļņas organizāciju, kas apkalpo mājsaimniecības, galapatēriņa izdevumiem, kā arī valsts pārvaldes galapatēriņa izdevumiem un bruto kapitāla veidošanas izdevumiem), jāizdala mājsaimniecību galapatēriņa izdevumi, jo tikai tie ir saistīti ar Pasākuma būtību.

Mājsaimniecību aptaujas rezultāti liecina, ka vidējais norādīto ienākumu apjoms vienam pasākuma dalībniekam bija mazāks par LVL 100. Tāpēc ir pamatoti pieņemt, ka visa vai gandrīz visa stipendija tiek iztērēta patēriņam (t.sk., piemēram, komunālajiem maksājumiem, kas arī ir iekļaujami mājsaimniecību galapatēriņa izdevumos). Tāpat ir pieņemts, ka mājsaimniecību galapatēriņa izdevumiem tiek iztērētas arī atlīdzības un dotācijas, kas tika izmaksātas Pasākuma ietvaros. Līdz ar to Pasākuma tiešā ietekme uz iekšzemes pieprasījumu galvenokārt izpaužas caur mājsaimniecību galapatēriņa izdevumu palielināšanu uz stipendiju, atlīdzību un kompensāciju rēķina.

CSP dati liecina, ka iekšzemes pieprasījums faktiskajās cenās (t.i. IKP un neto eksporta starpība) 2010.gadā ir samazinājies par 30,2% salīdzinājumā ar 2008.gadu.

Jāatzīmē, ka CSP dati reģionālajā griezumā ir pieejami tikai par IKP kopumā un nav datu par tā struktūru, t.i. sadalījumu starp iekšzemes pieprasījumu un neto eksportu. Līdz ar to turpmākajā analīzē Pasākuma relatīvā ietekme tiks novērtēta attiecībā pret IKP un mājsaimniecību galapatēriņa izdevumiem.

IKP novērtējums reģionālajā griezumā 2008.-2010.gadā ir sniegts 4.1.tabulā. Ņemot vērā, ka reģionālie dati par 2009.gadu un par 2010.gadu nav pieejami, IKP reģionos ir novērtēts, sareizinot 2008.gada IKP īpatsvarus ar kopējo IKP 2009.gadā un 2010.gadā. Šādu pieeju var pamatot ar šādu apsvērumu: kopš 2008.gada ekonomiskā situācija Latvijā ir kardināli mainījusies, līdz ar to 2006.-2007.gada datu iekļaušana aprēķinos veidotu būtiskas neprecizitātes. Piemēram, 2006.gadā IKP īpatsvars Zemgales reģionā un Latgales reģionā bija ievērojami zemāks nekā 2007.gadā un 2008.gadā, un vidējo rādītāju izmantošana nesniegtu precīzākus novērtējumus par IKP īpatsvaru šajos reģionos 2009.gadā un 2010.gadā. Latvijas IKP reģionālais sadalījums atspoguļots 4.1.tabulā

4.1.tabula

Iekšzemes kopprodukts Latvijas statistiskajos reģionos

	Pavisam, īpatsvars procentos		
	2006	2007	2008
Rīgas reģions	55,3	54,4	54,2
Pierīgas reģions	13,1	12,3	12,7
Vidzemes reģions	6,6	6,7	6,6
Kurzemes reģions	10,3	10,3	10,4
Zemgales reģions	7,2	8,0	7,7
Latgales reģions	7,4	8,2	8,4

Avots: CSP, 04.04.2011.

Savukārt, izmantojot vidējo īpatsvaru (par periodu no 1998.gada līdz 2008.gadam) Rīgas reģionā, aprēķins parādītu, ka 2009.gadā Rīgas reģiona īpatsvars būtu par 1,5% lielāks nekā 2008.gadā. Pētījumā izvēlētā metode abstrahējas no šādiem pieņēmumiem uzskatot, ka krīzes ietekmē 2009.gadā un 2010.gadā IKP īpatsvariem reģionu griezumā varētu būt vienāda vai ļoti līdzīga struktūra. IKP uz vienu iedzīvotāju ir aprēķināts, izdalot kopējo IKP ar iedzīvotāju skaitu attiecīgajā Latvijas reģionā un attiecīgajā periodā. Vairāk detalizēta informācija atspoguļota 4.2.tabulā.

4.2.tabula

IKP Latvijas statiskajos reģionos, faktiskajās cenās 2008.-2010. gads, LVL tūkst.

Reģions	IKP īpatsvars, 2008. gadā, %	Kopējais IKP, LVL tūkst.			IKP uz vienu iedzīvotāju, LVL		
		2008	2009	2010	2008	2009	2010
Rīga	54,2	8 749 588	7 071 100	6 817 569	12 197	9 917	9 651
Pierīga	12,7	2 056 433	1 661 935	1 602 347	5 407	4 311	4 116
Vidzeme	6,6	1 065 875	861 402	830 516	4 482	3 657	3 556
Kurzeme	10,4	1 688 246	1 364 379	1 315 460	5 560	4 523	4 392
Zemgale	7,7	1 237 667	1 000 238	964 374	4 366	3 548	3 447
Latgale	8,4	1 358 320	1 097 745	1 058 386	3 900	3 194	3 115
Kopā	100,0	16 156 129	13 056 799[2]	12 588 652	7 114	5 774	5 599

Avots: Latvijas CSP dati un autoru aprēķini, 17.02.2011.

Dati 4.2.tabulā liecina par ekonomiskās krīzes negatīvo ietekmi uz IKP, 2009.gada IKP faktiskajās cenās ir samazinājies par 19,2% attiecībā pret iepriekšējo gadu. 2010.gada IKP turpināja samazināties – par 3,6% attiecībā pret iepriekšējo gadu.

Viszemākais IKP uz vienu iedzīvotāju 2008.gadā bija Latgales reģionā, kurā dzīvo 34,3% no visiem Pasākuma dalībniekiem (vislielākais dalībnieku īpatsvars). Savukārt visaugstākais IKP uz vienu iedzīvotāju bija Rīgā, kur dzīvo tikai 7,4% no Pasākuma dalībnieku (vismazākais Pasākuma dalībnieku īpatsvars).

4.1.attēlā attēlots IKP Latvijas statistiskajos reģionos 2008.-2010.gadā faktiskajās cenās.

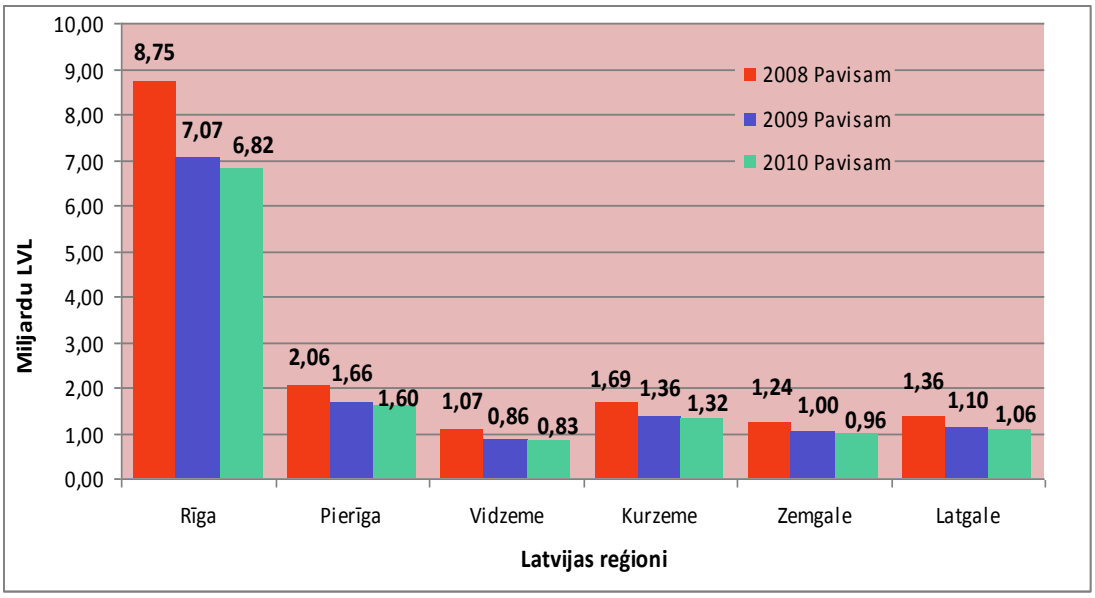

4.1.attēls. **IKP Latvijas statiskajos reģionos, faktiskajās cenās 2008.g.-2010. g., milj. LVL**
Avots: Latvijas CSP dati un autoru aprēķini, 17.02.2011.

Savukārt 4.2.attēls ilustrē Latvijas IKP uz viena iedzīvotāja samazinājumu 2009.gadā un 2010.gadā salīdzinājumā ar 2008.gada datiem, kas saistīts ar kopējā IKP samazinājumu un arī izskaidrojams ar 2008.-2010.gadu krīzes ietekmi.

[2] Šis skaitlis ir iegūts pieņemot, ka Latvijas iedzīvotāju ārpus Latvijas saražotās produkcijas vērtība ir samazinājusies proporcionāli pārējām IKP sastāvdaļām. 2008.gadā (pēdējie pieejamie dati) Latvijas iedzīvotāju ārpus Latvijas saražotās produkcijas vērtība bija Ls 32,103 tūkstoši.

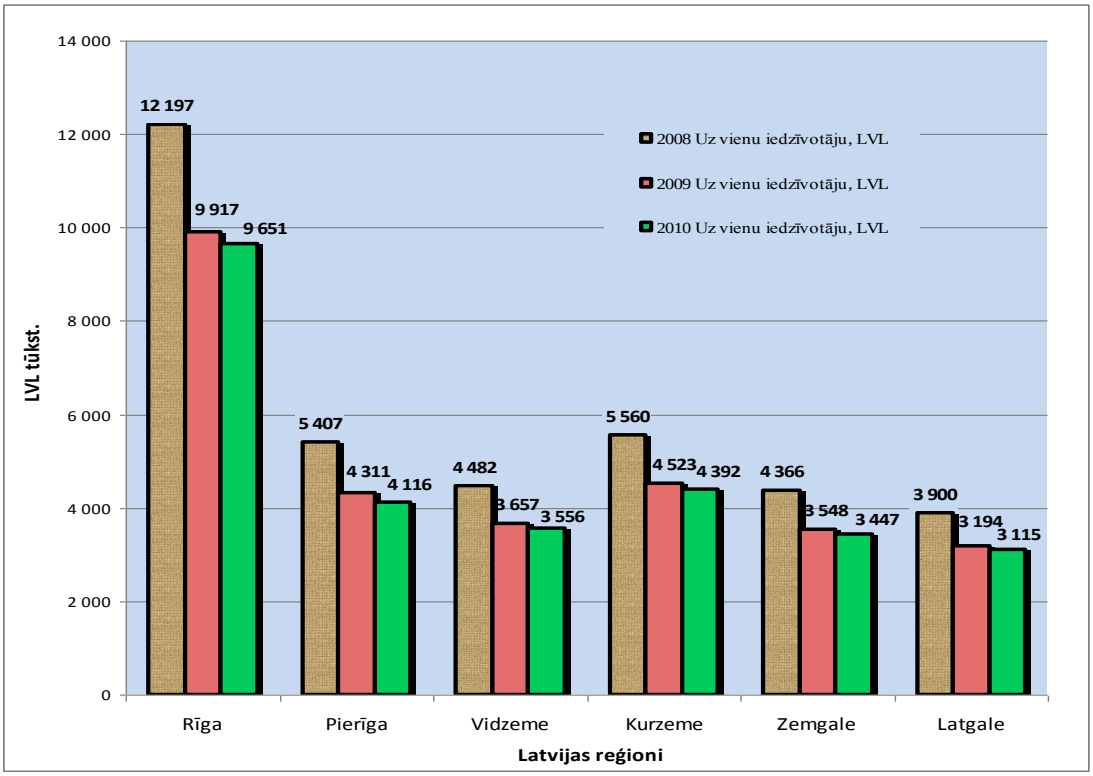

4.2.attēls. **IKP Latvijas statiskajos reģionos, faktiskajās cenās uz vienu iedzīvotāju 2008.-2010.gadā, LVL**

Avots: Latvijas CSP dati un autoru aprēķini, 17.02.2011.

Pieņemot, ka IKP izlietojuma struktūra ir vienāda visos Latvijas reģionos, var novērtēt mājsaimniecību galapatēriņa izdevumus Latvijas reģionos. Šī novērtējuma rezultāti ir sniegti 4.3.tabulā un 4.3.attēlā.

4.3.tabula

Mājsaimniecību galapatēriņa izdevumi Latvijas statiskajos reģionos[3], 2008. -2010. gados, LVL tūkst.

Reģions	2008	2009	2010[4]
Rīgas	5 513 841	4 361 634	4 310 030
Pierīga	1 295 929	1 025 124	1 012 995
Vidzeme	671 696	531 335	525 048
Kurzeme	1 063 904	841 584	831 627
Zemgale	779 957	616 972	609 672
Latgale	855 990	677 117	669 106
Kopā[5]	10 181 317	8 053 765	7 958 421

Avots: Latvijas CSP dati un autoru aprēķini, 17.02.2011.

Vairāk detalizēts datu atspoguļojums sniegts 4.3.attēlā.

[3] Reģiona mājsaimniecību kopējie galapatēriņa izdevumi 2009.gadā. un 2010.gadā.ir aprēķināti sareizinot mājsaimniecību patēriņa īpatsvaru Latvijas IKP ar reģiona IKP.

[4] Dati par 2010.gadu pētījuma rakstīšanas brīdī vēl nav pieejami no CSP. Tāpēc tiek pieņemts, ka 2010.gada 4.ceturkšņa pieaugums attiecībā pret 2009.gadu, ir tāds pats kā 2010.gada 3.ceturkšņa pieaugums attiecībā pret atbilstošo 2009.gada periodu.

[5] Noapaļošanas dēļ šis skaitlis nedaudz atšķiras no visu reģionu summas.

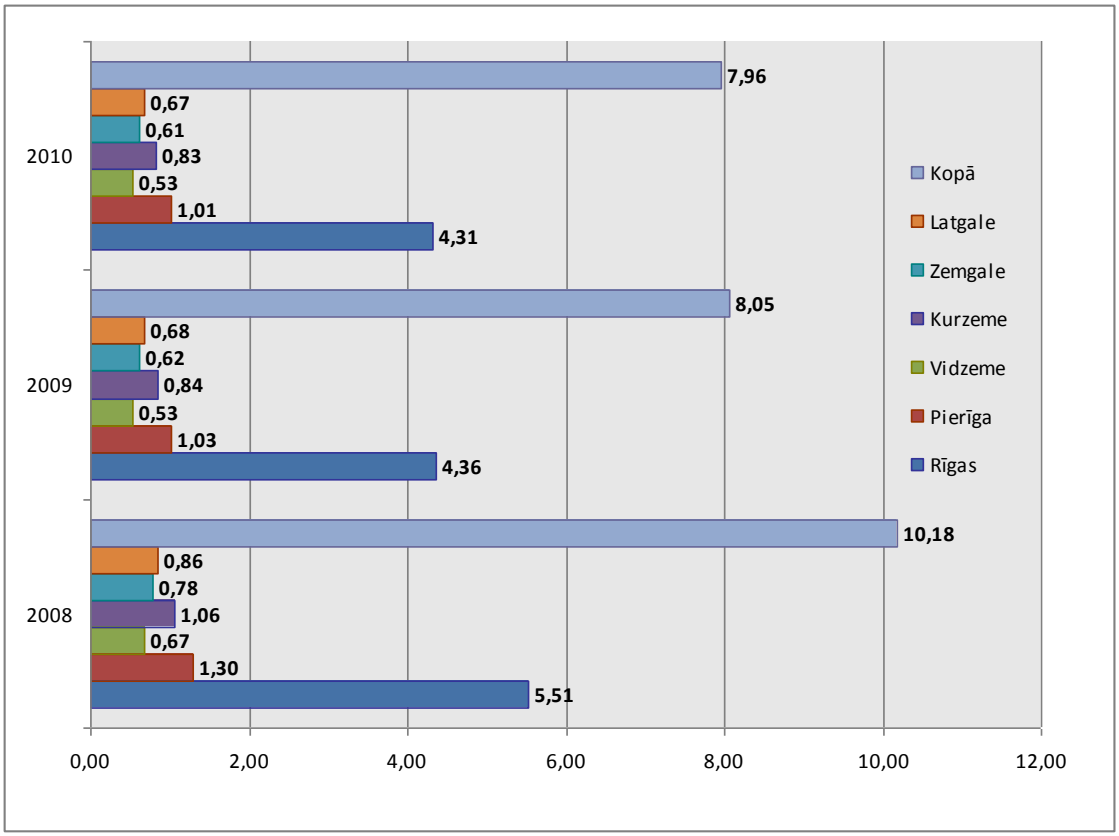

4.3.attēls. **Mājsaimniecību galapatēriņa izdevumi Latvijas statiskajos reģionos, 2008.-2010.gados, milj. LVL**
Avots: NVA dati, Latvijas CSP dati un autoru aprēķini, 17.02.2011.

Aprēķini liecina, ka reģioni ar lielākiem galapatēriņa izdevumiem ir Rīga, Pierīgas un Kurzemes reģions. Līdz ar IKP kritumu 2009.gadā, mājsaimniecību galapatēriņa izdevumi samazinājās 20,9%, savukārt kopējais IKP visos Latvijas reģionos samazinājās par 19,2%. Šie dati liecina, ka mājsaimniecībām trūkst iespēju kompensēt ienākumu samazināšanu ekonomiskās krīzes ietekmē, piemēram, nav ietaupījumu vai aktīvu, ko varētu pārdot. Pretējā gadījumā mājsaimniecību galapatēriņa izdevumi samazinātos par mazāko procentu nekā IKP samazinājums. Tas arī parāda nepieciešamību pēc pasākumiem, kas palīdzētu mājsaimniecībām uzturēt ienākumu līmeni.

Lai novērtētu Pasākuma ietekmi uz Latvijas reģionu IKP, nepieciešams novērtēt mājsaimniecību iegūto naudas daudzumu stipendiju, atlīdzību un kompensāciju veidā.

4.4.tabula

Pasākuma ietekme uz IKP un mājsaimniecību galapatēriņa izdevumiem Latvijas reģionos 2009.gada septembrī – decembrī

Reģions	2009.g. Pasākumā izmaksātā nauda[6], LVL	2009.g. Pasākumā izmaksātās stipendijas, atlīdzības un dotācijas, LVL	2009. gada izmaksātas stipendijas, LVL	Pasākuma ietekme uz 2009. gada IKP, %	Izmaksāto stipendiju, dotāciju un atlīdzību ietekme uz 2009. gada mājsaimniecību galapatēriņa izdevumiem, %	Izmaksāto stipendiju ietekme uz 2009. gada mājsaimniecību galapatēriņa izdevumiem, %
	A	**B**	**C**	**D = A / (2009. g. IKP – A) *100**	**E = B / (2009. g. Pat. – B) *100**	**F = C / (2009. g. Pat. - C) * 100**
Rīgas	416775,3	396551,43	366688,79	0,006	0,009	0,008
Pierīga	994343,9	904989,87	828612,48	0,060	0,088	0,081
Vidzeme	1248302	1115398,98	1024539,79	0,145	0,210	0,193
Kurzeme	1320077	1238285,50	1143778,26	0,099	0,147	0,136
Zemgale	1093479	962564,53	885090,82	0,109	0,156	0,144
Latgale	2966502	2665788,39	2471029,11	0,271	0,395	0,366
Kopā	8039479	7283578,70	6719739,25	0,062	0,091	0,084

Avots: NVA dati un autoru aprēķini, 17.02.2011.

4.4.tabulā atspoguļota Pasākuma ietvaros izmaksāto stipendiju, atlīdzību un dotāciju ietekme uz 2009.gada IKP un mājsaimniecību galapatēriņa izdevumiem (Pasākums tika uzsākts 2009.gada septembrī). Pasākuma ietekmi uz galapatēriņa izdevumiem var raksturot divējādi:

- izmaksāto stipendiju, dotāciju un atlīdzību ietekme uz 2009.gada galapatēriņa izdevumiem;
- izmaksāto stipendiju ietekme uz 2009. gada galapatēriņa izdevumiem.

Šis novērtējums balstās uz šādiem pieņēmumiem:

- visa Pasākumā iegūtā nauda ir iztērēta atbilstošā periodā;
- aprēķinos, kas ir parādīti 4.4. un 4.5.tabulās, autori abstrahējas no iespējamiem alternatīviem ienākumiem, kas būtu Pasākuma dalībniekiem, ja nebūtu īstenots Pasākums.

Pasākums tika uzsākts tikai 2009.gada septembrī, līdz ar to 2009.gadā Pasākuma ietekme ir mazāka. Tomēr ir iespējams saskatīt kopējo sakarību reģionālās tendencēs 2009.gadā un 2010.gadā, proti, vislielākā ietekme Pasākumam ir Latgales reģionā (2009.gadā ietekme uz IKP – 0,155% un 2009.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,251%, attiecīgi 2010.gadā ietekme uz IKP – 0,604% un 2010.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,959%) un Vidzemes reģionā (2009.gadā

[6] Šī summa iekļauj stipendijas, atlīdzības un dotācijas kā arī izmaksas inventāram, transportam un veselības pārbaudēm.

ietekme uz IKP – 0,078% un 2009.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,126%, attiecīgi 2010.gadā ietekme uz IKP – 0,318% un 2010.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,503%). Rīgas reģionā Pasākuma ietekme gan uz IKP, gan uz mājsaimniecību galapatēriņa izdevumiem ir mazāka (2009.gadā ietekme uz IKP – 0,003% un 2009.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,005%, attiecīgi 2010.gadā ietekme uz IKP – 0,019% un 2010.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,029%).

4.5.tabula

Pasākuma ietekme uz IKP un galapatēriņa izdevumiem Latvijas reģionos 2010.gadā

Reģions	2010. gadā Pasākumā izmaksātā nauda[7], LVL	2010. gadā izmaksātās stipendijas, atlīdzības un dotācijas, LVL	2010.g. izmaksātās stipendijas, LVL	Pasākuma ietekme uz 2010. gada IKP, %	Izmaksāto stipendiju, dotāciju un atlīdzību ietekme uz 2010. gada galapatēriņa izdevumiem,%	Izmaksāto stipendiju ietekme uz 2010. gada gala patēriņa izdevumiem, %
	A	B	C	D = A / (2010. g. IKP – A) *100	E = B / (2010. g. Pat. – B) *100	F = C / (2009. g. Pat. -C) * 100
Rīgas	2048360,52	1752044,2	1615254,51	0,030	0,041	0,037
Pierīga	3530797,06	3220077,97	2940794,91	0,221	0,319	0,291
Vidzeme	3627980,37	3274407,94	2990189,46	0,439	0,628	0,573
Kurzeme	4647287,1	4133643,44	3814846,39	0,355	0,500	0,461
Zemgale	3773008,98	3371235,82	3093432,43	0,393	0,556	0,510
Latgale	8972553,62	7937266,58	7335774,91	0,855	1,200	1,109
Kopā	26599987,65	23688675,95	21790292,6	0,212	0,299	0,275

Avots: NVA dati un autoru aprēķini, 17.02.2011.

4.4.attēlā atspoguļota Pasākuma ietekme uz 2009.gada un 2010.gada Latvijas reģionu IKP.

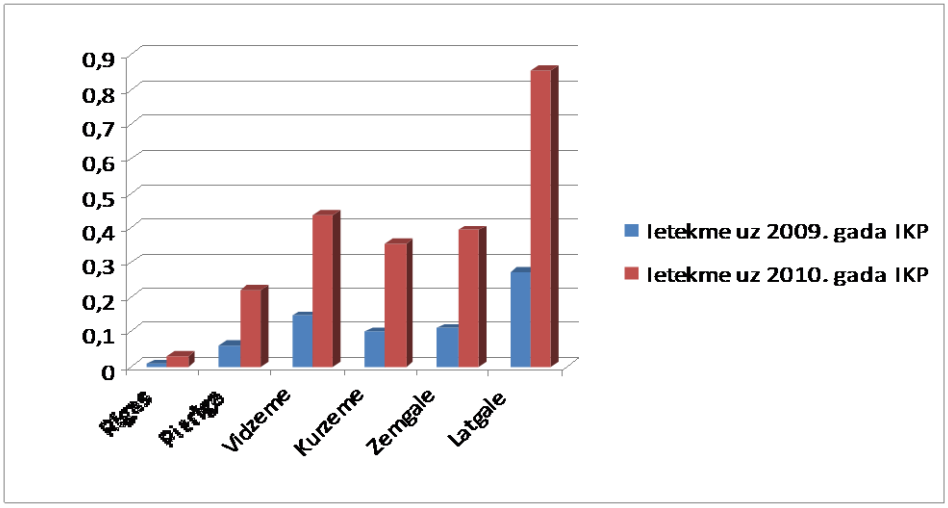

4.4.attēls. **Pasākuma ietekme uz Latvijas reģionu IKP, 2009. gadā un 2010. gadā, %**
Avots: NVA dati, Latvijas CSP dati un autoru aprēķini, 17.02.2011.

[7] Šī summa iekļauj stipendijas, atlīdzības un dotācijas kā arī izmaksas inventāram, transportam un veselības pārbaudēm.

Lielākā Pasākuma ietekme ir Latgales un Vidzemes reģionos. Vairāk detalizēta informācija atspoguļota 4.5.attēlā.

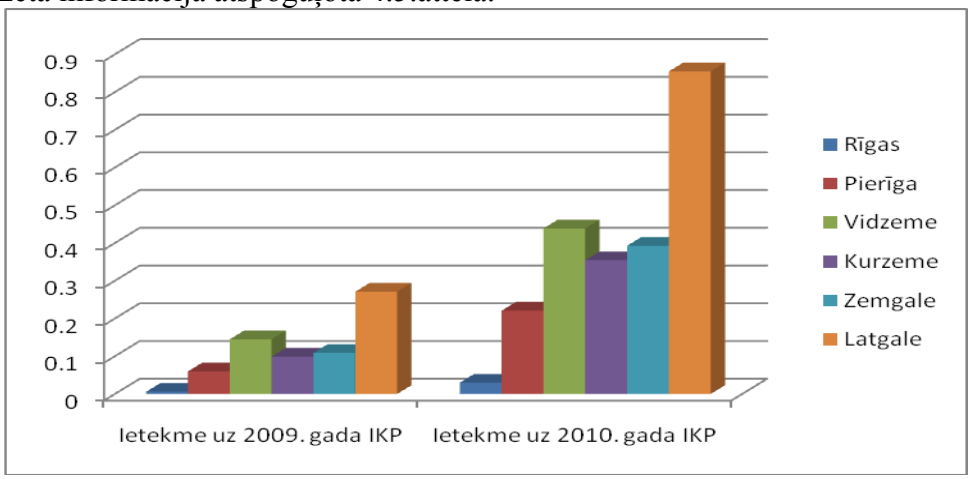

4.5.attēls. **Pasākuma ietekme uz 2009.gada un 2010. gada Latvijas reģionu IKP, %**
Avots: NVA dati, Latvijas CSP dati un autoru aprēķini, 17.02.2011.

Latgales reģionā ir arī vislielākā izmaksāto stipendiju ietekme uz gala patēriņu Latvijā. Vairāk detalizēta informācija atspoguļota 4.6.attēlā.

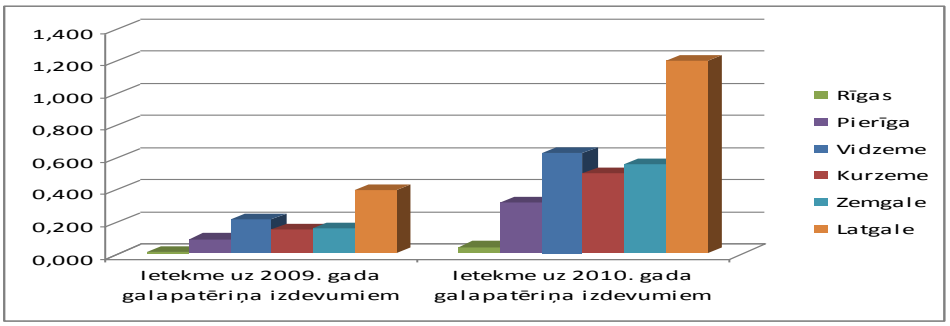

4.6.attēls. **Izmaksāto stipendiju ietekme uz gala patēriņu Latvijā 2009.gads un 2010.gads, %**
Avots: NVA dati, Latvijas CSP dati un autoru aprēķini, 17.02.2011.

Arī 2010.gadā visaugstākā Pasākuma ietekme ir vērojama Latgalē un Vidzemē, Kurzemē un Zemgalē Pasākuma ietekme ir aptuveni vienāda un zemāka, nekā Latgales un Vidzemes reģionos, savukārt Rīgas un Pierīgas reģionos Pasākuma ietekme ir mazāka, nekā pārējos Latvijas reģionos.

Pasākums ietekmē arī valsts un pašvaldību budžetu, kas detalizētāk analizēts nākamajā apakšnodaļā.

Pasākuma ietekme uz iekšzemes pieprasījumu:

- *2009.gadā un 2010.gadā – vislielākā ietekme Pasākumam ir Latgales reģionā (2009.gadā ietekme uz IKP – 0,155% un 2009.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,251%, attiecīgi 2010.gadā ietekme uz IKP – 0,604% un 2010.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,959%) un Vidzemes reģionā (2009.gadā ietekme uz IKP – 0,078% un 2009.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,126%, attiecīgi 2010.gadā ietekme uz IKP – 0,318% un 2010.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,503%). Rīgas reģionā Pasākuma ietekme gan uz IKP, gan uz mājsaimniecību galapatēriņa izdevumiem ir mazāka (2009.gadā ietekme uz IKP – 0,003% un 2009.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,005%, attiecīgi 2010.gadā ietekme uz IKP – 0,019% un 2010.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,029%).*

4.2. Pasākuma ietekme uz valsts un pašvaldību budžetu

Grafiski dažādie Pasākuma ietekmes veidi uz valsts un pašvaldību budžetu ir attēloti 4.7.attēlā.

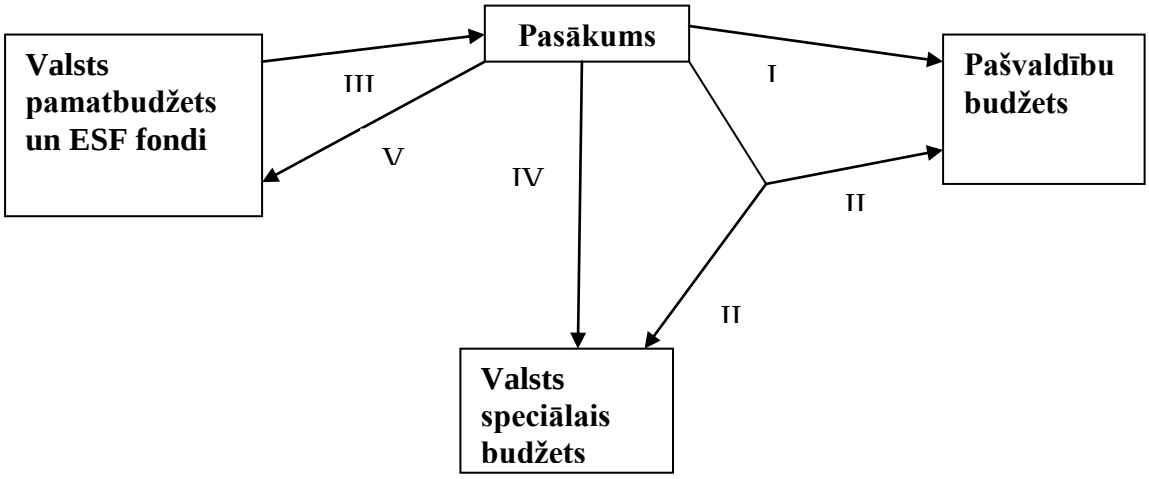

Apzīmējumi:

- I – pasākuma ietvaros līdzekļi tiek piešķirti pašvaldībām, kas ļauj palielināt pašvaldību budžetu ienākumus;
- II - pasākums ļauj valsts speciālajam un pašvaldību budžetam nemaksāt dažādus pabalstus pasākumā iesaistītājiem cilvēkiem, piemēram, GMI, kas ļauj ietaupīt šo budžetu līdzekļus;
- III – pasākuma īstenošanai nepieciešams līdzfinansējums no valsts pamatbudžeta un ESF fondiem;
- IV – par pasākumā iesaistītiem darbiniekiem (t.sk administratīvo personālu, organizētājiem un tml.) tiek maksāts sociālais nodoklis, kas ļauj palielināt šī budžeta ienākumus;
- V – pasākuma ietvaros stimulētā patēriņa dēļ, valsts pamatbudžets saņem PVN un citus ar patēriņu saistītos nodokļus;

Pabalsta GMI līmeņa nodrošināšanai aptuvenais novērtējums (II) balstoties uz pašvaldību rezultātiem ir sniegts 4.8. un 4.9.tabulās.

Pasākuma ietvaros nepieciešamais līdzfinansējums (III) ir aprakstīts 4.10.tabulā. Pieejamie dati neļauj precīzi novērtēt Pasākuma rezultātā papildus iegūtos nodokļu ieņēmumus (IV un V), jo sociālā nodokļa maksājumi un pievienotās vērtības nodokļa (turpmāk – PVN) maksājumi ir atkarīgi no darbinieku konkrētās situācijas vai konkrētās patēriņa struktūras.

Pasākuma ietekmi uz valsts un pašvaldību budžetiem iespējams novērtēt šādi:

- Pasākuma administrēšanas un darba organizēšanas izmaksu novērtējums – Pasākuma realizēšana katrā pašvaldībā ir saistīta ar administrēšanas un darba organizēšanas izmaksām, kuru lielākā daļa tika segtas no valsts un ESF budžeta, taču 88 pašvaldības norādīja par papildus izmaksām saistībā ar Pasākuma realizāciju;
- Alternatīvo izmaksu novērtējums – Pasākuma realizēšana nozīmē, ka pašvaldībām nav jāsedz izmaksas, kuras tām būtu jānodrošina gadījumā, ja Pasākums netiktu īstenots.

Lai novērtētu pasākuma ietekmi uz pašvaldību budžetu, jāatzīmē, ka papildus Pasākuma dalībnieku ikmēneša stipendijām (LVL 100 apmērā vienam cilvēkam par darba praktizēšanas mēnesi), no Pasākuma īstenošanai piešķirtā ESF un valsts budžeta līdzekļiem tika finansētas šādas izmaksas:

- inventāra iegādei un nomai līdz LVL 80 par vienu darba praktizēšanas vietu (t.sk. inventāra noma nepārsniedz LVL 10 uz vienu darba

praktizēšanas vietu, savukārt palīgmateriālu iegādes summa nepārsniedz LVL 40 uz vienu darba praktizēšanas vietu);

- transporta izdevumiem (degviela, transporta vai sabiedriskā transporta biļetes) Pasākumā iesaistīto cilvēku nokļūšanai uz darba praktizēšanas vietu un atpakaļ ne vairāk kā LVL 72 uz vienu darba praktizēšanas vietu;
- Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku veselības pārbaudei līdz LVL 20 vienam bezdarbniekam (normatīvajos aktos par obligāto veselības pārbaužu veikšanu noteiktajos gadījumos);
- atlīdzībai darba praktizēšanas vadītājam valstī noteiktās minimālās darba algas apmērā par kalendāra mēnesi (un arī darba devēja obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas), ja darba praktizēšanas vadītājs pārrauga ne mazāk kā 30 bezdarbniekus. Jā pārraugāmo bezdarbnieku skaits ir mazāks par 30 bezdarbniekiem, atlīdzība tiek nodrošināta proporcionāli bezdarbnieku skaitam;
- dotācijai darba praktizēšanas organizētāja darba samaksai LVL 90 apmērā par kalendāra mēnesi (pašvaldībā paredzēts viens darba praktizēšanas vietu organizētājs);
- dotācijai darba praktizēšanas grāmatveža darba samaksai LVL 90 apmērā par kalendāra mēnesi (pašvaldībā paredzēts viens darba praktizēšanas vietu grāmatvedis).

4.6.tabula

Nestipendiju izmaksas Pasākuma realizācijai
(2009. gada septembris – 2010. gada decembris)

Reģions	Atlīdzība darba praktizēšanas vadītājiem, LVL	Dotācija organizē-tājiem, LVL	Dotācija grāmat-vežiem, LVL	Ātri nolie-tojamais Inventārs, LVL	Transports izmaksas bezdarb-niekiem, LVL	Veselības pārbaudes bezdarb-niekiem, LVL	Kopā, LVL
1	2	3	4	5	6	7	8
Rīga	145 737,62	13 054,09	7 860,62	187 469,20	115 717,42	13 353,61	483 192,56
Pierīga	281 823,87	46 734,80	27 101,78	325 179,60	67 874,14	7 019,36	755 733,55
Vidzeme	306 979,43	42 991,26	25 106,98	384 484,07	88 575,25	13 415,85	861 552,84
Kurzeme	363 386,03	31 509,47	18 408,79	427 747,66	158 666,27	9 021,47	1 008 739,69
Zemgale	298 436,59	35 890,45	20 950,06	385 489,02	139 798,31	7 400,58	887 965,01
Latgale	738 763,23	36 240,64	21 247,08	934 646,30	331 149,17	70 205,07	2 132 251,49
Latvijā	2 135 126,77	206 420,71	120 675,31	2 645 015,85	901 780,56	120 415,94	6 129 435,14

Avots: NVA dati, 17.02.2011.

4.6.tabulā apkopoti NVA dati par nestipendiju izmaksām, kas bija finansētas no Pasākuma ietvaros piešķirtajiem līdzekļiem no 2009.gada septembrim līdz 2010.gada decembrim. Vislielākais izmaksu postenis šajā laika periodā ir ātri nolietojamais inventārs.

Dati 4.7.tabulā parāda atšķirības izmaksu relatīvajā īpatsvarā, kā arī izmaksās uz vienu cilvēku Latvijas reģionos. Vislielākais algu un dotāciju īpatsvars kopējās izmaksās ir Pierīgas reģionā – 47,06%, tam seko Vidzemes reģions – 43,54%. Pārējos Latvijas reģionos algu un dotāciju īpatsvars ir ļoti līdzīgs: ap 40%. Viszemākais algu un dotāciju īpatsvars ir Rīgas reģionā – 34,49%. Daļēji tas var būt izskaidrojams ar to, ka dažādos reģionos ir dažāda nepieciešamība pēc inventāra iegādes, un citiem izdevumiem un iegāžu plānošanu 2009.gadā un 2010.gadā.

4.7.tabula

Nestipendiju izmaksu Pasākuma realizācijai relatīvais raksturojums

2009.gada septembris – 2010.gada decembris

Reģions	Algas un dotācijas, procentos no kopējām izmaksām,%	Iepirkumi procentos no kopējām izmaksām, %	Dalībnieku skaits	Algas un dotācijas uz vienu dalībnieku, LVL	Iepirkumi uz vienu dalībnieku, LVL	Kopējās pašvaldību izmaksas uz vienu dalībnieku, LVL	Nestipendiju izmaksas procentus pret kopējām izmaksām, %
1	2	3	4	5	6	7	8
Rīga	34,49	65,51	5 165	32,27	61,29	93,55	25,12
Pierīga	47,06	52,94	8 784	40,49	45,55	86,04	20,11
Vidzeme	43,54	56,46	10 395	36,08	46,80	82,88	20,72
Kurzeme	40,97	59,03	11 849	34,88	50,25	85,13	20,35
Zemgale	40,01	59,99	9 550	37,20	55,78	92,98	21,51
Latgale	37,34	62,66	23 867	33,36	55,98	89,34	20,75
Latvijā	40,17	59,83	69 610	35,37	52,68	88,05	20,99

Avots: NVA dati, autoru aprēķini, 17.02.2011.

4.7.tabulas analīze parāda, ka Rīgā no Pasākuma līdzekļiem finansētās pašvaldību izmaksas uz vienu Pasākuma dalībnieku ir augstākas nekā citos Latvijas reģionos (LVL 93,55, no kuriem LVL 32,27 ir iztērēti algām un dotācijām, bet LVL 61,29 – iepirkumiem). Vislielākās algas un dotācijas uz vienu dalībnieku ir Pierīgas reģionā (LVL 40,49). Vidzemē un Zemgalē algas un dotācijas uz vienu reģionu arī ir augstas (attiecīgi LVL 36,08 un LVL 37,20). Iepirkumi uz vienu Pasākuma dalībnieku starp reģioniem atšķiras vairāk nekā algas un dotācijas, kas ir saistīts ar faktu, ka nepieciešamība pēc inventāra atšķiras atkarībā no organizētajām darba vietām. Vislielākās izmaksas iepirkumiem ir Rīgas reģionā (LVL 61,29), savukārt vismazākās izmaksas ir Pierīgas reģionā (LVL 45,55).

Ņemot vērā, ka Pasākuma galvenais mērķis ir aktivizēt un materiāli atbalstīt visnelabvēlīgākajā materiālajā situācijā esošos bezdarbniekus, ir lietderīgi novērtēt nestipendiju izmaksu proporciju pret kopējām izmaksām. Visos Latvijas reģionos šī proporcija ir ļoti līdzīga (aptuveni 20%), izņemot Rīgu, kur tā ir 25%. Tas nozīmē, ka pēc šī kritērija visos Latvijas reģionos pasākuma īstenošana bija vienādi efektīva.

Veiktā analīze ļauj izdarīt šādus secinājumus:

- Nestipendiju izmaksu attiecība pret kopējām pasākuma izmaksām Latvijas mērogā no 2009.gada septembrim līdz 2010.gada decembrim ir 20,99%;
- Pašvaldību nestipendiju izmaksu sadalījums algās un dotācijās, kā arī citās Pasākuma finansētās nestipendiju izmaksās (inventāra iegāde, veselības apdrošināšana, transporta izdevumi u.c.) Latvijas mērogā no 2009.gada septembrim līdz 2010.gada decembrim ir aptuveni 40% algām un dotācijām, bet – 60% citām izmaksām;
- Latvijas reģionos šajās pozīcijās pastāv atšķirības starp reģioniem[8]. Tās ir izskaidrojamas ar dažādiem Pasākuma ietvaros veicamajiem darbiem un atšķirīgu pasākuma plānošanu.

Lai novērtētu pašvaldību alternatīvās izmaksas, pašvaldību aptaujā tikai iekļauts jautājums, par Pasākumā iesaistīto cilvēku skaitu, kuriem, līdz ar dalību Pasākumā, ir pārtraukta citu pabalstu izmaksa 2009. un 2010. gadā. 4.10. tabulā ir apkopotas pašvaldību atbildes uz šo jautājumu.

[8] Apskatot detalizētos datus ir redzams, ka pastāv atšķirības arī starp 2009.gadu un 2010.gadu. Pašvaldību nestipendiju izmaksas uz vienu dalībnieku pieauga 2010.gadā salīdzinājumā ar 2009.gadu. Tas izskaidrojams ar to, ka 2010.gadā pēc pašvaldību pieprasījuma tika veikti grozījumi Pasākuma īstenošanas MK noteikumos, paredzot papildu „nestipendiju" izmaksu veidus pašvaldībām.

4.8.tabula

Pasākumā iesaistīto cilvēku skaits (aritmētiskais vidējais[9]), kuriem pārtraukta citu pabalstu izmaksa sakarā ar dalību Pasākumā, 2009.g.-2010.g.

	2009		2010 (uz 01.11.2010)	
Izdevumu pozīcija	**Pabalstu saņēmušo cilvēku skaits**	**Mēnešu skaits, kuros maksāts pabalsts**	**Pabalstu saņēmušo cilvēku skaits**	**Mēnešu skaits, kuros maksāts pabalsts**
GMI pabalsts	62 (24)[10]	3,41 (22)[9]	44,5 (29)[9]	5,6 (27)[9]
Dzīvokļa pabalsts	7,4 (14)	1,4 (13)	6,5 (18)	3,2 (15)
Citi pabalsti *(nav konkrēti norādīti)*	121,5 (11)	3,3 (11)	35 (11)	2 (11)
Citi pabalsti *(nav konkrēti norādīti)*	36,2 (9)	0,1 (9)	76 (10)	0,9 (8)

Avots: Pašvaldību pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=29), autoru aprēķini

4.8.tabulas dati liecina, ka pašvaldību alternatīvās izmaksas (izmaksas, kuras būtu nepieciešams segt, ja nebūtu īstenots Pasākums), veido GMI[11] pabalsts, dzīvokļa pabalsts un citas izmaksas. Aptaujas rezultātu analīze parādīja, ka uz šo anketas jautājumu atbildēja tikai 29 pašvaldības. Nelielais atbildējušo pašvaldību skaits iespējams saistīts ar to, ka pašvaldībās netiek veikta uzskaite par cilvēkiem, kuriem pārtrauc pabalstu maksājumus, vai arī pašvaldību uzskaitē nevar nodalīt informāciju par iemeslu kāpēc cilvēkam pārtrauca pabalsta maksājumus (t.i. vai cilvēks ir Pasākuma dalībnieks, vai arī vienkārši iekārtojas darbā).

Pašvaldību ietaupījumus uz GMI pabalsta rēķina iespējams noteikt, vienā pašvaldībā pabalstu vidēji saņēmušo cilvēku skaitu reizinot ar vidējo piedalīšanās ilgumu (mēnešos) Pasākumā un izmaksāta GMI pabalsta lielumu. Šādi iegūto kopēju summu, var sareizināt ar pašvaldību skaitu (Latvijā ir 119 pašvaldības), lai noteiktu kopējās alternatīvās izmaksas.

Maksimālais GMI pabalsta līmenis pieaugušajiem Latvijā ir LVL 40.[12] Pusi no maksājamā GMI pabalsta ir jāfinansē pašvaldībām, līdz ar to aprēķinu rezultātu jāizdala ar divi. Latvijas pašvaldību alternatīvās izmaksas (ietaupījums) ir novērtētas izmantojot divas pieejas:

1. pie maksimālā iespējamā izmaksātā GMI lieluma 40 LVL – tādā gadījumā tiek novērtēts maksimālais pašvaldību ietaupījums;
2. pie vidējā maksājamā GMI lieluma (LVL 27) – tādā gadījumā tiek novērtēts faktiskais pašvaldību ietaupījums. 4.9.tabulā ir parādīti abu pieeju ietaupījuma aprēķina rezultāti.

[9] Atbildējušo pašvaldību skaitā nav Rīgas Domes, kuras rezultāti iespējams krasi atšķirtos no pārējām pašvaldībām. Tas nozīmē, ka pat ņemot vērā nelielo atbildējušo pašvaldību skaitu, aritmētiskais vidējais ir piemērota metode, kā apkopot pašvaldību sniegto informāciju ietaupījuma aptuvenajam novērtējumam.

[10] Iekavās norādīts uz šo jautājumu atbildējušo pašvaldību skaits

[11] Garantētais minimālais ienākums.

[12] Saskaņā ar MK noteikumiem Nr.1489, garantētais minimālais ienākuma līmenis pieaugušajiem Latvijā ir Ls 40. GMI pabalsta lielumu aprēķina kā starpību starp GMI līmeni un ģimenes (cilvēka) kopējiem ienākumiem (sk. LM paskaidrojumu http://www.lm.gov.lv/text/132).

4.9.tabula

Latvijas pašvaldību kopējās alternatīvās izmaksas (ietaupījums) 2009.gadā un 2010.gadā

Postenis	Cilvēku skaits	Vidējais piedalīšanās ilgums, mēnešos (balstoties uz NVA datiem)	Maksimālais pabalsta lielums	Vidējais pabalsta lielums	Kopējās alternatīvās izmaksas vienā pašvaldībā, LVL		Kopējās pašvaldību alternatīvās izmaksas (ietaupījums), tūkst. LVL	
2009. gadā								
	A	**B**	**C**	**D**	**Ar maks. pabalsta lielumu E = A * B * C**	**Ar vid. pabalsta lielumu F = A * B * D**	**Ar maks. pabalsta lielumu G = (E/2) * 119 pašvald.**	**Ar vid. pabalsta lielumu G = (F/2) * 119 pašvald.**
GMI pabalsts	62	2,32	40	27	5753,6	3883,68	342,34	231,08
Dzīvokļa pabalsts	7,4	2,32	N/D	N/D	N/D[13]	N/D	N/D	N/D
Citas izmaksas	121,5	2,32	N/D	N/D	N/D	N/D	N/D	N/D
Citas izmaksas	36,2	2,32	N/D	N/D	N/D	N/D	N/D	N/D
2010.gadā								
GMI pabalsts	44,5	3,33	40	27	5927,4	4001,0	352,68	238,06
Dzīvokļa pabalsts	6,5	3,33	N/D	N/D	N/D[14]	N/D	N/D	N/D
Citas izmaksas	35	3,33	N/D	N/D	N/D	N/D	N/D	N/D
Citas izmaksas	76	3,33	N/D	N/D	N/D	N/D	N/D	N/D

Avots: NVA dati uz 2010.gada novembri un pašvaldību pārstāvju aptauja 2010.gada novembrī, autoru aprēķini

4.9.tabulas dati atspoguļo, ka 2009.gadā, maksimālās alternatīvās GMI pabalsta izmaksas vidēji pašvaldībā būtu LVL 5753,6. 2010.gadā tās būtu nedaudz augstākas – LVL 5927,4.

Savukārt, 2009.gadā, vidējās alternatīvās GMI pabalsta izmaksas vidēji pašvaldībā būtu LVL 3883,68; 2010.gadā tās būtu nedaudz augstākas – LVL 4001,0.

Ņemot vērā, ka pašvaldību vidējās papildus izmaksas pēc pašvaldību aptaujas rezultātiem ir LVL 3139,38[15], var atzīmēt, ka jau uz GMI pabalsta rēķina pašvaldību ietaupījums (iespēja nemaksāt alternatīvos izdevumus) ir augstāks nekā to vidējās papildus izmaksas Pasākuma organizēšanai.

Kopējo pašvaldību ietaupījumu uz maksimāla maksājama GMI pabalsta rēķina, var aptuveni novērtēt kā LVL 342,34 tūkstoši 2009.gadā un LVL 352,68 tūkstoši 2010.gadā. Izmantojot vidējo maksājamo GMI pabalstu, šis novērtējums samazinās līdz LVL 231,08 tūkst. 2009.gadā un LVL 238,06 tūkst. 2010.gadā.

Galvenais nenoteiktības iemesls, kas saistīts ar šo rezultātu ir zemais atbildējušo pašvaldību skaits. Rezultāta ticamība būtu mazāka, piemēram, ja uz šo jautājumu atbildētu tikai lielas vai tikai mazas pašvaldības, kas varētu ietekmēt pabalstu saņēmušo cilvēku skaita novērtējumu. Analizējot uz šo jautājumu atbildējušās pašvaldības ir iespējams secināt, ka atbildēja pārsvarā nelielās pašvaldības, iespējams tādēļ, ka tām ir vieglāk uzskaitīt cilvēkus, kuriem pārstāja

[13] Rīcībā esošie dati tieši par Pasākumā iesaistītiem dalībniekiem ir nepietiekoši, lai precīzi aprēķinātu pašvaldību alternatīvās izmaksas šajos posteņos.

[14] Rīcībā esošie dati tieši par Pasākumā iesaistītiem dalībniekiem ir nepietiekoši, lai precīzi aprēķinātu pašvaldību alternatīvās izmaksas šajos posteņos.

[15] Šis skaitlis ir papildus izmaksu, ko uz attiecīgo jautājumu atbildējušās pašvaldības norādīja veiktajā Pašvaldību aptaujā aritmētiskais vidējais. Atbildējušo pašvaldību skaitā nav Rīgas Dome.

maksāt pabalstu, kā arī apzināties šīs pārtraukšanas iemeslu. Līdz ar to šis aprēķins iespējams ir ļoti konservatīvs, jo lielajās pašvaldībās ietaupījumi varētu būt lielāki.

Pasākuma ietekmi uz valsts budžetu var novērtēt, izmantojot NVA sagatavoto projekta budžetu, kurā norādīts valsts budžeta finansējums.

4.10.tabula

Pasākuma ietekme uz Latvijas valsts budžetu

Postenis	**2009 (septembris – decembris)**	**2010**	**2011**	**Kopā, Ls**
Valsts budžeta finansējums Pasākumam, LVL[16]	1 285 314,43	3 874 800,24	773 801,21	5 933 915,88
Attiecināmais Eiropas Sociālā fonda finansējums Pasākumam, LVL	6 767 511,11	23 362 470,31	18 321 536,64	48 451 518,06
Pasākuma ietvaros izmaksātās stipendijas, LVL	6 719 739,25	21 790 292,61	N/D	
Bezdarbnieku pabalstam izmaksātā nauda, Ls	49 375 650	88 819 707	87 076 783 [17]	187 337 425

Avots: NVA un LM dati, 21.04..2011.

Kā redzams 4.10.tabulā, vislielākais valsts budžeta finansējums un līdz ar to tiešā ietekme uz valsts budžetu ir 2010.gadā, neraugoties uz to, ka Pasākums turpinās līdz 2011.gada beigām.

Kopējais valsts budžeta finansējums Pasākumam ir ļoti mazs salīdzinājumā ar valsts speciālo budžetu, kurā iekļauj lielāko daļu no sociālās aizsardzības pasākumiem (0,45%). Tāpēc, analizējot Pasākuma ietekmi uz valsts budžetu, ir lietderīgi salīdzināt 2009.gada un 2010.gada finansējumu Pasākumam nevis ar valsts speciālo budžetu, bet ar 2009.gada un 2010.gada bezdarbnieku pabalstam izmaksāto naudu, jo Pasākuma ietvaros izmaksātās stipendijas aizstāj bezdarbnieka pabalstu.

Jāatzīmē, ka Pasākuma finansējums iekļauj ne tikai izmaksātās stipendijas (79% no kopēja izmantotā finansējuma Latvijas mērogā), bet arī Pasākuma nestipendiju izmaksas (21% no kopējā izmantotā finansējuma, sk. 4.7.tabulu), tāpēc analīzē izmantosim tikai stipendijām izmaksāto finansējumu.

No 2009.gada septembra līdz 2010.gada decembrim Pasākuma stipendijām piešķirtais finansējums bija LVL 28,51 milj. Savukārt bezdarbnieku pabalstu izmaksai piešķirtais finansējums par to pašu periodu bija LVL 131,20 milj. Salīdzinot finansējumus var secināt, ka Pasākuma finansējums stipendiju izmaksām veido 21,7% no bezdarbnieku pabalstu izmaksām piešķirtā finansējuma, kas liecina, ka Pasākums būtiski palielināja kopējo finansējumu un tika izmantots bezdarbnieku atbalstam, ļaujot Pasākuma dalībniekiem pelnīt naudu strādājot.

Pasākuma ietvaros stipendiju saņēmušo cilvēku skaits līdz 2010.gada 30.novembrim, saskaņā ar NVA datiem, bija 69 610 cilvēki. 2010.gada decembrī

[16] Šis skaitlis iekļauj neattiecināmās izmaksas, kas trijos gados ir plānotas Ls 810 991,89 apmērā. Avots: Finanšu kopsavilkums grozījumiem Nr.13 projektam Nr.1DP/1.3.1.5.0./09/IPIA/NVA/001 „Darba praktizēšanas pasākumu nodrošināšana pašvaldībās darba iemaņu iegūšanai un uzturēšanai". LM saskaņots 21.04.2011.(vēstule Nr.11.2-12/998).

[17] Labklājības ministrijas nozares budžeta atšifrējums, pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/amatpersonuatalgojums/noz_budz_2011.pdf, 35.lpp.; dati uz 28.04.2011. Budžeta grozījumu projektā paredzēts līdzekļu samazinājums bezdarbnieka pabalsta izmaksām (projektā: 76 363 159 lati).

reģistrējušos bezdarbnieku skaits, kas vairs nesaņēma pabalstus bija 124 458 cilvēki (šis skaitlis ir nepārtraukti pieaudzis – no 74 251 cilvēka 2009.gada septembrī līdz 124 458 cilvēkiem 2010.gada decembrī). Tātad stipendiātu attiecība pret pabalstus nesaņemošajiem bezdarbniekiem uz perioda beigām ir 54,1%.

Augstākminētie fakti ļauj apgalvot, ka Pasākums nodrošināja ar stipendijām cilvēku skaitu, kas veido vairāk kā pusi no cilvēkiem, kas nesaņem bezdarbnieku pabalstus, izmantojot finansējuma summu, kas veido 21,7% no bezdarbnieku pabalstiem piešķirtā finansējuma. Tādējādi Pasākumu var uzskatīt par efektīvu no valsts budžeta viedokļa (protams, daļēji šo efektivitāti var izskaidrot ar to, ka Pasākuma stipendijas ir mazākas nekā vidējais bezdarbnieka pabalsts, kas 2010.gadā bija aptuveni LVL 118 mēnesī). Pasākums sniedz arī nemateriālu ieguvumu Pasākuma dalībniekiem, jo tas palīdz dalībniekiem saglabāt esošās vai iegūt jaunas darba iemaņas, kā arī nodrošina zināmas pakāpes socializāciju un iekļaušanos sabiedrībā. Pasaules prakse rāda – jo ilgāk cilvēki nestrādā, jo mazākas iespējas viņiem ir iesaistīties darba tirgū turpmāk (Dao, 2010). 4.11.tabula apkopo informāciju par mājsaimniecībām, kas atbildēja uz jautājumu par to, vai viņi pašlaik saņem kādu no pašvaldību maksātajiem pabalstiem.

4.11.tabula

Pašvaldību pabalstu pēdējo 12 mēnešu laikā saņēmušo respondentu skaits Latvijas reģionos

Reģions	Aptaujāto mājsaimniecību skaits reģionā	GMI pabalsts		Mājokļa pabalsts		Pabalsts apkurei/malkai		Skolas pusdienas		Cita pašvaldības sociālā palīdzība	
		Skaits	Īpat-svars (%)	Skaits	Īpat-svars (%)	Skaits	Īpatsvars (%)	Skaits	Īpat-svars (%)	Skaits	Īpat-svars (%)
Kurzeme	793	148	18,66	30	3,78	69	8,70	107	13,49	34	4,29
No tiem piedalās Pasākumā	300	82	27,33	29	9,67	66	22,00	47	15,67	12	4,00
Latgale	451	41	9,09	13	2,88	31	6,87	48	10,64	41	9,09
No tiem piedalās Pasākumā	123	34	27,64	11	8,94	30	24,39	13	10,57	8	6,50
Rīga	618	130	21,04	99	16,02	62	10,03	47	7,61	89	14,40
No tiem piedalās Pasākumā	215	58	26,98	45	20,93	48	22,33	22	10,23	35	16,28
Vidzeme	659	129	19,58	12	1,82	49	7,44	108	16,39	47	7,13
No tiem piedalās Pasākumā	278	116	41,73	16	5,76	105	37,77	61	21,94	19	6,83
Zemgale	544	91	16,73	19	3,49	54	9,93	88	16,18	80	14,71
No tiem piedalās Pasākumā	212	69	32,55	18	8,49	71	33,49	38	17,92	38	17,92
Kopā	3065	539	17,59	173	5,64	265	8,65	398	12,99	291	9,49
No tiem piedalās Pasākumā	1128	359	31,83	119	10,55	320	28,37	181	16,05	112	9,93

Avots: mājsaimniecību aptauja (n=3065) , 2010.gada novembris – 2011.gada marts

Dati 4.11.tabulā parāda, ka Latvijā 17,59% no aptaujātām mājsaimniecībām pēdējo 12 mēnešu laikā saņēma GMI pabalstu. 5,64% saņēma mājokļa pabalstu,

8,65% saņēma pabalstu apkurei un 12,99% saņēma skolas pusdienas. 9,93% mājsaimniecību saņēma kādu citu pašvaldības nodrošināto sociālo palīdzību.[18]

Analizējot respondentu, kuriem kaut viens no viņu mājsaimniecības locekļiem ir Pasākuma dalībnieks, atbildes, ir redzams, ka 31,83% no respondentiem uzrādīja GMI pabalstu atbildē uz jautājumu „*Vai pēdējo 12 mēnešu laikā kāds no Jūsu mājsaimniecības ir saņēmis maksājumus no šādiem avotiem?*". No respondentiem, kuriem neviens no viņu mājsaimniecības locekļiem nebija Pasākuma dalībnieks, tāpat bija atbildējuši tikai 9,29%.[19] Tas apstiprina to, ka Pasākums rada ievērojamu iespēju pašvaldībām ietaupīt uz pabalstu izmaksāšanas rēķina un iepriekš norādītais ietaupījuma novērtējums varētu būt konservatīvs. Precīzos ietaupījumus katrā konkrētajā gadījumā nosaka noteiktā pabalstu atkarība no mājsaimniecības tipa un tml. Par pašvaldību ietaupījumiem liecina arī pašvaldību subjektīvais novērtējums, kā aprakstīts zemāk (sk. 4.12.tabulu).

Pašvaldību respondentiem tika lūgts novērtēt Pasākuma ietekmi uz pašvaldību budžetu pēc 10 baļļu skalas, kur novērtējums 10 nozīmēja, ka Pasākuma īstenošana ir ļoti izdevīga pašvaldībai, savukārt, novērtējums 1 nozīmēja, ka pasākuma īstenošana ir ļoti neizdevīga pašvaldībai. 4.12.tabula apkopo respondentu atbildes uz šo jautājumu.

4.12.tabula

Latvijas pašvaldību viedoklis par Pasākuma ietekmi uz pašvaldību budžetu

Posteņa nosaukums	Novērtējums
Uz jautājumu atbildējušo pašvaldību procents	92 %
Minimālais novērtējums (no 1- 10 ballēm)	2
Maksimālais novērtējums (no 1- 10 ballēm)	10
Aritmētiskais vidējais (ballēs)	7,40
Novērtējumu mediāna	8,0
Novērtējumu moda	8,0
Standartnovirze	1,79

Avots: Pašvaldību pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=116), autoru aprēķini

4.12.tabulas dati liecina, ka pašvaldības pārsvarā vērtē Pasākuma ietekmi uz budžetu kā pozitīvu – vidējais novērtējums ir 7,40 balles no 10 ballēm, savukārt moda un mediāna – statistiskie rādītāji, kurus mazāk ietekmē pārāk augstie un pārāk zemie novērtējumi – ir 8. Pašvaldību novērtējumu standartnovirze ir 1,79, kas nozīmē, ka pašvaldību novērtējumi ir samērā līdzīgi. Lai detalizētāk novērtētu pašvaldību viedokli, 4.13.tabulā ir apkopots dažādo novērtējumu relatīvais biežums.

[18] Iespējams, ka viena mājsaimniecība saņem vairāk kā vienu no šiem pabalstiem.

[19] Šis skaitlis iegūts izdalot 180 cilvēkus (539 – 359), kas saņēma GMI pabalstu, bet nepiedalījās pasākumā ar aptaujāto mājsaimniecību skaitu, kas nepiedalījās pasākumā (3065 – 1128 = 1937 cilvēki).

4.13.tabula

Pasākuma ietekmes uz pašvaldību budžetu Latvijas pašvaldību aptaujas novērtējumu sadalījums

Novērtējums Ballēs	Pašvaldību skaits	Īpatsvars (%) no visām pašvaldībām	Īpatsvars (%) no atbildējušām pašvaldībām	Uzkrātais (kumulatīvais) īpatsvars (%) no atbildējušām pašvaldībām
2	1	0,9	1,0	1,0
3	1	0,9	1,0	1,9
4	3	2,6	2,9	4,8
5	16	14,2	15,4	20,2
6	8	7,1	7,7	27,9
7	17	15,0	16,3	44,2
8	28	24,8	26,9	71,2
9	18	15,9	17,3	88,5
10	12	10,6	11,5	100,0
Nav atbildēts	9	8,0	-	-
Kopā	113	100,0	100,0	-

Avots: Pašvaldību pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī, (n=116), autoru aprēķini

Tikai piecas pašvaldības novērtēja Pasākuma ietekmi uz savu budžetu zemāk par 5 ballēm no 10 iespējamām. Grafiski šī informācija ir atspoguļota 4.8.attēlā.

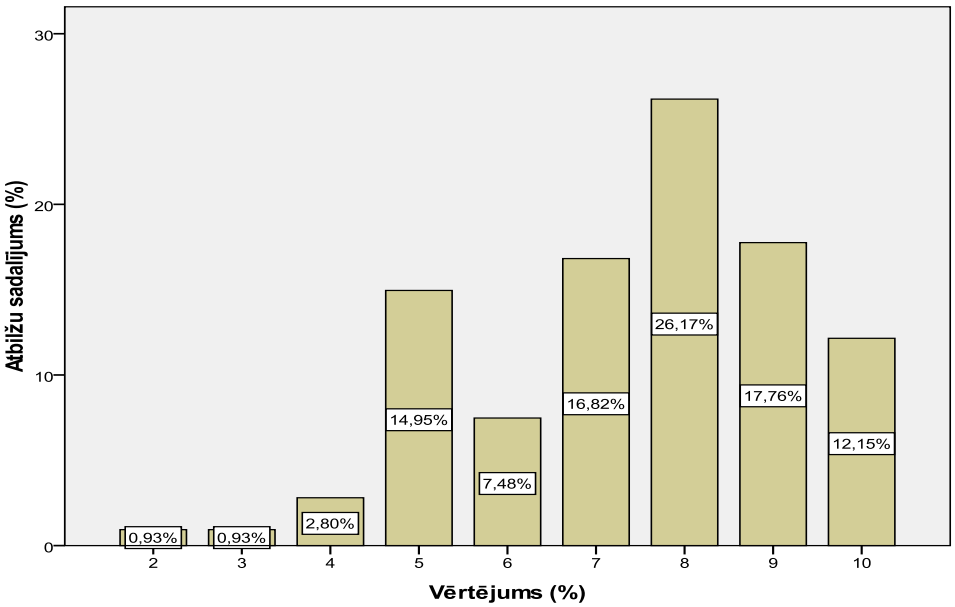

4.8.attēls. **Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījums par ietekmi uz pašvaldības budžetu**

Avots: Pašvaldības pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=107);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – Pasākuma īstenošana ir ļoti neizdevīga pašvaldībai; 10 – Pasākuma īstenošana ir ļoti izdevīga pašvaldībai

Reģionālajā griezumā tādi reģioni kā Rīga, Pierīga, Vidzeme un Zemgale novērtēja Pasākuma ietekmi uz pašvaldību budžetu ar atzīmi 7 (izdevīga), savukārt, Latgale un Kurzeme novērtēja Pasākuma ietekmi uz pašvaldību budžetu ar atzīmi 8

(ļoti izdevīga). Kā norāda aptaujas dati, aptaujāto novērtējums dotajā jautājumā ir izteikti pozitīvs. Lielākā daļa aptaujāto (vairāk nekā 70%) ir devuši vērtējumu 7 balles vai vairāk un atbildējuši, ka Pasākuma īstenošana ir izdevīga vai ļoti izdevīga pašvaldībai, atstājot pozitīvu ietekmi uz pašvaldības budžetu. Jāsecina, ka pašvaldību budžetu ieguvumi no Pasākuma noteikti pārsniedz to izdevumus. Kopumā bez virknes cita veida ieguvumu, pie pašvaldību budžeta ieguvumiem ir jāpiemin atvieglots sociālo pabalstu slogs Pasākuma laikā, ekonomiskais ieguvums no ārēji finansētas darba inventāra iegādes un infrastruktūras uzlabošanas. Nedrīkst nepieminēt sekundāros budžeta ieguvumus, kas rodas no kriminogēnās situācijas un kaut vai pagaidu bezdarba mazināšanās, iedzīvotāju pirktspējas palielināšanās pašvaldības teritorijā u.tml.

Uz jautājumu par konkrēto izmaksu papildus ESF līdzekļiem novērtēšanu atbildēja 88 no 113 pašvaldībām. Vairākas pašvaldības, kas atbildēja uz jautājumu norādīja, ka Pasākuma administrēšanas izmaksas netiek nodalītas no kopējiem pašvaldību pārvaldes izdevumiem. Astoņas pašvaldības norādīja, ka būtisku izdevumu, kas saistīti ar Pasākuma administrēšanu, nav.

Analīze parādīja, ka ne visas pašvaldības novērtēja izmaksas kvantitatīvi un ne visas pašvaldības spēja precīzi sadalīt savas izmaksas dažādos posteņos. 4.14.tabulas dati apkopo kvalitatīvo informāciju par pašvaldību Pasākuma izmaksām – galvenos izmaksu veidus, kā arī pašvaldību skaitu, kas norādīja uz šiem izmaksu veidiem.

4.14. tabula

Latvijas pašvaldību Pasākuma administrēšanas papildus izdevumu kvalitatīvais novērtējums uz 2010.gada oktobri

Izmaksu veids	**Pašvaldību skaits no 113 aptaujātām pašvaldībām**
Darba devēja sociālais nodoklis	31
Inventāra, dažādu materiālu iegāde, kas nepieciešami darbam	40
Degviela, transporta izmaksas	38
Kancelejas preces	14
Piemaksas pašvaldības personālam projekta administrēšanas dēļ	7
Telefona sakari	8
Nav bijušas papildus izmaksas saistībā ar Pasākuma organizēšanu vai nav nodalāmas no kopējām izmaksām	13

Avots: Pašvaldību pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=113), autoru aprēķini

4.14.tabulas dati liecina, ka visbiežāk norādītais izmaksu veids ir inventāra un citu materiālu iegāde, lai nodrošinātu Pasākuma dalībniekiem iespēju izpildīt norādītos darbus (atkritumu maisi, būvmateriāli, instrumenti un tml.) – šo izmaksu veidu norādīja 40 pašvaldības. 38 pašvaldības norādīja transporta un degvielas izmaksas. Šīs izmaksas radās sakarā ar nepieciešamību kontrolēt Pasākuma dalībnieku darbu, kā arī pārvadāt Pasākuma dalībniekus uz viņu darba vietām, pārvadāt atkritumus no tīrīšanas darbiem un tml. Pašvaldības norādīja, ka Pasākuma piešķirtais finansējums transportam nav pietiekošs, kā arī dažādas izmaksas nebija attiecināmas, piemēram, degviela darba vadītājam, degviela dokumentu nogādei uz filiālēm, degviela zāles pļāvējiem un tml.

31 pašvaldība norādīja tādu izmaksu veidu, kā darba devēja sociālais nodoklis, atzīmējot, ka sociālais nodoklis bija maksāts par projekta administrēšanā iesaistītām personām (piemēram, darba organizētajiem grāmatvežiem un tml.), atsevišķas

piemaksas par projekta administrēšanu norādīja tikai septiņas pašvaldības. 13 pašvaldības norādīja, ka nav bijušas papildus izmaksas saistībā ar Pasākuma organizēšanu vai nav nodalāmas no kopējām izmaksām. Tādas atbildes var liecināt par to, ka dažas pašvaldības varēja organizēt Pasākuma pārvaldīšanu un kontroli, netērējot papildus savus resursus, ka arī par to, ka darbu organizēšanai nebija vajadzīgas lielas izmaksas sakarā ar darbu raksturu, bet iespējams, ka aptaujas respondentu rīcībā nebija visa informācija par Pasākuma izmaksām.

89 no 113 pašvaldībām (ieskaitot arī Rīgas domi) kvantitatīvi raksturoja savas izmaksas. Vidējais izmaksu lielums visā aptaujas periodā (līdz 2010.gada 30.novembrim) bija LVL 3139,38; izmaksu mediāna – LVL 1152,50 un moda ir LVL 500. Tāda liela izmaksu mediānas un modas atšķirība no izmaksu aritmētiskā vidējā norāda uz to, ka pašvaldības aptaujā uzrādīja pēc lieluma izmaksas ļoti atšķirīgas. Par to liecina arī augstā standartnovirze – LVL 4516,38.

Pašvaldību izmaksu relatīvais novērtējums ir veikts, analizējot šādus datus. Proti, 2010.gadā vidēji iesaistīto cilvēku skaits bija 300, vidējās izmaksas uz vienu cilvēku bija LVL 10,46. Pasākuma stipendiāts vidēji Latvijā projekta ietvaros 2010.gadā kopā saņēma aptuveni LVL 333,33. Šis skaitlis ir iegūts sareizinot pasākuma stipendiju LVL 100 ar vidējo piedalīšanās ilgumu 2010.gadā – 100 dienas, t.i. (3,33 mēneši[20]), Tātad, pašvaldību izmaksas ir tikai 3,1% no šīs summas.

Apkopojot pašvaldību atbildes uz aptauju ir iespējams nonākt pie šādiem secinājumiem:

- Pašvaldību izmaksās ir novērojamas lielas atšķirības – daļēji izskaidrojamas ar dažādiem veicamajiem darbiem, kā arī ar informācijas par Pasākuma izmaksu trūkumu, daļēji ar dažādiem pašvaldību rīcībā esošajiem finanšu resursiem un līdz ar to – ar dažādo iespēju palielināt finansējumu Pasākumam no saviem līdzekļiem;
- Pasākuma izmaksu relatīvais novērtējums Latvijas pašvaldībām 2010.gadā liecina par to, ka vidējās pašvaldību izmaksas ir nelielas salīdzinājumā ar stipendiātu ieguvumiem no Pasākuma, kas liecina par Pasākuma efektivitāti no pašvaldību budžeta viedokļa (iepriekš jau bija analizēts, ka Pasākums ir efektīvs arī no valsts budžeta viedokļa)

Kopumā ir jāuzsver, ka dažādu pašvaldību izdevumi Pasākumam 2010.gadā ir bijuši ļoti atšķirīgi. Piemēram, Alsungas novada pašvaldībai nav bijuši nekādi izdevumi saistībā ar Pasākuma īstenošanu, vēl dažas pašvaldības min, ka nav bijusi nepieciešamība izmantot pašvaldības budžeta finansējumu. Savukārt, kādas citas aptaujātās pašvaldības gada izdevumi sasnieguši aptuveni LVL 6000.

Pirmā izdevumu grupa ir administrācijas izdevumi, ieskaitot darbinieku darba algas, nodokļus un pārējos administrācijas izdevumus. Dotie izdevumi atkarīgi gan no Pasākumā iesaistīto darbinieku skaita, gan no darba slodzes, un šeit ir samērā sarežģīti minēt kādu vidējo izdevumu apjomu pašvaldībās. Jāievēro, ka pašvaldību budžetos nereti rodas papildus izdevumi sakarā ar neparedzētām piemaksām atsevišķiem darbiniekiem, piemēram, darba vadītājiem, kuri pārrauga lielu Pasākumā iesaistīto cilvēku skaitu. Šajā gadījumā vienīgā iespēja adekvāti atalgot darba vadītāju ir no pašvaldības budžeta, bet Pasākuma ietvaros šādi izdevumi tiek finansēti ierobežotā apmērā. Tāpat pašvaldības no sava budžeta finansē papildus darbiniekus, kas ir jāalgo Pasākuma ietvaros. Kā piemēru var minēt Pasākumam pieaicinātus darba uzraugus, ja ir liels praktikantu skaits un darba vadītājs netiek galā ar saviem pienākumiem.

[20] Balstoties uz NVA datiem par projekta dalībniekiem uz 2010. gada novembri.

Otra būtiska izdevumu grupa ir inventāra un materiālu iegāde. Pašvaldību piemēros tiek minēti dažādi izdevumu apmēri gada ietvaros – no pāris simtiem līdz pat vairākiem tūkstošiem latu. Jāievēro, ka šo izdevumu pozīciju bija plānots segt no Pasākuma, līdz ar to problēmas varēja rasties no neefektīvas centralizētās iepirkumu organizācijas vai inventāra lietotāju nevērīgas attieksmes. Kā galvenās problēmas šeit tiek minētas nesavlaicīgi iepirkumi, sliktas kvalitātes vai neatbilstoša inventāra iegāde, ierobežots tā inventāra saraksts, ko iespējams iegādāties, pielietojot iepirkuma procedūru. Rezultātā, lai netiktu kavēta Pasākuma izpilde, pašvaldības pašas uzņemas nepieciešamā vai trūkstošā inventāra iepirkumu, nesagaidot oficiālo piegādi. Pie pašvaldību komentāriem var minēt sekojošos: ļoti trūkst inventārs; darba vadītāji atsakās pieņemt vairāk bezdarbniekus, jo nav atbilstoša inventāra un aprīkojuma; papildus izdevumus rada nemākulīgas vai nevīžīgas rīcības izraisīti instrumentu, darba rīku un cita aprīkojuma bojājumu remonts – šādus zaudējumus rada pat personas ar atbilstošu kvalifikāciju aiz nolaidības un paviršas attieksmes.

Trešā izdevumu grupa – pamatlīdzekļu iegāde un nolietojums. Pasākumā ir radusies nepieciešamība, piemēram, iegadāties autotransportu, lai darba vadītājs spētu nokļūt līdz prakses vietām.

Pēdējā izdevumu grupa ietver vairākas pozīcijas. Pirmā apakšgrupa – telekomunikācijas (sakari) un transports. Sniegtajos pašvaldību piemēros transporta izdevumi tiek minēti no LVL 200 – LVL 2000 gadā. Būtisks izdevumu apmērs tiek izlietots degvielas iegādei transportam darbinieku pārvadāšanai. Aptaujātie min, ka ceļa izdevumu atmaksa būtu vēlama arī darba praktizēšanas vadītājiem. Tāpat aptaujātie ir minējuši kancelejas izdevumus dažādās pašvaldībās no LVL 75 – LVL 600 gadā.

Kā liecina oficiālā informācija, piemēram, Rīgas dome kopumā Pasākumā līdzfinansē LVL 168 282. Līdzās augstākminētajam līdzfinansējumam vēl daudzos gadījumos pašvaldību iestādes un NVO izmanto savus resursus projekta prasību nodrošināšanai – biroja precēm, tehnikai, sakariem, kopēšanai, cilvēkresursiem utt.

Otra nozīmīga izdevumu apakšgrupa bez izdevumiem, kas rodas Pasākuma laikā un netiek finansēti no tam paredzētā budžeta, ir, izdevumi, kas rodas no neefektīvas atsevišķu Pasākuma posmu izpildes. Te kā piemēri jāmin pašvaldību norādītie izdevumi inventāram un materiāliem iepirkumu nepilnību dēļ, vai arī administrācijas izdevumi atskaišu nogādāšanai, kad to nav iespējams izdarīt elektroniski.

Pasākuma ietekme uz valsts un pašvaldību budžetu:

- *Pasākums ir finansiāli izdevīgs un pozitīvi ietekmē pašvaldību budžetu, jo mazina sociālo pabalstu slogu Pasākuma laikā, kā arī sniedz finansējumu darba inventāra iegādei un darbu paveikšanai, ko pretējā gadījumā nevarētu atļauties veikt. Pašvaldību budžetu ieguvumi no Pasākuma būtiski pārsniedz to izdevumus, kā arī nodrošina sekundāros budžeta ieguvumus, kas rodas no kriminogēnās situācijas un ekonomiskās neaktivitātes mazināšanās, iedzīvotāju pirktspējas palielināšanās pašvaldības teritorijā u.tml.*
- *Salīdzinot projektam piešķirto finansējumu ar bezdarbnieku pabalstam piešķirto finansējumu ir iespējams secināt, ka Pasākums ir efektīvs, jo par proporcionāli nedaudz lielāku ieguldījumu cilvēki tiek nodrošināti ar pagaidu darbavietām, kā arī tiek iegādāts inventārs pašvaldībām, uzlabota pašvaldību infrastruktūra un tml.*

5. Darba praktizēšanas ieviešanas mehānisma izvērtējums

Nodaļas ietvaros izvērtēts Pasākuma darba praktizēšanas mehānisms, stipendijas apmērs saistībā ar citu valsts un pašvaldību sniegto atbalstu, maksājumu savlaicīgums, stipendijas lieluma un Pasākuma nosacījumu ietekme uz mērķa – sniegt atbalstu personām, kurām tas ir visvairāk nepieciešams, sasniegšanu, bezdarbnieku iesaistes ilguma izvērtējums no Pasākuma efektivitātes viedokļa, darba drošības un veselības aizsardzības noteikumu ievērošana Pasākumā, kā arī sniegti priekšlikumi Pasākuma īstenošanas mehānisma uzlabošanai.

Uzdevumu izpildei izmantotas šādas metodes – pašvaldību pārstāvju aptaujas un ekspertu aptaujas ietvaros iegūto datu analīze, intervijas ar pašvaldību pārstāvjiem, mājsaimniecību aptaujā iegūtās informācijas analīze, NVA, VDI apkopoto datu analīze, kā arī valsts politikas plānošanas dokumentu analīze.

5.1.Pasākuma ietvaros veikto darbu kvalitātes novērtējums, pašvaldību ieguvumi

Ņemot vērā stipendijas apmēru, kā arī faktu, ka liela daļa Pasākumā iesaistīto cilvēku ir ilgtermiņa bezdarbnieki, pašvaldību pārstāvju aptaujas ietvaros tika pētīta Pasākumā iesaistīto cilvēku darbu kvalitāte. Iegūtie rezultāti norāda, ka darbu kvalitāte ļoti lielā mērā bijusi saistīta ar darba vadītāja prasībām, tomēr ne mazāk svarīga bijusi arī pašu cilvēku motivācija. Turklāt Pasākums nereti ļāvis iegūt pastāvīgu darbu cilvēkiem, kuri bijuši ilgstošo bezdarbnieku statusā. Vairāku pašvaldību pārstāvji arī norādījuši uz gadījumiem, kad cilvēki, kuri uzrādījuši teicamus rezultātus dalībā Pasākumā, saņēmuši pastāvīga darba piedāvājumus. Pārsvarā pašvaldību pārstāvji Pasākuma ietvaros veiktos darbus vērtē ar 7, kā arī ar 6 ballēm. Salīdzinoši mazs ir pašvaldību pārstāvju skaits, kuri Pasākuma ietvaros veiktos darbus un to rezultātus vērtē ar atzīmi 9 vai 10. Vairāk detalizēts viedokļu apkopojums ietverts 5.1.attēlā.

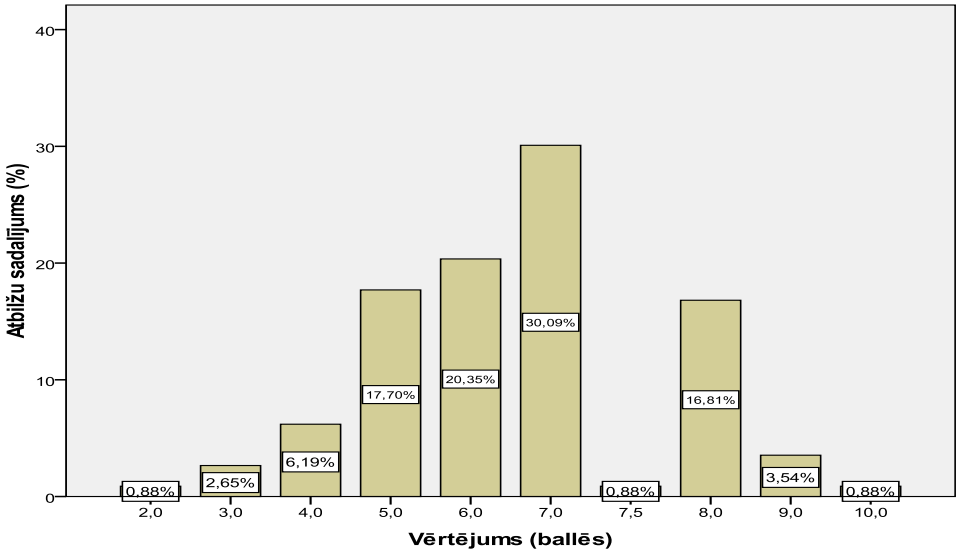

5.1.attēls. **Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījums par stipendijas saņēmēju veikto darbu kvalitāti Pasākuma ietvaros**
Avots: Pašvaldības pārstāvju aptauja 2010.gada novembrī (n=113);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – ļoti zema; 10 – ļoti augsta

Aptaujātie pašvaldību pārstāvji ir norādījuši, ka apmēram 60-70% no iesaistītiem bezdarbniekiem veica/veic darbus kvalitatīvi, savukārt pārējiem bija/ir nepieciešama regulāra kontrole. Kopumā iegūtie rezultāti ļauj secināt, ka Pasākums pats par sevi prasa stingru stipendiātu uzraudzību ar konkrēti sasniedzamo rezultātu kopumu. Bez jau minētajām bezdarbnieku personīgajām, rakstura, attieksmes, psiholoģiskajām iezīmēm un darba iemaņām, kas ietekmē paveiktā darba kvalitāti, pēc pašvaldību pārstāvju domām, otrs ļoti būtisks aspekts ir darbu vadīšana un organizēšana no administratīvo darbinieku puses. Proti, ja darba vadītājs apzinīgi uzrauga Pasākumā iesaistītos, arī darba kvalitāte ir augsta. Paralēli lielā mērā darba kvalitāte ir atkarīga no dotā darba uzdevuma skaidrības, bezdarbnieka attieksmes, kā arī no darba uzraudzības un kontroles.

Darbu izpildes kvalitātes kontekstā mazsvarīgs nav arī Pasākumā iesaistīto cilvēku vērtējums, norādot, ka Pasākumā ietvaros veicamie darbi ir bijuši sabiedrībai noderīgi (šādu atbildi snieguši vairāk kā 90% aptaujāto). Vairāk detalizēts datu atspoguļojums ietverts 5.1.tabulā.

5.1.tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku novērtējums par Pasākuma ietvaros veikto uzdevumu sabiedrisko lietderību

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Darba uzdevumi bija sabiedrībai ļoti noderīgi	710	62,6
Darba uzdevumi bija sabiedrībai labi noderīgi	353	31,1
Darba uzdevumi bija sabiedrībai mazliet noderīgi	40	3,5
Darba uzdevumi bija sabiedrībai nenoderīgi	16	1,4
Nezinu/ nav viedokļa	15	1,3
Kopā	1134	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010.gada novembrī – 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n=3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

Pasākumā iesaistītie kopumā ļoti augstu vērtē arī sava tiešā darba vadītāja darbu un iesaisti Pasākuma ietvaros. Vairāk detalizēts datu atspoguļojums pieejams 5.2.tabulā.

5.2.tabula

Kā Jūs vērtējat sava tiešā darba vadītāja darbu Pasākuma ietvaros?

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Ļoti labs darba vadītājs	577	51,6
Labs darba vadītājs	452	40,4
Ne labs, ne slikts darba vadītājs	72	6,4
Slikts darba vadītājs	10	0,9
Ļoti slikts darba vadītājs	8	0,7
Kopā	1119	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010.gada novembrī – 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā, n_1=1128)

Būtisks ir arī pašvaldību ieguvums no Pasākuma īstenošanas. Pašvaldību pārstāvju viedokļu uzskaitījums apkopots 5.1.pielikumā. Kopumā pašvaldību ieguvumus var iedalīt piecos lielos blokos:

1. Pašvaldību budžeta un izmaksu ietaupījums. Pasākums nenoliedzami nodrošina lielu atspaidu pašvaldības sociālajam budžetam, jo mazāks ir GMI izmaksājamais apmērs, dzīvokļa pabalstiem izmaksājamais apmērs, kā arī citu pabalstu izmaksas.

50% no GMI nodrošina valsts un 50% pašvaldības (MK 2009.gada 8.oktobra sēdes izraksts, prot. Nr.56). Iedzīvotāju ienākumu pieaugums rada arī lielāku patēriņu pašvaldību teritorijās. Tāpat Pasākums veicina finansējuma ietaupījumu inventāra iegādei. Vienlaikus būtisks ir pašvaldību ietaupījums no noteiktu darbu izpildes, piemēram, finanšu līdzekļu ekonomija neplānotu darbu veikšanai, teritorijas un objektu sakārtošanai, un tamlīdzīgi (vairāk detalizēta datu analīze iekļauta 4.apakšnodaļā).

2. Cilvēkresursu kvalitātes uzlabošana un bezdarba mazināšana. Daudzu pašvaldību pārstāvji norādījuši, ka pat gadījumā, ja cilvēks pēc dalības Pasākumā uzreiz neiegūs pastāvīgu darbu, persona būs atjaunojusi komunikācijas prasmes, samazinājusi psiholoģisko spriedzi, paaugstinājusi pašapziņu. Turklāt pašvaldību pārstāvji norādījuši uz gadījumiem, kad cilvēks līdz ar dalību Pasākumā ir uzrādījis tik labas darba prasmes un citas iemaņas, ka šai personai pašvaldībā tiek piedāvāts pastāvīgs darbs. Mazsvarīgs nav arī faktors, kas saistīts ar bezdarbnieku psiholoģiskās spriedzes mazināšanu un pašapziņas celšanu, jo līdz ar dalību Pasākumā viņiem nereti vairs nav vajadzīgs pašvaldību sociālā psihologa atbalsts.
3. Mājsaimniecību budžeta pieaugums. Līdz ar dalību Pasākumā iedzīvotājiem pārsvarā gadījumu uzlabojas materiālais stāvoklis, kas attiecīgi garantē arī lielāku patēriņu pašvaldības teritorijā un līdz ar to arī minimālu, bet lielāku ieņēmumu pieaugumu no iedzīvotāju ienākuma nodokļa un citiem saistītajiem nodokļiem.
4. Sociālekonomiskā stāvokļa uzlabošanās. Pasākums ir ievērojami veicinājis sociālekonomiskā stāvokļa uzlabošanos, jo pašvaldību pārstāvji nereti ir atzinuši, ka līdz ar dalību Pasākumā bez darba esošie cilvēki jūtas sabiedrībai vajadzīgi un līdz ar to arī sociāli aktīvāki, nereti atrodot pastāvīgu darbu. Turklāt cilvēkiem, līdz ar dalību Pasākumā, uzlabojas attieksme gan pret pašvaldības vadību, gan pret valstī pastāvošo sistēmu kopumā. Bez darba esošajiem cilvēkiem rodas interese reģistrēties NVA, kā arī izmantot citus NVA piedāvātos pakalpojumus.
5. Pašvaldības sakopšana, uzturēšana un atbalsts iedzīvotāju sociālajā aprūpē. Pasākuma rezultātā nenoliedzami tiek sakopta teritorija, kā arī iestādēs tiek paveikti laikietilpīgi un ļoti nozīmīgi darbi. Pasākumā iesaistītie sniedz atbalstu NVO un brīvprātīgo darbam pašvaldībā. Pasākumā iesaistītie snieguši arī nozīmīgu atbalstu iedzīvotāju sociālajā aprūpē, piemēram, nodrošinot personīgās aprūpes pakalpojumus un veicot mājas darbus veco cilvēku un invalīdu dzīves vietās, kā arī veicot palīgdarbus sociālajā aprūpē, skolās, muzejos un bibliotēkās.

Pašvaldības ir ieguvējas no Pasākuma īstenošanas. Nākamajā apakšnodaļā sniegts stipendijas apmēra izvērtējums saistībā ar citu valsts un pašvaldību sniegto atbalstu.

Pasākuma ietvaros veikto darbu kvalitātes novērtējums, pašvaldību ieguvumi:

- *Kopumā pašvaldības ieguvumus vērtē atzinīgi, jo Pasākums nodrošināja pašvaldību budžetu un izmaksu ietaupījumus; uzlaboja cilvēkresursu kvalitāti un mazināja bezdarbu; nodrošināja mājsaimniecību budžetu pieaugumu; veicināja sociālekonomiskā stāvokļa uzlabošanos; nodrošināja pašvaldību sakopšanu, uzturēšanu un sniedza atbalstu iedzīvotājiem sociālajā aprūpē.*
- *Darbu kvalitāte ļoti lielā mērā bijusi saistīta ar darba vadītāja prasībām, tomēr ne mazāk svarīga bijusi arī pašu cilvēku motivācija. Pārsvarā pašvaldību pārstāvji Pasākuma ietvaros veiktos darbus vērtē ar 7, kā arī ar 6 ballēm. Salīdzinoši mazs ir pašvaldību pārstāvju skaits, kuri Pasākuma ietvaros veiktos darbus un to rezultātus vērtē ar atzīmi 9 vai 10.*
- *Pasākums nereti ļāvis iegūt pastāvīgu darbu cilvēkiem, kuri bijuši ilgstošo bezdarbnieku statusā.*

5.2.Stipendijas apmēra izvērtējums saistībā ar citu valsts un pašvaldību sniegto atbalstu

Stipendija LVL 100 apmērā ir lielāks finansējums nekā cita veida pabalsti, piemēram, pabalsts GMI līmeņa nodrošināšanai, dzīvokļa pabalsts un citi pabalsti, ko saņem cilvēki ar noteiktu ienākumu līmeni.

Datu analīze liecina, ka pašvaldības pārsvarā gadījumu piešķir šādus pabalstus:

- pabalsts GMI līmeņa nodrošināšanai;
- dzīvokļa pabalsts;
- vienreizējs pabalsts ārkārtas situācijā;
- pabalsts bērna uzturēšanās izdevumu pirmsskolas izglītības iestādē samaksai;
- brīvpusdienas;
- pabalsts mācību līdzekļu iegādei;
- pabalsts sabiedriskā transporta izdevumu samaksai;
- pabalsts veselības aprūpei;
- pabalsts bērna dzimšanas gadījumā;
- pabalsts bēru gadījumā.

Pabalsti, kurus izmaksā atkarībā no iedzīvotāju ienākumu lieluma, ir pabalsts GMI līmeņa nodrošināšanai, pabalsts bērna uzturēšanās izdevumu pirmsskolas izglītības iestādē samaksai un brīvpusdienas (atsevišķos gadījumos pašvaldības šos pabalstus piešķir ne tikai ģimenēm, kuru ienākumu līmenis nesasniedz noteiktu apjomu, bet arī daudzbērnu ģimenēm), kā arī dzīvokļa pabalsts, kas pārsvarā gadījumu ir vienreizējs maksājums apkures nodrošināšanai ziemas mēnešos.

Pašvaldību sociālie pabalsti tiek piešķirti, balstoties uz mājsaimniecības ienākumu līmeni (kā arī atsevišķos gadījumos uz citiem kritērijiem, piemēram, bērnu skaitu ģimenē).

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 5.pants nosaka, ka sociālo palīdzību klientam sniedz, pamatojoties uz viņa materiālo resursu – ienākumu un īpašuma novērtējumu, individuāli paredzot katra klienta līdzdarbību atbilstoši likumam „Par sociālo drošību". Likuma „Par sociālo drošību" 30.pants attiecīgi nosaka, ka personai, kura vēlas saņemt vai saņem sociālos pakalpojumus sakarā ar pelnītspējas samazināšanos vai bezdarbu, pēc sociālo pakalpojumu sniedzēja pieprasījuma jāpiedalās profesionālo iemaņu apgūšanas vai pilnveidošanas pasākumos, ja, spriežot pēc šīs personas profesionalitātes un spējām, ir paredzams, ka tie veicinās vai uzturēs šīs personas pelnītspēju vai iespēju iekārtoties darbā.

Pašvaldību saistošajos noteikumus, kuru ietvaros ģimenēm un atsevišķi dzīvojošām personām tiek piešķirti sociālie pabalsti, atsevišķos gadījumos ir paredzēti līdzdarbības pienākumi (proti, pienākumi, kurus, savstarpēji vienojoties ar sociālā darba speciālistiem, veic klients – cilvēks, kurš saņem sociālo palīdzību). Pašvaldību pārstāvji aptaujā apliecinājuši, ka „profesionālo iemaņu apgūšanas vai pilnveidošanas pasākumi" nav saistīti tikai ar NVA administratīvajiem pasākumiem un tiek organizēti bez saskaņošanas ar NVA. Līdzdarbības pienākumi lielākoties ir īstermiņa rakstura darbi, kuru veikšana nenotiek 40 stundas nedēļā.

Mājsaimniecību aptaujas rezultāti liecina, ka aptuveni 12% no cilvēkiem, kuri saņēmuši pabalstu GMI līmeņa nodrošināšanai, mājokļa pabalstu vai citus sociālās palīdzības veidus, par to saņemšanu ir veikuši arī noteiktus darbus (vairāk detalizēta informācija pieejama 5.2.pielikumā), turklāt šāda tendence pastāv visos Latvijas reģionos.

Konstatētie fakti ir rosinājuši ekspertu diskusijas. Proti, atsevišķi eksperti norādījuši, ka pašvaldību piemērotie līdzdarbības pienākumi līdzinās nereģistrētajai

nodarbinātībai, turklāt nav pieļaujama pabalsta atstrādāšana, ja vien tā nav darba praktizēšana ar stipendiju pabalsta saņemšanas laikā, vai, ja, slēdzot vienošanos par līdzdarbību, netiek konstatēts, ka personai nepieciešami sociālās rehabilitācijas pasākumi, lai atjaunotu vai saglabātu darba prasmes.

Tajā pašā laikā pašvaldību pārstāvji normatīvajos aktos definētos nosacījumus nereti interpretē citādi, uzskatot, ka sociālo pabalstu atstrādāšana ir pieļaujama ne tikai personām, kurām nepieciešams atjaunot darba prasmes.

Situācijas risinājumam jāveic izmaiņas likumā „Par sociālo drošību", skaidri definējot nostādni par sociālo pabalstu izmaksas pieļaujamo/nepieļaujamo saistību ar dalību profesionālo iemaņu apgūšanas vai pilnveidošanas pasākumos, jo pašreizējā redakcijā tā tiek dažādi interpretēta.

Ekspertu aptaujā tika pētīts viedoklis par to, ka „pabalstu izmaksa pašvaldībās (piemēram, garantētais minimālais ienākums, utt.) nav pieļaujama personām, kuras neveic sabiedrībai lietderīgus darbus". Nostādnei piekrita lielākā daļa NVA ekspertu (vidējais vērtējums 8 balles), savukārt krasi atšķirīgus viedokļus pauda citu institūciju pārstāvji. Proti, eksperti, kuri atbalstījuši nosacījuma piemērošanu, pārsvarā gadījumu norādījuši, ka būtiski, lai persona būtu sociāli aktīva un kaut vai veiktu sabiedrībai lietderīgus darbus, tomēr jābūt noteiktiem izņēmumiem – personas, kuru aprūpē ir pirmskolas vecuma bērni, personas, kuras nevar iesaistīties sabiedriski lietderīgos darbos veselības stāvokļa dēļ, un tml.

GMI pabalsta apmērs gadījumā, ja cilvēkam ir vismaz divi apgādājamie un nav citu ienākumu, var pārsniegt Pasākumā paredzēto finansējumu (pie nosacījuma, ka bez darba esošajam cilvēkam ir divi nepilngadīgi bērni). Tomēr kopumā Pasākuma ietvaros pieejamais finansējums ir augstāks nekā cita veida valsts un pašvaldību sniegtie pabalsti. Tā, piemēram:

- ģimenes valsts pabalsts ir Ls 8 par bērnu;
- bērna kopšanas pabalsts par bērna kopšanu līdz viena gada vecumam gadījumā, ja bērna vecāks, kurš to saņem, nav bijis sociāli apdrošināts, ir Ls 50 (2011.gada martā pabalstu Ls 50 apmēra saņēma 6 408 cilvēki);
- vecāku pabalsta, ko izmaksā par bērna kopšanu līdz viena gada vecumam vienam no vecākiem, kurš bijis sociāli apdrošināts, vidējais apmērs 2011.gadā bija aptuveni Ls 380 mēnesī. 1 407 aptaujātajiem jeb aptuveni 13% cilvēku, kuriem piešķirts vecāku pabalsts, 2011.gada martā tas nepārsniedza Ls 100 robežu, 2 320 cilvēkiem jeb aptuveni 21%, kuriem piešķirts vecāku pabalsts, tas bija robežās no Ls 100,01 līdz Ls 200;
- bezdarbnieka pabalsta vidējais apmērs 2011.gada martā bija Ls 102,42;
- vidējais pensijas apmērs Latvijā 2011.gadā ir Ls 183,71, 4,4% pensionāru pensija kopumā nav lielāka par Ls 100 [21] (VSAA, 04.04.2011.).

Šādi viedokli pamato mājsaimniecību aptaujas rezultāti – to ietvaros vairāk kā 90% aptaujāto mājsaimniecību pārstāvju norādījuši, ka Pasākums ir bijis nozīmīgs sociālais atbalsts ekonomiskās krīzes apstākļos (vairāk detalizēta informācija pieejama 1.1.apakšnodaļā). Arī pašvaldību pārstāvju aptaujas ietvaros norādīts, ka cilvēku skaits, kuri nevēlas piedalīties Pasākumā, ņemot vērā alternatīvus pabalstus, ir ļoti mazs. Bez tam, saskaņā ar pašvaldību pārstāvju novērtējumu, stipendijas lielums

[21] Aptuveni 195 000 pensionāru jeb 40,8 % no pensionāru kopskaita 2011.gada janvārī saņēma pensiju ar piemaksām no Ls 150 līdz Ls 180. 18,4 % no visiem pensionāriem janvārī saņēma pensiju ar piemaksām no Ls 100 līdz Ls 150, 16,3 % no visiem pensionāriem, saņēma Ls 200 līdz Ls 300 lielu pensiju ar piemaksām. Savukārt 4,4 % pensionāru saņēma pensiju ar piemaksām zem Ls 100, bet 4,2 % no visiem pensionāriem saņēma pensiju ar piemaksām virs Ls 300.

atbilst mērķim – sniegt atbalstu personām, kurām tas ir visvairāk nepieciešams (vairāk detalizēta informācija atspoguļota 5.3.pielikumā).

Vērtējumā par cilvēku motivāciju dalībai Pasākumā, ņemot vērā alternatīvus pabalstus bez darba un ienākumiem esošiem cilvēkiem pašvaldību pārstāvju vidējais, kā arī mediālais vērtējums ir 7 balles no 10 iespējamajām (10 balles jāpiešķir gadījumā, ja cilvēkam ir ļoti liela interese dalībai Pasākumā).

Balstoties uz pašvaldību mājas lapās ievietotās informācijas analīzi, uz mājsaimniecību aptaujas datu analīzi, kā arī uz pašvaldību pārstāvju aptaujas datu analīzi secināts, ka stipendija sniedz ieguldījumu Pasākumā iesaistīto mājsaimniecību budžetos (vairāk detalizēta analīze ietverta 2.2.apakšnodaļā). Stipendija par dalību Pasākumā ir mazāka nekā valstī noteiktais iztikas minimums, kā arī nabadzības riska slieksnis, kas ir būtiskākie izmantotie statistiskie rādītāji nabadzības mērīšanai, tomēr, ņemot vērā vispārējo zemo atalgojuma līmeni valstī, iespējas stipendijas paaugstināšanai jāskata tad, kad tiks būtiski paaugstināta minimālā darba alga, ka arī vidējais atalgojuma līmenis. Bez tam, ņemot vērā lielo cilvēku skaitu, kuri gaida rindā uz dalību Pasākumā, nav izslēgta nepieciešamība stipendijas apmēra samazināšanai. Vairāk detalizēta analīze pieejama 3.5.apakšnodaļā.

Stipendijas apmēra izvērtējums saistībā ar citu valsts un pašvaldību sniegto atbalstu:

- *Stipendija kopumā ir augstāka nekā citi valsts vai pašvaldību piešķirtie pabalsti.*
- *Stipendija par dalību Pasākumā ir mazāka nekā valstī noteiktais iztikas minimums, kā arī nabadzības riska slieksnis, kas ir būtiskākie izmantotie statistiskie rādītāji nabadzības mērīšanai, tomēr, ņemot vērā vispārējo zemo atalgojuma līmeni valstī, iespējas stipendijas paaugstināšanai jāskata tad, kad tiks būtiski paaugstināta minimālā darba alga, ka arī vidējais atalgojuma līmenis.*

5.3.Maksājumu savlaicīgums

Pētījuma ietvaros tika analizēts maksājumu savlaicīgums. 93,2% mājsaimniecību aptaujas dalībnieku norādījuši, ka stipendiju maksājumi vienmēr ir bijuši savlaicīgi. Vairāk detalizēta informācija iekļauta 5.3.tabulā.

5.3.tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku novērtējums par stipendijas izmaksas savlaicīgumu

	Pasākumā iesaistīto dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, stipendijas vienmēr tika izmaksātas laikā	1132	93,2
Nē, stipendijas vienmēr netika izmaksātas laikā	40	3,3
Vēl neesmu saņēmis nevienu maksājumu	43	3,5
Kopā	1215	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010.gada novembrī – 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065 no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

Maksājumu savlaicīgums, kā arī iemesli maksājumu savlaicīgai neveikšanai analizēti pašvaldību pārstāvju aptaujā. Arī pašvaldību pārstāvji norādījuši, ka stipendijas tiek pārskaitītas savlaicīgi – katra mēneša 7.datumā. Stipendijas izmaksa

kavējusies, ja Pasākumā iesaistītie norādījuši nepareizus bankas kontus, ir bijuši kavējumi saistībā ar starpbanku pārskaitījumiem, kā arī – gadījumā, ja bezdarbniekam atvērts konts pastā (šādā gadījumā naudas saņemšana iespējama 2-3 dienas pēc pārskaitījuma veikšanas). Pašvaldību pārstāvji arī norādījuši, ka „grāmatvedis un finanšu speciālists strādā līdz vēlai naktij, lai stipendijas pārskaitītu savlaicīgi un regulāri". Bez tam, lai izpildītu līguma saistības, stipendija tiek izmaksāta pirms gala atskaites saskaņošanas ar NVA, jo lielā darba apjoma dēļ atskaites saskaņošana ieilgst līdz pat nākamā mēneša beigām. Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījums personu iespējai savlaicīgi saņemt maksājumus par dalību Pasākumā pieejams 5.4.pielikumā. Atsevišķā jautājumā tika analizēta izmaksāto summu atbilstība līgumā noteiktajām. Arī šajā gadījumā 93,5% aptaujāto devuši pozitīvas atbildes. Vairāk detalizēta informācija iekļauta 5.4.tabulā.

5.4.tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku novērtējums par stipendiju maksājumu atbilstību līguma nosacījumiem

	Pasākumā iesaistīto dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, stipendiju maksājumi vienmēr bija atbilstoši	1139	93,5
Nē, stipendiju maksājumi vienmēr nav bijuši atbilstoši	18	1,5
Nezinu	61	5,0
Kopā	1218	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010.gada novembrī – 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām n_1=1128, kurās kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā)

Aptaujas rezultāti liecina, ka gandrīz 94% gadījumu stipendiju maksājumi ir bijuši atbilstoši. Stipendijas maksājumu neatbilstība var būt skaidrojama gan ar cilvēcisko faktoru (grāmatvežu kļūdām), tomēr par daudz reālāku uzskatāma situācija, kad no stipendijas ir atvilkti kredītmaksājumi vai arī tas, ka cilvēks nav pilnībā informēts par bankas konta uzturēšanas izmaksām (piemēram, komisijas maksu par skaidras naudas izņemšanu no bankomāta, maksu par bankas konta uzturēšanu un tml.). Šādu viedokli apstiprina arī pašvaldību pārstāvju aptaujas rezultāti. Mājsaimniecību aptaujas rezultātu analīze liecina, ka vairāk nekā 80% (81,8%) aptaujāto norādījuši, ka stipendiju viņi saņem bankas kontā. Vairāk detalizēta informācija iekļauta 5.5.tabulā.

5.5.tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku atbildes par stipendijas izmaksas kārtību

	Pasākumā iesaistīto dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Stipendijas saņēmu skaidrā naudā	217	18,0
Stipendijas saņēmu uz bankas konta	986	81,8
Mainījās, kur saņēmu stipendijas	3	0,2
Kopā	1206	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010.gada novembrī – 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām n_1=1128, kurās kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā)

Pašvaldību pārstāvji norādījuši, ka ne vienmēr tiek nodrošināta stipendijas pārskaitīšana uz bankas kontu, jo personai dažkārt ir bloķēts konts, uzlikts liegums vai arī nav iespējams savlaicīgi nokļūt līdz tuvākajam bankomātam, jo laukos bankomātu ir mazāk kā pilsētās, savukārt nokļūšana līdz pilsētai maksā papildu naudu. Ņemot vērā Pasākumā iesaistīto cilvēku zemo ienākumu līmeni, mazsvarīgs nav fakts, ka par naudas izņemšanu tiek noņemtas bankas komisijas maksas, jo laukos iespējas veikalā norēķināties ar norēķinu kartēm ir minimālas. Pašvaldību pārstāvju aptaujas rezultāti liecina, ka stipendija Pasākumā iesaistītajiem tiek izmaksāta skaidrā naudā arī tādēļ, lai no tās netiktu atņemti kredītmaksājumi. Arī mājsaimniecību apsekojuma ietvaros veiktā izpēte liecina, ka gandrīz 5% Pasākumā iesaistīto bankas kontā ieskaitītajai stipendijai tiek piemēroti kredītmaksājumi. Vairāk detalizēta informācija atspoguļota 5.6.tabulā.

5.6.tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku atbildes par kredītmaksājumu piemērošanu stipendijai

	Pasākumā iesaistīto dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, banka kādreiz no tām novilka kredītmaksājumus	45	4,7
Nē, banka no tām nenovilka kredītmaksājumus	909	95,3
Kopā	954	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010.gada novembrī – 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065 no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

Maksājumu savlaicīgums:

- *Kopumā, balstoties uz mājsaimniecību apsekojuma, kā arī uz pašvaldību pārstāvju aptaujas rezultātiem, uzskatāms, ka maksājumi Pasākumā iesaistītajiem tiek nodrošināti savlaicīgi, kā arī norādītajā apjomā.*
- *Stipendijas izmaksa kavējusies, ja Pasākumā iesaistītie norādījuši nepareizus bankas kontus, ir bijuši kavējumi saistībā ar starpbanku pārskaitījumiem, kā arī – gadījumā, ja bezdarbniekam atvērts konts pastā; tāpat ir bijuši gadījumi, kad no stipendijas ir atvilkti kredītmaksājumi vai arī cilvēks nav pilnībā informēts par bankas konta uzturēšanas izmaksām.*

5.4.Pasākuma ikmēneša stipendijas lieluma un Pasākuma nosacījumu izvērtēšana no bezdarbnieku pašatlases viedokļa, kāda ir stipendijas lieluma un Pasākuma nosacījumu ietekme uz mērķa – sniegt atbalstu personām, kurām tas visvairāk nepieciešams – sasniegšanu

Saskaņā ar Stratēģiju darba praktizēšanas mērķis ir „sociālās palīdzības rakstura atbalsta sniegšana bezdarbniekiem, kuri nesaņem bezdarbnieka pabalstu un ir bez iespējām pašreiz atrast darbu, vienlaikus nodrošinot personu, kas ir bezdarba situācijā, aktivizāciju, lai veicinātu to pēc iespējas ātrāku iekļaušanos darba tirgū".

Valsts kontroles (turpmāk – VK) 2010.gada 28.oktobra Revīzijas ziņojumā „Valsts un pašvaldību iestāžu darbība, nodrošinot saistību izpildi saskaņā ar LR un Pasaules Bankas līgumu „Aizdevums sociālā drošības tīkla un sociālā sektora reformu īstenošanai" un Pasaules Bankas Programmas dokumentu" konstatēts, ka laikā no 2010.gada 1.janvāra līdz 2010.gada 31.maijam NVA pasākumā ir iesaistījusi 25

bezdarbniekus, kuri Pasākuma iesaistīšanas brīdī saņēma bezdarbnieka pabalstu. NVA laikā no 2010.gada 1.javāra līdz 2010.gada 31.maijam Pasākumā ir iesaistījusi 165 bezdarbniekus, kuriem ir piešķirts bezdarbnieka pabalsts, bet tie ir atteikušies no pabalsta saņemšanas. Veicot elektroniski iesniegto datu analīzi, konstatēts, ka dienā, kad minētie 165 bezdarbnieki tika iesaistīti darba praktizēšanā, attiecīgajā filiālē rindā uz Pasākumu bija reģistrēti arī citi bezdarbnieki (VK 2010.gada 28.oktobra Revīzijas ziņojums).

Vidējais bezdarbnieka pabalsta apmērs Latvijā 2011.gada martā bija Ls 107 (LM, 04.04.2011.), līdz ar to lielai daļai bez darba esošo cilvēku dalība Pasākumā ir daudz izdevīgāka nekā bezdarbnieku pabalsta saņemšana.

Jautājums par stipendijas lieluma atbilstību Pasākuma mērķa sasniegšanai analizēts arī pašvaldību pārstāvju aptaujas ietvaros. Vairāk kā 60% aptaujāto pašvaldību pārstāvju stipendijas lieluma atbilstību ir vērtējuši ar 8-10 ballēm (no 10 maksimāli iespējamajām). Vairāk detalizēts datu atspoguļojums ietverts 5.2.attēlā.

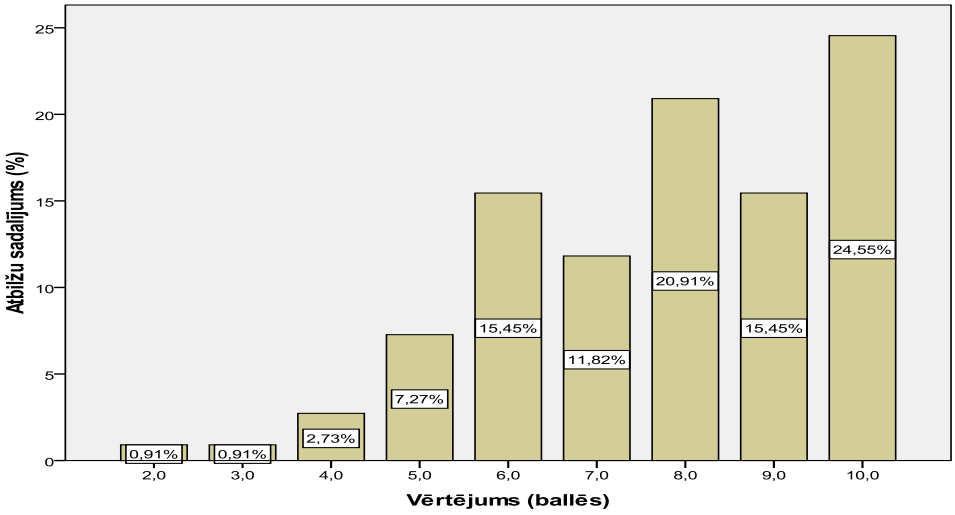

5.2.attēls. **Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījums par stipendijas lieluma ietekmi uz mērķa – sniegt atbalstu personām, kurām tas visvairāk nepieciešams – sasniegšanu**
Avots: Pašvaldības pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=110);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – atbalstu praktiski nesaņem personas, kurām tas ir visvairāk nepieciešams; 10 – atbalsts pilnībā vērsts uz personām, kurām tas ir visvairāk nepieciešams

Pašvaldību pārstāvji uzskata, ka stipendijas lielums ir atbilstošs Pasākuma mērķim – sniegt atbalstu personām, kurām tas visvairāk ir nepieciešams.

Stipendijas lieluma atbilstība Stratēģijas mērķim, kā arī valstī esošajai situācijai kopumā detalizētāk analizēta 1.nodaļā. Ņemot vērā alternatīvos pieejamos pabalstus bez darba esošajiem cilvēkiem, vidējo atalgojuma līmeni, kā arī minimālās darba algas līmeni valstī, VK Revīzijas ziņojuma rezultātus, kas apliecina bez darba esošo cilvēku interesi dalībai Pasākumā, kā arī pašvaldību pārstāvju aptaujas rezultātus uzskatāms, ka stipendijas lielums Pasākuma mērķa kontekstā – sniegt atbalstu personām, kurām tas ir visvairāk nepieciešams, jo ir lielāks par daudziem cilvēkiem pieejamo bezdarbnieka pabalstu, savukārt mazāks par minimālo darba algu valstī – nav jāpaaugstina. Bez tam – ņemot vērā lielo interesentu skaitu, kuri gaida rindā uz dalību Pasākumā, aktuāls ir jautājums par stipendijas apmēra samazināšanu, kas detalizētāk analizēts nākamajā apakšnodaļā.

Pasākuma ikmēneša stipendijas lieluma un Pasākuma nosacījumu izvērtēšana no bezdarbnieku pašatlases viedokļa, kāda ir stipendijas lieluma un Pasākuma nosacījumu ietekme uz mērķa – sniegt atbalstu personām, kurām tas visvairāk nepieciešams – sasniegšanu:

- *Vairāk kā 60% aptaujāto pašvaldību pārstāvju stipendijas lieluma atbilstību ir vērtējuši ar 8-10 ballēm (no 10 maksimāli iespējamajām). Pašvaldību pārstāvji uzskata, ka stipendijas lielums ir atbilstošs Pasākuma mērķim – sniegt atbalstu personām, kurām tas visvairāk ir nepieciešams.*
- *Stipendijas lielums Pasākuma mērķa kontekstā – sniegt atbalstu personām, kurām tas ir visvairāk nepieciešams, jo ir lielāks par daudziem cilvēkiem pieejamo bezdarbnieka pabalstu, savukārt mazāks par minimālo darba algu valstī – nav jāpaaugstina.*

5.5.Bezdarbnieku iesaistes ilguma izvērtējums no Pasākuma efektivitātes viedokļa (administrēšanas izmaksas, Pasākuma mērķa sasniegšana, bezdarbnieka sagatavošana darba tirgum u.c.)

Dalība Pasākumā ir paredzēta maksimāli sešu mēnešu periodā viena gada laikā. Bez darba esošie cilvēki Pasākumā tiek iesaistīti rindas kārtībā un pie nosacījuma, ka viņi nesaņem bezdarbnieka pabalstu. 5.4.apakšnodaļā norādītā informācija liecina, ka ne vienmēr tiek izpildīti kritēriji par Mērķa grupas iesaistīšanu Pasākumā. Līdz ar to pašvaldību pārstāvju un ekspertu aptaujās tika pētīti uzskati par bezdarbnieku iesaistes ilguma izvērtējumu no Pasākuma efektivitātes viedokļa (administrēšanas izmaksas, Pasākuma mērķa sasniegšana un bezdarbnieka sagatavošana darba tirgum). Detalizētāki dati par aptaujāto viedokli šajā jautājumā ir apkopoti un redzami 5.7.tabulā.

5.7. tabula

Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma bezdarbnieku iesaistes ilgumam (6 mēneši 1 gada periodā) izvērtējums no Pasākuma efektivitātes viedokļa un optimālais ilgums bezdarbnieku iesaistei Pasākumā mēnešos galvenie statistiskie raksturotāji

	Administrēšanas izmaksas	Iespējas Pasākuma mērķa sasniegšanai	Bezdarbnieka sagatavošana darba tirgum	Optimālais ilgums bezdarbnieku iesaistei, mēneši
Pašvaldību skaits	108	110	111	99
Aritmētiskais vidējais	6,14	6,51	4,95	7,43

Avots: Pašvaldības pārstāvju aptauja 2010.gada novembrī (n=116);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – zemas; 10 – augstas

Kopumā pašvaldību pārstāvji piesardzīgi vērtē iespējas Pasākuma mērķa sasniegšanai un bezdarbnieku sagatavošanas iespējām darba tirgum, norādot uz valstī esošo darbavietu trūkumu, kas ievērojami kavē bez darba esošo cilvēku nodarbinātības iespējas. Administrēšanas izmaksas bezdarbnieku iesaistes ilguma (seši mēneši viena gada periodā) kontekstā pašvaldību pārstāvji vērtē kā augstas. Vairāk detalizēta informācija atspoguļota 5.3.attēlā.

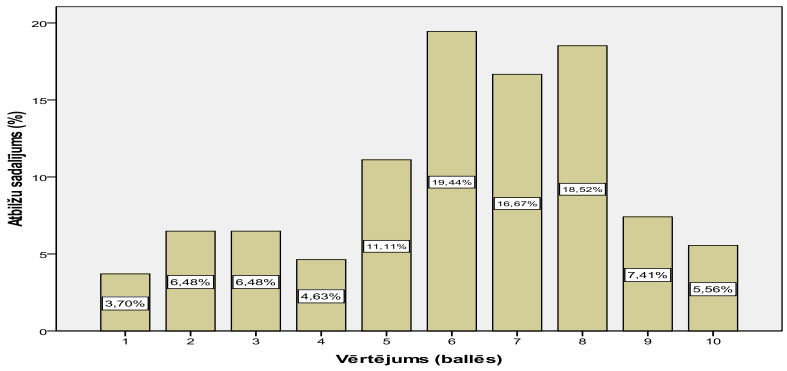

5.3.attēls. **Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījums bezdarbnieku iesaistes ilguma (6 mēneši 1 gada periodā) izvērtējumam no Pasākuma efektivitātes viedokļa - administrēšanas izmaksas**

Avots: Pašvaldības pārstāvju aptauja 2010.gada novembrī (n=106);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – zemas; 10 – augstas

Pašvaldību pārstāvji, vērtējot bezdarbnieku iesaisties ilguma (seši mēneši viena gada laikā) izvērtējumu no administrēšanas izmaksu pozīcijas, norādījuši uz centralizētas uzskaites sistēmas trūkumu, kas automātiski norādītu uz tiem Pasākumā iesaistītajiem, kuriem beigusies dalība Pasākumā. Centralizēta vadlīniju izstrāde par Pasākumā iesaistīto cilvēku uzskaiti, nodrošinātu laika ietaupījumu daudziem pašvaldībā strādājošajiem. Nedaudz augstāk (vidējais vērtējums – 6,51 balles) pašvaldību pārstāvji ir vērtējuši sešu mēnešu periodu, kas noteikts, lai sasniegtu Pasākuma mērķi. Pašvaldību pārstāvji, kuri atbalsta noteikto sešu mēnešu periodu norāda, ka pirmajos divos mēnešos daļa personu tikai iejūtas darba vidē un beidzot saprot, ka viņš / viņa veic derīgu darbu nevis Pasākuma ietvaros „spēlējas"; mainās personas attieksme pret veicamo darbu un pieaug atbildības sajūta. Persona pamazām iekļaujas kolektīvā, sajūtas piederīga sabiedrībai. Mazsvarīgs nav arī viedoklis, ka ļoti daudzi vēlētos iesaistīties ilgāk, bet tā kā rinda ir gara un pašvaldība nevar nodrošināt tik daudziem darbu, tad no pašvaldību skatījuma seši mēneši ir pietiekoši, bet ne no cilvēku skatījuma. Pašvaldību pārstāvju aptaujā tika lūgts vērtējums par optimālāko mēnešu skaitu viena cilvēka iesaistīšanai Pasākumā. Visbiežāk norādītais mēnešu skaits bija seši, ļoti mazs bija to pašvaldību pārstāvju skaits, kuri uzskatīja, ka Pasākuma izpildes ilgums būtu jāsaīsina. Vairāk detalizēts informācijas atspoguļojums ietverts 5.4.attēlā.

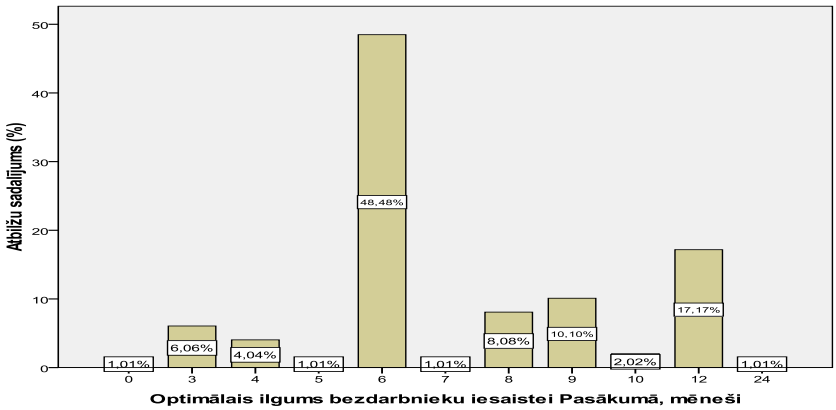

5.4.attēls. **Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījums bezdarbnieku iesaistes ilguma (6 mēneši 1 gada periodā) izvērtējuma no Pasākuma efektivitātes viedokļa - optimālais ilgums bezdarbnieku iesaistei, mēneši**

Avots: Pašvaldības pārstāvju aptauja 2010.gada novembrī (n=99);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – zemas; 10 – augstas

No 5.4.attēla datiem secināms, ka vairums pašvaldību pārstāvju ir devuši ļoti skaidru vērtējumu jautājumā par optimālo bezdarbnieku iesaistes ilgumu mēnešos no Pasākuma efektivitātes viedokļa. Proti, gandrīz puse no aptaujātajiem (48,48%) ir atzīmējuši tieši sešus mēnešus kā optimālo iesaistes periodu Pasākumā. Jāsecina, ka lielākā daļa aptaujāto pašreizējo noteikto Pasākuma laiku uzskata par pašu optimālāko un ka izmaiņas nav nepieciešamas. Otrs izteiktākais viedoklis ir par Pasākuma perioda pagarināšanu uz 12 mēnešiem – šādu atbildi snieguši 17,17% aptaujāto. Kā redzams no attēla, pārējo atbildējušo viedokļi krasi atšķīrās, gan atzīmējot vēlamo dalības periodu mazāku, gan lielāku nekā seši mēneši.

Ņemot vērā Pasākumam atvēlēto finansējumu, kā arī cilvēku skaitu, kuri gaida rindā uz Pasākumu, sešu mēnešu periods uzskatāms par maksimāli optimālo periodu Pasākuma mērķa sasniegšanai.

Nedaudz atšķirīgs ir pašvaldību pārstāvju vērtējums par bezdarbnieku iesaistes ilguma (seši mēneši viena gada laikā) izvērtējumu no Pasākuma efektivitātes viedokļa – bezdarbnieku sagatavošanas darba tirgum. Lielākā daļa pašvaldību pārstāvju uzskata, ka Pasākums nenodrošina pienācīgu bez darba esošo cilvēku sagatavošanu darba tirgum. Vairāk detalizēts datu atspoguļojums ietverts 5.5.attēlā.

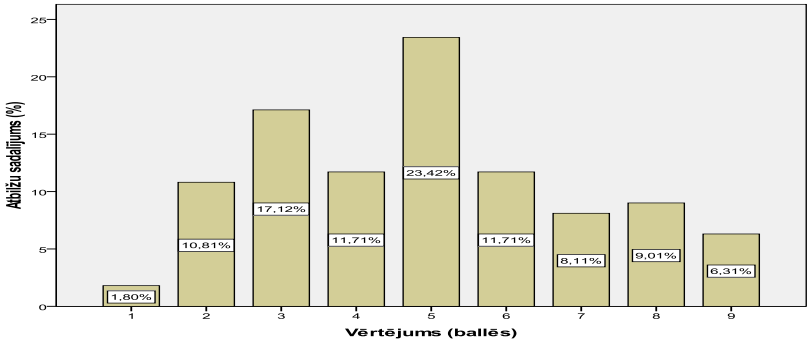

5.5.attēls. **Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījums bezdarbnieku iesaistes ilguma (6 mēneši viena gada periodā) izvērtējumam no Pasākuma efektivitātes viedokļa - bezdarbnieka sagatavošana darba tirgum**

Avots: Pašvaldības pārstāvju aptauja 2010.gada novembrī (n=111);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – zemas; 10 – augstas

Pašvaldību pārstāvju viedoklis tiek pamatots ar šādiem būtiskiem argumentiem:

- ilgstošie bezdarbnieki nav pieraduši strādāt, tiem nav noturības;
- cilvēku var sagatavot strādāt, bet nav darbavietu un daudziem tieši stipendija ir vienīgais iztikas līdzeklis.

Ņemot vērā atsevišķu pašvaldību pārstāvju izteikto viedokli, ka būtu jāpagarina cilvēku dalības laiks Pasākumā, jautājums par optimālāko periodu dalībai Pasākumā tika vērtēts arī ekspertu aptaujā. Arī lielākā daļa ekspertu norādījuši, ka vienam cilvēkam dalību Pasākumā vēlams noteikt sešu mēnešu garumā (par to liecina moda un mediāna). Vairāk detalizēta informācija iekļauta 5.8.tabulā.

5.8.tabula

Ekspertu viedoklis par optimālo mēnešu skaitu dalībai Pasākumā, galvenie statistiskie raksturotāji

	NVA	Citas institūcijas
Izlases apjoms	14	5
Aritmētiskais vidējais	6,57	9
Aritmētiskā vidējā standartkļūda	0,701	1,342
Mediāna	6	9
Moda	6	6;12
Vidējā kvadrātiskā novirze	2,623	3
Variācijas apjoms	9	6
Minimums	3	6
Maksimums	12	12

Avots: Ekspertu darba tirgus jomā par Pasākuma organizēšanas un novērtēšanas jautājumiem aptauja 2010.gada novembrī (n=19)

NVA pārstāvji visbiežāk ir norādījuši, ka optimālais mēnešu skaits dalībai Pasākumā ir seši mēneši, citu institūciju pārstāvji biežāk ir atzīmējuši arī garāku iespējamo laika periodu dalībai Pasākumā. Viedokļi tiek pamatoti ar šādiem argumentiem:

- dalību Pasākumā būtu nepieciešams pagarināt līdz 12 mēnešiem, ja personai piešķirts trūcīgās personas statuss;
- saskaņā ar sociālajām teorijām, gada laikā cilvēks darbam nepieciešamās prasmes zaudē ļoti lielā mērā, pusgada laikā – vidējā mērā. Cilvēkiem ir svarīga iespēja būt „apritē", līdz ar to pārskatāma būtu iespēja strādāt nepilnu darba laiku, saņemot LVL 50 stipendiju, taču pagarinot dalību Pasākumā līdz 12 mēnešiem.

Pašvaldību pārstāvju viedokļu kontekstā jāņem vērā arī šādi argumenti:

- nosacījumu piemērošana, ka dalība Pasākumā 12 mēnešu garumā tiek nodrošināta trūcīgām personām, radītu nelabvēlīgus nosacījumus cilvēkiem, kuru ienākumi tikai nedaudz pārsniedz trūcīgas personas ienākumus;
- pašreizējie nosacījumi paredz, ka dalība Pasākumā ir pieļaujama sešu mēnešu periodā viena gada laikā. Pagarinot dalību Pasākumā līdz 12 mēnešiem viena gada laikā, tiktu nodrošināts, ka dalība Pasākumā ir bezgalīga (līdz noteiktā Pasākuma beigām). Tādējādi netiktu nodrošinātas iespējas Pasākumā piedalīties visiem bez darba esošajiem cilvēkiem, kuri gaida rindā.

Ņemot vērā augstākminēto un pamatojoties uz zinātnisko publikāciju (vairāk detalizēta informācija iekļauta 2.5.apakšnodaļā), uz mājsaimniecību aptaujas, uz pašvaldību pārstāvju un ekspertu aptauju rezultātiem, uzskatāms, ka pašreizējais bezdarbnieku iesaistes ilgums no Pasākuma efektivitātes viedokļa ir maksimālais pieļaujamais – tā pagarināšana mazinātu bez darba esošo cilvēku interesi iekļauties pastāvīgā darbā, savukārt laika saīsināšana neradītu pilnīgu darba iemaņu atgūšanu ilgstošajiem bezdarbniekiem.

Bezdarbnieku iesaistes ilguma izvērtējums no Pasākuma efektivitātes viedokļa (administrēšanas izmaksas, Pasākuma mērķa sasniegšana, bezdarbnieka sagatavošana darba tirgum u.c.):

- *Iesaistes ilgums no Pasākuma efektivitātes viedokļa ir maksimālais pieļaujamais – tā pagarināšana mazinātu bez darba esošo cilvēku interesi iekļauties pastāvīgā darbā, savukārt laika saīsināšana neradītu pilnīgu darba iemaņu atgūšanu ilgstošajiem bezdarbniekiem.*
- *Ņemot vērā valstī esošo darbavietu trūkumu, kas ievērojami kavē bez darba esošo cilvēku nodarbinātības iespējas, kopumā pašvaldību pārstāvji piesardzīgi vērtē iespējas Pasākuma mērķa sasniegšanai un bezdarbnieku sagatavošanas iespējām darba tirgum.*

5.6.Darba drošības un veselības aizsardzības noteikumu ievērošana

Pētījuma ietvaros analizēti arī darba drošības un veselības aizsardzības jautājumi. VDI 2009.gadā ir reģistrējusi piecus nelaimes gadījumus Pasākumā iesaistītajiem (Pasākuma īstenošana tika uzsākta 2009.gada septembrī), savukārt 2010.gadā – 28 nelaimes gadījumus. 2010.gadā divi nelaimes gadījumi beigušies letāli, savukārt trijos gadījumos atzīts, ka cietušie bijuši spēcīgā alkohola reibumā. Vairāk detalizēta informācija pieejama 5.5.pielikumā.

Darba vadītāju pienākums ir kontrolēt, vai Pasākumā iesaistītie darba vietā neatrodas alkohola reibumā. Turklāt par atrašanos darbavietā alkohola reibumā, tiek lauzts līgums ar Pasākumā iesaistītajiem. Tomēr kopumā Pasākumā reģistrēto nelaimes gadījumu skaits ir mazs. Vairāk detalizēta informācija pieejama 5.9.tabulā.

5.9.tabula

Pasākumā iesaistīto cilvēku skaits, nodarbināto cilvēku skaits Latvijā un reģistrētie nelaimes gadījumi 2009. – 2010.gadā

	Pasākumā iesaistīto cilvēku skaits 2009.gadā	Pasākumā iesaistīto cilvēku skaits 2010.gadā	Nodarbināto cilvēku skaits 2009.gadā	Nodarbināto cilvēku skaits 2010.gadā
Kopā cilvēki	15 961	32 006	986 700	940 900
Kopā negadījumu skaits	5	28	1 202	1 187

Avots: Pašvaldību pārstāvju aptaujas (n=116) un VDI dati, 08.02.2011.

VDI apkopotie dati par nelaimes gadījumu skaitu darbavietās Latvijā 2009.gadā kopumā liecina, ka 995 reģistrēto gadījumu nebija smagi, 175 smagi, 32 letāli; 2010.gadā bijis ļoti līdzīgs reģistrēto nelaimes gadījumu skaits darba vietās – 1000 gadījumi, kas nebija smagi, 164 smagi, 23 letāli (VDI, 08.02.2011).

Pašvaldību pārstāvju viedokļu atspoguļojums par drošības noteikumu ievērošanu Pasākumā laikā ietverts 5.6.pielikumā. Proti, tikai 5,5% no pašvaldību pārstāvjiem darba drošības noteikumu ievērošanu novērtē kā zemu vai vidēju (vērtējums: 4-6 balles no 10), savukārt pārliecinošs aptaujāto vairākums (94,5%) pauduši viedokli par diezgan augstu un augstu darba drošību (vērtējums: 7-10 balles no 10). Gandrīz vienāds atbildējušo skaits (attiecīgi 34% un 32%) dotajā jautājumā deva vērtējumu 8 un 9 balles.

Vairums pašvaldību darbinieku apgalvo, ka Pasākuma dalībnieki tiek regulāri instruēti par darba drošību un noteikumus ievēro; darba drošības noteikumi tiek stingri ievēroti un to ievērošanai seko darba praktizēšanās vadītājs; katrs Pasākumā iesaistītais saņem darba drošības instruktāžu; darba drošība ir ļoti pārdomāta un notiek atbilstoša kontrole.

Tāpat tiek pārdomāti nodarbinātības veidi no darba drošības viedokļa: uzdotie darbi ir salīdzinoši vienkārši un neprasa augstu darba drošības prasību ievērošanu; netiek izvēlēti darbi, kuri varētu būt riskanti. Paralēli stipendiāti tiek instruēti un paaugstinātas bīstamības rīki tiek izsniegti tikai tiem, kam ir attiecīgie sertifikāti vai dokumenti par speciālo kursu beigšanu. Retāk izskan pretēji aptaujāto viedokļi, kas liecina, ka praktikants daļēji ignorē darba drošības instrukcijas; darbinieki ne vienmēr lieto izsniegtos individuālos darba aizsardzības līdzekļus; ne katram cilvēkam klāt var pielikt uzraugu, kā arī viss atkarīgs no bezdarbnieka attieksmes pret konkrēto darbu; pašvaldības nodrošina darba drošību un veic regulāras instrukcijas, savukārt bezdarbnieka attieksme pret darba drošības jautājumiem ir zema un darba drošības noteikumu ievērošanu bezdarbnieks neuztver nopietni; daudzu Pasākumā iesaistīto darbība ir nevērīga attiecībā uz darba drošības noteikumiem.

Lai gūtu detalizētāku ieskatu par darba drošības un veselības aizsardzības ievērošanu, šis jautājums tika analizēts arī mājsaimniecību apsekojumā. Darba drošības ievērošana Pasākuma laikā ir īpaši būtiska, ņemot vērā, ka Pasākumā iesaistītie darba pienākumus lielākoties veica ārā. Vairāk detalizēta informācija pieejama 5.10.tabulā.

5.10.tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku atbildes par darba izpildes vietu

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Darbs ko veicu bija tikai iekštelpās	182	14,9
Darbs ko veicu bija lielākoties iekštelpās	87	7,1
Darbs ko veicu bija tikai ārā	622	51,0
Darbs ko veicu bija lielākoties ārā	150	12,3
Darbs ko veicu bija vienādi iekštelpās un ārā	178	14,6
Kopā	1219	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010.gada novembrī – 2011gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065 no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā. n_1=1128)

Darba drošības noteikumu izpēte nepieciešama arī ievērojot noteikto, ka Pasākumā iesaistītie veic fiziska rakstura darbus pašvaldībās. Jautājumā par fiziska spēka izmantošanu darbā, 43% aptaujāto ir norādījuši, ka veicamais darbs prasīja daudz fiziska spēka un bija nepatīkams vai arī bija ļoti nepatīkams. Vairāk detalizēta informācija pieejama 5.11.tabulā.

5.11.tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku novērtējums par fiziskā spēka piemērošanu darba veikšanai

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Prasīja daudz fiziskā spēka/bija ļoti nepatīkams	251	20,8
Prasīja fizisko spēku/bija nepatīkams	268	22,2
Prasīja mazliet fizisko spēku/bija mazliet nepatīkams	283	23,4
Neprasīja fizisko spēku/nebija nepatīkams	288	23,8
Mainījās no fiziski smagākiem uz viegliem (no nepatīkamākiem uz patīkamākiem) atkarībā no darba uzdevuma	118	9,8
Kopā	1208	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010.gada novembrī – 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065 no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā. n_1 = 1128)

Pasākumā iesaistītie kopumā pozitīvi vērtē darba aizsardzības noteikumu ievērošanu Pasākuma īstenošanas gaitā. Ņemot vērā augstākminēto un balstoties uz VDI datiem, uz mājsaimniecību aptaujas un uz pašvaldību pārstāvju aptaujas rezultātiem, darba drošības aizsardzības noteikumu ievērošana Pasākumā vērtējama kā laba, jo negadījumu skaits, rēķinot uz 1000 cilvēkiem, Pasākuma dalībniekiem ir mazāks nekā caurmērā negadījumu skaits nodarbinātajiem. Vairāk detalizēts viedokļu atspoguļojums ietverts 5.12.tabulā.

5.12.tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku novērtējums par darba aizsardzības noteikumu ievērošanu Pasākuma ietvaros

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Darba aizsardzības normas tika pilnībā ievērotas	987	88,3
Dažas darba aizsardzības normas netika ievērotas	75	6,7
Dažas ievērojamas darba aizsardzības normas tika pārkāptas	20	1,8
Darbs bija bīstams/nedrošs	9	0,8
Nezinu/ nav viedokļa	27	2,4
Kopā	1118	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010.gada novembrī – 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065 no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā. n_1=1128)

Darba drošības kontekstā mazsvarīgs nav arī Pasākuma dalībnieku atzinums, ka darbu Pasākuma ietvaros viņi veikuši ilgāk nekā astoņas stundas dienā. Lai arī kopumā aptaujāto īpatsvars, kuri strādājuši vairāk kā astoņas stundas dienā, ir salīdzinoši neliels, taču izvērtēšanas vērta ir informācija, ka vairāki Pasākuma dalībnieki ir snieguši informāciju, ka strādājuši 12 un pat 14 stundas dienā. Detalizētu situācijas novērtējumu liedz izdarīt aptaujas anonīmais raksturs. Dati liecina – 77% jeb 892 aptaujāto atzinuši, ka Pasākumā dienas laikā viņi iesaistījušies astoņas stundas; otrs lielākais iesaistes līmenis Pasākumā bija septiņas stundas, ko norādījuši 10,2% jeb 118 aptaujāto; savukārt vismazāk aptaujāto – 0,1% jeb viens aptaujātais atzinis, ka Pasākumā attiecīgi iesaistās 2, 5.5, 11 vai 14 stundas dienā.

Par darba uzsākšanu Pasākumā: vislielākais īpatsvars – 49,99% jeb 606 aptaujātās personas norādījušas, ka dalība Pasākumā tiek uzsākta laikā no pulksten 8.00 līdz pulksten 8.30. Vismazākā daļa – 2,6% jeb 31 dalībnieks atzinis, ka darbs tiek uzsākts vēlāk par pulksten 9.00, bet 0,33% jeb četri aptaujātie nevarēja pateikt – cikos viņi katru dienu uzsāk dalību Pasākumā.

Par darba beigšanu Pasākumā: visvairāk aptaujāto – 60,7% jeb 738 cilvēki norādījuši, ka parasti dalību pasākumā beidz pirms pulksten 17.00, bet vismazāk – 1,9% jeb 23 cilvēki norādījuši, ka parasti dalība Pasākumā beidzas laika posmā no pulksten 17.31 līdz pulksten 18.00.

Kopumā mājsaimniecību aptaujas, kā arī pašvaldību pārstāvju aptaujas dati liecina, ka Pasākumā tika ievēroti darba aizsardzības noteikumi, būtiskas problēmas šajā jomā nav saskatāmas.

Tāpat Pasākums paredz veselības aizsardzības noteikumu ievērošanu. Pasākumā iesaistītajiem tiek paredzēts finansējums veselības pārbaudei LVL 20 apmērā vienam bezdarbniekam. Saskaņā ar MK 2009.gada 10.marta noteikumu Nr.219 „Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude" 3.punktu, veselības pārbaudi veic personām, kuras ir nodarbinātas vai kuras paredzēts nodarbināt darbā, kur viņu veselības stāvokli ietekmē veselībai kaitīgi darba vides faktori un kuras ir

nodarbinātas vai kuras paredzēts nodarbināt darbā īpašos apstākļos – bīstamos darbos, kur pastāv augsts nelaimes gadījumu risks pašam nodarbinātajam vai apkārtējiem.

Savukārt pašvaldību pārstāvju kompetencē ir izvērtēt Pasākuma ietvaros uzticēto darbu atbilstību augstākminētajiem MK noteikumiem. Līguma par apmācību darba iemaņu iegūšanai un uzturēšanai, kas noslēgts starp pašvaldību un Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku, 3.7.punkts paredz, ka nepieciešamības gadījumā pašvaldība bezdarbniekam nodrošina obligāto veselības pārbaužu veikšanu. Mājsaimniecību aptaujas rezultāti rāda, ka liela daļa Pasākumā iesaistīto nav zinājuši par piedāvātās veselības pārbaudes iespēju. Visvairāk par veselības pārbaudes iespējām nezināja Kurzemē – 79,2% jeb 255 aptaujāto personu, attiecīgi zināja – 20,8% jeb 67 aptaujāto. Savukārt vislabāk informēti par veselības pārbaudes iespējām bija Latgalē – 46,2% jeb 61 aptaujātais. Vairāk detalizēta informācija pieejama 5.13.tabulā.

5.13.tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku vērtējums par veselības pārbaudes iespējām Pasākumā

Reģions	Pasākuma dalībnieku skaits*	Zināja par veselības pārbaudes iespējām		Nezināja par veselības pārbaudes iespējām	
		Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Kurzeme	322	67	20,8	255	79,2
Latgale	132	61	46,2	71	53,8
Rīga	229	78	34,1	151	65,9
Vidzeme	299	87	29,1	212	70,9
Zemgale	237	95	40,1	142	59,9

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010.gada novembrī – 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām Pasākuma dalībnieku skaits, n_1=1221)
** uz jautājumu atbildi sniegušo Pasākuma dalībnieku skaits*

Saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas rezultātiem Pasākumā piedāvātās veselības pārbaudes ir izmantojuši 46% aptaujāto Pasākuma dalībnieku. Vairāk detalizēts datu atspoguļojums ietverts 5.14.tabulā.

5.14.tabula

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku atbildes par veselības pārbaudes izmantošanu Pasākumā

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, izmantoju veselības pārbaudi, kas tika piedāvāta Pasākumā	174	46,0
Nē, neizmantoju veselības pārbaudi, kas tika piedāvāta Pasākumā	204	54,0
Kopā	378	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010.gada novembrī – 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n=3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

Pašvaldību pārstāvji aptaujā nereti norādījuši, ka Pasākumā iesaistītā persona nemaz nevēlas izmantot veselības pārbaudi dēļ transporta izdevumiem, kas jānodrošina, lai nokļūtu pie ārsta (gadījumā, ja dzīves vieta ir tālu no ārsta sniegtā pakalpojuma), nevēlas nodrošināt veselības pārbaudi, jo kompensācija LVL 20 apmērā nav pietiekoša un noteikta daļa par pārbaudi jāsedz arī Pasākumā iesaistītajam un tml.. Proti, lielākā daļa pašvaldību pārstāvju – 35,78% veselības aizsardzības

noteikumus ievērošanu Pasākumā laikā novērtējuši ar 8 ballēm (no 10, kur 1 = zems, 10 = augsts); savukārt zemu novērtējuši 0,92%, attiecīgi – 2 un 5 balles (no 10). Vairāk detalizēta informācija pieejama 5.7.pielikumā.

Saskaņā ar ekspertu interviju rezultātiem bez darba esošo cilvēku veselības pārbaudēs daļai cilvēku tika atklātas būtiskas un ilgstošas veselības problēmas. Ņemot vērā faktu, ka liela daļa bez darba esošo cilvēku ilgstoši nav apmeklējuši ārstu (tai skaitā nezinot vai neuzticoties Stratēģijas ietvaros piedāvātajām iespējām), vēlama būtu atteikšanās no nosacījuma, ka Pasākuma ietvaros tiek apmaksātas obligātās veselības pārbaudes MK 2009.gada 10.marta noteikumos Nr.219 „Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude" noteiktajos gadījumos, paredzot veselības pārbaužu nodrošināšanu visiem Pasākumā iesaistītajiem (paredzot iespējas atteikties no veselības pārbaudēm personām, kuras tās nevēlās veikt), kuri Pasākumā piedalās pirmo reizi, kā arī tiem Pasākumā iesaistītajiem, kuri Pasākumā piedalās atkārtoti un kurus paredzēts nodarbināt vietās, kas atbilst augstākminētajiem MK noteikumiem.

Gan mājsaimniecību aptaujas dati, gan NVA dati par izlietotajiem līdzekļiem veselības pārbaužu nodrošināšanai ir norādījuši uz salīdzinoši mazu cilvēku īpatsvaru, kuri ir piedalījušies veselības pārbaudēs. Turklāt mājsaimniecību aptaujas dati liecina, ka liela daļa Pasākumā iesaistīto nav zinājuši par veselības pārbaudes iespējām. Iespēju nenodrošināt veselības pārbaudes Pasākumā iesaistītajiem pieļauj līguma nosacījumi starp pašvaldību un Pasākumā iesaistīto personu. Tomēr tie būtu jāmaina, paredzot obligātu veselības pārbaužu nodrošināšanu Pasākumā iesaistītajiem. 65% Pasākumā iesaistīto ir vecumā virs 40 gadiem, tādējādi ar paaugstinātu veselības problēmu risks. Turklāt, ņemot vērā, ka bezdarbs veicina depresīva noskaņojuma saasināšanos, mazsvarīga nav veselības problēmu agrīna diagnosticēšana.

Pētījuma gaitā ir izstrādāti vairāki priekšlikumi Pasākuma īstenošanas mehānisma uzlabošanai, kas detalizētāk aprakstīti nākamajā apakšnodaļā.

Darba drošības un veselības aizsardzības noteikumu ievērošana:

- *Pasākumā tiek ievēroti darba drošības un veselības aizsardzības noteikumi, būtiskas problēmas šajā jomā nav saskatāmas.*
- *Par dalības ilgumu Pasākumā: 77% jeb 892 aptaujāto atzinuši, ka Pasākumā dienas laikā viņi iesaistījušies astoņas stundas; otrs lielākais iesaistes līmenis Pasākumā bija septiņas stundas, ko norādījuši 10,2% jeb 118 aptaujāto; savukārt vismazāk aptaujāto – 0,1% jeb viens aptaujātais atzinis, ka Pasākumā attiecīgi iesaistās 2, 5.5, 11 vai 14 stundas dienā.*
- *Bez darba esošo cilvēku veselības pārbaudēs daļai cilvēku tika atklātas būtiskas un ilgstošas veselības problēmas. Taču liela daļa Pasākumā iesaistīto nav zinājuši par piedāvātās veselības pārbaudes iespēju, vai arī Pasākumā iesaistītās personas nemaz nevēlas izmantot veselības pārbaudi.*

5.7.Priekšlikumi Pasākuma īstenošanas mehānisma uzlabošanai (gan no Pasākuma mērķa sasniegšanas, gan no Pasākuma administrēšanas viedokļa)

Pasākuma mērķis ir bezdarbnieku fiziska darba iemaņu iegūšana un uzturēšana, ja dalība noteiktajā darba praktizēšanā rada sociālo labumu sabiedrībai. Pasākuma īstenošana tika uzsākta 2009.gada septembrī, turklāt šāda veida Pasākums pēc būtības Latvijā tika īstenots pirmo reizi.

Publiskajā telpā nereti izskanējuši viedokļi par Pasākumā iesaistīto nevēlēšanos veikt darba pienākumus vai par Pasākuma dalībnieku biežu dīkstāvi,

nelietderīgiem darba pienākumiem un tml. Šādus viedokļus nav apstiprinājuši ne mājsaimniecību aptaujas, ne pašvaldību pārstāvju aptaujas, ne ekspertu aptaujas rezultāti.

Vairāk kā 90% mājsaimniecību aptaujas dalībnieku norādījuši, ka darba vadītājs ir bijis labs vai pat ļoti labs. Viedokļu pamatojam iespējami divi kardināli pretēji aspekti: 1) darba vadītājs ir spējis operatīvi reaģēt uz Pasākuma laikā radušām problēmām, kā arī motivējis cilvēkus darbam vai arī – 2) darba vadītājs nav īpaši vērsis uzmanību Pasākuma dalībnieku pārraudzībai, pieļaujot dīkstāvi.

Saskaņā ar pašvaldību pārstāvju aptaujas rezultātiem darba vadītāji ir ieinteresēti savu pienākumu veikšanā, līdz ar to uzskatāms, ka pārsvarā gadījumu darba vadītāji ir pratuši teicami organizēt Pasākumā iesaistīto cilvēku darbu. Mazāk kā 2% aptaujāto atzinuši, ka darba vadītājs bijis slikts vai ļoti slikts. Arī šādu viedokļus iespējams pamatot ar vairākiem apgalvojumiem, piemēram, darba vadītājs ir bijis ļoti stingrs, nepieļaujot dīkstāvi, vai arī darba vadītājs ir pieļāvis dīkstāvi un nav pārraudzījis Pasākumā iesaistītos, līdz ar to personas uzskata, ka darba vadītājam nepienākas samaksa par padarīto darbu; iespējama arī versija, ka negatīvs vērtējums nav bijis saistīts ar darba vadītāja darbu, bet gan vairāk ar Pasākumā iesaistītā cilvēka neapmierinātību par situāciju (īpaši ekonomisko) kopumā.

93% aptaujāto norādījuši, ka Pasākuma ietvaros veiktie uzdevumi bija sabiedrībai ļoti noderīgi vai noderīgi. Mazāk kā 2% aptaujāto atzinuši, ka darba uzdevumi bijuši sabiedrībai nenoderīgi.

Tajā pašā laikā pastāv iespējas Pasākuma īstenošanas mehāniska uzlabošanai, kas detalizētāk analizēta apakšnodaļas ietvaros.

Priekšlikumi Pasākuma īstenošanas mehānisma uzlabošanai (gan no Pasākuma mērķa sasniegšanas, gan no Pasākuma administrēšanas viedokļa) balstīti uz pašvaldību pārstāvju aptaujas, uz ekspertu aptaujas, uz mājsaimniecību aptaujas rezultātiem, gan arī uz pētnieku iegūto pieredzi pētījuma veikšanas laikā un vērtējumu par kopējo Pasākuma norisi. Proti, no pasākuma mērķa sasniegšanas viedokļa pausti priekšlikumi par Pasākuma dalībnieku atlases, iesaistīšanas, dalības uzlabošanas nepieciešamību; par Pasākumā iesaistīšanās perioda optimizāciju; par Pasākuma dalībnieku darba laika maiņu; par Pasākuma dalībnieku atalgojuma sistēmas pilnveidi; par Pasākuma dalībnieku nodarbinātības procesa pilnveidi; par Pasākuma dalībnieku iepriekšējas apmācības nodrošināšanu; par Pasākumā iesaistīto skaita palielināšanu.

Savukārt no Pasākuma administrēšanas viedokļa pašvaldību pārstāvji un eksperti snieguši priekšlikumus par nepieciešamību uzlabot komunikāciju ar bezdarbniekiem; par nepieciešamību uzlabot komunikāciju starp NVA un pašvaldībām; par Pasākuma darba vadītāju u.c. darbinieku darba procesa uzlabošanu; par Pasākuma administrācijas darbinieku atalgojuma sistēmas un citu administrācijas izdevumu apmaksas sistēmas uzlabošanu; par Pasākuma atskaišu un dokumentēšanas sistēmas uzlabošanu; par nepieciešamību atrisināt Pasākumam nepieciešamā inventāra iepirkuma nepilnības.

Daļa no pašvaldību pārstāvju un ekspertu paustajiem priekšlikumiem ir analizēta pētījuma ietvaros, noraidot to ieviešanas iespējas. Tajā pašā laikā ir identificēti vairāki priekšlikumi, kuru ieviešana veicinātu Pasākuma mērķa sasniegšanu, kā arī atvieglotu Pasākuma administrēšanu.

Pašvaldību pārstāvju un ekspertu viedokļu apkopojums par priekšlikumiem Pasākuma īstenošanas mehānisma uzlabošanai pieejams 5.11.pielikumā. Tiek izvirzīti šādi priekšlikumi <u>Pasākuma mērķa sasniegšanai:</u>

1. Būtiska problēma ir atsevišķu Pasākumā iesaistīto personu zemā motivācija veikt darba pienākumus. Pašvaldību pārstāvju aptaujas dati liecina, ka praktiski visās pašvaldībās ir lauzti līgumi dēļ cilvēka atrašanās darbavietā alkohola reibumā vai arī dēļ neattaisnotiem darba kavējumiem. Līguma (3.12.punkts) starp pašvaldību un Pasākumā iesaistīto paredz gadījumus, kad pašvaldība drīkst lauzt līgumu ar Pasākumā iesaistīto. Tajā pašā laikā vairāki pašvaldību pārstāvji norādījuši uz faktu, ka Pasākumā iesaistītie, ar kuriem lauzts līgums par dalību Pasākumā, ieņem rindu uz atkārtotu dalību Pasākumā, tādējādi drīzumā iegūstot atkārtotas iespējas dalībai Pasākumā. Ņemot vērā, ka dalība Pasākumā ir paredzēta sešu mēnešu periodā, pašvaldībās ir bijušas situācijas, kad cilvēks, ar kuru pēc trīs mēnešu dalības Pasākumā ir lauzts līgums, pēc dažiem mēnešiem rindas kārtībā saņem atkārtotu iespēju dalībai Pasākumā un kopsummā Pasākumā ir nostrādājis sešus mēnešus – maksimāli atvēlēto laiku viena gada periodā. Tādējādi <u>cilvēkiem, ar kuriem lauzts līgums par dalību Pasākumā, ņemot vērā pārkāpumus (Līguma par apmācību darba iemaņu iegūšanai un uzturēšanai, kas noslēgts starp pašvaldību un bezdarbnieku punkti 3.12.2. un 3.12.5.), gadījumā, ja līgums par dalību Pasākumā, ņemot vērā pārkāpumus, lauzts vairāk kā vienu reizi, liegt iespēju dalībai Pasākumā (ņemot vērā lielo interesentu skaitu dalībai Pasākumā).</u> Nosacījumi par samazinātu finansējumu dalībai Pasākumā, kā arī par līguma laušanu jāiestrādā līgumā, kas noslēgts ar bezdarbnieku. Nosacījums aizlieguma piemērošanai dalībai Pasākumā cilvēkiem, ar kuriem līgums par dalību Pasākumā lauzts vairāk nekā divas reizes ir atbalstīts arī ekspertu aptaujā. Vairāk detalizēta informācija par aptaujas rezultātiem pieejama 5.10.pielikumā.
2. <u>Pienākumu dažādošana Pasākuma ietvaros.</u> Lai gan Pasākuma mērķis ir bezdarbnieku fiziska darba iemaņu iegūšana un uzturēšana, ja dalība noteiktajā darba praktizēšanā rada sociālo labumu sabiedrībai, turklāt Pasākums ir vērsts uz tādu nosacījumu piemērošanu, lai mudinātu cilvēkus iespējami ātrāk atrast pastāvīgu darbu, nevis piedalīties tikai šajā Pasākumā, pašreizējā situācija darba tirgū ne vienmēr ļauj iedzīvotājiem kļūt nodarbinātiem. Pašvaldību pārstāvju aptaujā nereti norādīts uz atsevišķu bezdarbnieku psiholoģisku diskomfortu piedalīties Pasākumā, ja viņi iepriekš strādājuši kvalificētu darbu, turklāt ieguvuši salīdzinoši augstu izglītības līmeni. Vairāku mazpilsētu pārstāvji nereti norādīja, ka cilvēki, kuri agrāk strādājuši kvalificētā darbā, piemēram, kā skolotāji, kaunas no fakta, ka šobrīd ir spiesti „grābt lapas" vai veikt citus mazkvalificētus darbus. Turklāt mazkvalificētu darbu veikšana nepaaugstina to cilvēku kompetenci, kuru kvalifikācija iepriekš bijusi augsta. Iespējas Pasākuma ietvaros veicamo darbu klāsta paplašināšanai ir atbalstītas arī ekspertu aptaujā. Šāda nosacījuma piemērošana neizslēdz nepieciešamību pašvaldībai pierādīt, ka Pasākuma ietvaros radītā darbavieta iepriekš pašvaldībā nav bijusi. Vienlaikus šāda nosacījuma piemērošana arī rada paaugstinātu risku, proti, no darba pašvaldībās tiks „izspiesti" pastāvīgi nodarbinātie cilvēki. Saskaņā ar VK 2010.gada 28.oktobra Revīzijas ziņojumā „Valsts un pašvaldību iestāžu darbība, nodrošinot saistību izpildi saskaņā ar LR un Pasaules Bankas līgumu „Aizdevums sociālā drošības tīkla un sociālā sektora reformu īstenošanai" un Pasaules Bankas Programmas dokumentu" norādīto, pašvaldībās jau šobrīd ir vērojami gadījumi, kad Pasākumā iesaistītais reāli veic pienākumus, ko iepriekš ir izpildījis kāds no pastāvīgi nodarbinātajiem pašvaldības darbiniekiem. Problēmas risināšanai ir

nepieciešama kontroles mehānisma pastiprināšana par Pasākuma nosacījumu ievērošanu pašvaldībās, kas detalizētāk analizēti sadaļā „Priekšlikumi Pasākuma administrēšanas nodrošināšanai".

Priekšlikumi Pasākuma administrēšanas uzlabošanai:

- *Komunikācijas uzlabošana starp NVA, pašvaldībām un bezdarbniekiem, efektīvāk un savlaicīgāk informējot:*
  - *pašvaldību pārstāvjus par gaidāmām aktivitātēm un izmaiņām projektā, tai skaitā sniedzot iespēju pašvaldību pārstāvjiem skaidri zināt rindā uz Pasākumu gaidītāju skaitu un vecumu, attiecīgi atvieglojot darba praktizēšanas vietu plānošanu;*
  - *bezdarbniekus par viņu statusu rindā, pieejamām darbavietām, darba uzsākšanas laiku.*
- *Datu bāzes izstrāde, kurā tiktu nodrošināta projekta dalībnieku uzskaite, tai skaitā par dalības Pasākumā ilgumu (automātiski iezīmējot cilvēkus, kuriem ir pēdējais mēnesis dalībai Pasākumā), kā arī par katru projektā iesaistīto cilvēku – atlaišanas iemesls, pārkāpumi, VID informācija – tādējādi veicinot ātrāku informācijas apmaiņu starp projektā iesaistītajām iestādēm. Būtiska ir arī sociālās palīdzības un pakalpojumu administrēšanas datu bāzes (SOPA) modificēšana, dodot iespēju redzēt rindas kārtību no NVA IS BURVIS.*
- *Transporta kompensācijas izmaksu par dalību Pasākumā perioda beigās (Pasākumā iesaistītais nodrošina čeku krāšanu visa Pasākumā laikā un naudas atmaksu par transporta izdevumiem saņem pēc dalības Pasākumā beigām, saskaņā ar pievienotajiem attaisnojošiem dokumentiem).*
- *Pasākuma darba praktizēšanas vadītāja pienākumu atvieglošana, par viņa palīgu nozīmējot kādu no Pasākumā iesaistītajiem, kurš pirmo divu mēnešu laikā ir uzrādījis teicamus darba rezultātus, kā arī ieguvis vismaz vidējo izglītību, prioritāti piešķirot cilvēkiem ar augstāku izglītības līmeni (attiecīgi pārskatot viņa līgumu par dalību Pasākumā un atlikušajā Pasākuma dalības periodā paredzot Pasākuma dalībnieku pārraudzību).*
- *Darba praktizēšanas organizētāja un grāmatveža darba samaksas diferencēšana atkarībā no Pasākumā iesaistīto cilvēku skaita.*
- *Darba praktizēšanas organizētāju, kā arī grāmatvežu apmācība, organizējot seminārus par būtiskākajām kļūdām, kas tiek pieļautas atskaišu sagatavošanā, grāmatvedības organizācijā un tml.*

Secinājumi

Atbilstoši Pētījuma uzdevumu izpildei un iegūto datu analīzei, Pakalpojuma sniedzējs izdarījis sekojošus secinājumus:

- **Pasākums ir vērtējams kā nozīmīgs instruments Stratēģijas ieviešanas kontekstā** un ir bijis nozīmīgs ieguldījums mājsaimniecību budžetos – vairāk nekā 90% aptaujāto norādījuši, ka Pasākuma ietvaros pieejamais finansējums ir bijis nozīmīgs vai ļoti nozīmīgs sociālais atbalsts ekonomiskās krīzes apstākļos. Arī Pētījuma ietvaros aptaujātie eksperti kopumā Pasākuma ietekmi uz galēja trūkuma samazināšanu vērtējuši pozitīvi.

- Tomēr **Pasākuma ietvaros iegūtie līdzekļi nav ietekmējuši nabadzības riska mazināšanu Latvijā,** un piešķirtā stipendija ir mazāka par valstī noteikto nabadzības riska slieksni, kā arī citiem ar nabadzības līmeni saistītiem rādītājiem.
- Mājsaimniecību aptaujas dati norāda, ka lielākā daļa mājsaimniecību, kuru locekļi aptaujas brīdī piedalījās Pasākumā, ir materiāli nenodrošinātas. Ekonomiskās spriedzes kontekstā 44% aptaujāto mājsaimniecību ir samazinājušas pamatproduktu (piena, maizes) patēriņu, aptuveni 21% mājsaimniecību ir izlaistas maltītes, lai samazinātu ēdiena patēriņu. 60,7% mājsaimniecību ir samazinājušas patēriņu atpūtai un izklaidei.

- Pasākums ir tiešā veidā vērsts uz uzdevuma „nodrošināt darba prakses pašvaldībās, šādi veicinot nodarbinātību" izpildi. **Pasākumam** ir daļēja **mijiedarbība ar** citiem **Sociālās drošības tīkla pasākumiem.** Pasākumam ir daļēja mijiedarbība ar uzdevumu „nodrošināt garantēto minimālo ienākumu trūcīgajām personām, vienlaikus paaugstinot GMI apmēru un izmaksāt dzīvokļa pabalstu". 2010.gadā 17% Pasākuma dalībnieku saņēmuši pabalstus GMI līmeņa nodrošināšanai un 16% – dzīvokļa pabalstus. Pasākumam nav tiešas saistības ar Sociālās drošības tīkla uzdevumu „nodrošināt transporta pakalpojumus izglītības sistēmā, kā arī pirmsskolas izglītības pieejamību".

- **Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku sadalījuma pa ienākumu grupām izvērtējums** liecina, ka ienākumu līmenis cilvēkiem, kuri piedalās Pasākumā vidēji ir augstāks par ienākumu līmeni cilvēkiem, kuri gaida rindā uz dalību Pasākumā vai kuri nesen beiguši dalību Pasākumā. Proti, mājsaimniecību aptaujas rezultāti liecina, ka 95,69% mājsaimniecību, kurās kāds no locekļiem šobrīd gaida rindā uz dalību Pasākumā, ienākumi uz vienu locekli nepārsniedz LVL 100. Mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem pēdējo 12 mēnešu laikā ir piedalījies Pasākumā, ienākumi līdz LVL 100 apmērā uz cilvēku ir 79,2% gadījumu. Attiecīgi labākā situācijā ir mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem šobrīd piedalās Pasākumā – ienākumi līdz LVL 100 ir 74,45% mājsaimniecību. Pasākumā iesaistītajiem augstākais ienākumu līmenis uz vienu mājsaimniecības locekli ir Rīgā – LVL 98,48 un zemākais Zemgalē – LVL 88,09. Mājsaimniecībās, kurās kāds no cilvēkiem gaida rindā uz dalību Pasākumā un neviens šobrīd nepiedalās Pasākumā, vidējais ienākumu līmenis uz cilvēku svārstās no LVL 44,99 Latgales reģionā līdz LVL 59,21 Kurzemes reģionā. Rīgā vidējie ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli ir LVL 50,17. Nevienā reģionā (tai skaitā Rīgā) Pasākumā iesaistīto iedzīvotāju

vidējie ienākumi nav LVL 100 apmērā vai lielāki, tādējādi var secināt, ka stipendija LVL 100 apmērā pārsvarā gadījumu tiek izlietota ne tikai stipendijas saņēmēja, bet arī citu ģimenes locekļu vajadzībām.

- Izvērtējot **Pasākuma ietekmi uz mājsaimniecību ienākumu līmeni** secināts, ka vidējie ienākumi uz mājsaimniecību ir no LVL 226,8 Zemgalē līdz LVL 252,5 Rīgā. Vidējais personu skaits mājsaimniecībā visos reģionos ir trīs.
- Dispersiju analīzes, Tamhane testa, kā arī neparametriskā statistikas testa divu neatkarīgu izlašu salīdzināšanai – Mann-Whitney U kritērija ietvaros secināts, ka kontrolgrupās (mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem šobrīd gaida rindā uz dalību Pasākumā un mājsaimniecībās, kurās kāds no locekļiem nesen ir beidzis dalību Pasākumā) vidējie neto mēneša ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli ir zemāki, turklāt atšķiras statistiski nozīmīgi.
- Pasākuma ikmēneša stipendija ir augstāka par pabalstiem, ko saņemtu cilvēks, kurš nepiedalās Pasākumā. Izņēmums var būt Pasākumā iesaistītie cilvēki, kuriem ir trīs vai vairāk apgādājamie (saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem tādu ir 2% no Pasākuma dalībniekiem), jo GMI pabalsta apmērs būtu lielāks kā Pasākuma stipendija.

- Vērtējot **Pasākuma nozīmi mājsaimniecību ieņēmumu kompensēšanā, tajā skaitā darba praktizēšanā saņemto stipendiju ieņēmumu īpatsvaru Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku mājsaimniecību budžetos** secināts, ka lielākajā daļā mājsaimniecību Pasākuma stipendija nodrošina aptuveni 40% no kopējiem mājsaimniecības ienākumiem.
- Pasākuma būtisko nozīmi mājsaimniecību ieņēmumu kompensēšanā apstiprina arī pašvaldību pārstāvju aptaujas rezultāti, kuru ietvaros norādīts, ka cilvēku skaits, kuri nevēlas iesaistīties Pasākumā dēļ cita veida pieejamā finansējuma ir vidēji 1-2% no Pasākumā iesaistīto cilvēku skaita, turklāt vairāku pašvaldību pārstāvji norādījuši, ka pašvaldībās nav cilvēku, kuri nevēlētos ņemt dalību Pasākumā.

- Analīze par **Pasākuma ietekmi uz iesaistīto mājsaimniecību struktūru** liecina, ka vairāk nekā puse no ienākumiem pārsvarā gadījumu tiek tērēti pārtikai, pārējā daļa – komunālajiem maksājumiem. Pirkumi, kas pārsniedz LVL 75 pēdējo 12 mēnešu laikā veikti tikai aptuveni 8% aptaujāto mājsaimniecību, kuru locekļi iesaistīti Pasākumā.
- Bez tam - ienākumu samazinājuma rezultātā 11,6% mājsaimniecību ir palielinājušas lauksaimniecisko ražošanu savam patēriņam, 19,3% mājsaimniecību sāka palielināt ogu un sēņu vākšanu.

- Izpētes rezultātā par **Pasākuma ikmēneša stipendijas atbilstību mērķa grupas vajadzībām un Pasākuma būtībai izvērtēšanu, tajā skaitā reģionālā griezumā** secināts, ka Pasākums ir ļoti nozīmīgs sociālais atbalsts ekonomiskās krīzes apstākļos (šo faktu norādījuši 93% aptaujāto mājsaimniecību), tajā pašā laikā Pasākums nav uzrunājošs cilvēkiem ar augstāko izglītību (aptuveni 3% Pasākuma dalībnieku ir augstākā izglītību, savukārt valstī kopumā 12% bezdarbnieku ir augstākā izglītība), attiecīgi uzskatāms, ka finansējuma apmērs šiem cilvēkiem ir pārāk zems un veicamo darbu klāsts – pārāk vienkāršs, lai radītu interesi dalībai Pasākumā.

- Stipendijas apmērs nodrošina tikai mērķa grupas pamatvajadzību apmierināšanu, tajā pašā laikā, balstoties uz veikto izpēti, kā arī pašvaldību pārstāvju un ekspertu aptaujas rezultātiem secināts, ka tas ir atbilstošs Pasākuma būtībai, kā arī ekonomiskajai situācijai kopumā (tai skaitā - ņemot vērā valstī noteikto minimālās darba algas līmeni).

- **Analīze par Pasākuma dalībnieku statistisko portretu un dalības Pasākumā (arī atkārtotās) iemesliem** liecina, ka pārsvarā gadījumu Pasākuma dalībnieki ir personas ar profesionālo vai vispārējo vidējo izglītību vecumā virs 45 gadiem. Pasākumā nav izteikta dalībnieku dalījuma dzimumu griezumā. liels ir bez darba esošo cilvēku skaits, kuri gaida rindā uz Pasākumu nepietiekošā vietu skaita dēļ (2010.gada 30.novembrī rindā uz dalību Pasākumā gaidīja 29,21% bezdarbnieku no kopējā bezdarbnieku skaita). Aptuveni 10% Pasākumā iesaistīto izmanto iespēju ņemt atkārtotu dalību Pasākumā, vidēji 2% no cilvēkiem, kuri gaida rindā uz dalību Pasākumā, iepriekš jau tajā ir piedalījušies, taču nav nostrādājuši atvēlēto laika periodu, jo dažādu iemeslu dēļ ar viņiem ir lauzts līgums
- Informācijas analīze par iemesliem cilvēku interesei piedalīties Pasākumā liecina, ka pārsvarā gadījumu galvenais motīvs dalībai Pasākumā ir pieejamais finansējums, kas ir augstāks nekā citu aktīvās nodarbinātības politikas pasākumu ietvaros nodrošinātais finansējums, kā arī augstāks nekā pabalsts GMI līmeņa nodrošināšanai. Mājsaimniecību aptaujas rezultāti par iemesliem, kuru dēļ cilvēki pašlaik nepiedalās Pasākumā liecina, ka lielākā daļa respondentu (53,8%) ir pabeiguši pilno sešu mēnešu termiņu dalībai Pasākumā, 6,94% ir pabeiguši pieejamo periodu, kas bija īsāks par sešiem mēnešiem.

- Analīze par **Pasākuma un nereģistrētās nodarbinātības savstarpējo ietekmi** liecina, ka Pasākums kopumā ir samazinājis nereģistrētās nodarbinātības apmērus, jo cilvēkiem, kuri 40 h nedēļā nodarbināti Pasākumā fiziski nav iespējams iesaistīties nereģistrētās nodarbinātības pasākumos. Bez tam praktikanti Pasākuma ietekmē atsakās no nereģistrētiem darbiem, kur nemaksā algu regulāri, piemēram, no darba gateros, no gadījuma darbiem zemnieku saimniecībās u.tml.
- Saskaņā ar pašvaldību pārstāvju atzinumu, nereti augsta iesaiste nereģistrētās nodarbinātības aktivitātēs ir sešu mēnešu laikā, kamēr netiek nodrošināta dalība Pasākumā.

- **Analīze par Pasākuma ietekmi uz bezdarbnieku aktivitāti bezdarbnieku pienākumu izpildē, vēlmi piedalīties un iesaistīties citos NVA īstenotajos pasākumos, kā arī darba meklēšanā** liecina, ka bezdarbnieku aktivitāte darba meklēšanā, laikā, kad personas iesaistītas Pasākumā, ir salīdzinoši maza.
- 11,7% no aptaujātajiem nebūtu gatavi uzsākt strādāt gadījumā, ja nākamo divu nedēļu laikā atrastu piemērotu darbu (lielākā daļa no viņiem dēļ fakta, ka piedalās Pasākumā). Gadījumā, ja tiktu atrasts piemērots darbs, pastāvīgu darbu nebūtu gatavi sākt strādāt arī 7,4% no cilvēkiem, kuri gaida rindā uz dalību Pasākumā, bet nav tajā iepriekš piedalījušies. 3,8% no Pasākumā iesaistīto ir atteikušies no pastāvīga darba piedāvājumiem. Kā galvenos iemeslus darba nemeklēšanai Pasākumā iesaistītie ir minējuši dalību pašā Pasākumā.

- Faktu, ka dalība Pasākumā ir ļāvusi paaugstināt kvalifikāciju, ir atzinuši nedaudz vairāk par 16% Pasākumā iesaistīto. Vairāk kā 49% aptaujāto pēc dalības Pasākumā ir vēlēšanās paaugstināt kvalifikāciju, vēlme paaugstināt kvalifikāciju pēc dalības Pasākumā ir samazinājusies tikai 1,1% Pasākuma dalībnieku.
- Pasākumā iesaistīto cilvēku skaits lielākajā daļā gadījumu ir lielāks nekā citās NVA piedāvātajās aktivitātēs. Mājsaimniecību aptaujas dati liecina, ka 25,3% aptaujāto norādījuši par labu izvēlei dalībai Pasākumā, ņemot vērā iespēju iegūt līdzekļus. 6,4% aptaujāto norādījuši, ka piedalās Pasākumā nevis NVA apmācībā, jo netic, ka apmācības palīdzēs atrast darbu. Savukārt 7,2% aptaujāto norādījuši uz izvēli dalībai Pasākumā, jo apmācības viņus neinteresē.

- Kopumā **Pasākumam ir pozitīva ietekme uz bezdarbnieku nodarbinātību** (spēju strādāt patstāvīgi algotu darbu, kā arī uz bezdarbnieku spēju iekārtoties algotā darbā). Vairāk kā 50% Pasākumā iesaistīto pēc dalības Pasākumā ir pieaugusi interese meklēt darbu, 26,8% Pasākuma dalībnieku atzinuši, ka pēc dalības Pasākumā viņiem ir lielākas spējas strādāt pastāvīgu darbu, 31,6% mājsaimniecību aptaujas dalībnieku norādījuši uz komunikācijas spēju pieaugumu pēc dalības Pasākumā.
- Arī pašvaldību pārstāvji norāda, ka Pasākums pozitīvi ietekmē dalībniekus gan no psiholoģiskā, gan profesionālā aspekta, nereti pirmais ir pats nozīmīgākais. Tomēr problēmas bezdarbnieku iekļaušanai darba tirgū rada gan mazais darbavietu piedāvājums, gan arī zemais atalgojuma līmenis, kas nerosina bezdarbnieku interesi pieņemt pastāvīga darba piedāvājumus.
- Tajā pašā laikā Pasākums ir mazinājis noteikas daļas cilvēku motivāciju meklēt pastāvīgu darbu. Saskaņā ar mājsaimniecību aptaujas datiem pastāvīgu darbu regulāri nemeklē aptuveni 39% Pasākumā iesaistīto (no tiem aptuveni 80% norādīja, ka darbu nemeklē, jo piedalās Pasākumā vai arī gaida rindā uz dalību Pasākumā).
- Kopumā darbu ir atraduši 5% Pasākuma dalībnieku (2010.gada 30.novembra dati).

- 2009.gadā un 2010.gadā vislielākā **Pasākuma ietekme uz iekšzemes pieprasījumu** – ir Latgales reģionā (2009.gadā ietekme uz IKP – 0,155% un 2009.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,251%, attiecīgi 2010.gadā ietekme uz IKP – 0,604% un 2010.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,959%) un Vidzemes reģionā (2009.gadā ietekme uz IKP – 0,078% un 2009.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,126%, attiecīgi 2010.gadā ietekme uz IKP – 0,318% un 2010.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,503%). Rīgas reģionā Pasākuma ietekme gan uz IKP, gan uz mājsaimniecību galapatēriņa izdevumiem ir mazāka (2009.gadā ietekme uz IKP – 0,003% un 2009.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,005%, attiecīgi 2010.gadā ietekme uz IKP – 0,019% un 2010.gadā ietekme uz galapatēriņa izdevumiem – 0,029%).
- **Analīze par Pasākuma ietekmi uz pašvaldību budžetu** liecina, ka Pasākums ir finansiāli izdevīgs un pozitīvi ietekmē pašvaldību budžetu, jo mazina sociālo pabalstu slogu Pasākuma laikā, kā arī sniedz finansējumu darba inventāra iegādei un darbu paveikšanai, ko pretējā gadījumā nevarētu atļauties

veikt. Pašvaldību budžetu ieguvumi no Pasākuma būtiski pārsniedz to izdevumus, kā arī nodrošina sekundāros budžeta ieguvumus, kas rodas no kriminogēnās situācijas un ekonomiskās neaktivitātes mazināšanās, iedzīvotāju pirktspējas palielināšanās pašvaldības teritorijā u.tml.

- **Pasākuma ietvaros veikto darbu kvalitātes novērtējums** liecina, ka apmēram 60 – 70% no iesaistītiem bezdarbniekiem veica/veic darbus kvalitatīvi, savukārt pārējiem bija/ir nepieciešama regulāra kontrole. Aptuveni 10% Pasākuma dalībnieku tiek vērtēti kā cilvēki ar smagām alkohola vai līdzīgām problēmām.
- Darbu izpildes kvalitātes kontekstā mazsvarīgs nav arī Pasākumā iesaistīto cilvēku vērtējums, norādot, ka Pasākumā ietvaros veicamie darbi ir bijuši sabiedrībai noderīgi (šādu atbildi snieguši vairāk kā 90% aptaujāto).
- Pasākums nodrošina **pašvaldību ieguvumus**, jo mazina sociālo pabalstu slogu Pasākuma laikā, kā arī sniedz finansējumu darba inventāra iegādei un darbu paveikšanai, ko citādos apstākļos nevarētu atļauties veikt. Pašvaldību budžetu ieguvumi no Pasākuma būtiski pārsniedz to izdevumus, kā arī nodrošina sekundāros budžeta ieguvumus, kas rodas no kriminogēnās situācijas un ekonomiskās neaktivitātes mazināšanās, iedzīvotāju pirktspējas palielināšanās pašvaldības teritorijā u.tml.

- Stipendija LVL 100 apmērā ir **lielāks finansējums nekā cita veida pabalsti, piemēram,** GMI, dzīvokļa pabalsts un citi pabalsti, ko saņem cilvēki ar noteiktu ienākumu līmeni, ko apliecina arī cilvēku lielā interese dalībai Pasākumā.
- Vērtējumā par cilvēku motivāciju dalībai Pasākumā, ņemot vērā alternatīvus pabalstus bez darba un ienākumiem esošiem cilvēkiem pašvaldību pārstāvju vidējais, kā arī mediālais vērtējums ir 7 balles no 10 iespējamajām (10 balles jāpiešķir gadījumā, ja cilvēkam ir ļoti liela interese dalībai Pasākumā).

- Pasākumā ietvaros tiek labi nodrošināts **maksājumu savlaicīgums.** Vairāk nekā 90% mājsaimniecību aptaujas dalībnieku norādījuši, ka stipendiju maksājumi vienmēr ir bijuši savlaicīgi, savukārt gadījumos, kad stipendijas izmaksa kavējusies, fakts lielākoties bijis saistīts ar nepareizi norādītu bankas kontu vai citām tehniska rakstura problēmām.

- Kopumā **stipendijas lielums un Pasākuma nosacījumi** (dalība Pasākumā tiek paredzēta rindas kārtībā) izpilda nosacījumu - sniegt atbalstu personām, kurām tas ir visvairāk nepieciešams, jo ir lielāks par daudziem cilvēkiem pieejamo bezdarbnieka pabalstu, savukārt mazāks par minimālo darba algu valstī.

- Pašreizējais **bezdarbnieku iesaistes ilgums Pasākumā** no efektivitātes viedokļa ir maksimālais pieļaujamais – tā pagarināšana mazinātu bez darba esošo cilvēku interesi iekļauties pastāvīgā darbā, savukārt laika saīsināšana neradītu pilnīgu darba iemaņu atgūšanu ilgstošajiem bezdarbniekiem.

- Pasākumā tiek ievēroti **darba drošības un veselības aizsardzības noteikumi**, būtiskas problēmas šajā jomā nav saskatāmas.

Izmantotās literatūras un avotu saraksts:

1. Likums „Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” (spēkā no 01.01.2001. ar grozījumiem)
2. Likums “Par sociālo drošību” (spēkā no 07.09.1995. ar grozījumiem).
3. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums (spēkā no 01.01.2003. ar grozījumiem).
4. Cancelo, J. R.., Faina., J. Andres., Lopes – Rodriguez, J., (2009). Measuring the Permanent Impact of European Structural Funds on Peripheral Objective 1 Regions: The Case of Galicia, European Planning Studies 17(10).
5. Card D., Krueger, A.D., (1995). Myth and Measurement. The New Econonomics of the Minimum Wage. Princeton: Princeton University Press.
6. Carillo, M.R., Pugno, M., (2004). The Underground Economy and Underdevelopment. Economic Systems 28, pp. 257 – 279.
7. Dao, M. C., Prakash, L., (2010). The Human Cost of Recessions – Assessing It and Reducing It, background discussion paper for the joint ILO – IMF conference, September, Oslo.
8. Dolado J., Kramarz F., Machin S., Manning A.,Margolis D., Teulings C., (1996). The Economic Impact of Minimum Wages in Europe. Economic Policy, 23, pp. 319 – 372.
9. Eilat, Y., Zinnes, C. (2002)., The Shadow Economy in Transition Countries: Friend or Foe? A Policy Perspective. World Development Vol. 30, No. 7, pp. 1233 – 1254.
10. ES Statistikas biroja Eurostat mājas lapa.
11. Galasso, E., Ravallion, M. (2003). Social Protection in a Crisis: Argentina’s *Plan Jefes y Jefas*, Development Research Group, World Bank.
12. Kim,S.S., Park,J.Y., Lee,J.,(2010). Predicted Economic Impact Analysis of a Mega-Convention Using Multiplier Effects. Journal of Convention & Event Tourism, 11(1). Pp.42-61.
13. Knight, J., Li, S., (2006). Unemployment Duration and Earnings of Re-employed Workers in Urban China. China Economic Review 17 (2006), pp. 103 – 119.
14. Leonard, D.W., (2010). Estimating the Impact of Unemployment Insurance Benefit Payments on Wyoming's Economy. Wyoming Labor Force Trends 47 (8).
15. Loayza, N.V., Rigolini J. (2011). Informal Employment: Safety Net or Growth Engine? World Development (2011), pp. 1 – 12.
16. Centrālās Statistikas pārvaldes mājas lapa.
17. Labklājības ministrijas mājas lapa.
18. Ministru kabineta 2009.gada 10.marta noteikumi Nr.219 „Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude”.
19. Ministru kabineta 2009. gada 17. jūnija noteikumi Nr. 550 „Kārtība, kādā aprēķināms, piešķirams, izmaksājams pabalsts garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai un slēdzama vienošanās par līdzdarbību".
20. Mümin Ay, H. (2008). Unregistered Employment in Turkey. Lex et Scientia International Journal, pp. 366 – 377.
21. Nereģistrētās nodarbinātības novērtējums. R.: Latvijas Universitāte, 2007 – 212 lpp.
22. Nodarbinātības valsts aģentūras mājas lapa.

23. Oesch. D. (2010). What Explains High Unemployment Among Low-Skilled Workers? Evidence from 21 OECD Countries, Vol. 16: European Journal of Industrial Relations, p. 39 – 55.
24. Oosterhaven, J., Polenske, K.R. (2009). Modern regional input-output and impact analyses", Handbook of Regional Growth, Edward Elgar Publishing Limited.
25. Plowman D. (2007). The Minimum Wage and Unemployment. University of Western Australia, 20 p.
26. Portāls nozare, www.nozare.lv
27. Portāls neogeo, www.neogeo.lv
28. Rogerson, C.M. (2007). Second Economy versus Informal Economy: A South African Affair. Geoforum 38, pp. 1053 – 1057.
29. Rutten, Martine; Reed, Geoffrey, (2009). A Comparative Analysis of Some Policy Options to Reduce Rationing in the Uk's Nhs: Lessons From A General Equilibrium Model Incorporating Positive Health Effects. Journal of Health Economics, 28 (1), 221 – 233 p.
30. Skribans, V. (2009). Krīzes un 2009. gada nodokļu politikas izmaiņu ietekme uz Latvijas ekonomiku. LU raksti No. 743. sējums (2009): pp. 189-200.
31. Van Ours, J.C. (2000). Subsidised Jobs for Unemployed Workers in Slovakia. Working Paper No. 311, 23 p.
32. Weisbrod G., Weisbrod, B. (1997). Measuring Economic Impacts of Projects and Programs. Economic Development Research Group. Boston.
33. Wichita State University Center for Economic Development and Business Research (2009). Summer Youth Employment Program Impact Analysis Pieejams: www.kansasworkforceone.org/.../Summer-Youth-Employment-Program-LWIB-1.pdf

1.pielikums

Pašvaldību pārstāvju aptaujā dalību ņēmušās pašvaldības

Republikas nozīmes pilsētas

1. Rīgas pilsētas dome
2. Rīgas Austrumu izpilddirekcija
3. Daugavpils pilsētas dome
4. Jelgavas pilsētas dome
5. Jēkabpils pilsētas pašvaldība
6. Jūrmalas pilsētas dome
7. Liepājas pilsētas pašvaldības aģentūra „Nodarbinātības projekti”
8. Rēzeknes pilsētas dome
9. Valmieras pilsētas pašvaldība
10. Ventspils pilsētas dome

Novadu pašvaldības

1. Aglonas novada pašvaldība
2. Aizkraukles novada pašvaldība
3. Aizputes novada pašvaldība
4. Aknīstes novada pašvaldība
5. Alojas novada pašvaldība
6. Alsungas novada pašvaldība
7. Alūksnes novada pašvaldība
8. Amatas novada pašvaldība
9. Apes novada pašvaldība
10. Auces novada pašvaldība
11. Baldones novada pašvaldība
12. Baltinavas novada pašvaldība
13. Balvu novada pašvaldība
14. Bauskas novada pašvaldība
15. Beverīnas novada pašvaldība
16. Bēnes pagasta pašvaldība
17. Brocēnu novada pašvaldība
18. Burtnieku novada pašvaldība
19. Carnikavas novada pašvaldība
20. Cēsu novada pašvaldība
21. Cesvaines novada pašvaldība
22. Ciblas novada pašvaldība
23. Rēzeknes novada Čornajas pagasta pārvalde
24. Dagdas novada pašvaldība
25. Daugavpils novada pašvaldība
26. Dobeles novada pašvaldība
27. Dricānu pagasta pārvalde
28. Dundagas novada pašvaldība
29. Durbes novada pašvaldība
30. Engures novada pašvaldība
31. Ērgļu novada pašvaldība
32. Feimaņu pagasta pārvalde
33. Gaigalavas pagasta pārvalde
34. Garkalnes novada pašvaldība
35. Grobiņas novada pašvaldība
36. Gulbenes novada pašvaldība
37. Iecavas novada pašvaldība
38. Ikšķiles novada pašvaldība

39. Ilūkstes novada pašvaldība
40. Inčukalna novada pašvaldība
41. Jaunpils novada pašvaldība
42. Jēkabpils novada pašvaldība
43. Jelgavas novada pašvaldība
44. Kandavas novada pašvaldība
45. Kocēnu novada pašvaldība
46. Kokneses novada pašvaldība
47. Krāslavas novada pašvaldība
48. Krimuldas novada pašvaldība
49. Krustpils novada pašvaldība
50. Kuldīgas novada pašvaldība
51. Ķeguma novada pašvaldība
52. Ķekavas novada pašvaldība
53. Lielvārdes novada pašvaldība
54. Limbažu novada pašvaldība
55. Līvānu novada pašvaldība
56. Lubānas novada pašvaldība
57. Madonas novada pašvaldība
58. Mālpils novada pašvaldība
59. Mārupes novada pašvaldība
60. Mazsalacas novada pašvaldība
61. Mežāres pagasta pārvalde
62. Naukšēnu novada pašvaldība
63. Neretas novada pašvaldība
64. Nīcas novada pašvaldība
65. Ogres novada pašvaldība
66. Olaines novada pašvaldība
67. Ozolnieku novada pašvaldība
68. Pārgaujas novada pašvaldība
69. Pāvilostas novada pašvaldība
70. Pļaviņu novada pašvaldība
71. Preiļu novada pašvaldība
72. Raunas novada pašvaldība
73. Rēzeknes novada pašvaldība
74. Riebiņu novada pašvaldība
75. Ropažu novada pašvaldība
76. Rucavas novada pašvaldība
77. Rugāju novada pašvaldība
78. Rūjienas novada pašvaldība
79. Rundāles novada pašvaldība
80. Salacgrīvas novada pašvaldība
81. Salas novada pašvaldība
82. Salaspils novada pašvaldība
83. Saldus novada pašvaldība
84. Saulkrastu novada pašvaldība
85. Sējas novada pašvaldība
86. Siguldas novada pašvaldība
87. Skrīveru novada pašvaldība
88. Skrundas novada pašvaldība
89. Smiltenes novada pašvaldība
90. Stopiņu novada pašvaldība
91. Strenču novada pašvaldība
92. Talsu novada pašvaldība
93. Tukuma novada pašvaldība

94. Vaiņodes novada pašvaldība
95. Valkas novada pašvaldība
96. Variešu pagasta pārvalde
97. Varakļānu novada pašvaldība
98. Vārkavas novada pašvaldība
99. Vecpiebalgas novada pašvaldība
100. Vecumnieku novada pašvaldība
101. Ventspils novada pašvaldība
102. Viesītes novada pašvaldība
103. Viļakas novada pašvaldība
104. Viļānu novada pašvaldība
105. Vīpes pagasta pārvalde
106. Zilupes novada pašvaldība

1.1.pielikums

Saņemtais sociālās palīdzības apjoms Latvijā, 2010.gads

	Kods: 301	Kods: 3011	Kods: 3012	Kods: 302	Kods: 303	Kods: 30321	Kods: 30322	Kods: 304	Kods: 305	Kods: 3051	Kods: 3052	Kods: 3053	Kods: 306
	Visi pašvaldības sociālās palīdzības pabalsti - kopā: izlietotie līdzekļi - kopā	no tiem		Visi pašvaldības sociālās palīdzības pabalsti - kopā: ģimenes	Visi pašvaldības sociālās palīdzības pabalsti - kopā: personas ģimenēs - kopā	pilngadīgas personas		no tām bērni	no tām pilngadīgas darbspējīgas personas	no tām			tai skaitā personas, kuras veic darba praktizēšanu pašvaldībās ar LVL 100 stipendiju
		naudā	natūrā			vīrieši	sievietes			strādājošas personas	nestrādājošas personas	personas bērna kopšanas atvaļinājumā	
	LVL	LVL	LVL	Ģimeņu skaits	Personu skaits	Personu skaits	Personu skaits	Personu skaits	Personu skaits	Personu skaits	Personu skaits	Personu skaits	Personu skaits
Rīga	21 925 781	15 638 965	6 286 816	59 281	114 475	31 205	52 937	30 333	49 528	14 263	31 950	3 315	2 627
Vidzeme	4 100 666	2 842 531	1 258 135	16 674	39 190	10 592	14 437	14 163	19 743	5 625	13 041	1 077	2 061
Zemgale	6 048 448	4 043 442	2 005 005	19 957	46 528	12 532	18 220	15 775	22 941	6 122	15 544	1 275	2 237
Kurzeme	6 343 253	3 913 736	2 429 516	25 426	53 514	14 391	24 151	14 984	22 998	7 065	14 494	1 439	2 074
Latgale	7 015 055	4 866 142	2 148 913	28 084	60 072	16 488	25 251	18 118	28 347	6 039	20 959	1 349	4 170
Kopā	45 433 203	31 304 817	14 128 386	149 422	313 779	85 208	134 996	93 373	143 557	39 114	95 988	8 455	13 169

Avots: LM, 21.03.2011.

1.2.pielikums

Pasākuma ietekme uz pabalstu izmaksu GMI līmeņa nodrošināšanai

GMI (latos)	Personu skaits mājsaimniecībā									Mājsaim-niecību skaits	Personu skaits
	1	2	3	4	5	6	7	9	10		
5	0	0	1	3	2	0	0	0	0	6	6
10	0	0	0	4	2	0	0	0	0	6	6
15	0	0	1	2	0	0	0	0	0	3	3
20	0	1	0	5	0	0	0	0	0	6	6
25	0	0	1	0	2	0	0	1	0	4	4
27	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1
30	0	1	4	5	0	0	0	0	0	10	10
35	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1
37	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1
40	169	2	0	3	0	0	0	0	1	175	175
45	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2	2
50	0	0	0	3	3	2	0	0	0	8	16
52	0	0	1	0	1	0	0	0	0	2	4
55	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2	4
60	0	0	2	2	1	0	0	0	0	5	10
65	0	0	1	2	2	0	0	0	0	5	10
70	0	1	0	2	0	0	0	0	0	3	6
74	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	2
75	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	2
76	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	2
80	0	226	0	1	0	0	0	0	0	227	454
85	2	18	0	1	1	1	0	0	0	23	46
90	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	3
95	0	0	0	1	0	1	0	0	0	2	6
97	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	3
100	0	0	1	0	3	3	0	0	0	7	21
110	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	3
120	0	0	10	0	0	0	0	0	0	10	30
125	0	0	7	0	0	0	0	0	0	7	21
160	0	0	0	7	0	0	1	0	0	8	32
165	0	0	0	4	0	0	0	0	0	4	16
170	0	0	0	4	0	0	0	0	0	4	20
180	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	5
200	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2	10
205	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2	10
210	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	5
250	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	6
Kopā	171	249	32	53	26	9	3	1	1	545	962

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065 no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

2.1.pielikums

Mājsaimniecības, kurās neviens no locekļiem pašreiz nepiedalās Pasākumā, bet pēdējo 12 mēnešu laikā ir piedalījies Pasākumā

Mājsaimniecību ienākumu līmeņa novērtējums (1)

Neto mēneša ienākums uz vienu mājsaimniecības locekli sadalījumā pa Latvijas reģioniem

Reģioni	Mājsaimniecību skaits*	Personu skaits mājsaimniecībās kopā	Vidējais mājsaimniecības lielums (cilv.skaits)	Neto mēneša ienākums uz vienu mājsaimniecības locekli (LVL)						
				Aritmētiskais vidējais	Aritmētiskā vidējā standartkļūda	Mediāna	Moda	Vidējā kvadrātiskā novirze	Minimums	Maksimums
Kurzeme	18	62	3,4	59,21	9,68	46,57	26,67	41,08	5,00	150,00
Latgale	25	100	4,0	54,40	4,31	54,50	40,00	21,53	15,40	100,00
Rīga	15	51	3,4	50,17	7,47	59,67	15,00	28,95	2,67	90,00
Vidzeme	26	96	3,7	48,93	4,15	40,00	40,00	21,17	30,00	116,67
Zemgale	31	140	4,5	44,99	4,99	40,50	50,00	27,77	10,17	116,67

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n =3056, no tām kāds no mājsaimniecības gaida rindā uz Pasākumu un neviens no mājsaimniecības Pasākumā pašreiz nepiedalās n_1=121)

**atlasītas mājsaimniecības, kuras uzrādījušas neto ienākumus*

Aptaujāto mājsaimniecību neto mēneša ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli sadalījums

Neto mēneša ienākums (LVL)	Mājsaimniecību skaits*	Īpatsvars (%)
1-20	16	13,91
21-30	13	11,30
31-40	23	20,00
41-50	15	13,04
51-100	43	37,39
101-150	5	4,35
Kopā	115	100,00

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā

(Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = no tām kāds no mājsaimniecības gaida rindā uz Pasākumu un neviens no mājsaimniecības Pasākumā pašreiz nepiedalās n_1=121)

**atlasītas mājsaimniecības, kuras uzrādījušas neto ienākumus*

Mājsaimniecības, kurās neviens no locekļiem pašreiz nepiedalās Pasākumā, bet pēdējo 12 mēnešu laikā ir piedalījies Pasākumā

Neto mēneša ienākums uz vienu mājsaimniecības locekli sadalījumā pa Latvijas reģioniem

Reģioni	Mājsaimniecību skaits*	Personu skaits mājsaimniecībās kopā	Vidējais mājsaimniecības lielums (cilv.skaits)	Neto mēneša ienākums uz vienu mājsaimniecības locekli (LVL)						
				Aritmētiskais vidējais	Aritmētiskā vidējā standartkļūda	Mediāna	Moda	Vidējā kvadrātiskā novirze	Minimums	Maksimums
Kurzeme	220	681	3,1	77,57	3,50	64,50	50,00	51,96	0,50	300,00
Latgale	186	556	3,0	78,06	3,63	70,00	100,00	49,57	2,50	400,00
Rīga	144	405	2,8	89,67	13,20	72,17	100,00	158,36	0,20	1905,00
Vidzeme	192	628	3,3	79,62	5,41	64,42	40,00	75,02	1,60	850,00
Zemgale	153	527	3,4	69,24	3,53	60,00	50,00	43,69	6,00	225,00

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā

(Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām neviens no mājsaimniecības nepiedalās, bet pēdējo 12 mēnešu laikā ir piedalījušies Pasākumā, n_1=951)

**atlasītas mājsaimniecības, kuras uzrādījušas neto ienākumus*

Aptaujāto mājsaimniecību neto mēneša ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli sadalījums

Neto mēneša ienākums (LVL)	Mājsaimniecību skaits*	Īpatsvars (%)
0,1-0,99	2	0,22
1-20	56	6,26
21-30	52	5,81
31-40	122	13,63
41-50	114	12,74
51-100	355	39,66
101-150	134	14,97
151-200	41	4,58
201-250	10	1,12
251-300	6	0,67
virs 300	3	0,34
Kopā	895	100,00

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā

(Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām neviens no mājsaimniecības nepiedalās, bet pēdējo 12 mēnešu laikā ir piedalījušies Pasākumā n_1=951)

**atlasītas mājsaimniecības, kuras uzrādījušas neto ienākumus*

2.2.pielikums

Mājsaimniecību ienākumu līmeņa novērtējums (2)

Mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem pašreiz piedalās Pasākumā, izslēdzot mājsaimniecības, kurās kāds no locekļiem gaida rindā uz dalību Pasākumā vai nesen beidzis dalību Pasākumā

Aptaujāto mājsaimniecību neto mēneša ienākumu sadalījums

Reģioni	Mājsaimniecību skaits*	Neto ienākumi iepriekšējā mēnesī uz mājsaimniecību (LVL)						
		Aritmētiskais vidējais	Aritmētiskā vidējā standartkļūda	Mediāna	Moda	Vidējā kvadrātiskā novirze	Minimums	Maksimums
Kurzeme	295	245,0	7,6	235,0	100,0	131,1	15,0	797,0
Latgale	117	224,4	12,8	200,0	100,0	138,5	20,0	719,0
Rīga	211	253,5	10,3	228,0	100,0	150,3	9,0	890,0
Vidzeme	272	234,2	8,1	206,5	100,0	134,3	8,0	668,0
Zemgale	203	229,6	10,2	200,0	100,0	145,5	24,0	1200,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065 no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

**atlasītas mājsaimniecības, kuras uzrādījušas neto ienākumus*

Aptaujāto mājsaimniecību neto mēneša ienākumu sadalījums

	Mājsaimniecību skaits*	Īpatsvars (%)
1-20	5	0,46
21-30	5	0,46
31-40	11	1,00
41-50	3	0,27
51-100	197	17,94
101-200	318	28,96
201-300	298	27,14
301-400	144	13,11
401-500	74	6,74
501-600	27	2,46
601-700	8	0,73
701-800	5	0,46
virs 800	3	0,27
	1098	100

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065 no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

**atlasītas mājsaimniecības, kuras uzrādījušas neto ienākumus*

Mājsaimniecības, no kurām kāds šobrīd gaida rindā uz dalību Pasākumā un neviens no mājsaimniecības pašreiz nepiedalās Pasākumā

Mājsaimniecības kopējais šī brīža neto mēneša ienākums uz vienu mājsaimniecības locekli

Reģioni	Mājsaimniecību skaits*	Neto ienākumi iepriekšējā mēnesī uz mājsaimniecību (LVL)						
		Aritmētiskais vidējais	Aritmētiskā vidējā standartkļūda	Mediāna	Moda	Vidējā kvadrātiskā novirze	Minimums	Maksimums
Kurzeme	18	178,0	20,7	188,5	80,0	87,9	10,0	323,0
Latgale	25	219,6	28,2	200,0	200,0	140,8	70,0	719,0
Rīga	15	171,3	28,9	179,0	250,0	111,9	8,0	400,0
Vidzeme	26	183,0	21,3	155,0	80,0	108,4	60,0	540,0
Zemgale	31	190,9	24,0	160,0	145,0	133,8	32,0	600,0
Kopā	115	190,8	11,2	168,0	150,0	120,1	8,0	719,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = no tām kāds no mājsaimniecības gaida rindā uz Pasākumā un neviens no mājsaimniecības Pasākumā pašreiz nepiedalās n_1=121)

**atlasītas mājsaimniecības, kuras uzrādījušas neto ienākumus*

Aptaujāto mājsaimniecību neto mēneša ienākumu sadalījums

	Mājsaimniecību skaits*	Īpatsvars (%)
1-20	2	1,74
21-30	1	0,87
31-40	2	1,74
41-50	3	2,61
51-100	19	16,52
101-200	45	39,13
201-300	30	26,09
301-400	8	6,96
401-500	2	1,74
501-600	2	1,74
virs 600	1	0,87
Kopā	115	100,00

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065 no tām neviens pašreiz no mājsaimniecības ne piedalās Pasākumā un kāds no mājsaimniecības locekļiem stāv rindā uz dalību Pasākumā n_1=121)

**atlasītas mājsaimniecības, kuras uzrādījušas neto ienākumus*

Mājsaimniecības, kurās vairāki locekļi pašreiz piedalās Pasākumā

Aptaujāto mājsaimniecību neto mēneša ienākumu sadalījums

Neto mēneša ienākums (LVL)	Mājsaimniecību skaits	Īpatsvars (%)
1-20	1	1,1
21-30	0	0,0
31-40	0	0,0
41-50	0	0,0
51-100	9	10,2
101-200	24	27,3
201-300	26	29,5
301-400	10	11,4
401-500	11	12,5
501-600	5	5,7
601-700	1	1,1
701-800	1	1,1
Kopā	88	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065 no tām vairāki mājsaimniecība locekļi pašreiz piedalās Pasākumā n_1=88)

Izlases lielums	88
Aritmētiskais vidējais	280,818
Aritmētiskā vidējā standartkļūda	15,7987
Mediāna	234,000
Moda	200,0
Vidējā kvadrātiskā novirze	148,2048
Variācijas apjoms	703,0
Minimums	16,0
Maksimums	719,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065 no tām vairāki mājsaimniecība locekļi pašreiz piedalās Pasākumā n_1=88)

Mājsaimniecības, kurās viens loceklis pašreiz piedalās Pasākumā

Aptaujāto mājsaimniecību neto mēneša ienākumu sadalījums

Neto mēneša ienākums (LVL)	Mājsaimniecību skaits*	Īpatsvars (%)
1-20	4	0,4
21-30	5	0,5
31-40	11	1,1
41-50	3	0,3
51-100	189	18,6
101-200	297	29,3
201-300	272	26,8
301-400	134	13,2
401-500	63	6,2
501-600	22	2,2
601-700	7	0,7
701-800	4	0,4
801-900	2	0,2
virs 900	1	0,1
Kopā	1014	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065 no tām vairāki mājsaimniecība locekļi pašreiz piedalās Pasākumā n_1=88)

Izlases lielums	1014*
Aritmētiskais vidējais	234,857
Aritmētiskā vidējā standartkļūda	4,3299
Mediāna	200,000
Moda	100,0
Vidējā kvadrātiskā novirze	137,8771
Variācijas apjoms	1192,0
Minimums	8,0
Maksimums	1200,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065 no tām vairāki mājsaimniecība locekļi pašreiz piedalās Pasākumā n_1=88)

Mājsaimniecību ienākumu novērtējums – dispersiju analīzes rezultāti

Grupu statistika

	Cik no mājsaimn piedalās Pasākumā	N	Vidējais	Standartnovirze	Standartnovirzes kļūda
Kāds ir Jūsu mājsaimniecības kopējais šī brīža neto mēneša ienākums?	1,00	1016	254,078	454,3808	14,2552
	2,00	88	280,818	148,2048	15,7987

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		*t-test for Equality of Means*						
									95% Confidence Interval of the Difference	
		F	*Sig.*	*t*	*df*	*Sig. (2-tailed)*	*Mean Difference*	*Std. Error Difference*	*Lower*	*Upper*
Kāds ir Jūsu mājsaimniecības kopējais šī brīža neto mēneša ienākums?	*Equal variances assumed*	,043	,835	-,549	1102	,583	-26,7404	48,6777	-122,2518	68,7709
	Equal variances not assumed			-1,257	270,936	,210	-26,7404	21,2793	-68,6342	15,1534

2.3.pielikums

Mājsaimniecību patēriņa izdevumu struktūra (%), 2008. – 2009.gads

	2008	2009
MĀJSAIMNIECĪBU PATĒRIŅA IZDEVUMI	100	100
pārtika un bezalkoholiskie dzērieni	25,6	26,7
alkoholiskie dzērieni un tabaka	3,2	3,6
apģērbi un apavi	7,8	5,3
mājoklis, ūdens, elektroenerģija, gāze un cits kurināmais	11,9	15,5
mājokļa iekārta, mājturības piederumi un mājas uzkopšana	6,2	5,2
veselība	4,8	5,3
transports	14,6	13,1
sakari	4,6	5,1
atpūta un kultūra	8,3	8,0
izglītība	1,4	1,8
restorāni, kafejnīcas, viesnīcas	5,5	4,3
dažādas preces un pakalpojumi	6,1	6,1

Avots: Centrālā statistikas pārvalde, 10.03.2011.

Pilsētu un lauku mājsaimniecību patēriņa izdevumu sastāvs un struktūra naudā un natūrā vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī 2008.- 2009.gadā

	2008												2009											
	Latos						%						Latos						%					
	Visas mājsaimniecības		Pilsētas		Lauki		Visas mājsaimniecības		Pilsētas		Lauki		Visas mājsaimniecības		Pilsētas		Lauki		Visas mājsaimniecības		Pilsētas		Lauki	
	naudā	natūrā	naudā	natūrā	naudā	natūrā	naudā	natūrā	naudā	natūrā	naudā	natūrā	naudā	natūrā	naudā	natūrā	naudā	natūrā	naudā	natūrā	naudā	natūrā	naudā	natūrā
PAVISAM	222.50	9.56	246.30	6.48	171.40	16.17	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	186.83	8.44	206.21	6.05	145.91	13.49	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Pārtika un bezalkoholiskie dzērieni	52.47	6.86	56.95	4.22	42.84	12.54	23.6	71.8	23.1	65.1	25.0	77.6	45.86	6.18	49.69	4.15	37.77	10.48	24.5	73.2	24.1	68.5	25.9	77.7
Alkoholiskie dzērieni, tabaka	7.37	0.00	7.71	-	6.63	0.01	3.3	0.0	3.1	-	3.9	0.1	7.10	0.00	7.32	0.01	6.64	0.00	3.8	0.1	3.6	0.1	4.6	0.0
Apģērbi un apavi	18.04	-	20.08	-	13.64	-	8.1	-	8.2	-	8.0	-	10.40	-	11.84	-	7.34	-	5.6	-	5.7	-	5.0	-
Mājoklis, ūdens, elektroenerģija, gāze un cits kurināmais	26.76	0.85	31.89	0.31	15.75	1.99	12.0	8.9	12.9	4.8	9.2	12.3	29.37	0.86	34.82	0.36	17.85	1.91	15.7	10.2	16.9	6.0	12.2	14.1
Mājokļa iekārta, mājturības piederumi un mājas uzkopšana	14.32	-	15.45	-	11.91	-	6.4	-	6.3	-	6.9	-	10.18	-	10.88	-	8.69	-	5.4	-	5.3	-	6.0	-
Veselība	11.03	0.03	12.19	0.04	8.53	0.01	5.0	0.3	4.9	0.6	5.0	0.1	10.32	0.02	11.20	0.02	8.44	0.02	5.5	0.3	5.4	0.4	5.8	0.2
Transports	33.44	0.53	34.24	0.55	31.75	0.51	15.0	5.5	13.9	8.5	18.5	3.2	25.19	0.33	25.91	0.35	23.65	0.27	13.5	3.9	12.6	5.8	16.2	2.0
Sakari	10.29	0.48	11.29	0.53	8.15	0.36	4.6	5.0	4.6	8.2	4.8	2.2	9.52	0.35	10.30	0.39	7.86	0.24	5.1	4.1	5.0	6.5	5.4	1.8
Atpūta un kultūra	19.31	0.03	22.10	0.03	13.31	0.03	8.7	0.3	9.0	0.5	7.8	0.2	15.66	0.04	17.59	0.04	11.60	0.02	8.4	0.4	8.5	0.7	8.0	0.1
Izglītība	3.20	0.04	3.95	0.04	1.60	0.03	1.4	0.4	1.6	0.6	0.9	0.2	3.45	0.07	4.13	0.08	2.01	0.07	1.8	0.9	2.0	1.3	1.4	0.5
Restorāni, kafejnīcas un viesnīcas	12.49	0.34	14.72	0.29	7.72	0.44	5.6	3.6	6.0	4.5	4.5	2.7	8.25	0.21	9.52	0.19	5.56	0.25	4.4	2.5	4.6	3.2	3.8	1.8
Dažādas preces un pakalpojumi	13.77	0.40	15.73	0.47	9.58	0.25	6.2	4.2	6.4	7.3	5.6	1.5	11.54	0.38	12.99	0.46	8.49	0.23	6.2	4.5	6.3	7.5	5.8	1.7

Avots: Centrālā statistikas pārvalde, 10.03.2011.

2.4.pielikums

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku atbildes uz jautājumu „Vai kāds cits Jūsu mājsaimniecībā, pēdējo 12 mēnešu laikā, ir bijis spiests veikt kādas no sekojošām darbībām ienākumu zaudēšanas vai citu ekonomisku grūtību dēļ”

	Mājsaimniecības, kurās kāds mājsaimniecības locekļiem **ir** bijis spiests veikt kādas no sekojošām darbībām		Mājsaimniecības, kurās kāds mājsaimniecības locekļiem **nav** bijis spiests veikt kādas no sekojošām darbībām	
	Skaits	Īpatsvars (%)	Skaits	Īpatsvars (%)
Pamatproduktu kā piens/maizes patēriņa samazināšana	495	44,0	630	56,0
Izlaistas maltītes, lai samazinātu ēdiena patēriņu	240	21,3	885	78,7
Samazināts gaismas, siltuma un ūdens patēriņš	618	54,9	507	45,1
Samazināts patēriņš atpūtai un izklaidei/ maltītēm ārpus mājām	683	60,7	442	39,3
Pārstāju(a) / atliku(a) nepieciešamā apģērba iegādi	713	63,4	412	36,6
Atliku(a) bērnu iestāšanos/ izņēmu(a) no bērnudārza	18	1,6	1107	98,4
Izņēmu(a) bērnu no pamatskolas/ vidusskolas	10	0,9	1115	99,1
Atliku(a) iestāšanos (izņēmu(a) kādu bērnu no)/ pārstāju(a) studijas augstākajā izglītības iestādē	22	2,0	1103	98,0
Atliku(a) (izņēmu(a) kādu bērnu no)/ pārstāju(a) apmācību kursos (piemēram, valodu apmācība, datori, amata apmācības u.c.)	41	3,6	1084	96,4
Samazināju(a) citus izdevumus, kas saistīti ar izglītību (ārpus nodarbības/ materiāli/ transports)	120	10,7	1005	89,3
Atliku(a) vai izlaidu(a) vizīti pie ārsta preventīvai apskatei	331	29,4	794	70,6
Atliku(a) vai izlaidu(a) vizīti pie ārsta saslimšanas gadījumā	372	33,1	753	66,9
Pārstāju(a) pirkt izrakstītās zāles	365	32,4	760	67,6
Atteicos(ās) no pēdējās pieejamās telefona sakaru iespējas (mobilais vai stacionārais)	55	4,9	1070	95,1
Atliku(a) ieguldījumus mājsaimniecības biznesā	37	3,3	1088	96,7
Atliku(a) ieguldījumus mājsaimniecības zemnieku saimniecībā	18	1,6	1107	98,4
Pārstāju(a)/ samazināju(a) palīdzības apjomu draugiem un radiniekiem (naudas vai ne-naudas veidā), kam šādā veidā palīdzēju(a) agrāk.	100	8,9	1025	91,1
Atteicos(ās) no TV	48	4,3	1077	95,7
Atteicos(ās) no interneta servisa	72	6,4	1053	93,6
Sāku(a) izmantot sabiedrisko transportu, ko iepriekš nedarīju(a)	43	3,8	1082	96,2
Izīrēju(a) mājokli vai tā daļu	4	0,4	1121	99,6
Pieņēmu(a) vienu vai vairākus apakšīrniekus	3	0,3	1122	99,7

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

2.5.pielikums

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku atbildes uz jautājumu „Vai pēdējos 12 mēnešos Jūs vai kāds cits Jūsu mājsaimniecībā ir risinājis ienākumu zaudēšanas vai citas ekonomiskās grūtības kādā no sekojošiem veidiem?"

	Mājsaimniecības, kurās kāds mājsaimniecības locekļiem **ir** risinājis ienākumu zaudēšanas grūtības sekojošos veidos		Mājsaimniecības, kurās kāds mājsaimniecības locekļiem **nav** risinājis ienākumu zaudēšanas grūtības sekojošos veidos	
	Skaits	Īpatsvars (%)	Skaits	Īpatsvars (%)
Pārdeva māju	1	0,1	1124	99,9
Pārdeva auto	12	1,1	1113	98,9
Paņēma aizņēmumu vai izmantoja kredītkarti, lai segtu pamata izdevumus	16	1,4	1109	98,6
Iegādājās lietas uz kredīta	21	1,9	1104	98,1
Palielināja lauksaimniecisko ražošanu savam patēriņam	130	11,6	995	88,4
Palielināja lauksaimniecisko ražošanu pārdošanai vai bartera darījumiem	8	0,7	1117	99,3
Sāka/palielināja ogu/sēņu vākšanu	217	19,3	908	80,7
Pārcēlās pie radiniekiem vai draugiem, lai ietaupītu	23	2,0	1102	98,0
Cits	25	2,2	1100	97,8

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

Citi veidi:

- aizbraucu uz 3 mēn. peļņā uz Īriju
- aizņēmās no radiem bērnu izglītības vajadzību nosegšanai
- atmeta smēķēšanu
- atvēra savu uzņēmumu
- ja gadās kāda haltūra, izmantoju
- meklē lētākas preces (2 reizes)
- nomainīja dzīvokli, pret dzīvokli bez ērtībām
- nomainīju digit - TV pret parasto kabeli
- paņēma zemi, lai paši audzētu dārzeņus
- pārdeva dzīvokli pret mazāku nopirka (2 reizes)
- pārdeva vasaras mājiņu
- pārdevām dzīvokli, īrējam vecā mājā dzīvokli
- pārdevu dzīvokli
- pērk vairāk akcijas preces, humāno apģērbu, apavus
- prece uz līgumu
- vairāk taisīja konkursus
- vasarā dzīvojam dārza mājiņā lai nav jāmaksā saimniecei

2.6.pielikums

Ekspertu viedokļu sadalījuma apgalvojumam „Stipendijas apmērs Pasākumā iesaistītajiem cilvēkiem ir optimāls" galvenie statistiskie raksturotāji

	NVA	Citas institūcijas
Izlases apjoms n	17	6
Aritmētiskais vidējais	6,88	6,67
Aritmētiskā vidējā standartkļūda	0,635	1,229
Mediāna	7	7
Moda	8;10	9
Vidējā kvadrātiskā novirze	2,619	3,011
Variācijas apjoms	9	7
Minimums	1	3
Maksimums	10	10

Avots: Ekspertu darba tirgus jomā par Pasākuma organizēšanas un novērtēšanas jautājumiem aptauja 2010. gada novembrī (n=23);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – nepiekrītu apgalvojumam; 10 – pilnīgi piekrītu apgalvojumam

Eksperti ir norādījuši uz šādiem argumentiem:

- Ja 100 LVL mēnesī ir vienīgais ienākums, tad ar to nevar segt visus izdevumus (pārtikas iegāde, apģērbs, komunālie maksājumi). Par 8 stundu darbu būtu jāmaksā vismaz 180 LVL mēnesī;
- Darbs ir fiziski smags, ne reti notiek āra apstākļos, pie 8 stundu darba laika stipendija varētu būt lielāka, tajā paša laikā šajos ekonomiski vājajos gados arī 100 LVL stipendija kaut daļēji risina eksistences problēmas;
- Ja šī stipendija tiktu izmantota tikai pārtikai, tad būtu pietiekama, bet ar šiem līdzekļiem tiek maksāti komunālie maksājumi, elektrība, pirktas pirmās nepieciešamības preces utt. Protams, nevar vērtēt viennozīmīgi. Ja ir citi ģimenes locekļi, kam ir ienākumi, tad šī summa noteikti ir optimālā, savukārt, ja ģimenei citu ienākumu nav vai persona dzīvo viena, tad ar šo summu noteikti nepietiek;
- Stipendijas apmērs ir optimāls, jo tas dod iespēju saņemt ienākumus, bet tajā pašā laikā stipendija nav tik liela, lai cilvēks varētu nedomāt par atgriešanos darba tirgū
- Stipendijas apmērs nav liels, taču diemžēl tas gandrīz sakrīt ar minimālās algas apmēru, ko darbinieks saņem pēc nodokļu nomaksas, kas ir demotivējošs apstāklis meklēt darbu;
- Būtu optimāls, ja nebūtu atvieglojumu, kādu nav minimālās algas saņēmējam, tāpēc neveicina darba meklējumus;
- Tas ir krīzes risinājums un labāk, protams, ir nopelnīt vismaz kaut ko, nekā ciest badu. Dzīvot par šādu naudu nevar, var tikai eksistēt, lai izdzīvotu. Nebūtu vēlams samazināt stipendijas apmēru;
- Tikai strādāt par šo stipendiju vajadzētu nevis 8 stundas, bet 6, lai vēl būtu kāds laiks patstāvīgā darba meklējumiem. Pašreiz, ja cilvēks strādā Pasākumā 8 stundas, viņš nevar vienlaicīgi meklēt darbu, tas ir nevar pildīt galveno bezdarbnieka pienākumu – patstāvīgi meklēt darbu.

2.7.pielikums

Ekspertu viedokļu sadalījuma apgalvojumam „Pasākuma īstenošana (ar pašreizējo mehānismu – paredzot LVL 100 stipendiju un nodrošinot mazkvalificētus darbus) ir īstermiņa risinājums zudušo ienākumu kompensēšanai un tā īstenošana nav atbalstāma pēc ekonomiskās lejupslīdes beigām" galvenie statistiskie raksturotāji

	NVA	Citas institūcijas
Izlases apjoms n	17	6
Aritmētiskais vidējais	9,29	8,67
Aritmētiskā vidējā standartkļūda	0,206	0,494
Mediāna	10,00	8,5
Moda	10	8;10
Vidējā kvadrātiskā novirze	0,849	1,211
Variācijas apjoms	2	3
Minimums	8	7
Maksimums	10	10

Avots: Ekspertu darba tirgus jomā par Pasākuma organizēšanas un novērtēšanas jautājumiem aptauja 2010. gada novembrī (n=23); Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – nepiekrītu apgalvojumam; 10 – pilnīgi piekrītu apgalvojumam

Eksperti ir norādījuši uz šādiem argumentiem:

- Cilvēkiem Pasākums mazina motivāciju pašiem atrast darbu, nopelnīt iztikas līdzekļus. Bez tam ir jāorganizē darbs ar sociālajam garantijām un nodokļu samaksu;
- Pasākums vērtējams kā sociālais atbalsts un kā demotivējošs meklēt alternatīvu darbu, jo stipendijas apmērs ir pielīdzināms minimālajai algai. Lielāka ilgtermiņa pievienotā vērtība varētu tikt nodrošināta, ja pašvaldībās tiktu plānoti tādi darbi, kas tiešām ir nepieciešami. Šī potenciāli varētu būt iespēja attīstīt „zaļās" darbavietas, piemēram, izmantojot darbaspēku, lai uzlabotu meliorācijas sistēmu. Tāpat arī, strādājot attiecīgos mazkvalificētos darbus, pasākuma dalībniekiem netika attīstītas turpmākai dzīvei nepieciešamās prasmes, šī darba pieredze nav vērtējama kā vērtīga praktiskā darba pieredze. Līdz ar to netiek veicināta šo cilvēku turpmāka iekļaušanās darba tirgū, bet pretstatā tiek veidoti potenciālie strukturālie bezdarbnieki;
- Pasākums ir krīzes laikā atbalsta instruments un pēc būtības stipendija ir pabalsts par darbu, bet ne atalgojums;
- Šajā pasākumā bezdarbnieki ir sociāli neaizsargāti. Cilvēkiem būtu jāstrādā uz darba līgumu pamata, no kuriem tiek veiktas sociālās iemaksas, lai nodrošinātu iespēju saņemt gan slimības lapas, gan bezdarbnieku pabalstus. Pamatā Pasākumu dalībnieki veic nekvalificētus darbus (fiziski smagus) ārpus telpām, dažādos laika apstākļos un ir tikai saprotams, ka dažiem no viņiem ir jau tā novājināta imūnā sistēma, kā rezultātā bezdarbnieki saslimst. Līdz ar to paliekot bez iztikas līdzekļiem. Pieļauju, ka daži no viņiem izvēlas nākt uz darbu arī slimi, jo nauda ir svarīgāka par veselību;
- Viennozīmīgi, šis Pasākums nevar ilgtermiņā tikt uzskatīts par vienu no aktīvās nodarbinātības pasākumiem. Tas vairāk vērtējams kā sociālās aizsardzības programma, bet mazāk kā nopietns ieguldījums cilvēka integrēšanai darba tirgū. Protams, pastāv iespēja, ka pašvaldība pieņem darbā kādu no Pasākumā iesaistītajiem, bet tādu gadījumu skaits ir tik neliels, ka tas noteikti nav risinājums cilvēku integrēšanai darba tirgū;
- Ja darbavietas nerodas pietiekamā ātrumā, Pasākums ir jāsaglabā. Tomēr ir bezjēdzīgi Pasākumā iesaistītos cilvēkus nodarbināt pašvaldībā, ja šis darbs ir jādara tuvāko māju iemītniekiem un skolēniem. Pasākuma ietvaros būtu jāpiedāvā jēgpilnu nodarbošanos, kas dod bezdarbniekam jaunas prasmes un pašapziņu, un pielikt esošos resursus, kur pašvaldība var redzēt caur vides uzlabojumiem, kas citādi nebūtu panākumi. Šeit ir specifiski darbi. Piemēram, medmāsām – jārada jauni pakalpojumi iedzīvotājiem, kas ir nepieciešami, vai jaunatnes organizācijām (darbā), vai invalīdu vai citās interešu grupās, kur cilvēks nokļūst kolektīvā, kas viņu stimulē. Šos darbus nevar izdarīt vietējie cilvēki. Programmas ietvaros jāveido sadarbība ar uzņēmējiem, jo viņi var iemācīt cilvēkiem jaunas prasmes vai iegādāties materiāli.

3.1.pielikums

Rindā gaidītāju skaits uz dalību Pasākumā, uz atkārtotu dalību Pasākumā un bezdarbnieku skaits Latvijas reģionos 2010.gada 30.novembrī

	Rindā gaidītāju skaits	Rindā gaidītāju īpatsvars (%)	Rindā gaidītāju skaits uz atkārtotu dalību Pasākumā	Rindā gaidītāju uz atkārtotu dalību Pasākumā īpatsvars (%)	Bezdarbnieku skaits	Rindā gaidītāju īpatsvars no bezdarbniekiem
Pierīgas reģions	5380	11,38	1599	9,8	20699	25,99
Vidzemes reģions	5217	11,04	2355	14,5	15975	32,66
Kurzemes reģions	4848	10,26	1633	10,0	13436	36,08
Zemgales reģions	5580	11,81	1936	11,9	15341	36,37
Latgales reģions	10659	22,55	5036	31,0	26819	39,74
Daugavpils	2110	4,46	592	3,6	6538	32,27
Jelgava	984	2,08	273	1,7	4064	24,21
Jēkabpils	654	1,38	231	1,4	2126	30,76
Jūrmala	771	1,63	233	1,4	3977	19,39
Liepāja	2445	5,17	849	5,2	6403	38,19
Rēzekne	962	2,04	380	2,3	3933	24,46
Rīga	6861	14,52	888	5,5	38453	17,84
Valmiera	220	0,47	106	0,7	1621	13,57
Ventspils	570	1,21	156	1,0	2431	23,45
Kopā	47261	100	16267	100,0	161816	29,21

Avots: Autoru aprēķini, pamatojoties uz NVA datiem, 17.02.2011

3.2.pielikums

Rindā gaidītāju skaits uz dalību Pasākumā pa vecuma grupām Latvijas reģionos un pilsētās 2010.gada novembrī

Reģioni un pilsētas	Vecums										Kopā	Īpatsvars (%)
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 un vairāk		
Pierīgas reģions	144	431	366	495	609	621	841	871	874	128	5380	11,38
Vidzemes reģions	144	453	385	391	527	653	860	940	754	110	5217	11,04
Kurzemes reģions	181	521	445	448	499	575	676	772	644	87	4848	10,26
Zemgales reģions	157	479	417	503	587	696	924	904	807	106	5580	11,81
Latgales reģions	275	906	823	961	1216	1299	1696	1820	1454	209	10659	22,55
Daugavpils	60	205	170	213	201	228	330	364	307	32	2110	4,46
Jēkabpils	20	44	48	66	74	83	107	107	100	5	654	1,38
Jelgava	23	55	57	84	122	115	156	181	174	17	984	2,08
Jūrmala	24	60	53	64	84	90	121	133	127	15	771	1,63
Liepāja	67	189	188	207	238	295	411	442	370	38	2445	5,17
Rēzekne	16	75	76	96	99	108	162	159	160	11	962	2,04
Rīga	141	480	483	561	652	763	1102	1325	1208	146	6861	14,52
Valmiera	3	18	7	12	28	23	42	48	36	3	220	0,47
Ventspils	26	33	38	53	48	60	89	104	102	17	570	1,21
Kopā	1281	3949	3556	4154	4984	5609	7517	8170	7117	924	47261	100
Īpatsvars (%)	2,71	8,36	7,52	8,79	10,55	11,87	15,91	17,29	15,06	1,96	100	

Avots: Autoru aprēķini, pamatojoties uz NVA datiem, 17.02.2011.

3.3.pielikums

Rindā gaidītāju skaits uz atkārtotu dalību Pasākumā pa vecuma grupām Latvijas reģionos 2010.gada novembrī

Vecums		Pierīgas reģions	Vidzemes reģions	Kurzemes reģions	Zemgales reģions	Latgales reģions	Kopā	Īpatsvars (%)
15-19	Cilvēku skaits	19	36	21	31	74	181	1,44
	no tiem sievietes	6	18	12	14	29	79	1,19
20-24	Cilvēku skaits	101	178	141	120	324	864	6,88
	no tiem sievietes	46	98	83	51	155	433	6,52
25-29	Cilvēku skaits	76	169	115	118	339	817	6,51
	no tiem sievietes	51	105	75	59	190	480	7,23
30-34	Cilvēku skaits	149	153	138	152	417	1009	8,03
	no tiem sievietes	99	104	83	98	252	636	9,58
35-39	Cilvēku skaits	174	227	167	211	585	1364	10,86
	no tiem sievietes	93	128	101	131	331	784	11,81
40-44	Cilvēku skaits	190	274	203	272	655	1594	12,69
	no tiem sievietes	109	151	111	153	337	861	12,97
45-49	Cilvēku skaits	254	435	262	345	849	2145	17,08
	no tiem sievietes	138	208	136	178	442	1102	16,60
50-54	Cilvēku skaits	284	458	303	336	928	2309	18,39
	no tiem sievietes	141	224	140	174	467	1146	17,27
55-59	Cilvēku skaits	309	379	255	328	760	2031	16,17
	no tiem sievietes	144	184	126	171	371	996	15,01
60 un vairāk	Cilvēku skaits	43	46	28	23	105	245	1,95
	no tiem sievietes	19	22	14	15	50	120	1,81
Kopā	Cilvēku skaits	1599	2355	1633	1936	5036	12559	100
	no tiem sievietes	846	1242	881	1044	2624	6637	100
Īpatsvars (%)	Cilvēku skaits	12,73	18,75	13,00	15,42	40,10	100	
	no tiem sievietes	12,75	18,71	13,27	15,73	39,54	100	

Avots: Autoru aprēķini, pamatojoties uz NVA datiem, 08.02.2011.

3.4.pielikums

Mājsaimniecību aptaujas rezultāti attiecībā uz respondentu dalību Pasākumā

Kāpēc Jūs pašreiz nepiedalāties Pasākumā?

Iemesli, kādēļ pašreiz nepiedalās Pasākumā	Mājsaimniecību locekļu skaits	Īpatsvars (%)
Pabeidzu pilno 6 mēnešu termiņu	574	53,80
Pabeidzu pieejamo periodu, kas bija īsāks par 6 mēnešiem)	74	6,94
Nokavēju pārāk ilgu laiku un tiku izslēgts no programmas	19	1,78
Disciplināru iemeslu dēļ tiku izslēgts no programmas	17	1,59
Atstāju programmu, jo atradu darbu	117	10,97
Atstāju programmu, jo tā nepatika	14	1,31
Atstāju programmu, jo bija jāaprūpē bērni	10	0,94
Grūtniecība/jāaprūpē jaundzimušais	11	1,03
Saslimu/ieguvu invaliditāti, tādēļ programma bija jāatstāj	59	5,53
Atstāju, jo atbrīvojās vieta NVA apmācību programmās	8	0,75
Atgriezos pie pilna laika mācībām/studijām	2	0,19
Cits	162	15,18
Kopā	1067	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, atlasīti respondenti, kuri pašlaik nepiedalās Pasākumā un kuri snieguši atbildi uz šo jautājumu n_1=1067)

	Kurzeme		Latgale		Rīga		Vidzeme		Zemgale	
	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Pabeidzu pilno 6 mēnešu termiņu	159	60,7	118	49,4	89	54,3	119	53,8	89	49,2
Pabeidzu pieejamo periodu, kas bija īsāks par 6 mēnešiem)	20	7,6	17	7,1	9	5,5	20	9,0	8	4,4
Nokavēju pārāk ilgu laiku un tiku izslēgts no programmas	6	2,3	1	0,4	4	2,4	5	2,3	3	1,7
Disciplināru iemeslu dēļ tiku izslēgts no programmas	4	1,5	3	1,3	2	1,2	2	0,9	6	3,3
Atstāju programmu, jo atradu darbu	25	9,5	24	10,0	21	12,8	25	11,3	22	12,2
Atstāju programmu, jo tā nepatika	1	0,4	3	1,3	5	3,0	4	1,8	1	0,6
Atstāju programmu, jo bija jāaprūpē bērni	2	0,8	4	1,7	1	0,6	1	0,5	2	1,1
Grūtniecība/jāaprūpē jaundzimušais	3	1,1	2	0,8	1	0,6	1	0,5	4	2,2
Saslimu/ieguvu invaliditāti, tādēļ programma bija jāatstāj	13	5,0	12	5,0	9	5,5	13	5,9	12	6,6
Atstāju, jo atbrīvojās vieta NVA apmācību programmās	1	0,4	2	0,8	1	0,6	1	0,5	3	1,7
Atgriezos pie pilna laika mācībām/studijām	1	0,4	1	0,4	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Cits	27	10,3	52	21,8	22	13,4	30	13,6	31	17,1
Kopā	262	100,0	239	100,0	164	100,0	221	100,0	181	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, atlasīti respondenti, kuri pašlaik nepiedalās Pasākumā un kuri snieguši atbildi uz šo jautājumu n_1=1067)

3.5.pielikums

Ekspertu un pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma par Pasākuma ietekmi uz nereģistrētās nodarbinātības samazināšanu galvenie statistiskie raksturotāji

	NVA	Citi eksperti	Pašvaldību pārstāvji
Izlases apjoms	17	6	103
Aritmētiskais vidējais	5,82	4,83	5,02
Aritmētiskā vidējā standartkļūda	0,608	1,167	,276
Mediāna	6	5	5,00
Moda	5	7	1
Vidējā kvadrātiskā novirze	2,506	2,858	2,797
Variācijas apjoms	9	7	9
Minimums	1	1	1
Maksimums	10	8	10

Avots: Pašvaldību pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=116); Ekspertu darba tirgus jomā par Pasākuma organizēšanas un novērtēšanas jautājumiem aptauja 2010. gada novembrī (n=23)
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – nav ietekmes; 10 – ļoti liela ietekme

3.6.pielikums

Pašvaldību pārstāvju aptaujas rezultāti

Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma par Pasākumā nodarbināto cilvēku īpatsvaru procentos, kuri varētu būt iesaistīti nereģistrētajā nodarbinātībā galvenie statistiskie raksturotāji

	2009. gadā Pasākumā nodarbināto cilvēku īpatsvars (%)	2009. gadā Pasākumā nodarbināto sieviešu īpatsvars (%)	2010. gadā Pasākumā nodarbināto cilvēku īpatsvars (%)	2010. gadā Pasākumā nodarbināto sieviešu īpatsvars (%)
Pašvaldību skaits	78	70	77	69
Aritmētiskais vidējais	10,519	7,336	11,253	6,471
Aritmētiskā vidējā standartkļūda	1,8660	1,8682	1,9563	1,6994
Vidējā kvadrātiskā novirze	16,4803	15,6302	17,1669	14,1166

Avots: Pašvaldību pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=116)

Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma par aptuveno naudas summu latos, ko varētu saņemt Pasākumā iesaistītais cilvēks no nereģistrētās nodarbinātības galvenie statistiskie raksturotāji

	Aptuvenā naudas summa latos, ko varētu saņemt Pasākumā iesaistītais cilvēks no nereģistrētās nodarbinātības 2009. gadā	Aptuvenā naudas summa latos, ko varētu saņemt Pasākumā iesaistīta sieviete no nereģistrētās nodarbinātības 2009. gadā	Aptuvenā naudas summa latos, ko varētu saņemt Pasākumā iesaistītais cilvēks no nereģistrētās nodarbinātības 2010. gadā	Aptuvenā naudas summa latos, ko varētu saņemt Pasākumā iesaistīta sieviete no nereģistrētās nodarbinātības 2010. gadā
Pašvaldību skaits	63	59	61	57
Aritmētiskais vidējais	48,99	42,43	46,72	41,28
Aritmētiskā vidējā standartkļūda	8,523	7,947	9,011	8,752

Avots: Pašvaldību pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=116)

3.7.pielikums

Mājsaimniecību aptaujas rezultāti par Pasākumā iesaistīto cilvēku dalību bezdarbnieku pienākumu izpildē

Vai Jūs esiet aktīvi meklējis darbu pēdējo 4 nedēļu laikā? (šobrīd piedalās Pasākumā)

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, esmu aktīvi meklējis darbu pēdējo 4 nedēļu laikā	744	61,4
Nē, neesmu aktīvi meklējis darbu pēdējo 4 nedēļu laikā	467	38,6
Kopā	1211*	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām Pasākumā piedalās. n_1=1221)

atlasīti uz jautājumu atbildi sniegušo Pasākumā dalībnieku skaits

Kontroles grupa (gaida rindā uz dalību Pasākuma, iepriekš nav piedalījušies)

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, esmu aktīvi meklējis darbu pēdējo 4 nedēļu laikā	695	77,9
Nē, neesmu aktīvi meklējis darbu pēdējo 4 nedēļu laikā	197	22,1
Kopā	892*	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām gaida rindā uz dalību Pasākuma, iepriekš nav piedalījušies Pasākumā. n_1=920)

**atlasīti uz jautājumu atbildi sniegušo respondentu skaits*

Kontroles grupa (nesen pabeiguši dalību Pasākumā)

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, esmu aktīvi meklējis darbu pēdējo 4 nedēļu laikā	576	67,76
Nē, neesmu aktīvi meklējis darbu pēdējo 4 nedēļu laikā	274	32,24
Kopā	850*	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām pēdējo 12 mēnešu laikā piedalījušies Pasākumā, bet pašreiz nepiedalās Pasākumā n_1=1062)

**atlasīti uz jautājumu atbildi sniegušo respondentu skaits*

3.8.pielikums

Mājsaimniecību aptaujas rezultāti par iemesliem darba nemeklēšanai Pasākumā iesaistītajiem cilvēkiem

Kādēļ Jūs pēdējo 4 nedēļu neesiet aktīvi meklējis darbu?

Iemesli, kādēļ pēdējo 4 nedēļu nav aktīvi meklēts darbs	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Skolēns/students	5	1,1
Mājsaimniece(ks)	2	0,4
Pārāk vecs/beidzis strādāt	1	0,2
Slims/ar invaliditāti	10	2,1
Jāaprūpē ģimenes locekļi	3	0,6
Nav pieejama piemērota bērnu aprūpe	2	0,4
Man ir plānots darbs, ka sāksies mazliet vēlāk	2	0,4
Gaidu, kad darba devējs pasauks atpakaļ darbā	2	0,4
Gaidu sezonas darbu (sezonu, kurā tas tiek veikts)	5	1,1
Esmu iesaistīts Pasākumā/gaidu uz dalību Pasākumā	368	79,0
Esmu iesaistīts NVA apmācību programmā/gaidu uz NVA apmācību programmu	3	0,6
Esmu iesaistīts citos NVA pasākumos (izņemot Pasākumu un apmācības)/gaidu uz dalību tajos	4	0,9
Nedomāju, ka pašreiz ir kādas darba iespējas	51	10,9
Cits	8	1,7
Kopā	466	100

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā. n_1=1128)

Pasākuma dalībnieku atbilžu uz jautājumu „Kādēļ Jūs pēdējo 4 nedēļu neesiet aktīvi meklējis darbu?" sadalījums pa Latvijas reģioniem

Iemesli, kādēļ pēdējo 4 nedēļu nav aktīvi meklēts darbs	Kurzeme		Latgale		Rīga		Vidzeme		Zemgale	
	Pasā-kuma dalīb-nieku skaits	Īpatsvars (%)	Pasā-kuma dalīb-nieku skaits	Īpatsvars (%)	Pasā-kuma dalīb-nieku skaits	Īpatsvars (%)	Pasā-kuma dalīb-nieku skaits	Īpatsvars (%)	Pasā-kuma dalīb-nieku skaits	Īpatsvars (%)
Skolēns/students	2	1,9	2	3,1	0	0,0	0	0,0	1	1,0
Mājsaimniece(ks)	1	1,0	1	1,6	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pārāk vecs/beidzis strādāt	0	0,0	1	1,6	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Slims/ar invaliditāti	1	1,0	3	4,7	2	2,9	2	1,5	2	2,1
Jāaprūpē ģimenes locekļi	3	2,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Nav pieejama piemērota bērnu aprūpe	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	1,5	1	1,0
Man ir plānots darbs, ka sāksies mazliet vēlāk	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	1,5	0	0,0
Gaidu, kad darba devējs pasauks atpakaļ darbā	0	0,0	0	0,0	1	1,4	0	0,0	1	1,0
Gaidu sezonas darbu (sezonu, kurā tas tiek veikts)	1	1,0	1	1,6	0	0,0	1	0,8	2	2,1
Esmu iesaistīts Pasākumā/gaidu uz dalību Pasākumā	76	72,4	37	57,8	60	85,7	111	84,1	83	86,5
Esmu iesaistīts NVA apmācību programmā/gaidu uz NVA apmācību programmu	2	1,9	1	1,6	1	1,4	0	0,0	0	0,0
Esmu iesaistīts citos NVA pasākumos (izņemot Pasākumu un apmācības)/gaidu uz dalību tajos	0	0,0	1	1,6	0	0,0	2	1,5	1	1,0
Nedomāju, ka pašreiz ir kādas darba iespējas	19	18,1	13	20,3	5	7,1	11	8,3	3	3,1
Cits	0	0,0	4	6,3	1	1,4	1	0,8	2	2,1
Kopā	105	100,0	64	100,0	70	100,0	132	100,0	96	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām Pasākumā piedalās. n_1=1221) uz jautājumu atbildi sniegušo Pasākumā dalībnieku skaits*

3.9.pielikums

Mājsaimniecību aptaujas rezultāti par Pasākumā iesaistīto cilvēku gatavību uzsākt patstāvīgu darbu

Ja Jūs atrastu piemērotu darbu, vai būtu gatavs sākt strādāt nākamo 2 nedēļu laikā? (pašreizējā brīdī Pasākumā iesaistītie dalībnieki)

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, ja atrastu piemērotu darbu, būtu gatavs sākt strādāt nākamo 2 nedēļu laikā	1054	88,3
Nē, ja atrastu piemērotu darbu, nebūtu gatavs sākt strādāt nākamo 2 nedēļu laikā	140	11,7
Kopā	1194	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā, n_1=1128)

Kontroles grupa (gaida rindā uz dalību Pasākuma, iepriekš nav piedalījušies)

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, ja atrastu piemērotu darbu, būtu gatavs sākt strādāt nākamo 2 nedēļu laikā	785	92,6
Nē, ja atrastu piemērotu darbu, nebūtu gatavs sākt strādāt nākamo 2 nedēļu laikā	63	7,4
Kopā	1194*	100,0

*Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām gaida rindā uz dalību Pasākuma, iepriekš nav piedalījušies Pasākumā. n_1=920)*atlasīti uz jautājumu atbildi sniegušo respondentu skaits*

Kontroles grupa (nesen pabeiguši dalību Pasākumā)

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, ja atrastu piemērotu darbu, būtu gatavs sākt strādāt nākamo 2 nedēļu laikā	717	91,0
Nē, ja atrastu piemērotu darbu, nebūtu gatavs sākt strādāt nākamo 2 nedēļu laikā	71	9,0
Kopā	788*	100,0

*Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām pēdējo 12 mēnešu laikā piedalījušies Pasākumā, bet pašreiz nepiedalās Pasākumā n_1=1062)*atlasīti uz jautājumu atbildi sniegušo respondentu skaits*

Pasākuma dalībnieku atbilžu uz jautājumu „Ja Jūs atrastu piemērotu darbu, vai būtu gatavs sākt strādāt nākamo 2 nedēļu laikā?" sadalījums pa Latvijas reģioniem

Reģions	Būtu gatavs sākt strādāt nākamo 2 nedēļu laikā		Nebūtu gatavs sākt strādāt nākamo 2 nedēļu laikā		Kopā
	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)	
Kurzeme	273	86	45	14	318
Latgale	109	87	16	13	125
Rīga	188	84	37	16	225
Vidzeme	277	94	17	6	294
Zemgale	205	89	25	11	230
Kopā	1052	88	140	12	1192*

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām Pasākumā piedalās. n_1=1221)
** uz jautājumu atbildi sniegušo Pasākumā dalībnieku skaits*

3.10.pielikums

Pasākuma dalībnieku atbildes

Pasākuma dalībnieku atbildes (šobrīd iesaistīti Pasākumā) uz jautājumu – Vai esiet atteicies no kāda darba piedāvājuma pēdējo 12 mēnešu laikā?

Izglītības līmenis	Kopā		Vai esiet atteicies no kāda darba piedāvājuma pēdējo 12 mēnešu laikā?			
			Jā		Nē	
	Skaits	Īpatsvars (%)	Skaits	Īpatsvars (%)	Skaits	Īpatsvars (%)
Nav skolas izglītības	3	0,2	0	0,0	3	0,3
Zemāka par pamatizglītību	34	2,8	0	0,0	31	2,8
Pamatizglītība	297	24,3	8	18,2	263	23,9
Vidējā izglītība	380	31,1	15	34,1	348	31,6
Profesionālā pamatizglītība	46	3,8	4	9,1	41	3,7
Vidējā profesionālā izglītība	411	33,7	14	31,8	370	33,6
Pirmā līmeņa augstākā profesionālā izglītība (tajā skaitā – ja pabeigta koledža)	18	1,5	1	2,3	17	1,5
Otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība vai bakalaura grāds	24	2,0	2	4,5	22	2,0
Maģistra grāds vai augstāks	7	0,6	0	0,0	7	0,6
Kopā	1220*	100,0	44*	100	1102*	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām Pasākumā pašlaik piedalās n_1=1221 mājsaimniecību locekļi)
**atlasīti respondenti, kas snieguši atbildes uz jautājumiem*

Kāpēc Jūs atteicāties no darba piedāvājuma, kas tika izteikts pēdējo 12 mēnešu laikā?

Iemesli, kādēļ atteicās no darba piedāvājuma, kas tika izteikts pēdējo 12 mēnešu laikā	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Darbs bija pārāk tālu (Latvijas teritorijā)	14	14,9
Darbs bija ārzemēs un negribēju doties prom	3	3,2
Samaksa bija pārāk zema	9	9,6
Darbs bija pārāk zema līmeņa	3	3,2
Neapmierināja darba apstākļi /darba laiks	9	9,6
Grūtniecība/nepieciešamība aprūpēt jaundzimušo	1	1,1
Pārāk vecs/beidzis strādāt	1	1,1
Slims/ar invaliditāti	5	5,3
Jāaprūpē ģimenes locekļi	3	3,2
Biju iesaistīts Pasākumā/gaidīju uz dalību Pasākumā	6	6,4
Biju iesaistīts citos NVA pasākumos (izņemot Pasākumu un apmācības)/gaidīju uz dalību tajos	1	1,1
Cits	39	41,5
Kopā	94	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā. n_1=1128)

Citi iemesli:

- jāpabeidz studijas
- nepietika naudas lai aizbrauktu, uz Vāciju
- sliktas atsauksmes par darbvietu
- bija problēmas ar transportu, nevarēja tikt uz darbu
- darbs pārāk augsta līmeņa, apzinājās, ka nespēs veikt
- bija lauzta kāja

3.11.pielikums

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku viedoklis par iespējām pārcelties gadījumā, ja tiktu piedāvāts darbs citā vietā

Pasākuma dalībnieku viedoklis par iespējām pārcelties gadījumā, ja tiktu piedāvāts darbs citā vietā

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, es būtu gatavs pārcelties	209	17,5
Varbūt es būtu gatavs pārcelties	237	19,9
Nē, es nebūtu gatavs pārcelties	746	62,6
Kopā	1192	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā, n_1=1128)

Kontroles grupas (gaida rindā uz dalību Pasākuma, iepriekš nav piedalījušies)

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, es būtu gatavs pārcelties	192	22,7
Varbūt es būtu gatavs pārcelties	201	23,7
Nē, es nebūtu gatavs pārcelties	454	53,6
Kopā	847*	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām gaida rindā uz dalību Pasākuma, iepriekš nav piedalījušies Pasākumā. n_1=920)

**atlasīti uz jautājumu atbildi sniegušo respondentu skaits*

Kontroles grupas (nesen pabeiguši dalību Pasākumā)

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, es būtu gatavs pārcelties	172	21,8
Varbūt es būtu gatavs pārcelties	173	22,0
Nē, es nebūtu gatavs pārcelties	443	56,2
Kopā	788*	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām pēdējo 12 mēnešu laikā piedalījušies Pasākumā, bet pašreiz nepiedalās Pasākumā n_1=1062)

**atlasīti uz jautājumu atbildi sniegušo respondentu skaits*

Kur Jūs būtu gatavs pārcelties, ja Jums tiktu piedāvāts atbilstošs darbs citā vietā?

Uz kurieni būtu gatavs pārcelties, ja tiktu piedāvāts atbilstošs darbs citā vietā	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Visur, ieskaitot uz ārzemēm	133	29,6
Visur Latvijā	103	22,9
Ne vairāk kā 100 km attālumā no manas pašreizējās dzīves vietas	80	17,8
Ne vairāk kā 50 km attālumā no manas pašreizējās dzīves vietas	116	25,8
Cits	18	4,0
Kopā	450	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā, n_1=1128)

Vai Jūsu gatavība pārcelties šādā gadījumā būtu atkarīga no tā, vai Jums un Jūsu mājsaimniecībai tiktu piedāvāts mājoklis?

Gatavība pārcelties šādā gadījumā būtu atkarīga no tā, vai Jums un Jūsu mājsaimniecībai tiktu piedāvāts mājoklis	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā	180	40,9
Nē	32	7,3
Atkarīgs no darba apstākļiem un algas	203	46,1
Nezinu	25	5,7
Kopā	440	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā, n_1=1128)

3.12.pielikums

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku viedoklis par izmaiņām kvalifikācijā līdz ar dalību Pasākumā

Pēc Jūsu dalības Pasākumā Jums ir sajūta, ka Jums ir lielāka, mazāka vai tāda pati kvalifikācija (zināšanas, prasmes)?

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka ir **lielāka kvalifikācija**	179	16,2
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka **nav izmaiņas kvalifikācijā**	869	78,4
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka ir **mazāka kvalifikācija**	60	5,4
Kopā	1108	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā. *n_1=1128)*

Pēc Jūsu dalības Pasākumā Jums ir sajūta, ka Jums ir lielāka, mazāka vai tāda pati vēlēšanās paaugstināt kvalifikāciju?

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka ir **daudz lielāka** vēlēšanās paaugstināt kvalifikāciju	132	12,1
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka ir **lielāka** vēlēšanās paaugstināt kvalifikāciju	408	37,3
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka **nav izmaiņu** vēlēšanās paaugstināt kvalifikāciju	541	49,5
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka ir **mazāka** vēlēšanās paaugstināt kvalifikāciju	7	0,6
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka ir **daudz mazāka** vēlēšanās paaugstināt kvalifikāciju	5	0,5
Kopā	1093	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

3.13.pielikums

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku viedoklis par dalību NVA īstenotajās aktivitātēs

Vai Jūs piedalījāties kādā no NVA apmācībām (kas ilgāka par 1 mēnesi) pēdējo 12 mēnešu laikā?

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā es piedalījos kādā no NVA apmācībām (kas ilgāka par 1 mēnesi) pēdējo 12 mēnešu laikā	221	22,2
Nē es nepiedalījos kādā no NVA apmācībām (kas ilgāka par 1 mēnesi) pēdējo 12 mēnešu laikā	997	100,0
Kopā	1218	122,2

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

Vai Jūs vērtējat NVA apmācību kā ļoti noderīgu, daļēji noderīgu, ne īpaši noderīgu vai pilnīgi nenoderīgu?

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
NVA apmācību vērtēju, kā **ļoti noderīgu**	106	39,7
NVA apmācību vērtēju, kā **noderīgu**	123	46,1
NVA apmācību vērtēju, kā **daļēji noderīgu**	32	12,0
NVA apmācību vērtēju, kā **ne īpaši noderīgu**	4	1,5
NVA apmācību vērtēju, kā **pilnīgi nenoderīga**	2	0,7
Kopā	267	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

Vai Jūs pabeidzāt šo NVA apmācību?

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā es pabeidzu šo NVA apmācību	206	94,1
Nē es nepabeidzu šo NVA apmācību	13	5,9
Kopā	219	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

Kāpēc Jūs nepabeidzāt šo NVA apmācību?

(uz šo jautājumu katrs respondents varēja ierakstīt 2 atbildes)

	Pasākuma dalībnieku skaits
Nepabeidzu apmācību, jo atbrīvojās vieta Pasākumā	3
Nepabeidzu apmācību, jo sajutu, ka šīs apmācības nav labas	1
Nepabeidzu apmācību, jo sajutu, ka šīs apmācības nepalīdzēs atrast darbu	1
Nepabeidzu apmācību, jo apmācības stipendija nenosedz transporta izmaksas	1
Nepabeidzu apmācību, jo apmācības vieta atrodas pārāk tālu	0
Nepabeidzu apmācību dēļ slimības	1
Nepabeidzu apmācību ģimenes problēmu dēļ	2
Pašreiz vēl piedalos apmācībās	4
Cits iemesls	7
Kopā	20

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

Kāpēc Jūs izvēlējāties piedalīties Pasākumā, nevis NVA apmācībā?
(uz šo jautājumu katrs respondents varēja ierakstīt 2 atbildes)

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Izvēlējos piedalīties Pasākuma, nevis NVA apmācībā, jo apmācības neinteresē	89	7,2
Izvēlējos piedalīties Pasākumā, nevis NVA apmācībā, jo apmācības nepiedāvāja	211	17,1
Izvēlējos piedalīties Pasākumā, nevis NVA apmācībā, jo nepiedāvāja man piemērotas apmācības	186	15,1
Izvēlējos piedalīties Pasākumā, nevis NVA apmācībā, jo sajutu, ka šīs apmācības nepalīdzēs atrast darbu	79	6,4
Izvēlējos piedalīties Pasākumā, nevis NVA apmācībā, jo nesapratu valodu, kurā tiek piedāvāta apmācība	19	1,5
Izvēlējos piedalīties Pasākumā, nevis NVA apmācībā, jo apmācības stipendija nenosedz transporta izmaksas	29	2,4
Izvēlējos piedalīties Pasākumā, nevis NVA apmācībā, jo apmācības vieta atrodas pārāk tālu	104	8,4
Izvēlējos piedalīties Pasākumā, nevis NVA apmācībā, jo Pasākumā maksā vairāk	312	25,3
Esmu gaidītāju rindā uz apmācību	96	7,8
Cits iemesls	108	8,8
Kopā	1233	100,0

Cits iemesls:

- Pasākums bija agrāk (12)
- beidzās NVA apmācība (11)
- dārgs ceļš
- ģimenes apstākļu dēļ
- labāk patīk strādāt, negribas mācīties
- mājsaimniecība, nevar izbraukāt
- mūsu vecumam nav piemērotu kursu
- naudas dēļ (23)
- nav cita darba (7)
- nav kur atstāt bērnus
- nav transporta lai nokļūtu mājās/ latv. valodai 3.kateg.
- neatbilstoša profesija
- neatrada darbu
- nebija uz vietas kursi
- neprot lasīt rakstīt
- nevaru izbraukāt, jo ir mājlopi
- NVA atteica bezdarbnieka statusu kā invalīdam, tikai pēdējā laikā ļāva strādāt Pasākumā
- par vecu mācībām (2)
- solīja, bet nenoorganizēja
- stāv rindā uz apmācību
- sakrita vienlaicīgi ar Pasākumu (2)
- aizņems rindu pēc Pasākuma
- apmierina Pasākums
- atbilstošas apmācības nepiedāvāja
- beidzu angļu un latv. val. kursus
- bija jau NVA
- dārgs ceļš, nav atbilstoša transporta

- esmu slims
- gribas ārstēties
- ģimenes apstākļu dēļ
- ies pēc programmas
- izvēles nekādas, ir specialitāte
- jau pabeidza 2 kursus
- jo nebija apmācību
- kursi vakaros
- kursus nepiedāvā kā vienu reizi gadā
- liels attālums
- nav citas nodarbinātības iespējas kur jau mācījās
- nav vajadzības, negrib
- nebija iespēja izbraukāt
- nebija piemēroti kursi
- nebija uz vietas kursi
- nebija vajadzība
- nepiedāvāja apmācības
- nesavāca grupu, pietrūka finansējuma
- nevarēja apvienot studijas ar kursiem
- nevarēju izbraukāt, nebija transporta
- nevarēju iziet pārbaudi, kauns, ka nenokārtošu anketu
- nezināju, ka ir kaut kādi kursi
- nokavēju
- ņēma, jo mazs bērns
- ņem, ko piedāvā
- pēc operācijas
- sakarā ar bērna slimību
- saņēmu apmācību, darbu neatradu
- slimības dēļ
- specialitāte ir
- strādāt gribēju
- tikko pabeidzu kursus
- tuvāk mājām
- veselības stāvoklis
- visu gada limitu izgāju

3.14.pielikums

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku viedoklis par interesi pastāvīga darba meklēšanā līdz ar dalību Pasākumā

Pēc Jūsu dalības Pasākumā, vai Jums ir lielāka vēlēšanās, mazāka vēlēšanās vai tikpat liela vēlēšanās meklēt darbu?

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Pēc dalības Pasākumā ir **daudz mazāka vēlēšanās** meklēt darbu	33	3,0
Pēc dalības Pasākumā ir **mazāka vēlēšanās** meklēt darbu	23	2,1
Pēc dalības Pasākumā **nekādu izmaiņu salīdzinājumā ar iepriekšējo situāciju** meklēt darbu	482	43,4
Pēc dalības Pasākumā ir **lielāka vēlēšanās** meklēt darbu	462	41,6
Pēc dalības Pasākumā ir **daudz lielāka vēlēšanās** meklēt darbu	110	9,9
Kopā	1110	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā, n_1=1128)

3.15.pielikums

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku viedoklis par spējām strādāt pastāvīgu darbu līdz ar dalību Pasākumā

Pēc Jūsu dalības Pasākumā Jums ir sajūta, ka Jums ir lielākas, mazākas vai tādas pašas spējas kā iepriekš strādāt pastāvīgu darbu?

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka ir **daudz lielākas** spējas kā iepriekš strādāt pastāvīgu darbu	77	7,0
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka ir **lielākas** spējas kā iepriekš strādāt pastāvīgu darbu	218	19,8
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka **nav izmaiņu** spējās kā iepriekš strādāt pastāvīgu darbu	791	71,8
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka ir **mazākas** spējas kā iepriekš strādāt pastāvīgu darbu	12	1,1
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka ir **daudz mazākas** spējas kā iepriekš strādāt pastāvīgu darbu	4	0,4
Kopā	1102	100,0

Pēc dalības Pasākumā Jums ir sajūta, ka Jums ir lielākas, mazākas vai tādas pašas komunikācijas spējas kā iepriekš?

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka ir **daudz lielākas** komunikācijas spējas kā iepriekš	77	7,0
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka ir **lielākas** komunikācijas spējas kā iepriekš	272	24,6
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka **nav izmaiņu** komunikācijas spējās	742	67,1
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka ir **mazākas** komunikācijas spējas kā iepriekš	12	1,1
Pēc dalības Pasākumā ir sajūta, ka ir **daudz mazākas** komunikācijas spējas kā iepriekš	3	0,3
Kopā	1106	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1*=1128)*

3.16.pielikums

Pašvaldību pārstāvju priekšlikumi NVA pasākumu un citu NVA pakalpojumu pilnveidošanai, lai veicinātu Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku atgriešanos darba tirgū

N.p.k.	Priekšlikumi NVA pasākumu un pakalpojumu pilnveidošanai
	I. No Pasākuma mērķa sasniegšanas viedokļa:
1.	Paplašināt piedāvāto programmu/pakalpojumu klāstu, t.sk: ▪ atjaunot nodarbinātības pasākuma „Pasākums noteiktām personu grupām" īstenošanu pašvaldībās; ▪ atjaunot algotos sabiedriskos bezdarbniekus ar minimālo darba algu un visām sociālajām garantijām; ▪ stipendiātu vietā organizēt pagaidu darbus – šis projekts bija labāks, arī bezdarbniekam bija lielāka atbildība un sociālās garantijas; ▪ algoto pagaidu darbu prakses atjaunošanu, ja bezdarbnieks tiek nodarbināts pašvaldībā; ▪ īstenot NVA pasākumu „Algoti darbi", kas bija ļoti efektīvs – darbā iesaistītie bezdarbnieki bija daudz atbildīgāki, viņiem bija nodrošinātas sociālās garantijas. Daudziem šajā aktivitātē iesaistītajiem tika piedāvāts pastāvīgs darbs. Šajā aktivitātē varēja pieteikties arī citi darba devēji, ne tikai pašvaldības; ▪ atjaunot iespēju pašvaldību iestādēm pieņemt darbā invalīdus; ▪ atjaunot apmācības kursus kurinātājiem, traktoristiem, santehniķiem u.c.; ▪ mācības, lai iegūtu motorzāģa vai krūmgrieža vadītāja apliecību; ▪ atjaunot skolēnu nodarbinātību brīvlaikā; ▪ papildus programmas (sociālie projekti), kas veicinātu dažādu grupu bezdarbnieku iesaisti darba tirgū; ▪ izveidot subsidētās darba vietas ilgstošajiem bezdarbniekiem ar 100% NVA atalgojumu; ▪ subsidētās darba vietas konkrētām mērķa grupām pašvaldībās; ▪ subsidētas darba vietas pie uzņēmējiem vai zemniekiem, kad NVA sedz daļu algas vai visu algu, bet komersants nomaksā tikai nodokļu tiesu; ▪ apmācība pie darba devēja, subsidēta nodarbinātība u.c.; ▪ izskatīt iespēju organizēt pasākumu kvalificēta darba veikšanai pie darba dēvēja, tajā skaitā pašvaldības kapitālsabiedrībās; ▪ piedāvāt finansiālu palīdzību noteiktas summas ietvaros, lai bezdarbnieks varētu uzsākt savu uzņēmējdarbību, neiesniedzot sarežģītus biznesa plānus un vīzijas; ▪ darba prakses; ▪ likt akcentu uz jauniešu nodarbināšanu, t.sk., pēc arodskolas beigšanas; ▪ likt akcentu uz vecāku nodarbinātības iespējām, kas audzina bērnus; ▪ atļaut iesaistīt bezdarbniekus valsts institūcijās, kā arī pašvaldības uzņēmumos, kas nes peļņu; ▪ sniegt palīdzību darba devējiem jaunu darba vietu radīšanā, lai ar darbu nodrošinātu ilgstošos bezdarbniekus; ▪ vairāk atbalstīt tos, kas pašreiz ir darba attiecībās, bet vēlas pārkvalificēties

2.	Uzlabot/paplašināt esošās bezdarbnieku nodarbinātības programmas, t.sk: ▪ atļaut strādāt arī kvalificētāku darbu; ▪ bezdarbniekus, kuri sevi pieteikuši kā apzinīgus darbiniekus, stimulēt ar papildus nodarbinātības periodu un sekojošu apmācību profesionālā jomā; ▪ iesaistīt ieinteresētos uzņēmējus bezdarbnieku apmācībā, turpmāk nodrošinot ar darbu; ▪ iesaistīt programmas cilvēkus arī privātajās struktūrās, kur tiešām var apgūt kādu darba profesiju; ▪ veidot labāku sadarbību ar uzņēmējiem; atļaut programmā iesaistīties uzņēmējiem; ▪ izmantot bezdarbnieku atbilstoši viņa izglītībai un prasmēm; ▪ atļaut pašvaldībai piedalīties kā darba devējam („Apmācība pie darba devēja"); ▪ nodarbināt profesijās, kuras nepieciešamas pašvaldībām; ▪ paplašināt subsidēto nodarbinātību, lai pēc Pasākuma beigām tiem, kas nevar atrast pastāvīgu darbu, būtu iespējas turpināt būt aktīviem; ▪ atļaut nodarbināt bezdarbniekus arī pašvaldības SIA, kā arī citos uzņēmumos, kurus dotē pašvaldība; ▪ atļaut pašvaldībām izvēlēties, kādās profesijās nodarbināt bezdarbniekus; ▪ samaksas sistēmas pilnveidošana, pielietojot motivēšanu (samaksas veidā tiem Pasākumā iesaistītajiem, kuri strādā kvalitatīvi un ievēro pasākuma un darba noteikumus); ▪ pēc Pasākuma paredzēt resursus kvalifikācijas paaugstināšanai; ▪ pirms bezdarbnieka iesaistīšanas Pasākumā par aprūpētāju sociālā un veselības jomā veikt apmācību; ▪ iesaistot otro reizi Pasākumā, paredzēt vismaz minimālu kvalifikāciju; ▪ paredzēt atvieglojumus nodokļos darba devējam, kas nodrošina jaunu darba vietu cilvēkiem ar īpašām vajadzībām; ▪ bezdarbnieku apmācību tieši sasaistīt ar jaunas darbavietas izveidi
3.	Optimizēt apmācību kursus bezdarbniekiem, t.sk: ▪ piedāvāt vairāk apmācību kursus; turpināt dažādu kursu ieviešanu; ▪ piedāvāt pēc iespējas vairāk speciālos profesiju kursus; ▪ rīkot kursus dažādu praktisku iemaņu iegūšanai, kur nepieciešama īpaša apmācība un apliecība (piem., darbs ar motorzāģi, krūmgriezi, pamatzināšanas sociālajā aprūpē, dārzkopībā, krāšņu mūrnieki, skursteņslauķi u.c.); ▪ palielināt apmācību kursu skaitu profesijām, kas ir pieprasītas; ▪ palielināt apmācību kursu skaitu, kur var mācīties ar pamatizglītību; ▪ veidot profesiju apmācību kursus bezdarbniekiem, kuriem nav pamatizglītības; ▪ samazināt to kursu kvantitāti, kuru zināšanas nepielieto reālajā darbā (piem., angļu val.); ▪ lai konkurētu darba tirgū, ļaut kursus apgūt mazākam personu skaitam, bet augstā līmenī, lai varētu labi strādāt; ▪ nodrošināt ātrāku kursu apguvi; ▪ kursi novada teritorijā dzīvojošajiem saistās ar papildus izdevumiem un neatrisina bezdarba problēmu
4.	Vairāku aktivitāšu sasaiste efektīvākam rezultātam, t.sk: ▪ savstarpēji sasaistīt dažādās nodarbinātību veicinošās aktivitātes (piem., stipendiāts apmācās par aprūpētāju un pēc tam izmanto stipendiātu programmas iespēju praktizēties šajā jomā, ja nav atradis darbu pēc apmācībām)
5.	Uzlabot bezdarbnieku motivāciju pirms iesaistes pasākumos, t.sk: ▪ bezdarbniekiem, kuri vēlas iesaistīties Pasākumā, pirms tam organizēt vismaz 3 psihologa nodarbības; ▪ nepieciešams psihologa padoms, kas motivētu darbinieku veikt godprātīgi savu darbu, apzināties vērtības un darba tikumu, it sevišķi personām, kuras darbību Pasākumā uzsāk atkārtoti; ▪ strādāt ar dalībnieku motivāciju, jo projektā ir daudz ilgstošo bezdarbnieku. Līdz ar to viņi sastāda lielu daļu no cilvēkiem, kuri tiek atlaisti no projekta par dažādiem pārkāpumiem;
	II. No administrēšanas viedokļa:

1.	Uzlabot pakalpojumu izstrādes procesu, t.sk: ▪ rūpīgāk izpētīt valsts darba tirgū pieprasītās profesijas, un atbilstoši šim pieprasījumam organizēt apmācības, pārkvalifikācijas
2.	Uzlabot komunikāciju ar reģistrētajiem bezdarbniekiem, t.sk: ▪ ciešāka sadarbība ar e-pasta starpniecību
3.	Uzlabot bezdarbnieku atskaites procesu, t.sk: ▪ regulāri saņemt no bezdarbniekiem atskaites, cik darbavietās viņi ir pieteikušies, lai kontrolētu visus bezdarbniekus, jo daudzi ir atmetuši cerības atrast darbu
4.	Mainīt dalībnieku iesaistes nosacījumus programmās, t.sk: ▪ noteikt stingrāku nostāju izteiktās vēlmes īstenošanā (piem., ja pieteicējs atsakās no programmas, tad vairāk netiek uzņemts); ▪ noteikt stingrākas prasības tiem, kas nav motivēti un nepiekrīt NVA piedāvājumiem; ▪ iesaistīt Pasākumā nevis rindas kārtībā, bet izvēloties pēc noteiktiem kritērijiem; ▪ vienkāršot pieteikšanās procedūru
5.	Atrisināt inventāra iepirkumu nepilnības, t.sk: ▪ rast iespēju savlaicīgai inventāra iegādei; veikt iepirkumus pēc iespējas ātrāk, lai pašvaldība varētu laicīgi nodrošināt bezdarbniekus ar nepieciešamo inventāru; ▪ palielināt mazvērtīgo instrumentu iegādes piedāvājuma loku
6.	Veicināt NVA un citu iesaistīto pušu sadarbību, t.sk: ▪ veidot vēl ciešāku sadarbību ar darba devējiem pilsētā un reģionos; ▪ informēt sociālos dienestus par bezdarbniekiem; ▪ aktīvāk sadarboties ar uzņēmumiem gan bezdarbnieku nodarbināšanas, gan apmācības jautājumos; ▪ sadarboties ar Veselības ministriju veselības jautājumos, jo bezdarbnieki ir riska grupa, tā kā viņu vidū ir liels aktīvo smēķētāju un to, kas regulāri lieto alkoholu, īpatsvars
7.	Vispārējie priekšlikumi NVA pakalpojumu uzlabošanai, t.sk: ▪ uzlabot prognozējamību par jaunajiem piedāvātajiem projektiem; ▪ uzlabot pakalpojumu pieejamību – tie zaudē jēgu, ja uz tiem jāgaida rindā mēnešiem un pat gadu; ▪ vienkāršot pasākumu nosaukumus, lai tie būtu saprotami ikvienam; ▪ veicināt pasākumu pieejamību novados un pagastos (piem., KPP pasākumi un Neformālā izglītība); ▪ pakalpojumus veidot saskaņā ar valsts attīstības plānu (raudzīties vienā virzienā); ▪ radīt nodarbinātību ar pievienoto vērtību
	III. Priekšlikumi, kas tieši neattiecas uz NVA darbu:
1.	Palielināt darba vietu skaitu valstī, t.sk: ▪ attīstīt uzņēmējdarbību un veidot jaunas darbavietas; ▪ lauku teritorijā dzīvojošo mazturīgo iedzīvotāju galvenā problēma darba meklējumos ir tā, ka nav pašvaldības teritorijā pietiekami darbavietu. Braukt uz pilsētu strādāt bieži vien ir neefektīvi, nopelnītā nauda tiek izlietota ceļam; ▪ nav darba tirgus, kur bezdarbniekiem atgriezties; ▪ valstī radīt darbavietas, lai cilvēki varētu strādāt, nopelnīt un dzīvot; ▪ jautājums risināms valstiskā līmenī; ▪ valsts pienākums ir ar likumdošanu stimulēt nodarbinātību valstī; ▪ attīstīt valstī ražošanu; ▪ nodokļu sloga optimizēšana, lai veicinātu legālās uzņēmējdarbības attīstību.

Avots: Pašvaldību pārstāvju (n = 116) un ekspertu darba tirgus jomā par Pasākuma organizēšanas un novērtēšanas jautājumiem aptaujas rezultāti (n=23) 2010. gada oktobrī - novembrī

3.17.pielikums

Ekspertu priekšlikumi NVA pasākumu un citu NVA pakalpojumu pilnveidošanai, lai veicinātu Pasākumā iesaistīto bezdarbnieku atgriešanos darba tirgū

N.p.k.	Priekšlikumi NVA pasākumu un pakalpojumu pilnveidošanai
	I. No mērķa sasniegšanas viedokļa:
1.	Paplašināt piedāvāto programmu/pakalpojumu klāstu, t.sk: ▪ ieviest mobilitātes veicināšanas projektu ar iespēju strādāt citā pilsētā, bet vakarā atgriezties savā dzīves vietā; ▪ pasākumi noteiktām personu grupām – riska grupu iesaiste; ▪ pilnveidot pirmspensijas vecuma bezdarbnieku nodarbinātības politiku, paredzot tieši šai mērķa grupai piemērotus pasākumus; ▪ ilgstošo bezdarbnieku iesaiste projektos pie darba devēja; ▪ piedāvāt daudzveidīgus un pēc iesaistes ilguma dažādus pasākumus jauniešiem bezdarbniekiem; ▪ veidot sadarbības līgumus ar pašvaldībām par līdzdalības pasākumu īstenošanu personām, kuras pretendē uz trūcīgā un garantētā iztikas minimuma pabalstu saņemšanu Sociālā dienestā un nesaņem bezdarbnieka pabalstu (pasākums „Darba praktizēšana ar stipendiju darba vietā”)
2.	Uzlabot/paplašināt esošās bezdarbnieku nodarbinātības programmas, t.sk: ▪ paplašināt darba devēju loku, kas var pieteikties dalībai aktīvajos nodarbinātības pasākumos, lai veidotu subsidētās darba vietas vai prakses vietas; ▪ iedalīt lielāku daļu finansējuma sekojošo aktīvo nodarbinātības pasākumu organizēšanai: Pasākumi noteiktām personu grupām, Atbalsts komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai, Praktiskā apmācība pie darba devēja tam nepieciešamā speciālista sagatavošanai; ▪ nodrošināt ātrāku pasākuma „Atbalsts komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai” uzsākšanu; ▪ pilnveidot pasākumu „Apmācība pie darba devēja”, tādā veidā atbalstot gan vietējos uzņēmējus ar vajadzīgā speciālista sagatavošanu, gan dodot bezdarbniekiem iespēju atgriezties darba tirgū; ▪ aktīvās nodarbinātības pasākumā „Praktiskā apmācība pie darba devēja” nodrošināt prakses izmaksu segšanu no pasākuma finansējuma, nevis no darba devēja budžeta; ▪ prakses vadītājam noteikt lielāku darba samaksu, paredzot saimnieciskos un citus izdevumus sakarā ar bezdarbnieka apmācību; ▪ „Pasākumā noteiktām personu grupām” darba devējiem dot iespēju izveidot darba vietu mērķgrupu nodarbināšanai no 10 – 12 mēnešiem, ņemot vērā nozaru specifiku (pašreiz tikai uz 12 mēnešiem); ▪ „Pasākuma noteiktām personu grupām” īstenotājiem noteikt kārtību, ka pēc *Pasākuma* vismaz 1 gadu jāgarantē algots darbs bezdarbniekam, kurš bija iesaistīts *Pasākumā*.
3.	Optimizēt apmācību kursus bezdarbniekiem, t.sk: ▪ atļaut apmācības veikt uzņēmumiem un uzņēmējiem, kas tieši nenodarbojas ar apmācību sniegšanu, tomēr sniedz apmācības saviem darbiniekiem, kuriem ir vērtīga reālā darba pieredze; ▪ nodrošināt mērķtiecīgāku un atbilstošāku apmācību organizēšanu.
4.	Vairāku aktivitāšu sasaiste efektīvākam rezultātam, t.sk: ▪ pilnveidot profesionālo apmācību – prakses vietu organizēt sadarbībā ar NVA un mācību iestādi, lai prakses laikā iegūtās zināšanas un prasmes būtu kvalitatīvas un atbilstošas kvalifikācijai.

5.	Uzlabot bezdarbnieku motivāciju pirms iesaistes pasākumos, t.sk: ▪ cīnīties ar bezdarbnieku pasivitāti; sākt ar mācīšanu no rīta 8:00 atrasties darbavietā, vakarā attiecīgi atstāt darba vietu.
	II. No administrēšanas viedokļa:
1.	Mainīt dalībnieku iesaistes nosacījumus programmās, t.sk: ▪ noteikt bezdarbnieka statusa zaudēšanu par atteikšanos piedalīties pasākumos (piem., iesaiste pasākumos vasaras mēnešos ir īpaši apgrūtināta).
2.	Veicināt NVA un citu iesaistīto pušu sadarbību, t.sk: ▪ izstrādāt programmas un veikt izmaiņas tajās sadarbībā ar sociālajiem partneriem; ▪ programmu īstenošanā ievērot programmu mērķus un noteikumus, veikt programmu īstenošanas izvērtējumu un attiecīgi informēt sabiedrību; ▪ aktīvāk sadarboties ar darba devējiem un apzināt viņu vajadzības; veikt izpēti par nākotnē nepieciešamajiem darbiniekiem un viņu specializāciju, lai varētu organizēt attiecīgos apmācību kursus
3.	Vispārējie priekšlikumi NVA pakalpojumu/darba uzlabošanai, t.sk: ▪ nodrošināt ritmisku darba organizēšanu un bezdarbnieku atgriešanu darba tirgū, plānojot aktīvos nodarbinātības pasākumus vienmērīgā sadalījumā pa mēnešiem; ▪ apmaksāt Iepirkumu komisijas locekļu darbu. (Latvijas Darba devēju konfederācijai no biedru vidus ir grūtības atrast pārstāvi, kas būtu brīvprātīgi ieinteresēts veikt darbu Iepirkumu komisijā.)
	III. Priekšlikumi, kas tieši neattiecas uz NVA darbu:
1.	Veikt izmaiņas likumdošanā, t.sk: ▪ darba devējiem ar likumu noteikt reģistrēt vakances NVA; ▪ pārskatīt likumdošanu, kas nepieļautu izdevīguma izvēli starp dažāda veida sociālajiem pabalstiem un darba algu, izskaužot „bezdarbnieku dinastijas"; ▪ atcelt nosacījumus reģistrācijas nepieciešamībai NVA bezdarbnieka statusa piešķiršanai personām, kas pretendē uz sociālās palīdzības pabalstiem; statusu izvērtē Sociālais dienests; ▪ darba ņēmēja tiesību aizsardzība, neļaujot darba devējam nepamatoti samazināt darba algas, attaisnojoties ar ekonomisko krīzi

Avots: Avots: Pašvaldību pārstāvju (n = 116) un ekspertu darba tirgus jomā par Pasākuma organizēšanas un novērtēšanas jautājumiem aptaujas rezultāti (n=23) 2010. gada novembrī

5.1.pielikums

Pašvaldību ieguvumi no Pasākuma īstenošanas 2010.gadā

N.p.k.	Pašvaldību ieguvumi no Pasākuma īstenošanas 2010.gadā
	No izmaksu/budžeta viedokļa:
1.	Atvieglots sociālo pabalstu slogs, t.sk: ▪ liels atspaids pašvaldības sociālajam budžetam; ▪ mazāk jāizmaksā pabalsti, t.sk., GMI pabalsti; ▪ ietaupījums uz pabalstiem, atalgojumu; ▪ samazinās trūcīgo ģimeņu skaits, kā rezultātā samazinās izmaksāto pabalstu summas
2.	Finansiāls ietaupījums uz inventāra iegādi, t.sk: ▪ darbam nepieciešamā inventāra iegāde, kas paliek pašvaldības īpašumā; ▪ iespēja iegādāties darbarīkus; ▪ pašvaldība iegādājusies inventāru 80 LVL vērtībā prakses vietas nodrošināšanai
3.	Finansiāls ietaupījums uz noteiktu darbu veikšanu, t.sk: ▪ finanšu līdzekļu ekonomija neplānoto darbu veikšanā; ▪ ietaupīts pašvaldības budžets; ▪ pakalpojuma saņēmējiem nodrošināti aprūpes pakalpojumi atbilstoši viņu vajadzībām, nepiesaistot papildus finansu un cilvēkresursus; ▪ ietaupot pašvaldības līdzekļus, tiek sakārtoti objekti un teritorija; ▪ iespējams iesaistīt dalībniekus tādos darbos, kam nav paredzēts valsts finansējums; ▪ lēts darbaspēks mazkvalificētu darbu veikšanai
	No cilvēkresursu kvalitātes uzlabošanas un bezdarba mazināšanas viedokļa:
4.	Bezdarbnieku darba prasmju atjaunošana, t.sk: ▪ iespēja ātrāk atgriezties darba tirgū; ▪ ilgstošie bezdarbnieki atjauno darba iemaņas; ▪ par atlīdzību nodarbināti pašvaldības iedzīvotāji, kas nav konkurētspējīgi pašreizējā tirgus situācijā; ▪ apgūst dažādas profesionālas iemaņas vienkāršos darbos; ▪ cilvēku nodarbinātība, darba spēju uzlabošana; ▪ mainījusies Pasākumā nodarbināto dzīves kvalitāte, it īpaši sievietēm; ▪ Pasākuma dalībnieka spēja sevi mobilizēt noteiktam dzīves ritumam; ▪ bezdarbnieki kļūst sociāli aktīvāki, atrodot arī pastāvīgu darbu; ▪ bezdarbnieki uz pusgadu ir nodrošināti ar darbu; ▪ bezdarbniekiem, kuri daudzus gadus nav strādājuši, ir iespēja atjaunot savas darba prasmes; ▪ cilvēki nezaudē darba iemaņas, paaugstinās darba disciplīna; ▪ daudzi „atkal atklāj", ka spēj, un ir jāmāk katru dienu nākt uz darbu; ▪ rodas enerģija iesaistīties darba tirgū; ▪ iesaistītie jaunieši apguvuši darba prasmes; ▪ komunikācijas spēju attīstīšana; ▪ tiek veidota izpratne, ka nauda ir jānopelna, nevis ka tā tiek izdalīta kā pabalsts
5.	Bezdarbnieku psiholoģiskās spriedzes mazināšana un pašapziņas celšana, t.sk: ▪ bezdarbnieks jūtas vajadzīgs, viņam ir kur iet un ko darīt, tiek mazināta psiholoģiskā un emocionālā spriedze ģimenē; ▪ tiek atgūta ticība saviem spēkiem; ▪ bezdarbnieku pašapziņas paaugstināšana; ▪ cilvēkiem ir apziņa un gandarījums, ka nauda nopelnīta godīgi, nevis saņemta bez darba ieguldīšanas; cilvēks nejūtas kā sabiedrības „parazīts"; ▪ cilvēku nodarbinātība, kas mazina depresīvo noskaņojumu; ▪ krīzes rezultātā bez darba palikušie gūst morālu un materiālu atbalstu; ▪ bezdarbnieki jūtas sabiedrībai vajadzīgi, nav atstumti; ▪ iesaistīto cilvēku apmierinātība, noderīguma izjūta apziņa, nopelnītā nauda;

	▪ krīzes situācijā nonākušais gūst motivāciju atgriezties darba tirgū; ▪ dalībnieki paši piedalās savas dzīves kvalitātes uzlabošanā; ▪ socializācija, komunikācija, sadarbība ar pašvaldības speciālistiem, sociālo dienestu, NVA; ▪ zudusi bezcerības sajūta, mainījies pat ārējais izskats; ▪ uzlabojusies motivācija risināt savas problēmas
6.	Cīņa ar ilgstošo bezdarbu, t.sk: ▪ ilgstošo bezdarbnieku aktivizēšana un disciplinēšana, iesaistot tos regulārā sistemātiskā darbā; ▪ ilgstošie bezdarbnieki apguvuši jaunas iemaņas un pilnvērtīgāk funkcionē sabiedrībā; ▪ dota iespēja atgriezties sabiedrībā, pēc ilgstoša bezdarba; ▪ daudziem ilgstošajiem bezdarbniekiem atjaunojas iemaņas regulāri nākt uz darbu un strādāt noteiktu darba laiku
7.	Potenciālo darba ņēmēju atrašana no bezdarbnieku vidus, t.sk: ▪ Pasākumā tiek iepazīti cilvēki, kuri varētu būt potenciālie darba ņēmēji; ▪ darba vadītājiem ir iespēja iepazīties ar labiem darbiniekiem un pieņemt tos darbā; ▪ daudzi pieņemti pastāvīgā darbā, jo sevi labi pierādījuši; ▪ bezdarbnieks ir spiests iziet no mājas un līdz ar to parādīties potenciālajam darba devējam
No mājsaimniecību budžeta viedokļa:	
8.	Tiek palielināti mājsaimniecību ienākumi, t.sk: ▪ iedzīvotājiem nodrošināti minimālie izdzīvošanas līdzekļi; ▪ materiālā palīdzība ģimenēm un atsevišķām personām; ▪ par atlīdzību nodarbināti pašvaldības iedzīvotāji, kas nav konkurētspējīgi pašreizējā tirgus situācijā; ▪ pašvaldības iedzīvotāji ir nodarbināti, tiek nodrošināti ar darba apģērbu un inventāru; iedzīvotājiem ir nauda ēšanai, komunālo maksājumu veikšanai; ▪ samazinājās cilvēku skaits bez iztikas līdzekļiem; ▪ uzlabots stipendiātu materiālais stāvoklis; ▪ cilvēkiem bezdarba apstākļos dota iespēja izdzīvot, saņemot stipendiju; ▪ trūcīgajās ģimenēs kaut uz neilgu laiku uzlabota materiālā situācija; ▪ daudzi pieņemti pastāvīgā darbā, jo sevi labi pierādījuši (attiecīgi palielinās ienākumi arī ilgtermiņā)
No sociālekonomiskā viedokļa:	
9.	Mazinās sociālā spriedze, t.sk: ▪ bezdarbnieki jūtas sabiedrībai vajadzīgi, nav atstumti; ▪ bezdarbnieki kļūst sociāli aktīvāki, atrodot arī pastāvīgu darbu; ▪ depresīva noskaņojuma samazināšanās sabiedrībā, kurai tiek piedāvāta iespēja piedalīties projektā; ▪ samazinās sociālās atstumtības risks
10.	Uzlabojas sabiedrības attieksme pret valsti, t.sk: ▪ pozitīvāks vērtējums tam, kas notiek valstī; ▪ tiek notušēta cilvēku neapmierinātība ar valsts politiku; ▪ iedzīvotāju pozitīvākas attieksmes pret pašvaldību veidošanās
11.	Mazinās bezdarbs, t.sk: ▪ bezdarbniekos rodas interese reģistrēties NVA; ▪ samazinās nereģistrētā nodarbinātība; ▪ palielinās iedzīvotāju nodarbinātība
12.	Pieaug pirktspēja, t.sk: ▪ vietējiem veikalniekiem un dažādu citu pakalpojumu sniedzējiem rodas pircējs; ▪ uzlabojusies apmaksa par īri un komunālajiem pakalpojumiem
13.	Uzlabojas veselības joma, t.sk: ▪ samazinās bezdarbnieku iespēja lietot alkoholu;

	▪ stipendiātiem ir veiktas obligātās veselības pārbaudes, kuras līdzekļu trūkuma dēļ cilvēki nebūtu veikuši; rezultātā konstatētas atsevišķas nopietnas saslimšanas
14.	Uzlabojas kriminogēnā situācija, t.sk: ▪ krasi samazinās zagšanas, laupīšanas un huligānisma gadījumi novada teritorijā
15.	Mazinās iedzīvotāju migrācija, t.sk: ▪ iedzīvotāji neizceļo no dzīvesvietas, meklējot labākas darba iespējas
No novada sakopšanas, uzturēšanas un iedzīvotāju atbalsta viedokļa:	
16.	Papildus atbalsts darbu veikšanā, t.sk: ▪ laikus tiek paveikti plānotie darbi; ▪ iestādēs tiek paveikti laikietilpīgi, sīki, bet nozīmīgi darbi; ▪ palīdzība saimnieciskajā darbā; ▪ sniegts atbalsts NVO un brīvprātīgajam darbam pašvaldībā
17.	Apkārtējās vides un teritoriju sakārtošana, t.sk: ▪ lielāks resursu apjoms apkārtējās vides sakārtošanai; ▪ palielinās sakārtotas pagastu teritorijas, tiek veikti sīki remontdarbi pašvaldības īpašumos; ▪ pilsētvides uzlabošana; ▪ sakārtotas tādas pašvaldībai piederošas teritorijas, kuru sakārtošanai nebija finansējuma un cilvēkresursu; ▪ sakopta, apzaļumota teritorija, savākti būvgruži, uzkoptas un izremontētas telpas, salaboti žogi, izrakti grāvji, sagādāta pārtika zupas virtuvei, veikta pārtikas pirmapstrāde, veikti dažādi palīgdarbi pašvaldības iestādēs; ▪ sakoptāka komunālā saimniecība; ▪ tiek sakoptas pilsētas koplietošanas zonas, kuras resursu trūkuma dēļ gadiem nebija pienācīgi sakoptas; ▪ tiek strādāts pie pagasta pārvaldes labiekārtošanas; ▪ uzlabota ceļu drošība uz vietējas nozīmes zemes ceļiem: ceļmalās izcirsti krūmi, ar šķembām līdzinātas bedres, nelieli remontdarbi, labošanas darbi veikti daudzdzīvokļu namu koplietošanas telpās, operatīvi reaģējot uz iedzīvotāju sūdzībām; ▪ meža atjaunošanas un sakopšanas darbi, mežu atēnošana; ▪ sakoptas kapsētas; ▪ sakoptas lielas pašvaldības teritorijas, kuras nebija iekļautas kopjamajās teritorijās; ▪ sakoptas pierobežas teritorijas; ▪ tiek sakoptas pašvaldības sabiedriskās teritorijas – kāpu zona, pludmale, parki, ceļi un to apmales, brāļu kapi utt., ko līdz šim kopa sabiedriskā kārtā un tam nepietika resursu; ▪ novākts apaugums no pašvaldību ceļu ceļmalām; ▪ līdzdalība kosmētisko remontu veikšanā; ▪ paveikti dažādu pašvaldības objektu remonti; ▪ sniegta palīdzība skolām, bērnudārziem, to kārtības uzturēšanai un teritorijas sakopšanai; ▪ sakoptas ielas, zaļās zonas, trotuāri, skvēri, parki, Mežaparks; ▪ sakārtota Ventspils pilsētas teritorija, tajā skaitā Jūrmalas parks, Piejūras Brīvdabas muzeja teritorija, Sveikaļu kapu rajons, Ventas labais un kreisais krasts, Staldzenes rajons; ▪ veikti remontdarbi Mālpils sociālās aprūpes centrā, Mālpils kultūras centrā, vidusskolā, internātpamatskolā; ▪ appļautas Jēkabpils pašvaldības zaļās zonas un pieguļošās teritorijas; izcirsti krūmi pie dīķiem, gravām un citas aizaugušās zonās; liels darbs ieguldīts pilsētas sakopšanā; ▪ sakopti Baldones novada teritorijā esošie kapi; ▪ sakopts Gaujas aizsargdambis
18.	Palīdzība iedzīvotāju sociālajā aprūpē, t.sk: ▪ nodrošināti aprūpes pakalpojumi lielākām saņēmēju skaitam;

	▪ palīgstrādnieki mājas aprūpē; ▪ sniegti personīgās aprūpes pakalpojumi un veikti mājas darbi veco cilvēku un invalīdu dzīves vietās; ▪ liels atbalsts veciem, vientuļiem pensionāriem mājas aprūpē; ▪ nodrošināti pavadoņa asistenta pakalpojumi; ▪ optimizētas sociālās aprūpes mājas, nodibinājumu, biedrību darbs; ▪ palīgdarbi sociālajā aprūpē, skolas, muzeju, bibliotēkas; ▪ Pasākums ir sniedzis ļoti lielu atbalstu mājas aprūpes pakalpojumu organizēšanai Ventspils pilsētā; ▪ sniegta papildus aprūpe pašvaldībā dzīvojošiem 1. un 2.grupas invalīdiem; ▪ veikti nozīmīgi darbi sociālajā jomā (palīgdarbi zupas izdalīšanā, skaldīta malka, aprūpes veikšana pensionāriem utt.); ▪ aprūpēti gados veci, vientuļi un slimi cilvēki; ▪ atvieglots darbs bibliotēkās; ▪ palielinājusies pakalpojumu pieejamība aprūpēs mājās; ▪ pakalpojuma saņēmējiem nodrošināti aprūpes pakalpojumi atbilstoši viņu vajadzībām, nepiesaistot papildus finansu un cilvēkresursus; ▪ sagatavoti malkas krājumi iedzīvotājiem, pagasta katlumājām, pašvaldības iestādēm.

Avots: Pašvaldības pārstāvju aptauja (n = 116) 2010. gada novembrī

5.2.pielikums

Mājsaimniecību aptaujas dalībnieku viedoklis par nepieciešamību atstrādāt GMI mājokļa pabalstu vai citus sociālās palīdzības pabalstus

Vai Jūs pēdējo 12 mēnešu laikā esiet atstrādājis GMI, mājokļa pabalstu vai citus sociālās palīdzības pabalstus?

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, pēdējo 12 mēnešu laikā esmu atstrādājis GMI, mājokļa pabalstu vai citus sociālās palīdzības pabalstus	145	12,3
Nē, pēdējo 12 mēnešu laikā neesmu atstrādājis GMI, mājokļa pabalstu vai citus sociālās palīdzības pabalstus	1038	87,7
Kopā	1183	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

Vai dalība Pasākumā bija nepieciešama, lai saņemtu GMI pabalstu, mājokļa pabalstu vai citus sociālas palīdzības pabalstus?

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Jā, dalība Pasākumā bija nepieciešama, lai saņemtu GMI pabalstu, mājokļa pabalstu vai citus sociālas palīdzības pabalstus	175	15,1
Nē, dalība Pasākumā nebija nepieciešama, lai saņemtu GMI pabalstu, mājokļa pabalstu vai citus sociālas palīdzības pabalstus	986	84,9
Kopā	1161	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

5.3.pielikums

Pašvaldību pārstāvju novērtējuma galvenie statistiskie rādītāji

Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma par stipendijas lieluma ietekmi uz mērķa – sniegt atbalstu personām, kurām tas visvairāk nepieciešams – sasniegšanu galvenie statistiskie raksturotāji

Pašvaldību skaits	110
Aritmētiskais vidējais	7,791
Aritmētiskā vidējā standartkļūda	0,1785
Mediāna	8,000
Moda	10,0
Vidējā kvadrātiskā novirze	1,8725
Variācijas apjoms	8,0
Minimums	2,0
Maksimums	10,0

Avots: Pašvaldības pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=116);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – atbalstu praktiski nesaņem personas, kurām tas ir visvairāk nepieciešams; 10 – atbalsts pilnībā vērsts uz personām, kurām tas ir visvairāk nepieciešams

Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma par cilvēku motivāciju dalībai Pasākumā, ņemot vērā alternatīvus pabalstus bez darba un ienākumiem esošiem cilvēkiem, galvenie statistiskie raksturotāji

Pašvaldību skaits	100
Aritmētiskais vidējais	7,05
Aritmētiskā vidējā standartkļūda	0,192
Mediāna	7,00
Moda	7
Vidējā kvadrātiskā novirze	1,919
Variācijas apjoms	7
Minimums	3
Maksimums	10

Avots: Pašvaldības pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=116);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – cilvēkiem ir maza interese dalībai Pasākumā; 10 – cilvēkiem ir liela interese dalībai Pasākumā

5.4.pielikums

Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma personu iespējai savlaicīgi saņemt maksājumus par dalību Pasākumā – naudas ieskaitīšana Pasākumā iesaistītā cilvēka kontā galvenie statistiskie raksturotāji

Pašvaldību skaits	108
Aritmētiskais vidējais	9,33
Aritmētiskā vidējā standartkļūda	0,113
Mediāna	10,00
Moda	10
Vidējā kvadrātiskā novirze	1,176
Variācijas apjoms	7
Minimums	3
Maksimums	10

Avots: Pašvaldības pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=116);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – ar ievērojamu kavēšanos; 10 – bez jebkādas kavēšanās

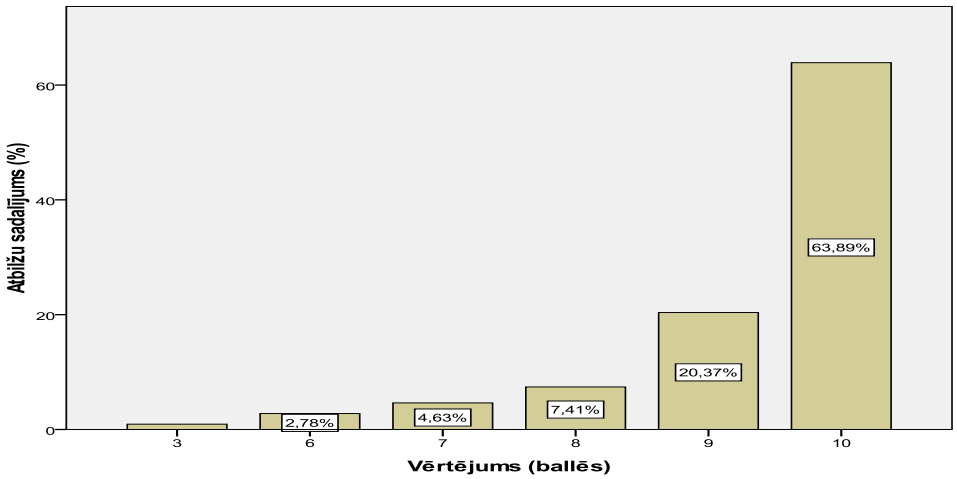

Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījums personu iespējai savlaicīgi saņemt maksājumus par dalību Pasākumā – naudas ieskaitīšana Pasākumā iesaistītā cilvēka kontā

Avots: Pašvaldības pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=116); Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – ar ievērojamu kavēšanos; 10 – bez jebkādas kavēšanās

5.5.pielikums

Valsts darba inspekcijas reģistrētie nelaimes gadījumi darbā ar darbiniekiem, kuri strādā Pasākumā
2009.gads
(S – smagi; NS – nav smagi; L – letāli)

N.p.k.	NG notikuma datums	Smagums	Vecums	Amats	Rajons, uzņēmums	Īss nelaimes gadījumu apraksts
1.	2009.11.11	S	50	Palīgstrādnieks	P/A "Nodarbinātības projekti", Liepāja	Nākot pēc pusdienām uz darba vietu, pa ceļam paklupa un krita, kā rezultātā guva kājas traumu.
2.	2009.11.11	NS	48	Palīgstrādnieks	Jersikas pagasts, Līvānu novads, Līvānu novada Jersikas pagasta pārvalde	Veicot zaru dedzināšanu mežā paklupa un nokrita uz nocirsta atvases stumbeņa kā rezultātā guva atvērtu traumu vēdera lejasdaļā.
3.	2009.10.13	NS	54	Sociālais aprūpētājs	Valkas novada sociālais dienests	Dienas centrā atskaldot skaliņus no malkas šķilas, cirvis paslīdēja un tika savainota roka.
4.	2009.09.16	NS	48	Gadījuma darbu strādnieks	Ogres novada pašvaldības Madlienas pašvaldības pārvalde	Nodarbinātajam tika dots uzdevums veikt negarinātas malkas pagaļu zāģēšanas darbu, izmantojot malkas zāģēšanas iekārtu. Darba gaitā tika traumēti rokas pirksti (Nozāģēti pirksti). Darbs alkohola reibumā – 2.19 promiles
5.	2009.10.14	NS	43	Palīgstrādnieks	Jūrmalas pilsētas dome, "Vaivaru pamatskola"	Veica sētnieces darba pienākumus. Pastiprinoties vēja brāzmām, no koka nokrita sauss zars un uzkrita virsū darbiniecei.

2010.gads

N.p.k.	NG notikuma datums	Smagums	Vecums	Rajons, uzņēmums	Īss nelaimes gadījumu apraksts
1.	2010.01.12	NS	35	Ilūkstes novada pašvaldība	Darba laikā plkst. 15.30 paslīdēja un nokrita. Rezultātā konstatēts: kājas kaula lūzums.
2.	2010.01.14	NS	48	Ilūkstes novada pašvaldība	Darba laikā plkst. 16.15 paslīdēja un nokrita. Rezultātā konstatēts: kājas kaula lūzums.
3.	2010.02.22	S	58	Talsu novads, Ģibuļu pagasts, Ģibuļu pagasta pārvalde	22.02.2010. veicot sniega tīrīšanas darbus Pakrita un guva traumas.
4.	2010.02.10	NS	54	Čornajas pagasta pārvalde, Rēzeknes novadā	Vācot nogriezto krūmāju zarus, paslīdēja un krītot guva labās rokas elkoņa lūzumu.
5.	2010.01.26	NS	48	Siguldas novada dome	Ejot no viena objekta uz otru, nokrita uz slidenas ielas
6.	2010.04.08	S	54	Viesītes novada pašvaldība	Kāpjot no palodzes, uzkāpa uz krēsla malas, tam apgāžoties nokrita uz grīdas un traumēja mugurkaulu.
7.	2010.04.09	S	37	Iršu pag., Kokneses nov.	Cietušā veica „Iršu muižas” klēts apkārtnē zaru un lapu vākšanu. Nesot zarus aizķērās kreisā kāja un cietušā nokrita. Rezultātā guva smagu traumu – kreisās kājas apakšējas ekstremitātes lūzumu.
8.	2010.04.26	S	56	Valmiera, Valmieras pilsētas pašvaldība	Valmieras pilsētas administratīvā teritorijā airēšanas trasē „Krāces” veicot sakopšanas darbus pēc pavasara plūdiem atnestais baļķis uzripoja cietušajam traumējot iegurni.
9.	2010.06.14	NS	52	Amatas novada Nītaures pagasta pārvalde	Cietušais iezāģēja ar zāģi kājas mīkstajos audos.
10.	2010.06.19	NS	56	Preiļu novada dome, Preiļu novads	Darba laikā strādājot pie kapu uzkopšanas, koka zars uzkrita uz labās roka.
11.	2010.07.01	NS	45	Riebiņu novada dome, Riebiņu novads	Kapu uzkopšanas laikā, dedzinot koku zarus, iekrita ugunskurā.
12.	2010.07.30	S	49	RD Rīgas austrumu izpilddirekcija	Vācot būvgružus būvobjektā Sesku ielā 59/61 uz kājas uzkrita ķieģelis.

13.	2010.07.26	NS	47	Rojas novada dome, Melnsila jauniešu centrs	Veicot fasādes krāsošanas darbus, saslīdot kāpnēm, nokrita aptuveni no 5 m augstuma.
14.	2010.07.16.	NS	58	Daugavpils pilsētas Dome	Pēc darba uzdevuma saņemšanas ejot pa ielu notrieca mašīna. Rezultātā guva galvas smadzeņu satricinājumu un pleca sasitumu.
15.	2010.07.29	NS	44	Aizkraukles novada pašvaldība	Bija uzdots vākt sadzīves atkritumus stikla šķiedras maisos. Nesot puspilnu maisu, nepamanīja, ka cauri maisam izdūrusies stikla lauska, kas sagrieza viņam kāju. Bija alkohola reibumā- 2,28 promiles.
16.	2010.08.17	NS	37	Līvbērzes novada pašvaldība	Līvbērzē, Līvbērzes pag., Jelgavas novadā 17.augustā vairāki stipendiāti bija norīkoti grābt zāli pie skolas stadiona. Būdams alkohola reibumā (3,24 promiles), mēģināja pievilkties pie futbola vārtu augšējā stieņa. Vārti vēl nebija nostiprināti, tāpēc cilvēks nokrita zemē, stienis uzkrita viņam virsū.
17.	2010.02.25	NS	25	Daugavpils 3. vidusskola	Darba laikā tīrot sniegu nokrita no nojumes jumta, rezultātā guva muguras savainojumu.
18.	2010.07.21	NS	35	Elejas vidusskola, PU	Darbinieks bija norīkots veikt Elejas vidusskolas sporta laukuma sakopšanas darbus. Tobrīd cits darbinieks pļāva krūmus, bet cietušais piegājis tuvu trimmerim, guva kājas traumu.
19.	2010.09.20	NS	59	Siguldas novada dome	Veicot labiekārtošanas darbus Siguldas pils teritorijā, betona flīze (apm. 70 kg smaga), kuru nesa rokās, izslīdēja un uzkrita uz kājas.
20.	2010.02.24	NS	34	Gulbenes novada labiekārtošanas iestāde	Tika norīkots darbā pie caurtekas attīrīšanas no ledus novadgrāvim gar brīvības ielu Gulbenes pilsētā. Neuzmanīgi pārvietojoties pa slideno ietvi, paslīdēja un kritiena rezultātā guva labās kājas potītes traumu.
21.	2010.04.12	NS	50	Beļavas pagasta padome	Bija norīkota veikt malkas kraušanas darbus gar pašvaldības autoceļu Barani - Naglene. Malka, no ceļmalā esošām krautnēm bija jākrauj traktora piekabē. Nesot malku līdz piekabei, pārvietojoties pa nelīdzenu, škēršļotu virsmu un neveiksmīgas kustības rezultātā sajuta ļoti asas sāpes labās kājas celī.

22.	2010.04.28	NS	36	Mazsalacas novada pašvaldība	Cietušais kopā ar otru darbinieku tika norīkoti pie zaru apzāģēšanas liepām un sakraušanas kaudzē Sporta ielā. Pusdienas laikā tika lietoti alkoholiskie dzērieni, netika izpildīti darbu vadītāja rīkojumi. Neatļauti uzkāpa pa kāpnēm, bet zaudējot uzmanību un stabilitāti nolēca no trepēm, kā rezultātā guva pēdas lūzumu. NG nav saistīts ar darba vides riska faktoru iedarbību.
23.	2010.09.06	S	41	Ludzas novada pašvaldības SIA „Ludzas apsaimniekotājs”	Veicot palīgdarbus pie malkas zāģēšanas blakus apaļkoksnes krautnei ap plkst 09:20 uz kājas no krautnes uzripoja apaļkoks kā rezultātā kāja tika lauzta.
24.	2010.06.11	NS	49	Dobeles novada dome	Veicot Vērpju kapu uzkopšanu Krimūnu pagastā, tika piekauts.
25.	2010.10.11	NS	33	Daugavpils pilsētas dome	Darba laikā dodoties uz pulcēšanās vietu nolēma saīsināt ceļu, lai nebūtu jāiet apkārt cietoksnim, uzkāpa uz cietokšņa vaļņa un nolēca no tā cietokšņa iekšienē. Rezultātā guva pēdas slēgtu lūzumu.
26.	2010.11. 15	L	46	Iecavas nov. Iecavas novada Dome	Veicot kapu sakopšanas darbus, cietušajam palika slikti, vienā mirklī viņš iegārdzās un bez dzīvības pazīmēm nokrita zemē.
27.	2010.11.15	L	50	Daugavpils pilsētas dome	Strādāja Daugavpils pilsētas pansionāta teritorijā. Ap plkst. 14.15 palika slikta pašsajūta, sniedza palīdzību pansionāta ārsti, pēc tam tika izsaukta ātrā neatliekamā medicīniskā palīdzība. Glābt neizdevās turpat ap plkst. 15.15 nomira.
28.	2010.10.05	NS	37	Madonas novada Sarkaņu pagasta pārvalde	Tika norīkota Sarkaņu pamatskolā, malkas šķūnī kraut malku. Nesot malkas klēpi, paslīdējusi kāja un kritusi. Rezultātā sasitusi ribas.

Avots: Valsts darba inspekcijas dati, 08.02.2011.

5.6.pielikums

Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma darba drošības noteikumu ievērošanā Pasākuma laikā galvenie statistiskie raksturotāji

Pašvaldību skaits	109
Aritmētiskais vidējais	8,18
Aritmētiskā vidējā standartkļūda	0,111
Mediāna	8,00
Moda	8
Vidējā kvadrātiskā novirze	1,164
Variācijas apjoms	6
Minimums	4
Maksimums	8,18

Avots: Pašvaldības pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=116);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – zema darba drošība; 10- augsta darba drošība

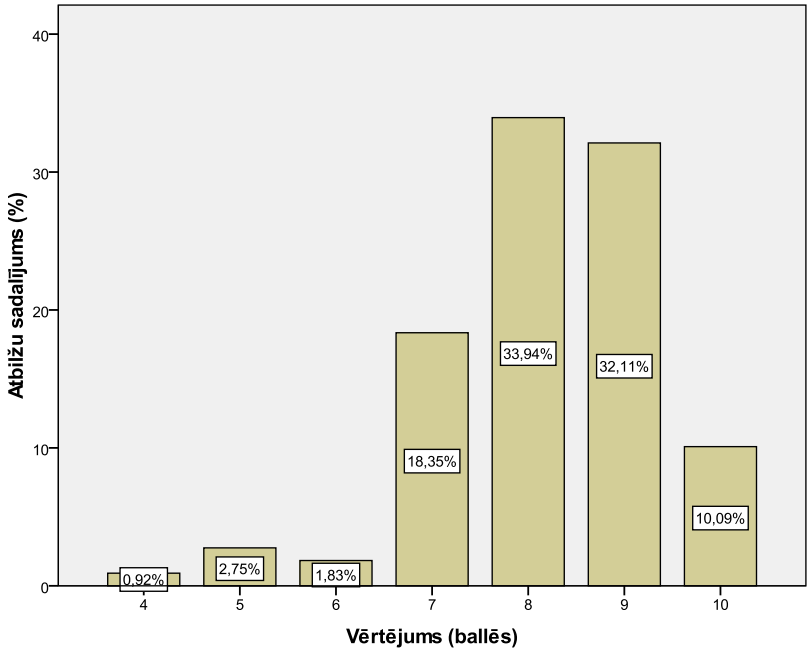

Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījums darba drošības noteikumu ievērošanā Pasākuma laikā

Avots: Pašvaldības pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=116);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – zema darba drošība; 10- augsta darba drošība

5.7.pielikums

Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījuma veselības aizsardzības noteikumu ievērošanu Pasākuma laikā galvenie statistiskie raksturotāji

Pašvaldību skaits	109
Aritmētiskais vidējais	7,93
Aritmētiskā vidējā standartkļūda	0,141
Mediāna	8,00
Moda	8
Vidējā kvadrātiskā novirze	1,476
Variācijas apjoms	8
Minimums	2
Maksimums	10

Avots: Pašvaldības pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=116);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – zema darba drošība; 10- augsta darba drošība

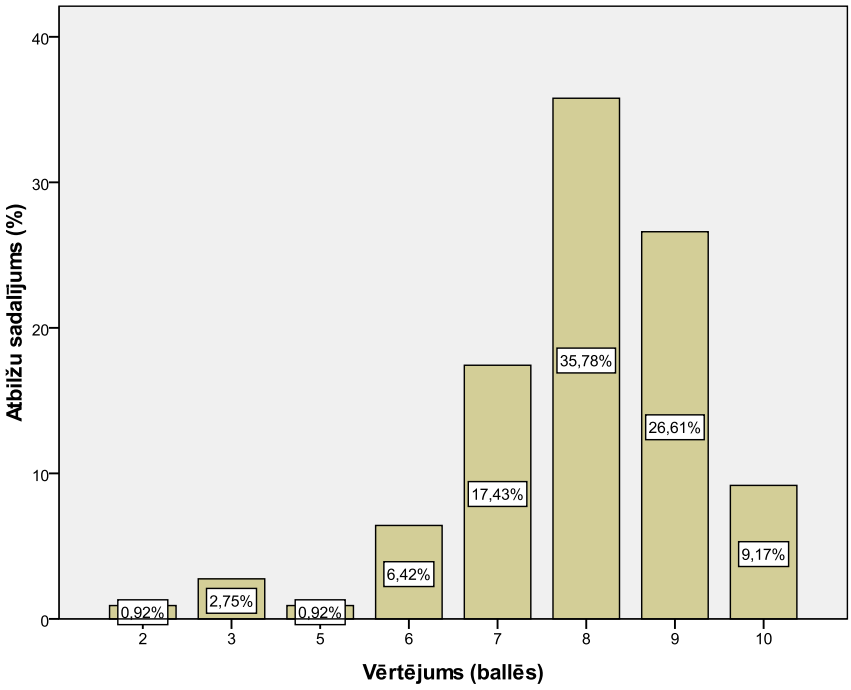

Pašvaldību pārstāvju novērtējuma sadalījums veselības aizsardzības noteikumu ievērošanā Pasākuma laikā

Avots: Pašvaldības pārstāvju aptauja 2010. gada novembrī (n=116);
Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – zemas; 10 – augstas

5.8.pielikums

Pašvaldību pārstāvju un ekspertu priekšlikumi Pasākuma īstenošanas mehānisma uzlabošanai

N.p.k.	Priekšlikumi Pasākuma īstenošanas mehānisma uzlabošanai
	I. No Pasākuma mērķa sasniegšanas viedokļa:
1.	Uzlabot Pasākuma dalībnieku atlases/iesaistīšanas/dalības procesu, t.sk: ▪ atteikties no bezdarbnieka iesaistīšanas rindas kārtībā, bet izvēlēties cilvēku pēc spējām un gatavības strādāt; ▪ uzticēt sociālajiem darbiniekiem novērtēt, kam steidzīgi nepieciešams iesaistīties Pasākumā, nevis to darīt NVA rindas kārtībā; ▪ sniegt iespēju pašvaldības sociālajam dienestam izvērtēt ģimenes situāciju pirms stipendiāta pieņemšanas darbā, saskaņojot ar NVA rindas kārtību vai bez rindas; ▪ lai sniegtu atbalstu personām, kurām tas visvairāk nepieciešams, izvērtēt bezdarbnieka un viņa ģimenes finansiālo stāvokli; ▪ ļaut pašvaldībai izvērtēt, kurām personām būtu konkrētā laikā jāiesaistās Pasākumā, neievērojot rindas kārtību; izvērtējums, vadoties ne vien pēc izteiktās vēlmes datuma, bet arī pēc iedzīvotāju nepieciešamības un finansiālajiem apstākļiem; ▪ pārskatīt nosacījumus par iekļaušanu Pasākumā; ▪ neelastīga rindas virzība; traucē rindas stingrā ievērošana, jo vajadzības ģimenei ar bērniem un vientuļam cilvēkam ir dažādas; ▪ jāiesaista tikai cilvēki, kuriem ir trūcīgās personas statuss; ▪ dot iespēju pašvaldībai izvēlēties, kad darbā ņemt sievietes, kad vīriešus (piem., malkas sagatavošanā vajadzīgi vīrieši, bet rindas kārtībā ir sievietes); ▪ nepiesaistīt programmā cilvēkus ar invaliditāti (garīgu atpalicību), jo ir ļoti grūti tiem piemeklēt atbilstošus darbus; ▪ aicināt tikai tos, kas patiesi ir motivēti; ▪ Pasākuma laikā iesaistītajiem cilvēkiem par pienākumu uzlikt patstāvīga darba meklēšanu; ▪ nosūtot bezdarbnieku uz prakses vietu, paskaidrot, kādi darbi būs jāveic, lai nav vilšanās; ▪ jāparedz iespēja atlaist par sliktu darba pienākumu veikšanu; ▪ nedot iespējas iesaistīties Pasākumā tiem, kuri atbrīvoti no pienākumu pildīšanas disciplināru pārkāpumu dēļ; ▪ uz 12 mēnešiem liegt atkal piedalīties programmā, ja atsakās no strādāšanas, kad pienākusi rinda, vai laužlīgumu; ▪ atvieglot izslēgšanas noteikumus; ▪ īstenojot Pasākumu, ņemt vērā pašvaldības; ▪ noteikt arī pašvaldību kā bezdarbnieku nodarbināšanas pieteicēju; ▪ rast iespēju šo nodarbinātības periodu ieskaitīt Pasākuma dalībnieka darba stāžā; ▪ sadalīt iesaistāmo bezdarbnieku skaitu pa pagastu pārvaldēm proporcionāli esošo bezdarbnieku skaitam; ▪ tiem bezdarbniekiem, kuri vēlas atkārtoti iesaistīties, atļaut to darīt, ja nav citu gribētāju
2.	Optimizēt Pasākumā iesaistīšanās periodu, t.sk: ▪ dot iespēju turpināt darba praktizēšanu tiem bezdarbniekiem, kuri veiksmīgi ir nostrādājuši 6 mēnešus un izteikuši vēlmi atkārtoti strādāt šajā programmā; ▪ pagarināt līgumu līdz 8 mēnešiem; ▪ pagarināt līgumu līdz 9 mēnešiem; ▪ pagarināt līgumu līdz 12 mēnešiem; ▪ slēgt līgumu arī uz mazāku laiku – uz 3 mēnešiem; ▪ elastīgāk/operatīvāk mainīt Pasākumā iesaistīto cilvēku skaitu

3.	Mainīt Pasākuma dalībnieku darba laiku, t.sk: ▪ samazināt darba laiku līdz 6 h dienā, jo 8 h darbam stipendijas apmērs 100 LVL nav adekvāta samaksa; ▪ samazināt darba laiku līdz 6 h dienā, lai cilvēkiem būtu iespēja aktīvi meklēt pastāvīgu darbu; ▪ samazināt darba laiku līdz 4 h dienā
4.	Pilnveidot Pasākuma dalībnieku atalgojuma sistēmu, t.sk: ▪ maksāt algu, nevis stipendiju; ▪ ieturēt sociālo nodokli, lai būtu sociālās garantijas; ▪ paredzēt sociālās garantijas, lai nodrošinātu darba stāžu; ▪ ieturēt nodokļus kā jebkuram nodarbinātajam no algas; ▪ samaksa atbilstoši darba kvalitātei; ▪ palielināt stipendijas apmēru par 8 h darba dienu; ▪ palielināt stipendiāta transporta atmaksas summu; ▪ nesamazināt stipendijas apmēru; ▪ stipendijas apmēru samazināt uz 60 LVL; ▪ stipendijas saņemšanas datumu pārcelt uz 10. ikmēneša datumu
5.	Pilnveidot Pasākuma dalībnieku nodarbinātības procesu, t.sk: ▪ uzticēt augstāka līmeņa/kvalificētākus darba uzdevumus (ne tikai palīgdarbus); ▪ atļaut dažādot darba veidus, t.sk., veikt darbus iekštelpās; ▪ atļaut nodarbināt lauksaimniecības uzņēmumos; ▪ atļaut nodarbināt privātajā sektorā
6.	Nodrošināt Pasākuma dalībnieku iepriekšējas apmācības, t.sk: ▪ paredzēt līdzekļus stipendiātu apmācībām pirms darba uzsākšanas (piem., pirmās palīdzības sniegšanā aprūpētāju palīgiem, specifiskas tehnikas lietošanā āra strādniekiem u.tml.)
7.	Palielināt Pasākumā iesaistīto skaitu, t.sk ▪ nodrošināt vai veicināt iespēju darba devējiem izveidot pastāvīgas darba vietas; ▪ palielināt jauno vakanču skaitu; ▪ rast risinājumu iesaistīt pēc iespējas vairāk dalībnieku
	II. No administrēšanas viedokļa:
1.	Uzlabot komunikāciju ar bezdarbniekiem, t.sk: ▪ uzlabot NVA komunikāciju par Pasākuma norisi, tiešāk – efektīva un savlaicīga bezdarbnieku informēšana par viņu statusu rindā, pieejamām darba vietām, darba uzsākšanas laiku; ▪ nepieciešams vairāk informatīvā materiāla no NVA (plakāti, bukleti) par Pasākuma norisi, lai bezdarbniekiem būtu plašāk pieejama informācija, jo daudzi bezdarbnieki, kuri nav reģistrējušies NVA un nav sociālā dienesta uzskaitē, bieži vien nav informēti par Pasākumu

2.	Uzlabot komunikāciju starp NVA un pašvaldībām, t.sk: ▪ laicīgi informēt par gaidāmajām aktivitātēm un izmaiņām projekta ietvaros; ▪ rast iespēju atskaites nosūtīt elektroniski; ▪ materiālus uz NVA nosūtīt skenētā veidā; ▪ nodrošināt pašvaldību ar datu bāzi, lai varētu veikt projekta dalībnieku uzskaiti un atvieglotu datu salīdzināšanu ar NVA – šobrīd ir ļoti sarežģīta administrēšana un liels resursu patēriņš projekta ieviešanai; ▪ izveidot datu bāzi, kurā nonāk informācija par katru projektā iesaistīto cilvēku – atlaišanas iemesls, pārkāpumi, NVA informācija, VID informācija – lai notiek ātrāka informācija apmaiņa starp projektā iesaistītajām iestādēm; ▪ pašvaldībām Sociālās palīdzības un pakalpojumu administrēšanas datu bāzē (SOPA) dot iespēju redzēt rindas kārtību no NVA IS BURVIS; ▪ Pasākumā iesaistīto NVA bezdarbnieku saraksta pieejamība pašvaldībai, lai tā varētu ieplānot praktizēšanās vietas atbilstoši bezdarbnieku spējām un vecumam; ▪ pašvaldībai un NVA apmainīties ar sarakstiem, kuros attiecīgi ir tie, kuri gaida rindā un tie, kuri saņem sociālo palīdzību, iespējams, šos bezdarbniekus sūtot darbā ārpus rindas
3.	Uzlabot Pasākuma darba vadītāju u.c. darbinieku darba procesu, t.sk: ▪ nozīmēt mazāku skaitu stipendiātu vienam darba vadītājam; ▪ palielināt darbinieku skaitu, ja organizators ir sociālā dienesta darbinieks, jo ir grūti administrēt, organizēt darbu lielā apjoma dēļ; ▪ atbildīgu darba organizatoru pieejamība uz vietas, darba vietā; ▪ vēlama koordinatoru apmācība
4.	Uzlabot Pasākuma administrācijas darbinieku atalgojuma sistēmu, t.sk: ▪ kopumā paaugstināt atalgojumu par administrēšanas darbu; ▪ paaugstināt darba vadītāja samaksu, ja viņa pārraudzībā ir 30 un vairāk bezdarbnieku; ▪ diferencēt darba samaksas apmēru darba vietu organizatoram un grāmatvedim pēc Pasākumā iesaistīto cilvēku skaita; ▪ Pasākuma organizatora dotāciju piemērot atbilstoši faktiskajai darba slodzei (dotāciju diferencēt atkarībā no Pasākumā iesaistīto personu skaita: piem., ja iesaistīti līdz 100 cilvēki – 90 LVL; no 100 – 200 cilvēki – 180 LVL, no 200 – 300 cilvēki – 270 LVL, virs 300 cilvēki – 350 LVL); ▪ paredzēt lielākas pašvaldības izmaksas projekta administrēšanā, kam jābūt saistītam ar prakses vietu skaitu, nevis pašvaldību skaitu; ▪ palielināt atlīdzību darba vietas vadītājam un grāmatvedim, lai būtu iespēja nozīmēt darbinieku/-us, kas varētu veikt pienākumus uz pilnu slodzi; ▪ paredzēt grāmatveža atalgojumu no NVA projekta minimālās darba algas apmērā, jo ir liels darba apjoms; ▪ darba devēja sociālo nodokli grāmatvedim un organizatoram dotēt no Pasākuma tāpat kā darba vadītājiem; ▪ nodrošināt darba samaksu arī darba drošības speciālistiem
5.	Uzlabot citu Pasākuma administrācijas izdevumu apmaksas sistēmu, t.sk: ▪ paredzēt lielākas pašvaldības izmaksas projekta administrēšanā, kam jābūt saistītam ar prakses vietu skaitu, nevis pašvaldību skaitu; ▪ attaisnotajos izdevumos iekļaut NVA organizēto kursu izdevumus pašvaldībai; ▪ paredzēt līdzekļus darba vietu kontroles nodrošināšanai (degvielu transportam lauku teritorijās); ▪ piešķirt vai paaugstināt darba vadītājiem transporta atmaksu no projekta līdzekļiem; ▪ paredzēt tālruņa sarunu apmaksu darba vadītājiem; ▪ paredzēt līdzekļus kancelejas preču iegādei (īpaši papīram atskaitēm)

6.	Uzlabot Pasākuma atskaišu/dokumentēšanas sistēmu, t.sk: ▪ vienkāršot uzskaiti – Pasākuma laikā vairākārt ir mainījušās uzskaites veidlapas, piem., faktisko izdevumu tāme, arī darba tabeles noformējums, bet darbinieki netika apmācīti; ▪ izmaiņas sūtīt automātiski arī pašvaldībām; ▪ mazināt noteikumu izmaiņu biežumu; ▪ līgumā atrunāt paveiktā darba vērtējumu; ▪ vienkāršot atskaišu sistēmu un avansu pieprasījumus; ▪ vienkāršot darba laika uzskaites tabeles aizpildīšanu un faktisko izdevumu tāmes aizpildīšanu; ▪ vienkāršot iztērētās degvielas Pasākuma dalībnieku transportēšanai atskaites; ▪ vienkāršot pašvaldību izdevumu uzskaiti, jo šobrīd tā rada ļoti augstas administrēšanas izmaksas (piem., transporta izdevumi varētu tikt iekļauti stipendijā, un katra bezdarbnieka ziņā ir, kā šo naudu izmantot); ▪ vienkāršot uzskaiti un grāmatvedību; ▪ mazināt birokrātiju ar Pasākumu saistīto dokumentu noformēšanā un iesniegšanā; ▪ rast iespēju atskaites nosūtīt elektroniski; ▪ materiālus uz NVA nosūtīt skenētā veidā un pie iespējas nogādāt oriģinālus, lai samazinātu ceļa izdevumus; ▪ rast iespēju informācijas tehnoloģijas iegādei projekta administrēšanas nodrošināšanai; ▪ nodrošināt pašvaldību ar datu bāzi, lai varētu veikt projekta dalībnieku uzskaiti un atvieglotu datu salīdzināšanu ar NVA – šobrīd ir ļoti sarežģīta administrēšana un liels resursu patēriņš projekta ieviešanai; ▪ izveidot datu bāzi, kurā nonāk informācija par katru projektā iesaistīto cilvēku – atlaišanas iemesls, pārkāpumi, NVA informācija, VID informācija – lai notiek ātrāka informācija apmaiņa starp projektā iesaistītajām iestādēm; ▪ pašvaldībām SOPA programmā dot iespēju redzēt rindas kārtību no NVA IS BURVIS; ▪ Pasākumā iesaistīto NVA bezdarbnieku saraksta pieejamība pašvaldībai, lai tā varētu ieplānot praktizēšanās vietas atbilstoši bezdarbnieku spējām un vecumam; ▪ pašvaldībai un NVA apmainīties ar sarakstiem, kuros attiecīgi ir tie, kuri gaida rindā un tie, kuri saņem sociālo palīdzību, iespējams, šos bezdarbniekus sūtot darbā ārpus rindas
7.	Atrisināt Pasākuma inventāra iepirkumu nepilnības, t.sk: ▪ atļaut iegādāties pamatlīdzekļus līdz 500 LVL, arī modernākus, ērtākus un tehniski labākus pamatlīdzekļus; ▪ uzlabot iepirktā inventāra kvalitāti – pāriet uz mehānisko inventāru (piem., no rokas zāģa uz motorzāģi u.tml.); ▪ uzlabot iespēju iegādāties nepieciešamos darba aizsardzības līdzekļus; ▪ atļaut iegādāties papildus materiālus, lai stipendiāts pilnīgāk apgūtu dažādas prasmes; ▪ inventāru iepirkt nevis centralizēti, bet katra pašvaldība atsevišķi, jo piedāvātās cenas īpaši neatšķiras, kopumā ar šo projektu spētu atbalstīt vairāk uzņēmējus, iepirkuma procedūra nebūtu tik smagnēja un lēna; ▪ iepirkumu ātri nolietojamam inventāram veikt pašvaldībai, nevis NVA, lai paātrinātu procedūru; ▪ uzlabot inventāra piegādes regularitāti un savlaicīgumu; ▪ sadalīt līdzekļus inventāra iegādei proporcionāli pa pagasta pārvaldēm, atbilstoši bezdarbnieku skaitam; ▪ paredzēt transporta izdevumu apmaksu inventāra piegādei darba vietā un darba veicēju uzraudzībai; ▪ paredzēt degvielu, smērvielu izdevumus.

Avots: Pašvaldību pārstāvju (n = 116) un ekspertu aptaujas (n = 23) aptaujas dati, 2010. gada novembrī

5.9.pielikums

Mājsaimniecību aptaujas rezultāti par darba dienas ilgumu Pasākumā

Cik stundas dienā Jūs parasti veicāt Pasākuma uzdevumus?

Stundas	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
2	1	0,1
3	2	0,2
4	11	0,9
5	27	2,3
5,5	1	0,1
6	59	5,1
6,5	9	0,8
7	118	10,2
7,5	22	1,9
8	892	77,0
9	2	0,2
9,5	4	0,3
10	3	0,3
11	1	0,1
12	5	0,4
14	1	0,1
Kopā	1158	100

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām kāds no mājsaimniecības piedalās Pasākumā n_1=1128)

Cikos parasti uzsākāt dalību Pasākumā?

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Parasti dalību pasākumā uzsāk pirms 08:00	384	31,6
Parasti dalību pasākumā uzsāk no 08:00 līdz 08:30	606	49,99
Parasti dalību pasākumā uzsāk no 08:31 līdz 09:00	119	9,8
Parasti dalību pasākumā uzsāk vēlāk par 09:00	31	2,6
Sākuma laiks mainījās	71	5,8
Nezin, cikos uzsāk dalību Pasākumā	4	0,33
Kopā	1215	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām Pasākumā piedalās n_1=1221)

Cikos parasti beidzāt dalību Pasākumā?

	Pasākuma dalībnieku skaits	Īpatsvars (%)
Parasti dalību pasākumā beidza pirms 17:00	738	60,7
Parasti dalību pasākumā beidza no 17:00 līdz 17:30	298	24,5
Parasti dalību pasākumā beidza no 17:31 līdz 18:00	23	1,9
Parasti dalību pasākumā beidza vēlāk par 18:00	35	2,9
Beigu laiks mainījās	121	10,0
Kopā	1215*	100,0

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot Latvijas mājsaimniecību aptauju 2010. gada novembrī - 2011.gada martā (Aptaujāto mājsaimniecību skaits n = 3065, no tām Pasākumā piedalās n_1=1221)

5.10.pielikums

Ekspertu viedokļu sadalījuma apgalvojumam „Būtu jāpiemēro nosacījums aizliegt Pasākumā piedalīties cilvēkiem, ar kuriem līgums par dalību Pasākumā lauzts divas reizes (gadījumā, ja cilvēks bez brīdinājuma nav ieradies darbā vairāk kā trīs darbadienas vai arī veicis nopietnus darba pārkāpumus)" galvenie statistiskie raksturotāji

	NVA	Citas institūcijas
Izlases apjoms	15	6
Aritmētiskais vidējais	8,76	9,50
Aritmētiskā vidējā standartkļūda	0,720	0,342
Mediāna	10	10
Moda	10	10
Vidējā kvadrātiskā novirze	2,969	0,837
Variācijas apjoms	9	2
Minimums	1	8
Maksimums	10	10

Avots: Ekspertu darba tirgus jomā par Pasākuma organizēšanas un novērtēšanas jautājumiem aptauja 2010. gada novembrī (n=23); Novērtēšanas skala 1 – 10, kur 1 – nepiekrītu apgalvojumam; 10 – pilnīgi piekrītu apgalvojumam

Ekspertu viedokļi:

- Bezdarbnieku un darba meklētāju likumā ir iestrādāta norma, ka, ja bezdarbnieks atsakās no piemērotā darba 2 reizes, viņš zaudē b/d statusu. Līdz ar to nav nekādas pretrunas attiecībā uz šo pasākumu;
- Pareizi!
- Piekrītam, taču cilvēkus pirms pasākuma noteikti ir jāiepazīstina ar pasākuma noteikumiem;
- Šāds aizliegums tikai veicinātu sociālo izstumtību;
- Tādā veidā rosinot citus bezdarbniekus būt atbildīgākiem pret Pasākumu projektā.